

แนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี

พระยทุธ สุกสว้สดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึภยหลั้สุตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณตติ
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ปีการศึภย 2562

ลึขลึทธิของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

A GUIDELINE FOR ENFORCING THE CIVIL-STATE MECHANISM
IN FIRE MANAGEMENT IN NONTHABURI PROVINCE

Peerayut Suksawas

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration
College of Innovation Management
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Academic Year 2019

Copyright of Rajamangala University of Technology Rattanakosin

แนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ภยของจังหวัดนนทบุรี

พระยทุธ สุธสวสดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

A GUIDELINE FOR ENFORCING THE CIVIL-STATE MECHANISM
IN FIRE MANAGEMENT IN NONTHABURI PROVINCE

Peerayut Suksawas

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration
College of Innovation Management
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Academic Year 2019

Copyright of Rajamangala University of Technology Rattanakosin

ชื่อวิทยานิพนธ์

แนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ศึภย
ของจังหวัดนนทบุรี

ชื่อผู้วิจัย

พันจ่าเอกพีระยุทธ สุขสวัสดิ์

ชื่อปริญญา

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณชิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมภูษ หุ่นนาค

ปีการศึกษา

2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พรรณนาการจัดการอค์ศึภยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี (2) ระบุปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอค์ศึภย และ (3) สร้างแนวทางในการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ศึภย

วิธีดำเนินการวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษา โดยศึกษาจากเอกสารหลักฐานการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 27 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการอค์ศึภยเป็นไปตามแนวทางกลไกประชารัฐ ประกอบด้วยด้านการวางแผน มีการจัดทำแผนแม่บทป้องกันและบรรเทาสาธารณภยของจังหวัดนนทบุรี และส่งมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปจัดทำเป็นแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการนำแผนไปปฏิบัติ มีการติดตั้งอุปกรณ์เครื่องมือในการป้องกันและระงับอค์ศึภยและฝึกอบรมให้กับชุมชนและมีหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุนเมื่อเกิดอค์ศึภยขึ้น ด้านการตรวจสอบ มีการจัดตั้งคณะทำงานและมีหน่วยงานกลางตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม พบว่า มีการทบทวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงรูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้มีความสอดคล้องกับลักษณะของปัญหา 2) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอค์ศึภยที่สำคัญส่วนหนึ่ง คือ ปัญหาด้านการเข้าถึงพื้นที่ มีข้อจำกัดด้านจรรยาบรรณท้องถิ่นและความหนาแน่นของการจราจร ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าระงับเหตุ และไม่มีการบำรุงรักษาเครื่องมือเหล่านั้น และปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน และ 3) แนวทางในการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรีที่สำคัญ คือ การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน ควรบูรณาการหน่วยงานภาครัฐในการจัดหาอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมกิจกรรมด้านการป้องกันและบรรเทาอค์ศึภย

คำสำคัญ : การขับเคลื่อนกลไกประชารัฐ การจัดการอค์ศึภย จังหวัดนนทบุรี

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลัก.....

Thesis Title	A Guideline for Enforcing the Civil-State Mechanism in Fire Management in Nonthaburi Province
Researcher	Peerayut Suksawas
Degree Sought	Master of Public Administration
Advisor	Asst. Prof. Chompoonuch Hunnak, Ph.D.
Academic Year	2019

Abstract

The objectives were to describe the fire management in accordance with the civil-state mechanism of Nonthaburi Province; to indicate the problems and obstacles in fire management; and to construct a guideline for enforcing the civil-state mechanism for fire management.

This research employed qualitative methodology by a case study. Researcher studied the documents, concepts and theories, related studies by a participatory observation, in-depth interviews, and focus-group interviews. Key informants consisted of twenty-seven officials from government sector, private sector, and civil society by purposive sampling and analytic induction.

Findings revealed that firstly, the fire management based on the civil state mechanism, consisting of a master plan for disaster prevention and mitigation in Nonthaburi province delivered to the local government for planning; the plan implementation employed fire prevention with equipment and training for the community and various departments for a fire situation; an administrative examination conducted by a working group and a central unit based on the determined standards; and a proper continuous operational review by the public-relations model based on problem nature. Secondly, significant problems and obstacles in fire management partly derived from access to the area by road traffic restrictions and density; insufficient equipment for a cease-and-desist operation and no equipment; and participation in public activities. Finally, an important guideline for enforcing the civil-state mechanism for fire management indicated a community-network support; integrated government agencies in procuring sufficient equipment for operations; and public participation in fire prevention and mitigation.

Keywords: Civil-state mechanism enforcement, fire management, Nonthaburi Province

Advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมภูษ ุ่่นนาค อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จนกระทั่งวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. สุเทพ เชาวลิขิต ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาชี้แนะแนวทางและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยเป็นอย่างมาก และขอขอบพระคุณ ดร.ศิริวัฒน์ เปลี้นบางยาง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิจัยเป็นอย่างมาก

ขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดนนทบุรี หน่วยงานภาคเอกชน ที่ปรึกษาด้านอค์ศึภยและเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน และผู้นำชุมชน อาสา มูลนิธิ ที่ทุกท่านให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาและทีมเจ้าหน้าที่ดับเพลิงของเทศบาลนครนนทบุรีที่มีส่วนช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล จนทำให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัว ที่ห่วงใยและให้กำลังใจตั้งแต่เริ่มศึกษาจนกระทั่งทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายขอขอบคุณ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตศาลายา ที่เป็นแหล่งให้การเรียนรู้ชีวิตและสังคมของผู้คนที่เกี่ยวข้อง และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้การศึกษาสำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน

พีระยุทธ สุขสวัสดิ์
พฤศจิกายน 2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญตาราง	(6)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.6 ประโยชน์ของการวิจัย	6
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
2.1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์	7
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับประชารัฐ	11
2.1.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ	16
2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอค์ศิภยภายในประเทศ	26
2.1.5 แนวทางการจัดการอค์ศิภยของต่างประเทศ	48
2.1.6 แนวทางการจัดการอค์ศิภยของจังหวัดนนทบุรี	51
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	54
2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย	57
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 การออกแบบการวิจัย	60
3.2 หน่วยในการวิเคราะห์และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	62
3.3 วิธีการรวบรวมข้อมูล	62
3.4 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล	63
3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	65
3.6 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	66
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 บริบทพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอค์ศิภย	68
4.2 การจัดการอค์ศิภยของจังหวัดนนทบุรีตามแนวทางประชารัฐ	71

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอค์ภัยของจังหวัดนนทบุรี	88
4.4 แนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ภัยของจังหวัดนนทบุรี	91
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	103
5.2 อภิปรายผล	111
5.3 ข้อเสนอแนะ	118
บรรณานุกรม	120
ภาคผนวก	125
ภาคผนวก ก	126
ภาคผนวก ข	136
ประวัติผู้วิจัย	141

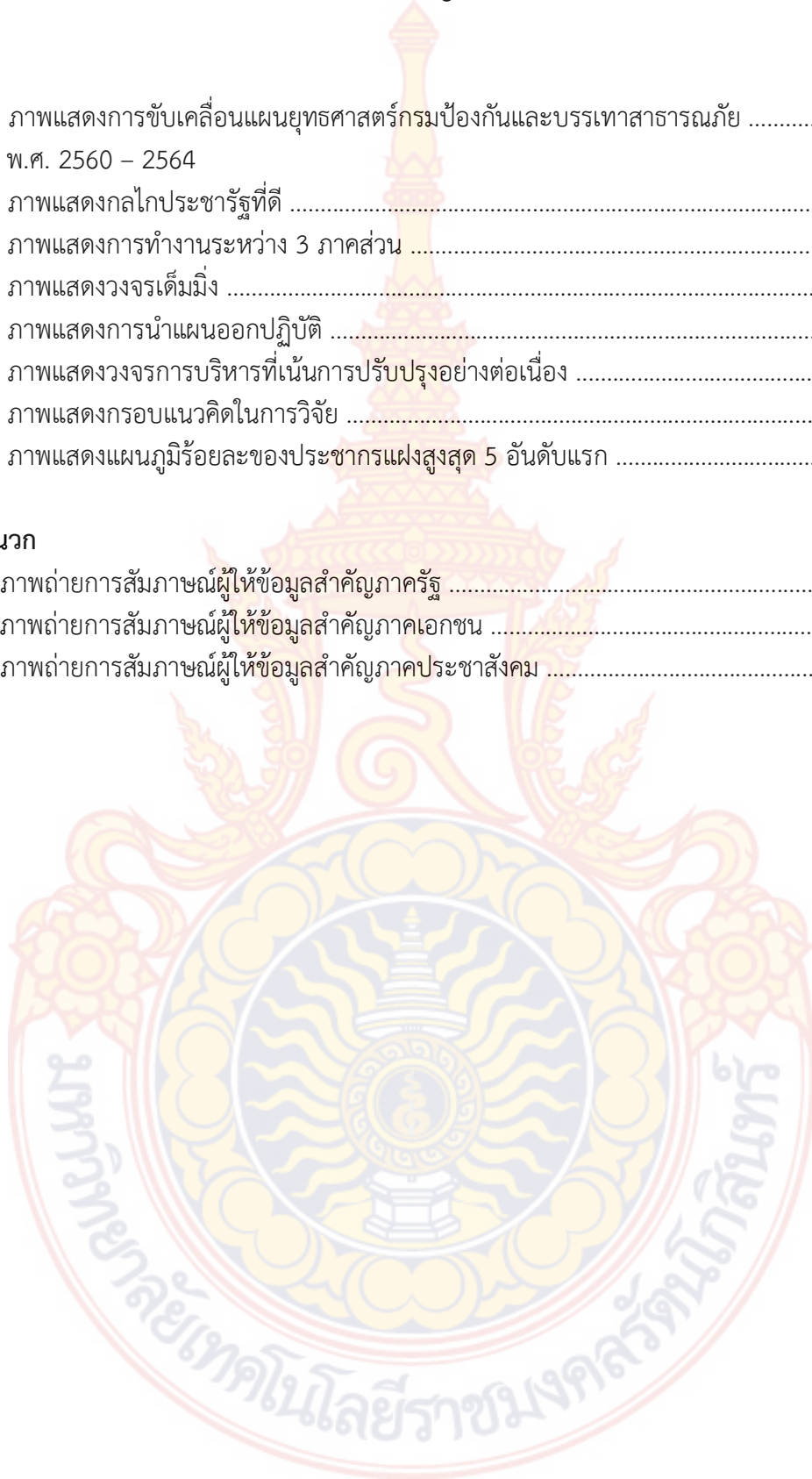
สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	ตารางสถิติการเกิดอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2560	4
2.1	ตารางแสดงการจำแนกชั้น สถานที่หรือสิ่งที่มีโอกาสน่าจะเป็นอันตรายจากอัคคีภัย	43
4.1	ตารางแสดงข้อมูลจำนวนประชากรของจังหวัดนนทบุรีจำแนกตามพื้นที่รับผิดชอบ	69
4.2	ตารางแสดงสถิติข้อมูลการเกิดอัคคีภัย พ.ศ. 2558-2561	71
4.3	ตารางแสดงหมู่บ้านชุมชนที่ผ่านการอบรม CBDRM	94

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ภาพแสดงการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ..... พ.ศ. 2560 – 2564	10
2.2 ภาพแสดงกลไกประชารัฐที่ดี	12
2.3 ภาพแสดงการทำงานระหว่าง 3 ภาคส่วน	13
2.4 ภาพแสดงวงจรเต็มมิ่ง	18
2.5 ภาพแสดงการนำแผนออกปฏิบัติ	21
2.6 ภาพแสดงวงจรการบริหารที่เน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	25
2.7 ภาพแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	58
4.1 ภาพแสดงแผนภูมิร้อยละของประชากรแฝงสูงสุด 5 อันดับแรก	70
ภาคผนวก	
ข.1 ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ	137
ข.2 ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคเอกชน	139
ข.3 ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม	140

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ภัยพิบัติมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สร้างความเสียหายให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ระบบเศรษฐกิจ และการพัฒนาของประเทศ ซึ่งจากฐานข้อมูลภัยพิบัติของศูนย์วิจัยระบาดวิทยาต้านภัยพิบัติ ได้มีการรวบรวมสถิติเกี่ยวกับการสูญเสียชีวิตจากเหตุการณ์ภัยพิบัติทั่วโลก ในปี พ.ศ. 2560 พบว่า จำนวนภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นทั่วโลกกว่า 335 ครั้ง ส่งผลกระทบต่อประชาชนกว่า 95.6 ล้านคน มีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้น 9,697 คน คิดเป็นมูลค่าความเสียหายทั้งสิ้นกว่า 335 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยในช่วง 10 ปีก่อนหน้าประเทศเฮติเป็นประเทศที่มีผู้เสียชีวิตสูงที่สุดถึงกว่า 229,699 คน (CRED.& UNISDR., <https://reliefweb.int/report/world/natural-disasters-2017>, 24 เม.ย. 2562)

การจัดการกับสาธารณภัยนับว่าเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการลดความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศไทย รัฐบาลในฐานะผู้กำหนดนโยบายได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ มุ่งเน้นการบริหารวิกฤตการณ์เพื่อรับมือภัยคุกคามหรือภาวะไม่ปกติ ทั้งที่เกิดจากภัยธรรมชาติ และภัยที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยมุ่งระดมสรรพกำลังทุกภาคส่วน เพื่อป้องกัน แก่ไข บรรเทา และฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดจากภัยต่าง ๆ ทั้งนี้ ด้านนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาล ที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558 – 2564 การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติภายใต้กรอบการดำเนินงานเช่นใด แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2557 – 2561 และแผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2556 – 2561 (สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ, 2560, หน้า 1) โดยอาศัยการขับเคลื่อนภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยสู่การเป็นองค์กรชั้นนำ ภายใต้วาระ “ประเทศไทยปลอดภัย (Safety Thailand)” เป็นวาระแห่งชาติภายใต้แนวความคิด “สานพลังประชารัฐสู่ประเทศไทยปลอดภัย” และได้กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนวาระประเทศไทยปลอดภัยอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม ต้องการให้เกิดการบูรณาการแผนปฏิบัติการ ทรัพยากร ระบบปฏิบัติการ และยกระดับมาตรฐานความปลอดภัย โดยมุ่งดำเนินมาตรการเชิงป้องกัน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สามารถปฏิบัติการเผชิญเหตุและจัดการภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย มีมาตรฐานในระดับสากล และสร้างให้เกิดความปลอดภัย เพื่อให้ประเทศไทยรับรู้ ปรับตัว และฟื้นกลับอย่างรวดเร็วและยั่งยืน รวมถึงก้าวสู่การเป็นประเทศที่ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน , www.tosh.or.th/index.php/tosh-news/project/21-safety-thailand., 1 พฤษภาคม 2562)

อัคคีภัยเป็นหนึ่งในบรรดาสาธารณภัยทั้งหลายที่ถือว่าเป็นสาธารณภัยที่ไม่ควรมองข้าม เพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว ที่ยังไม่ส่งสัญญาณบ่งบอกว่าจะเกิดขึ้นแน่ชัด นับวันปัญหาของอัคคีภัยจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน トラบใดที่ยังไม่ได้มีการจัดการอย่างจริงจัง กระทรวงมหาดไทยโดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในฐานะหน่วยงานหลัก จึงมุ่งเน้นที่จะขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทยปลอดภัยอย่างจริงจัง ได้นำหลักวิชาการมาใช้ในการดำเนินงาน เพื่อยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของประเทศ มีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “สานพลังประชารัฐ สู่ประเทศไทยปลอดภัยอย่างยั่งยืน” ในหัวข้อ Fire Safety for All 2016. เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในด้านความปลอดภัยจากอัคคีภัย และเป็นการเปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะแนวทาง นโยบายในการบริหารจัดการกับอัคคีภัยที่มีประสิทธิภาพ ใช้กลไกการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ตามแนวทางประชารัฐ

ตัวอย่างที่เป็นบทเรียนสำคัญ เหตุการณ์เพลิงไหม้ในหอพักเด็กหญิงของสถานสงเคราะห์ บ้านเด็กร่วมใจ เทศบาลตำบลเวียงป่าเป้า ที่เป็นชุมชนเมืองอยู่ใกล้กับสถานีดับเพลิง ซึ่งมีเด็กผู้หญิงมีอายุ ตั้งแต่ 5 - 12 ขวบ กำลังหลับพักผ่อนอยู่ เป็นเหตุให้มีเด็กเสียชีวิต 17 ราย ซึ่งในพื้นที่เคยเกิดเพลิงไหม้มาก่อนที่บ้านพักพิงชั่วคราวของผู้อพยพตามแนวชายแดนไทย - พม่า ที่แม่สุริน จ.แม่ฮ่องสอน ทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง 37 ราย ทำให้บ้านพักเสียหายไปกว่า 400 หลังคาเรือน เหตุเพลิงไหม้บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตามสถิติส่วนใหญ่พบว่ามากกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนผู้เสียชีวิตได้เกิดขึ้นในบ้านเรือนเมื่อเกิดเพลิงไหม้ขึ้นพบว่าจะมีก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ขึ้นทำให้ผู้ที่หลับลึก หดสติและไม่รู้สึกตัว จากหลักฐานที่ผ่านมามีพบศพผู้เสียชีวิตยังนอนอยู่บนเตียง (พิชญา จันทรานุกวัฒน์, <https://www.coe.or.th>coe-2>Newpic., 10 เมษายน 2562>)

และเหตุการณ์อัคคีภัยของประเทศออสเตรเลีย กรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้อพาร์ตเมนต์สูง เมืองเมลเบิร์นออสเตรเลีย เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2557 พบว่าขณะเกิดเหตุเพลิงไหม้ สัญญาณเตือนอัคคีภัยไม่ทำงานทำให้เจ้าหน้าที่ดับเพลิงต้องเข้าไปตะโกนบอกประชาชนให้อพยพทุกชั้น และต้องตรวจสอบดูทุกห้องว่ามีคนหลงเหลืออยู่หรือไม่ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องทำงานแข่งกับเวลา ประกอบกับภายในอาคารมีผู้คนพักอาศัยอยู่หนาแน่นทำให้การต้องการความช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้น ข้าวของเครื่องใช้มีสะสมอยู่ในห้องพักก็เป็นเชื้อเพลิงอย่างดี ทำให้เกิดการลุกลามอย่างรวดเร็ว อีกทั้งพบว่ามี การวางของจำนวนมากกีดขวางการเข้าถึงถึงดับเพลิง ภายในอาคารมีผู้พิการ และคนชราอาศัยอยู่ ซึ่งภายในอาคารไม่ได้ออกแบบให้มีลิฟต์สำหรับรองรับบุคคลเหล่านี้เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ และไม่ทราบจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง ทำให้ยุ่งยากต่อการค้นหาที่ต้องเข้าค้นหาทุกห้องพัก การเข้าไปช่วยเหลือในพื้นที่ส่วนบุคคลยังติดขัดกฎหมาย จำเป็นต้องประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2559, หน้า 3 - 8)

ถึงแม้ว่าอัคคีภัยนั้น จะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างระดับประเทศ แต่การเกิดอัคคีภัยทุกครั้ง แม้เกิดขึ้นเพียงแค่ชุมชน ๆ หนึ่ง หรือเกิดอัคคีภัยกับบ้านเรือนเพียงหลังเดียว ก็ส่งผลกระทบต่อดำเนินชีวิต และสภาพทางจิตใจของประชาชน และการช่วยเหลือฟื้นฟูจากหน่วยงานภาครัฐก็ยังไม่เพียงพอต่อการที่จะเริ่มต้นดำเนินชีวิต เกิดความสูญเสียความสามารถทางเศรษฐกิจ บางครั้งรุนแรงถึงขั้นสูญเสียชีวิต อัคคีภัยจึงเป็นเรื่องที่ควรเฝ้าระวังและได้รับการจัดการอย่างจริงจัง เพราะเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ ทุกที่ทุกเวลา ไม่ว่าจะเกิดขึ้นเองหรือมีคนทำให้เกิดขึ้น ซึ่งจากข้อมูลของสำนักป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พบว่าในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีสถิติด้านสาธารณภัยจากอัคคีภัยสูง

เป็นลำดับ 1 โดยมีสถิติ ปี พ.ศ. 2560 พบว่าเกิดเหตุเพลิงไหม้ทั้งหมด จำนวน 1,625 ครั้ง ซึ่งสถานที่เกิดอัคคีภัยมักเกิดขึ้นในย่านที่อยู่อาศัย หากเกิดในชุมชนที่หนาแน่นแล้วเพลิงจะลุกลามและสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนหลายครัวเรือน เนื่องจากสภาพบ้านเรือนเป็นบ้านไม้ปลูกติดกันทางเข้าคับแคบ รถใหญ่ไม่สามารถเข้าได้ ชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีการปลูกสร้างบ้านเรือนอย่างแออัด เป็นชุมชนหนาแน่น จะมีความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยมาก ด้วยลักษณะกายภาพของชุมชน ประกอบกับประชาชนในชุมชนมีรายได้น้อย จึงมุ่งที่จะประกอบอาชีพของตนจนละเลยต่อการป้องกันและระงับอัคคีภัยเท่าที่ควร (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร กองวิชาการและแผนงาน, 2560, หน้า 1) และผลกระทบของอัคคีภัยจากการวิเคราะห์ของโรงพยาบาลสมิติเวชพบว่า สาเหตุการเสียชีวิต 50 -80 % เสียชีวิตจากการสำลักควัน เนื่องจากทันทีที่เกิดเพลิงไหม้จะเกิดควันไฟปกคลุมไปรอบ ๆ ตัว อย่างรวดเร็วทำให้ร่างกายสำลักควันตายก่อนที่จะเปลวไฟจะมาถึงตัว ควันสามารถร่าชีวิตของคนได้ภายใน 1 วินาที และสามารถลอยขึ้นได้สูงเท่ากับตึก 60 ชั้น (ทวิดา กมลเวช, 2554, หน้า 45)

จังหวัดนนทบุรี เป็นพื้นที่ปริมาณพลและรองรับการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร ในปัจจุบันมีการขยายตัวของชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หมู่บ้านจัดสรรและอาคารชุดมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พื้นที่การเกษตรและชุมชนเดิมลดลง ความเป็นเมืองรุกรานความเป็นชุมชนดั้งเดิมและพื้นที่เกษตรกรรม จำนวนประชากรและสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะประชากรแฝงจากกรุงเทพมหานครที่เข้ามาทำงาน เรียนและอาศัยในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีมีอัตราเพิ่มขึ้น ส่งผลให้พื้นที่จังหวัดนนทบุรีประสบปัญหาความแออัดของเมือง ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาน้ำเสีย ขยะมูลฝอยและมลพิษ ปัญหาน้ำท่วมถนนในฤดูฝน

ซึ่งในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดนนทบุรีได้กำหนดนโยบายของจังหวัดนนทบุรี ที่เรียกว่า “นนทบุรี 4.0” เพื่อกำหนดรูปแบบในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและการพัฒนาที่ยั่งยืนในการเป็น จังหวัดสะอาด จังหวัดสะดวก จังหวัดสบาย จังหวัดปลอดภัย ซึ่งในด้านจังหวัดปลอดภัยนั้น ได้ให้ความสำคัญ ในการเพิ่มมาตรฐานการป้องกันสาธารณภัย โดยเฉพาะมาตรฐานดับเพลิงอาคารสูง การส่งเสริมพลังเครือข่ายรักษาความปลอดภัย การรักษาความปลอดภัย เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีมีอาคารสูงจำนวนมาก สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด จะต้องมีการตรวจสอบอาคารอย่างต่อเนื่อง อาคารมีความมั่นคงแข็งแรง มีวัสดุอุปกรณ์พร้อมกรณีการเกิดไฟไหม้อาคาร ซึ่งมาตรการที่ 1 ด้านการบริหารจัดการสาธารณภัย เน้นหนักในเรื่องของการเพิ่มมาตรฐานการป้องกันสาธารณภัย เพิ่มมาตรฐานดับเพลิงอาคารสูง (มีพื้นที่จอดรถระดับเพลิงในอาคารสูง) เพิ่มมาตรฐานการดับเพลิงในชุมชนที่ระดับเพลิงเข้าไม่ถึง (ชุมชนดั้งเดิม) เสริมสร้างพลังเครือข่ายในการป้องกันและดูแลความปลอดภัย เป็นต้น (สำนักงานจังหวัดนนทบุรี, <http://www.nonburioffice@gmail.com.pdf>, 10 พฤษภาคม 2562)

เนื่องจากสภาพความเสี่ยงในพื้นที่มีลักษณะอาคารบ้านเรือนของประชาชนในแบบเก่าที่ใช้วัสดุที่เป็นไม้ ความแออัดของชุมชนรวมถึงสถานประกอบการ โรงงาน บริษัทที่มีจำนวนมาก จึงเป็นความเสี่ยงที่ทำให้เกิดอัคคีภัยบ่อยครั้งและในทุกพื้นที่ แม้ในทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีทีมดับเพลิง ทีมกู้ชีพกู้ภัย ในการสนธิกำลังระงับเหตุอัคคีภัยแต่จำนวนการเกิดอัคคีภัยก็ยังคงสูงและสร้างความเสียหายความสูญเสียด้านทรัพย์สินแก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจจากรายงานสรุปสถิติการเกิดอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 พบว่า

จังหวัดนนทบุรี มีความเสี่ยงอัคคีภัยอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรีได้สรุปการเกิดอัคคีภัยและความเสียหาย ดังนี้

ตารางที่ 1.1 สถิติการเกิดอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2560

อำเภอ	ครั้ง	จำนวนผู้ประสบภัย			ความเสียหายของผู้ประสบภัย(ท้องถิ่นประเมิน)				
					ที่อยู่อาศัย		ทรัพย์สิน		รวม
		ครัวเรือน	คน	บาดเจ็บ /เสียชีวิต	บางส่วน	ทั้งหลัง	เป็นเงิน	เป็นเงิน	
เมืองนนทบุรี	12	215	404	2	6	207	3,450,500	50,000	3,500,500
บางบัวทอง	8	8	21	-	9	1	1,000,000	20,050,000	21,050,000
บางกรวย	6	6	14	2	3	3	975,000	-	975,000
บางใหญ่	12	9	25	-	8	4	1,100,000	1,500,000	2,600,000
ไทรน้อย	5	4	12	-	3	2	1,170,000	100,000	1,270,000
ปากเกร็ด	10	15	58	1	10	5	2,850,000	-	2,850,000
รวม	53	257	534	5	39	222	10,545,500	21,700,000	32,245,500

ที่มา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี. (2561). หน้า 42.

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงประสงค์ที่จะศึกษาการจัดการอัคคีภัยแบบเจาะลึก ถึงภาพรวมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันดำเนินการจัดการกับปัญหาการเกิดอัคคีภัยด้วยกัน การทำงานในทุกภาคส่วนจำเป็นต้องเชื่อมโยงกัน ทั้งเชิงนโยบาย โครงสร้างและกลไกการทำงาน และต้องสอดรับกันในทุกระดับ ทั้งการวางแผนท้องถิ่น ตลอดจนสามารถถ่ายทอดสู่แผนปฏิบัติการและการออกแบบกิจกรรมเพื่อจัดการกับอัคคีภัยที่แต่ละหน่วยงานจำเป็นต้องเข้าใจและเห็นความเชื่อมโยงของภารกิจและบทบาทของตนที่จะสามารถสนับสนุนงานด้านการจัดการกับอัคคีภัยได้ นอกจากนี้การจัดการกับอัคคีภัยให้ได้ผลสัมฤทธิ์ไม่สามารทำได้ในลักษณะแยกส่วนต่างคนต่างทำได้ แต่ต้องสร้างความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่หลากหลายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน ชุมชน ภาคประชาสังคม และมีหน่วยงานประสานงานที่เข้มแข็ง เพื่อให้การจัดการกับอัคคีภัยเป็นประเด็นสาธารณะที่ทุกภาคส่วนและทุกระดับต้องให้ความสนใจ และมีส่วนร่วมในการจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในพื้นที่หรือในภาคส่วนที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดอัคคีภัยโดยวิธีการและกรอบแนวคิดในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางพระราชรัฐ

1.2 คำถามการวิจัย

1. การจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างไร
2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างไร
3. แนวทางในการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพรรณนาการจัดการอค์ภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อระบุปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอค์ภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อสร้างแนวทางในการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ภัยของจังหวัดนนทบุรี

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ภัย ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี โดยการอธิบายถึงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่มีความเสี่ยงอค์ภัยของจังหวัดนนทบุรี ศึกษาการนำกลไกประชารัฐในการจัดการปัญหาอค์ภัยผ่านแนวคิดกระบวนการจัดการคุณภาพ PDCA ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอค์ภัยของจังหวัดนนทบุรี และนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ภัยของจังหวัดนนทบุรี โดยการทบทวนจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่ายแนวคิดกลไกประชารัฐ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และแนวคิดการจัดการอค์ภัย

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แบ่งตามบทบาทหน้าที่ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) ภาครัฐ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ตัวแทนสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี ผู้บริหารท้องถิ่น และผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตั้งแต่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล

2) ภาคเอกชน มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย ที่ปรึกษาด้านอค์ภัยสถานประกอบการ และเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานของสถานประกอบการ

3) ภาคประชาสังคม มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้านต้นแบบการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนเป็นฐาน และมูลนิธิอาสาในพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาตั้งแต่ เดือน พฤษภาคม – กันยายน 2562 รวมระยะเวลา 5 เดือน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

กลไกประชารัฐ หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการจัดการปัญหาอค์ภัยที่เกิดขึ้น ตามกระบวนการจัดการอค์ภัย ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ

การวางแผน หมายถึง การเตรียมการจัดการอค์คิภัย เพื่อให้เกิดการปรับปรุงงาน กิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและพยายามค้นหาสาเหตุของปัญหา กำหนดเป้าหมายที่ต้องการและตัวชี้วัดความสำเร็จ และการประชาสัมพันธ์

การปฏิบัติตามแผน หมายถึง กระบวนการนำแผนการจัดการอค์คิภัยไปปฏิบัติ โดยทุกภาคส่วน ต้องมีความเข้าใจและให้ความสำคัญในแผน ซึ่งความสำเร็จของแผนไปสู่การปฏิบัติจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการรวมทั้งทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานตามแผน

การตรวจสอบ หมายถึง การประเมินการปฏิบัติเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานในการจัดการอค์คิภัย และการรวบรวมและบันทึกข้อมูลที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์และปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป

การปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม หมายถึง การนำปัญหาและอุปสรรคที่ได้จากการตรวจสอบมาปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการอค์คิภัย โดยต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานหากเกิดข้อผิดพลาดขึ้นระหว่างกระบวนการ จะต้องมีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขวิธีการดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

ข้อมูลพื้นฐาน ลักษณะและสถานการณ์ความเสี่ยงอค์คิภัยปัจจุบันของพื้นที่ หมายถึง ข้อมูลความเสี่ยงอค์คิภัยของพื้นที่ในจังหวัดนนทบุรี ทั้งด้านโครงสร้างทางกายภาพ ความซับซ้อนของชุมชน ลักษณะที่อยู่อาศัย

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอค์คิภัย หมายถึง ปัญหาและอุปสรรคในด้านการจัดการอค์คิภัยที่เกิดขึ้นในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย ปัญหาด้านพื้นที่ ปัญหาความไม่เพียงพอของเครื่องมืออุปกรณ์และขาดการบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการอค์คิภัย ปัญหาเกี่ยวกับค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ภาครัฐจัดขึ้นเพื่อชุมชน ปัญหาด้านการจราจร และปัญหาในการจัดการอค์คิภัยของภาคเอกชน

แนวทางขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอค์คิภัยของจังหวัดนนทบุรี หมายถึง รูปแบบกระบวนการในการขับเคลื่อนและส่งเสริมการใช้กลไกภาครัฐในการจัดการอค์คิภัยของจังหวัดนนทบุรี ตามแนวคิดการจัดการคุณภาพ PDCA

อค์คิภัย หมายถึง ภัยที่เกิดจากเพลิงไหม้ในพื้นที่ บ้าน บ้านเช่า ห้องแถว อาคารพาณิชย์ ตึกสูง อาคารชุด อาคารขนาดใหญ่ ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล ไฟไหม้จากการเผาหญ้า ขยะ ทั้งนี้ไม่รวมถึงไฟไหม้จากการวางเพลิง และไฟฟ้า

1.6 ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้จังหวัดนนทบุรีเกิดแนวทางการจัดการอค์คิภัยโดยใช้กลไกภาครัฐที่เกิดประสิทธิภาพ
2. ทำให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคและเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ ในการปรับปรุงกระบวนการในการจัดการอค์คิภัยตามแนวทางกลไกภาครัฐของจังหวัดนนทบุรี
3. ทำให้มีแนวทางในการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอค์คิภัยของจังหวัดนนทบุรีที่มีประสิทธิภาพ
4. สามารถนำแนวทางในการจัดการอค์คิภัยโดยใช้กลไกภาครัฐของจังหวัดนนทบุรีไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง แนวทางขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอศศภัยจังหวัดนนทบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพจนานุกรมการจัดการอศศภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี ระบุปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอศศภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี และสร้างแนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอศศภัยของจังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดและทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ข้อมูลพื้นฐานด้านความเสี่ยงอศศภัย ตลอดจนนโยบายของจังหวัดนนทบุรี เพื่อทบทวนรายละเอียดข้อมูลที่เกี่ยวข้องและนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิด จึงเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย ดังนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- 2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์
- 2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับประชารัฐ
- 2.1.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ
- 2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอศศภัยในประเทศ
- 2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอศศภัยต่างประเทศ
- 2.1.6 แนวทางการจัดการอศศภัยของจังหวัดนนทบุรี

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ (Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่จะนำไปกระบวนการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ อาจกล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์เป็นศาสตร์ของการวางแผน การตัดสินใจและการปฏิบัติการบางอย่างที่ผู้บริหารใช้เพื่อนำไปสู่เส้นทางของการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ต้องใช้ทักษะในการวางแผนและการบริหารจัดการ ซึ่งก็มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ไว้หลายท่าน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546, หน้า 73) ได้ให้ความหมายของคำว่า ยุทธศาสตร์ ไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ หมายถึง การรบที่มีเล่ห์เหลี่ยมวิธีการที่ต้องใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการต่อสู้
2. ยุทธศาสตร์ หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยการพัฒนาและการใช้อำนาจการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยา และกำลังรบทางการทหารและความจำเป็น ทั้งในยามสงบและยามสงคราม
3. ยุทธศาสตร์ หมายถึง สิ่งที่มีความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยาและกำลังทหาร ทั้งในยามสงบและยามสงคราม

ซึ่งในทัศนะของ อุทัย บุญประเสริฐ (2545, หน้า 42) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ว่า สามารถกล่าวแทนด้วยคำว่ากลยุทธ์ ซึ่งสามารถอธิบายความหมายของคำนี้ได้ว่าเป็นเทคนิควิธีในการปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการคิด คัดเลือก และไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบครอบ และเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 2 - 3) ได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ ไว้ว่าเป็นวิธีการหรือแผนงานที่ผ่านกระบวนการคิดมาอย่างรอบคอบแล้วมีขั้นตอนที่ยืดหยุ่นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ เพื่อจะหลีกเลี่ยงอุปสรรคต่าง ๆ โดยจะต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์เป็นวิธีการหรือแนวทางการปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรค เป็นการวางกลยุทธ์เพื่อให้สามารถดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อยกระดับการพัฒนาประเทศให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” พัฒนาประเทศในทุกมิติ ทุกรูปแบบและทุกระดับ และพัฒนากลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ คือ ภาคประชาชน ให้ได้รับการพัฒนาให้เป็นคนเก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งการพัฒนาประเทศในช่วงระยะของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบของ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานกลางในการจัดการกับปัญหาภัยพิบัติของประเทศที่มุ่งเน้นให้มีการเพิ่มศักยภาพในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย การช่วยเหลือสงเคราะห์ และฟื้นฟูให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งบูรณาการด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานเครือข่ายทุกภาคส่วน ยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้น เป็นการตอบสนองต่อเป้าหมายการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศและวัตถุประสงค์ของแผนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบนโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติไว้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ด้วยการป้องกันการลดผลกระทบ และการเตรียมความพร้อมให้มีประสิทธิภาพ โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งเป็นชุมชนปลอดภัย และการส่งเสริมให้ท้องถิ่นกับชุมชนร่วมกันในการพัฒนาการจัดการ เพื่อให้เกิดการรับรู้และปรับตัวต่อผลกระทบจากสาธารณภัยนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืน การบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉินให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล พร้อมทั้งการบรรเทาทุกข์ และช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็ว ทันท่วงที และทันเหตุการณ์ การพัฒนาระบบการฟื้นฟูให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประสบภัยได้อย่างทันท่วงทีและเป็นธรรม พื้นที่ประสบภัยได้รับการซ่อมแซมและฟื้นฟูสภาพให้กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็วหรือดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม การพัฒนาและ

ส่งเสริมมาตรฐานความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ และได้มีการกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ 4 ปี ดังนี้

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2559, หน้า 12 - 13) ได้กล่าวถึง แผนยุทธศาสตร์ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2560 - 2564 ว่า ประกอบด้วย

1. วิสัยทัศน์ “เป็นองค์กรชั้นนำด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยในระดับสากลเพื่อประเทศไทยปลอดภัยอย่างยั่งยืน”

2. พันธกิจ

1) พัฒนาระบบ กลไกการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศไทย และดำเนินการจัดการสาธารณภัย ทั้งก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย

2) บูรณาการความร่วมมือองค์กรและเครือข่ายด้านการจัดการสาธารณภัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

3) พัฒนาระบบ ทรัพยากร และเครือข่าย ให้มีความพร้อมและเพียงพอในการป้องกันและลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพ

4) ศึกษาวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

5) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย เพื่อสร้างการรับรู้และตระหนักให้แก่ทุกภาคส่วน

6) ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและบรรเทาทุกข์ในเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัยพัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยในเบื้องต้นให้ทั่วถึงและเป็นธรรม

7) ฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ประสบภัยที่ได้รับเสียหายจากสาธารณภัยให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็วและพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิม

8) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละระดับ

3. ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : เพิ่มศักยภาพการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย การช่วยเหลือสงเคราะห์ และฟื้นฟูให้มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานตามหลักสากล

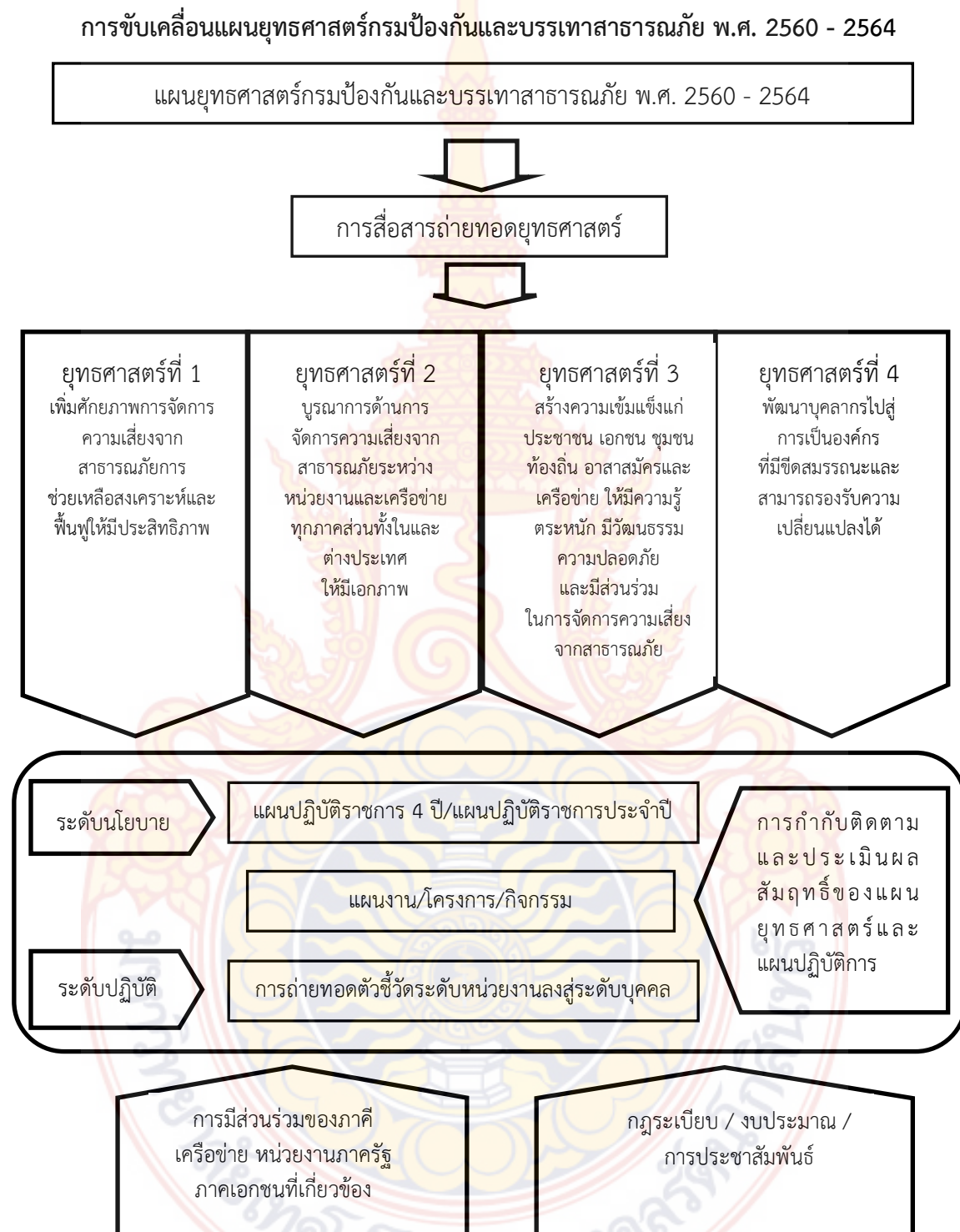
ยุทธศาสตร์ที่ 2 : บูรณาการด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ระหว่างหน่วยงานและเครือข่าย ทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศให้มีความเป็นเอกภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : สร้างความเข้มแข็งแก่ประชาชน เอกชน ชุมชน ท้องถิ่น อาสาสมัครและเครือข่าย ให้มีความรู้ ตระหนัก มีวัฒนธรรมความปลอดภัย และมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยตามแนวทางพระราชรัฐ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : พัฒนาองค์กรและบุคลากรไปสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงและสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงได้

ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ ได้นำยุทธศาสตร์ที่ 3 ตามนโยบายเน้นหนักของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2560-2564 ที่มุ่งเน้นให้ประชาชน เอกชน ชุมชน ท้องถิ่น อาสาสมัครและเครือข่าย มีวัฒนธรรมความปลอดภัย มีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยเบื้องต้นได้

โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยตามแนวทางพระราชรัฐเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

ภาพที่ 2.1 การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2560 - 2564
ที่มา : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2559). หน้า 68.

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับประชารัฐ

“ประชารัฐ” เป็นนโยบายสำคัญที่รัฐบาลในสมัย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ให้ความสนใจในการนำมาใช้ขับเคลื่อนประเทศไทยในฐานะที่เป็นแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะ แนวคิดประชารัฐเป็นแนวคิดที่เริ่มขึ้นมาในกระแสของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Governance) มีจุดมุ่งเน้นที่การลดบทบาทภาครัฐ และเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ ในการเข้ามาบริหารงานสาธารณะ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ทั่วโลกให้ความสำคัญตั้งแต่ปีคริสต์ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ส่วนในประเทศไทยได้หยิบยกยุทธศาสตร์ประชารัฐขึ้นมาอย่างเป็นทางการครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และล่าสุดในการบริหารประเทศของรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้นำยุทธศาสตร์ประชารัฐมาใช้ในการขับเคลื่อนประเทศ

2.1.2.1 ความหมายของประชารัฐ

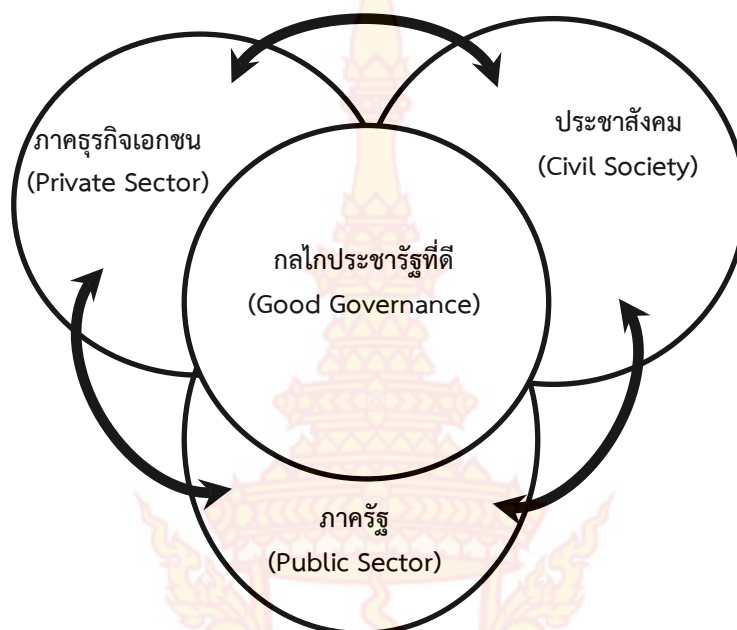
คำว่า “ประชารัฐ” หรือ ประชาชน กับ รัฐ เป็นหลักในการร่วมมือกันในการทำงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ตามหลัก Governance เพื่อเสริมสร้างพลังในการขับเคลื่อนการดำเนินการ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมสร้างสรรค์รูปแบบการจัดการกับปัญหาได้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2561, หน้า 19 - 26) กล่าวว่า ประชารัฐ เป็นการประสานพลังจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน รวมทั้งภาคส่วนย่อยอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของยุทธศาสตร์ประชารัฐที่เชื่อมโยงและสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนเข้าด้วยกัน ให้ทุกภาคส่วนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ติดตามทำความเข้าใจในนโยบาย แสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาาร่วมกัน รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย มีจิตสาธารณะ ในการช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ ทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด โครงการประชารัฐทำให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยมีประชาชนเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อน เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน โดยภาครัฐจะเป็นผู้สนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตย ยุทธศาสตร์ของประชารัฐ เป็นการรวมพลังของทุกภาคส่วนมาร่วมในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปิยากร หวังมหามพร (2560, หน้า 11) กล่าวว่า ประชารัฐ หมายถึง การร่วมมือกันทำงาน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของรัฐ ภาครัฐสนับสนุนภาคเอกชน ภาคประชาชน ให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา รวมพลังทุกภาคส่วน เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเอง ยกระดับคุณภาพชีวิต และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2.1.2.2 ยุทธศาสตร์ประชารัฐ

อานันท์ เกียรติสารพิภพ (2560, หน้า 1 - 2) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของยุทธศาสตร์ประชารัฐ คือ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคน เพื่อก่อให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงของประเทศ การดำเนินการขององค์กรใด ๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในรัฐ ประชารัฐ คือ รัฐ กับ ประชาชน ซึ่งประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในรัฐ และประชาชนมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมนั้น เพื่อพัฒนาสังคมในทุกระดับร่วมมือร่วมพลังกันโดยไม่มีภารกิจกันผู้ใด

ในอีกด้านหนึ่ง อรพินท์ สฟโชคชัย (2541, หน้า 5) ได้กล่าวว่ากลไกประชารัฐที่ดีจะช่วยสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมของทั้ง 3 ส่วน คือ ด้านประชาสังคม ด้านภาคเอกชน และด้านภาครัฐ ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.2 แสดงกลไกประชารัฐที่ดี

ที่มา : อรพินท์ สฟโชคชัย. (2541). หน้า 5.

ในอีกด้านหนึ่ง ปราโมทย์ ยอดแก้ว (2559, หน้า 31 - 33) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ “ประชารัฐ” คือ การสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ โดยมีหลักการ ดังนี้

1. รัฐต้องมีนโยบาย เป็นนโยบายที่สนับสนุนให้ภาคเอกชน ภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตยบนพื้นฐานของความพอเพียง โดยรัฐเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและสนับสนุน

2. หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ เป็นผู้ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ประชาชน ทั้งด้านองค์ความรู้และทรัพยากร บูรณาการความรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรม สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

3. ประชาชน ต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมของรัฐและรัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ เช่น การติดตามทำความเข้าใจนโยบายที่รัฐกำหนด มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเสนอข้อคิดเห็น เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เรียนรู้สิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมือง และเคารพสิทธิของผู้อื่น และมีจิตสาธารณะในการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6 ขอนแก่น (2559, หน้า 7) ได้กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ประชารัฐ เป็นการกำหนดแนวทางเพื่อให้ส่วนราชการ นำไปใช้ในการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งสามารถแบ่งยุทธศาสตร์ประชารัฐ แบ่งออกเป็น 2 ยุทธศาสตร์ย่อย ได้ดังนี้

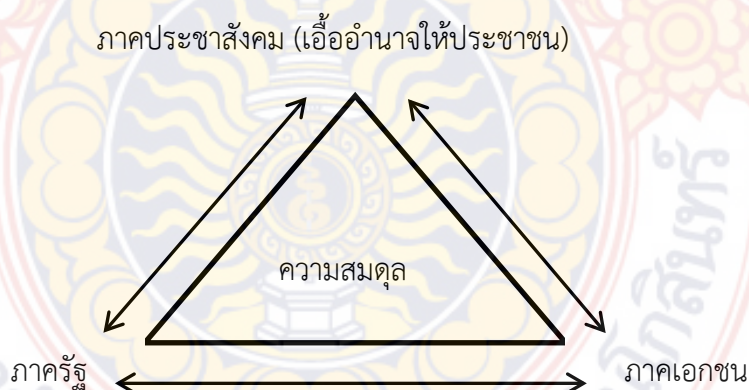
1. “รัฐบาล” กับ “ประชาชน” โดยรัฐบาลจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก สนับสนุน และเปิดช่องทางให้ประชาชนหรือภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตย

เพื่อให้ประชาชนเข้าใจการบริหารจัดการของรัฐและไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับรัฐบาล

2. “ประชาชน” กับ “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” คือ การทำงานร่วมกันของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการสร้าง “เครือข่ายประชารัฐ” ในทุกด้าน ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน

สามารถกล่าวโดยสรุปว่า แนวคิดประชารัฐเป็นรูปแบบของการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันติดตามและประเมินผล ในกิจกรรมที่ทำ การมีส่วนร่วมในตัดสินใจและการกำหนดนโยบาย ซึ่งมียุทธศาสตร์ของรูปแบบประชารัฐ คือ รัฐต้องกำหนดนโยบายที่สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม รัฐจะเป็นเพียงผู้สนับสนุน เจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่ประชาชนในการแก้ไขปัญหา และรัฐต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของชุมชนในการแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการ อีกทั้งช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

ศุภชัยศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (2554, หน้า 26 - 34) ได้กล่าวถึง ตัวแบบประชารัฐ ว่าเป็นการลดขนาดของภาครัฐ ที่เป็นแนวคิดมาจากรัฐศาสตร์เชิงสังคมวิทยา ที่เน้นการมีส่วนร่วม โดยให้องค์กรประชาสังคม และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในการบริหารบ้านเมือง โดยตัวแบบประชารัฐเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนมารวมกลุ่มเป็นชมรมประชาสังคม เพื่อสร้างเครือข่าย และเข้ามาดำเนินการในสิ่งที่รัฐเคยกระทำ ประชาชนต้องรวมตัวกันในท้องถิ่นของตนเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองมากขึ้น โดยสามารถลดการพึ่งพาภาครัฐ และส่งเสริมบทบาทขององค์กรอาสาสมัครที่ไม่แสวงหากำไร ซึ่งการดำเนินการร่วมกัน เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองจาก Government ไปสู่ Governance หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งต้องมีการดำเนินงานร่วมกันของ 3 ภาคส่วน ที่จะต้องเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ดังนี้

ภาพที่ 2.3 แสดงการทำงานระหว่าง 3 ภาคส่วน

ที่มา : ศุภชัยศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2554.) หน้า 34.

ภาครัฐ ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการบริหารในแนวดิ่งและมีหลายระดับ

ภาคประชาสังคม ประกอบไปด้วย ชุมชน และประชาชน ซึ่งเป็นการบริหารแบบแนวราบ ภาคเอกชน ซึ่งสามารถเข้าร่วมในการบริหารแบบแนวราบ เพื่อให้เกิดการสมดุลอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของจริยธรรมและธรรมาภิบาล

2.1.2.3 กลไกประชารัฐในการแก้ไขปัญหา

สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม (2559, หน้า 2) ได้กล่าวว่า การแก้ปัญหาผ่านกลไก “ประชารัฐ” เป็นการดำเนินการบนหลักการทำงานเชิงรุก เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งในการดำเนินงานของรัฐในการแก้ไขปัญหาและการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการติดตาม ประเมินผล และรายงานความคืบหน้าเป็นระยะ มีการบูรณาการทำงานทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่ ยึดหลักความมีเอกภาพ และประสานงานเพื่อหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความชัดเจน ในการดำเนินการสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันและการบังคับใช้กฎหมายต้องมีการบูรณาการ โดยไม่ถือตนเองเป็นหลัก

ในอีกด้านหนึ่ง กฤติน จันทร์สนธิมา (2561, หน้า 153 - 154) ได้กล่าวว่า ประชารัฐ คือ การรวมพลังทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการแก้ไขปัญหาและการปฏิรูป การเปลี่ยนแปลงของประเทศในทุกมิติ ยุทธศาสตร์ของประชารัฐ กำหนดให้รัฐเป็นผู้สนับสนุน เปิดช่องทางให้ประชาชนและเอกชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนเข้าใจ การบริหารงานของรัฐ เครือข่ายประชารัฐ เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่ายของทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดความเข้มแข็งและความมั่นคงของประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กองบรรณาธิการบริหารเอกสารความรู้ (2560, หน้า 23) ที่กล่าวว่า กลไกประชารัฐ เป็นรูปแบบ ของการทำงานที่ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคม เข้ามาร่วมมือกันเป็นทีมประชารัฐในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งมีโครงสร้าง ของทีมกลไกประชารัฐ ดังนี้

ภาครัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เช่น หน่วยงานราชการระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ทหาร ตำรวจ และหน่วยงานส่วนกลางอื่น ๆ ในพื้นที่

ภาครัฐส่วนท้องถิ่น คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล นคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล

ภาคเอกชน เช่น บริษัทเอกชน ห้างร้าน มูลนิธิ และสมาคมในพื้นที่

ภาคประชาชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน อปพร. และประชาชนในพื้นที่

โดยภายในทีมประชารัฐจะต้องมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีการทำข้อตกลงร่วมกัน ประสาน กำลัง ทรัพยากร เครื่องมือ อุปกรณ์ ที่จำเป็นต้องใช้ รวมทั้งร่วมกันดำเนินมาตรการต่าง ๆ และมีการ สื่อสารประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างกันเพื่อสร้างความตระหนักและการรับรู้ เปิดโอกาส ให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา

ในอีกด้านหนึ่งตามแนวคิดของ อรพินท์ สพฤกษ์ชัย (2541, หน้า 6 - 8) ที่ได้สรุปเกี่ยวกับกลไก ประชารัฐ ว่าเป็นการเชื่อมโยงระหว่าง ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ เข้าด้วยกัน ซึ่งกลไก ประชารัฐมีบทบาทสำคัญในการจัดการ เศรษฐกิจ การเมือง และการบริหารประเทศ มีส่วนในการ ตัดสินใจและการกำหนดนโยบายที่มีผลต่อส่วนรวม และเป็นกลไกในการนำนโยบายไปปฏิบัติ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกลไกประชารัฐมีลักษณะดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งรูปแบบคุณลักษณะที่สำคัญของการที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมคือการปกครองรูปแบบการบริหารงานที่กระจายอำนาจ

2. ความสุจริตและโปร่งใส เป็นกลไกที่สุจริตและโปร่งใสและรวมถึงกติกาและการดำเนินงานที่เปิดเผย ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเสรี

3. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการจัดให้มีองค์กรหรือการกำหนดกฎหมายที่เน้นการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม

4. กลไกการเมืองที่ขอธรรม เป็นกลไกที่ผู้บริหารประเทศหรือรัฐบาลจะต้องมีความเที่ยงตรงและมีความสามารถที่จะบริหารประเทศได้ มีความสุจริตเป็นที่ยอมรับของประชาชน

5. กฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและชัดเจน คือมีกรอบของกฎหมายที่ยุติธรรมและเป็นธรรมสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และกฎเกณฑ์ต่างๆ จะต้องสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการทั้งด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร และมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ในอีกด้านหนึ่ง สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม (2554, หน้า 12) ได้กล่าวถึง บทบาทองค์การกลไกที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาประเทศ ว่ามีส่วนงานที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ภาครัฐ เป็นแกนนำจัดทำแผนยุทธศาสตร์ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ผลักดันสู่การปฏิบัติ ติดตามผล สนับสนุนข้อมูลและให้ความรู้ทางวิชาการ

ภาคการเมือง กำหนดนโยบายการบริหารประเทศ และดำเนินการด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ และเป็นธรรม โดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

ภาคประชาชน มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และติดตามผล ตรวจสอบ และเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น

ภาคเอกชน สร้างผลประโยชน์และรับผิดชอบต่อสังคม ดำเนินธุรกิจตามหลักการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม

ภาควิชาการ สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่สังคมอย่างมีเหตุผล ติดตามและพัฒนาโดยมีหลักทางวิชาการ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีเหตุผล

สื่อมวลชน เป็นสื่อกลางสะท้อนข้อเท็จจริง ให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีคุณภาพ สร้างสรรค์ร่วมติดตาม ตรวจสอบและรณรงค์สร้างจิตสำนึกที่ดีแก่สังคม

2.1.2.4 ปัจจัยนำสู่ชุมชนเข้มแข็ง

เนื่องจากแต่ละชุมชนมีความเข้มแข็งแตกต่างกัน การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนเอง ซึ่งจากแนวคิดของ สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม (2554, หน้า 89 - 91) ได้กล่าวถึง หลักพื้นฐานสำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็งที่เป็นที่เกี่ยวข้อไว้ดังนี้

1. ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีความตั้งใจในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง

2. ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีความสามัคคี มีคุณธรรม จริยธรรม เกื้อกูลกัน ในการดำเนิน

ชีวิต

3. ผู้นำชุมชนหรือแกนนำชุมชนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่และเข้าใจและสามารถนำการเปลี่ยนแปลงได้

4. ชุมชนมีความพร้อมที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน สร้างกลไกที่จะรับข้อมูล ค้นหาข้อมูล แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาของชุมชน เป็นการเพิ่มทุนทางปัญญาของชุมชน

5. การให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม โดยให้มีหน่วยงานจากทั้งภายในและภายนอกเข้ามาคอยเป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชนเท่านั้น แล้วให้ชุมชนดำเนินการตั้งแต่เริ่มคิด เริ่มกระทำ เพื่อให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของของการดำเนินการนั้น

6. ประชาชนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ดีขึ้นกว่าเดิม

7. เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชน ตั้งแต่การวางแผนสร้างกระบวนการคิด ร่วมกันจัดทำแผน และเป็นแผนที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเอง

8. มีการนำประสบการณ์ของชุมชนไปเผยแพร่เป็นตัวอย่างให้แก่ชุมชนอื่น ๆ

9. มีการติดตามและประเมินผล เพื่อทราบความก้าวหน้าในการพัฒนา และทบทวนแผนของชุมชน และนำบทเรียนมาแก้ไขปัญหา

สามารถกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง คือการที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยหน่วยงานภายในและภายนอกเข้ามาเป็นเพียงที่ปรึกษา ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน สร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน นำประสบการณ์ของตนเผยแพร่ให้แก่ชุมชนอื่น และทบทวนแผนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไป

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

2.1.3.1 การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM.)

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในกาบริหารงานภาครัฐในปัจจุบัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้การบริหารงานมีความทันสมัย เนื่องจากในอดีตการบริหารงานภาครฐเน้นสายการบังคับบัญชาเป็นหลัก ทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงานไม่สามารถนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน จึงต้องมีการปฏิวัติแนวคิดการบริหารงานภาครฐอันนำไปสู่การบริหารงานภาครฐแนวใหม่ ซึ่งได้มีนักวิชาการได้แสดงทัศนะและลักษณะของการจัดการภาครฐแนวใหม่ไว้ดังนี้

Hood (1990, p. 2) ได้นิยามความหมายของการจัดการภาครฐแนวใหม่โดยได้อธิบายลักษณะที่สำคัญของการจัดการภาครฐแนวใหม่ไว้ ดังนี้

1. การบริหารจัดการให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารจัดการมืออาชีพ
2. มีเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินและวัดผลการปฏิบัติงาน
3. การให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์
4. การแบ่งแยกหน่วยงานต่าง ๆ
5. การให้ความสำคัญกับการแข่งขันในการให้บริการสาธารณะ
6. เน้นการใช้ทรัพยากรที่ประหยัดคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ชมพูนุช หุ่นาค (2559, หน้า 135 - 136) กล่าวว่า Osborne And Gaebler (1992) ได้นำเสนอวิธีการจัดการแบบภาคเอกชนมาปรับใช้ในการดำเนินงานของภาครัฐของประเทศอเมริกาแล้วประสบความสำเร็จ จึงได้นำเสนอองค์ประกอบของรัฐแบบผู้ประกอบการไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. รัฐบาลที่เป็นผู้กระตุ้น หมายถึง รัฐบาลที่คอยสนับสนุนส่งเสริม รัฐบาลจะเป็นเพียงผู้กำหนดนโยบาย
2. รัฐบาลที่มีชุมชนเป็นเจ้าของ หมายถึง รัฐบาลที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนของตน
3. รัฐบาลที่เปิดให้มีการแข่งขัน หมายถึง การดำเนินงานของภาครัฐจะต้องเปิดให้มีการแข่งขันทั้งแข่งขันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนหรือระหว่างภาครัฐด้วยกันเอง
4. รัฐบาลที่ขับเคลื่อนโดยภารกิจ หมายถึง การขับเคลื่อนการดำเนินงานภาครัฐ ที่เน้นภารกิจเป็นสำคัญ
5. รัฐบาลมุ่งผลสัมฤทธิ์ หมายถึง การดำเนินงานที่มุ่งเน้นความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้
6. รัฐบาลที่เน้นบริการลูกค้า หมายถึง การดำเนินงานของรัฐที่มุ่งเน้นความต้องการของประชาชนเป็นหลัก
7. รัฐบาลเชิงผู้ประกอบการ หมายถึง รัฐบาลที่ดำเนินงานเพื่อแสวงหารายได้เพิ่มด้วยตัวเอง ลดการพึ่งพางบประมาณจากส่วนกลาง
8. รัฐบาลที่มีความสามารถคาดการณ์ล่วงหน้า หมายถึง การคาดการณ์ถึงแนวโน้มเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อแสวงหาแนวทางในการป้องกันก่อนเกิดปัญหาขึ้น
9. รัฐบาลที่กระจายอำนาจ หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในระดับชุมชน เข้ามาร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ แทนภาครัฐ
10. รัฐบาลที่เน้นการตลาด หมายถึง การเปลี่ยนจากการผูกขาด มาสู่การปล่อยให้ไปตามกลไกการตลาด

กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) หรือ NPM เป็นการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของภาครัฐจากเดิมที่ยึดกฎระเบียบ ขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน มาสู่การดำเนินงานที่เน้นผลสัมฤทธิ์เป็นเป้าหมายหลัก เน้นประโยชน์ของสาธารณะชนเป็นเรื่องสำคัญโดยยึดความต้องการของประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยวิธีการปรับการบริหารงานเป็นการบริหารจัดการแบบเอกชน ปรับปรุงภารกิจ มุ่งเน้นผลลัพธ์ของงาน เน้นความคล่องตัวของการปฏิบัติงาน มุ่งเน้นความต้องการของลูกค้า พัฒนาคุณภาพและบริการ เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันในการดำเนินงาน ลดบทบาทของภาครัฐ ส่งเสริมความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองของประชาชน เพื่อไม่ให้องค์กรอยู่กับที่ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายพัฒนาองค์กร

2.1.3.2 การจัดการคุณภาพ PDCA

วีระพล บดีรัฐ (2543, หน้า 7); วรภัทร์ ภูเจริญ (2543, หน้า 20); Willborn & Cheng (1994, p. 47) ได้กล่าวสอดคล้องกันถึงแนวคิด การบริหารจัดการของวงจรเดมมิ่ง ไว้ว่าเกิดขึ้นจากการคิดค้นของ Waiter Shewhart ซึ่งต่อมามีวงจร PDCA เริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นในวงการอุตสาหกรรม เมื่อ W.Edwards Deming ปรมาจารย์ ด้านการจัดการคุณภาพ ได้นำมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานของพนักงานและช่วยค้นหาปัญหาและอุปสรรคในขั้นตอนการทำงานของพนักงานซึ่งเป็นปรับปรุง

กระบวนการดำเนินการตลอดเวลาและการทำงานที่ต่อเนื่อง เน้นการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมองค์การ โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการปรับปรุงทั่วทั้งองค์การ จนทำให้วงจร PDCA เป็นที่รู้จักกันในอีกชื่อว่า “วงจรเต็มมิ่ง” ทำให้วงจร PDCA สามารถนำมาใช้ได้กับทุกกิจกรรม ซึ่งวงจร PDCA ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

P : Plan	= วางแผน
D : Do	= ปฏิบัติตามแผน
C : Check	= ตรวจสอบ
A : Action	= การดำเนินการให้เหมาะสม

ซึ่งสอดคล้องกับ Melnyk & DenZler. 1996 (อ้างถึงใน สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2549, หน้า 33) กล่าวเกี่ยวกับ หลักของวงจร PDCA คือ การปรับปรุงคุณภาพเป็นการเดินทาง ไม่ใช่เป้าหมาย เพราะการปรับปรุงไม่มีวันสิ้นสุด ซึ่งวงจรคุณภาพประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

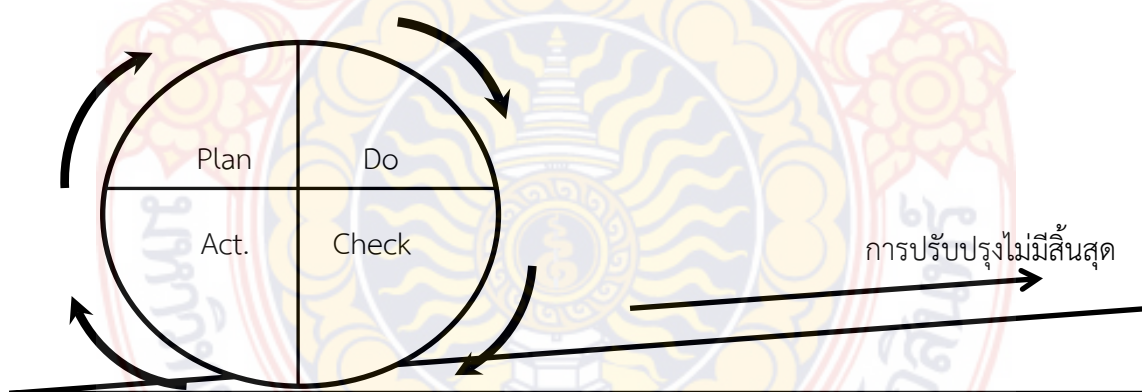
P (Plan) หมายถึง การวางแผน โดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่หรืออาจต้องเก็บรวบรวมขึ้นใหม่ หรืออาจทดสอบเพื่อนำร่องก่อนก็ได้

D (Do) หมายถึง การลงมือทำ การนำแผนไปปฏิบัติ อาจกระทำในพื้นที่ขนาดเล็กก่อนเพื่อทดสอบแผน

C (Check) หมายถึง การตรวจสอบ เป็นการสังเกตถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นว่ามีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดและเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่

A (Action) หมายถึง การแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นหลังจากที่ตรวจสอบแล้วว่ามีปัญหาหรือเห็นผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ต้องได้รับการแก้ไข

จากขั้นตอนดังกล่าวสามารถนำมาเป็นพื้นฐานของการคิดหาวิธีการใหม่ ๆ ต่อไป ซึ่งวงจรเต็มมิ่งสามารถแสดงได้ดังรูปต่อไปนี้

ภาพที่ 2.4 แสดงวงจรเต็มมิ่ง

ที่มา : Melnyk & DenZler. 1996 (อ้างถึงใน สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2549, หน้า 33)

ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากวงจร PDCA ทำให้ผู้ปฏิบัติมีการวางแผนที่ดีช่วยป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ลดความสับสนในการทำงาน ลดการใช้ทรัพยากร ทำให้มีการตรวจสอบการทำงานเป็นระยะ

เกิดความรัดกุมในการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยขั้นตอนการตรวจสอบว่ามีปัญหาอะไรบ้างและนำมาวางแผนการดำเนินการตามวงจร PDCA ต่อไป และยังช่วยในการปรับปรุงในการดำเนินงานของแต่ละขั้นตอนต่อไป

1) การวางแผน (Plan : P)

เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวงจร เป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานทำให้การดำเนินงานลุล่วงไปได้ การวางแผนเพื่อให้เกิดการปรับปรุงงาน กิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดทำแผนจะสมบูรณ์ได้นั้นต้องคำนึงถึงเรื่องการเลือกปัญหาที่ต้องการแก้ไข ปรับปรุง ต้องมีความเข้าใจสภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและพยายามค้นหาสาเหตุของปัญหา กำหนดเป้าหมายที่ต้องการและตัวชี้วัดความสำเร็จ และสุดท้ายคือการเขียนแผน ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวเกี่ยวกับการวางแผนไว้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2538, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของ การวางแผน ว่าเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดสำหรับการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ ทำให้ทราบจุดหมาย และวัตถุประสงค์ที่ต้องการของหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พันธ์ หันคาคินทร์ (2542, หน้า 21) ที่กล่าวว่า การวางแผนเป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินงาน เป็นการบริหารการปฏิบัติการเลือกแนวทางการปฏิบัติ จากการทบทวนแนวคิดต่าง ๆ จนนำไปสู่แผนการปฏิบัติว่าจะทำอะไร มีวิธีทำอย่างไรและใครรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วีรพจน์ ลือประสิทธิ์สกุล (2540, หน้า 211) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับ การวางแผน ของวงจร PDCA ว่าเป็นการศึกษาทำความเข้าใจในเป้าหมาย วัตถุประสงค์ กำหนดการของกิจกรรม หรือกระบวนการต่าง ๆ ที่ต้องการกระทำ หรือปรับปรุงแก้ไข สำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยมีการตั้งเป้าหมายเพื่อประเมินผลการปรับปรุงทางคุณภาพ พร้อมกำหนดวิธีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ในอีกมุมหนึ่ง กิตติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ (2557, หน้า 59) ได้เสนอว่า ในการดำเนินกิจกรรมการวางแผนนั้น จะต้องดำเนินการให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ต้องการและวิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งในการกำหนดเป้าหมายจะเป็นสิ่งแรกในการวางแผนเสมอและมีความแตกต่างกันในแต่ละระดับ คือ

ระดับผู้บริหาร ต้องกำหนดมาจากสิ่งที่ต้องการจะบรรลุผลในภายหน้า

ระดับจัดการ ต้องกำหนดมาจากปัญหาที่นิยามได้จากเป้าหมายของระดับบริหาร

ระดับปฏิบัติการ ต้องกำหนดมาจากแผนปฏิบัติงานที่ระดับจัดการเป็นผู้กำหนดให้

ซึ่งเป้าหมายที่ดีจะต้องมาจากการประสานงานที่ดีทั่วทั้งองค์การ เชื่อมโยงระหว่างระดับต่าง ๆ เพื่อประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติระยะยาว

ส่วนการกำหนดวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมาย ในแง่มุมของการบริหารเชิงปฏิบัติการจะอยู่บนพื้นฐานแนวความคิดของการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยเริ่มต้นจากการระบุปัญหาของการไม่มีเป้าหมาย (Gap) ก่อน เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหา จากนั้นทำการกำหนดตัวแปรที่เป็นข้อจำกัดต่าง ๆ เมื่อได้ค่าที่เหมาะสมของตัวแปรแต่ละตัวแล้ว จึงดำเนินการกำหนดให้อยู่ในรูปของกิจกรรมและกระบวนการ

ซึ่งในอีกด้านหนึ่ง ศิริพร พงษ์ศรีโรจน์ (2543, หน้า 59) ได้กล่าวเกี่ยวกับการวางแผนว่าเป็นกระบวนการทางความคิดและการตัดสินใจ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์แล้วเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการปฏิบัติการใช้ทรัพยากรทางการบริหาร เช่น บุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ในอีกด้านหนึ่ง กองวางแผนวิสาหกิจ ฝ่ายนโยบายและยุทธศาสตร์ (2560, หน้า 3) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวางแผนไว้ว่า การวางแผนที่ดีย่อมส่งผลให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. บรรลุจุดมุ่งหมาย (Attention of objectives) ถือเป็นขั้นตอนแรกของการวางแผนช่วยให้องค์การมีทิศทางที่ชัดเจน สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้สะดวกและเกิดผลดีที่สุด

2. ประหยัด (Economical Operation) เป็นการให้สติปัญญาในการคิดหาวิธีการให้องค์การมีการประสานงานที่ดี มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ช่วยลดต้นทุนส่งผลให้เกิดความประหยัดในองค์การ

3. ลดความไม่แน่นอน (Reduction of Uncertainty) เนื่องจากการวางแผนเป็นการคาดเดาเหตุการณ์ของอนาคต จึงต้องมีการวิเคราะห์จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏการณ์ที่เคยเกิดขึ้น มาทำการคาดคะเนเพื่อประสิทธิภาพของการวางแผน

4. เป็นเกณฑ์ในการควบคุม (Basis of Control) แผนจะเป็นทั้งตัวกำหนดจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารในหน้าที่การควบคุม เพราะการวางแผนกับการควบคุมจะต้องดำเนินการควบคู่กันไป

5. ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (Encourages Innovation and Creativity) การวางแผนอยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจ การระดมความคิดของคณะผู้ทำงานด้านการวางแผนจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดแนวความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ

6. พัฒนาแรงจูงใจ (Improves Motivation) ระบบการวางแผนที่ดีจะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน และเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงาน เพราะเขารู้อย่างชัดเจนว่าองค์กรต้องการอะไรจากพวกเขาบ้าง

7. พัฒนาการแข่งขัน (Improves Competitive Strength) การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับ การขยายขอบข่ายการทำงาน การเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

8. ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี (Better Coordination) การจัดให้มีการประสานงานในแต่ละฝ่าย ๆ ขององค์กรเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในงานแต่ละฝ่ายขององค์กร

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธงชัย สีนติวงศ์ (2541, หน้า 38) ที่ได้สรุปความสำคัญของการวางแผนไว้ว่า การวางแผนช่วยให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ช่วยในการกำหนดและระบุมความรับผิดชอบของหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงานเข้าด้วยกัน ช่วยให้การดำเนินกิจกรรมมีแนวทางที่ชัดเจน สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการชี้แนะในการประสานการทำงานของบุคลากรต่าง ๆ ช่วยให้มีการคาดคะเนปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ล่วงหน้า เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และการวางแผนยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถใช้เป็นวิธีในการควบคุมที่คล่องตัวและเหมาะสมโดยอาศัยแผนต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุปว่า การวางแผน เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป็นเครื่องมือในการบริหารงานของผู้บริหาร มีการระบุหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน ทำให้ทุกคนทราบถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การ ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามกระบวนการ ช่วยลดความซ้ำซ้อนและความสับสนในการปฏิบัติงาน

2) การปฏิบัติตามแผน (Do : D)

เป็นขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ โดยสมาชิกของกลุ่มต้องมีความเข้าใจ และให้ความสำคัญในแผน ซึ่งความสำเร็จของแผนไปสู่การปฏิบัติจะต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกทุกคน ในการจัดการจัดการรวมทั้งทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานตามแผน และในขณะที่ลงมือปฏิบัติ อาจมีการปรับปรุงแผนใหม่และถือปฏิบัติต่อไปได้

สมิต สัชฌุกร (2550, หน้า 72 - 74) ได้กล่าวว่าการนำแผนไปปฏิบัติ เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการ โดยมีขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติจะต้องทำความเข้าใจตามแผนปฏิบัติที่กำหนดในแผน อย่างครบถ้วนดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.5 แสดงการนำแผนออกปฏิบัติ
ที่มา : สมิต สัชฌุกร. (2550). หน้า 72.

จากแผนภาพที่ 2.5 ข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า ผู้ที่จะนำแผนไปปฏิบัติจะต้องศึกษาทำความเข้าใจแผนอย่างละเอียด ทั้งที่เป็นส่วนประกอบต่าง ๆ และสาระทั่วไปของแผน หากมีผู้ปฏิบัติมากกว่าหนึ่งคนจะต้องมีการมอบหมายงานให้ชัดเจนทุกคนจะต้องทำความเข้าใจในอย่างละเอียดถี่ถ้วน การดำเนินงานตามแผนจะต้องเป็นไปตามกำหนดเวลาซึ่งจะต้องยึดถือเวลาที่กำหนดในแผนอย่างเคร่งครัด เมื่อเริ่มดำเนินแผนงานแล้วหากเกิดปัญหาขึ้นจะต้องมีการตรวจสอบและประเมินผล

เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุงแผน สร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหา หากมีสิ่งใดที่ไม่สามารถแก้ไขได้ก็จะต้องมีการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ ผู้ปฏิบัติต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติตามแผนเป็นระยะ ๆ เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม สุดท้ายจะต้องมีการสรุปและรายงานผลการปฏิบัติทั้งปัญหาและอุปสรรคเพื่อให้ได้ข้อมูลป้อนกลับในการเตรียมแผนครั้งต่อไป

วีรพจน์ ลือประสิทธิสกุล (2540, หน้า 211) ได้กล่าวเกี่ยวกับ การลงมือปฏิบัติตามแผนของ วงจร PDCA ว่า เป็นการปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้า เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงาน

วิลาวรรณ รพีพิศาล (2550, หน้า 52) ได้กล่าวเกี่ยวกับ ขั้นตอนปฏิบัติตามแผนว่าผู้บริหารจะต้องกำหนดตัวผู้รับผิดชอบ โดยแบ่งสายงานตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ตามแผน พิจารณาลำดับขั้นตอนของแผนงาน เพื่อให้ทราบว่าแผนนั้นอยู่ในลำดับความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการส่วนใดก่อน และเมื่อปฏิบัติไปได้ในระยะเวลาหนึ่ง ก็ต้องตรวจสอบเพื่อประเมินผล และหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

กิตติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ (2557, หน้า 60 - 61) ได้กล่าวเกี่ยวกับ การปฏิบัติตามแผนงาน ว่าการดำเนินการปฏิบัติตามแผนจะต้องมีขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การเตรียมความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งทรัพยากรที่สำคัญ คือ ทรัพยากรบุคคล ที่จำเป็นต้องได้รับการเตรียมความพร้อมของบุคลากรด้วยการกำหนดหน้าที่มอบหมายงานให้ดำเนินงาน พร้อมทั้งให้ความรู้ และการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

2) การกำหนดวิธีการปฏิบัติงานตามแผนงาน เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญประการหนึ่งที่ต้องมีการจัดระเบียบ กฎเกณฑ์ แสดงวิธีการทำงานของแต่ละขั้นตอน และจะต้องประกอบด้วยจุดประสงค์ ขั้นตอนย่อยของแต่ละขั้นตอน รวมถึงข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

อนิวช แก้วจางค์ (2555, หน้า 158) ได้กล่าวเกี่ยวกับ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ว่าเป็นการดำเนินงานตามมาตรการหรือวิธีการที่องค์การกำหนดไว้ ซึ่งความสำเร็จของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีความสำคัญ ดังนี้

1) การมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและเชี่ยวชาญ

2) การมีทรัพยากรที่ดีและพอเพียงต่อการดำเนินการตามกลยุทธ์ที่กำหนด โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ

3) การมีระบบการจัดการที่ดีและเป็นระบบ

ซึ่งองค์การที่มีระบบการจัดการที่ดีสามารถกำหนดกลยุทธ์องค์การให้มีทิศทางที่ชัดเจนสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามหน้าที่และความรับผิดชอบตามโครงสร้างองค์การที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน

กล่าวโดยสรุปว่า การปฏิบัติตามแผน เป็นการนำแผนออกไปปฏิบัติจะต้องปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ปัจจัยที่สำคัญจะต้องเตรียมความพร้อมของบุคลากร ทรัพยากร กำหนดวิธีการปฏิบัติตามแผน พร้อมทั้งระหว่างดำเนินงานต้องมีการประเมินว่าการดำเนินงานมีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้างเพื่อดำเนินการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

3) การตรวจสอบ (Check : C)

เป็นขั้นตอนการตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานตามแผนมีผลลัพธ์อย่างไร หรือหากมีปัญหาอุปสรรคได้รับการแก้ไขตรงจุดหรือไม่ รวบรวมและบันทึกข้อมูลที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์และปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป

วิลาวรรณ รพีพิศาล (2550, หน้า 52) ได้กล่าวเกี่ยวกับ ขั้นตอนติดตามประเมินผล เมื่อนำแผนไปปฏิบัติในระยะเวลาหนึ่งแล้ว จำเป็นจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำไปเปรียบเทียบให้ทราบว่าผลที่ได้รับจากการดำเนินงานจริงสอดคล้องกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และมีความจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนไหน ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นควรจะต้องมีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

สุภาพร พิศาลบุตร (2548, หน้า 27) ได้กล่าวเกี่ยวกับ ขั้นตอนติดตามและประเมินผล เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของการปฏิบัติ ปัญหาอุปสรรค และผลสัมฤทธิ์ โดยการดำเนินงานอาจจะเป็นการประเมินผลรายปี การประเมินผลครึ่งแผนหรือการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดแผนก็ได้

วีรพจน์ ลือประสิทธิสกุล (2540, หน้า 211) ได้กล่าวเกี่ยวกับ การศึกษา/ติดตามประเมินผลของวงจร PDCA ว่า เป็นการขั้นตอนการตรวจสอบ วิเคราะห์แผนการดำเนินงานอย่างละเอียดว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยมีการตรวจสอบค่าตัวชี้วัดต่าง ๆ ว่าเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ และมีส่วนใดต้องปรับปรุง

กิตติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ (2557, หน้า 62) กล่าวเกี่ยวกับการตรวจสอบว่า เป็นการตรวจสอบงานดำเนินงานว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่ ซึ่งจะต้องดำเนินการปฏิบัติการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้ผลลัพธ์ของการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งสามารถดำเนินการ 2 วิธีดังนี้

1. การตรวจเช็คผลลัพธ์ เป็นผลลัพธ์ที่ใช้ในการตัดสินใจว่าผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนการหรือไม่ และมีความจำเป็นต้องวิเคราะห์แบบป้อนกลับเพื่อค้นหาสาเหตุ และกำหนดมาตรการในการป้องกันการเกิดขึ้นซ้ำต่อไป

2. การตรวจเช็คสาเหตุ เป็นสาเหตุที่ใช้ตัดสินใจผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามข้อกำหนดของแผนการหรือไม่ โดยกำหนดขึ้นจากการทำความเข้าใจกับความเป็นเหตุเป็นผลของกระบวนการ

สุทธิ สีนทอง (2551, หน้า 94 - 96) ได้กล่าวถึง แนวทางการตรวจประเมินภายในว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. คัดเลือกและแต่งตั้งผู้ตรวจประเมินภายใน ต้องแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการตรวจประเมินให้ชัดเจนเพื่อให้รับรู้บทบาทหน้าที่ และจัดสรรเวลาเพื่อตรวจประเมิน ผู้ตรวจประเมินต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการประเมิน และความรู้ในเรื่องที่ต้องประเมินด้วย

2. จัดทำแผนการตรวจประเมินภายใน องค์กรจะต้องวางแผนการประเมินให้ชัดเจนว่าจะประเมินในช่วงเวลาใด ตรวจหน่วยไหนบ้าง และต้องมีความครอบคลุมทุกกระบวนการในองค์กร

3. เตรียมการตรวจประเมินระบบภายใน ผู้ตรวจประเมินต้องเตรียมการก่อนเข้าตรวจโดยการศึกษากระบวนการที่จะตรวจ และจัดทำรายการคำถาม และต้องแจ้งให้ผู้รับตรวจทราบก่อนเพื่อให้การเตรียมตัวรับการตรวจได้อย่างเหมาะสม

4. ตรวจประเมินระบบภายในตามแผนที่วางไว้ เป็นการตรวจประเมินว่างานสอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานหรือไม่ มีประเด็นใดที่ต้องให้ข้อเสนอแนะแก่กระบวนการเพื่อนำไปปรับปรุง

5. จัดทำรายงานการตรวจประเมินภายใน ผู้ตรวจประเมินต้องจัดทำรายงานสรุปผลการตรวจประเมิน ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ ความไม่สอดคล้อง ข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและความสอดคล้อง

6. ลงทะเบียนผลการตรวจประเมินภายในของแต่ละหน่วยงาน ทำให้รู้ผลการดำเนินงานในแต่ละกระบวนการ รวมทั้งประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และใช้ติดตามความคืบหน้าในการแก้ไขข้อบกพร่อง

7. แก้ไข/ป้องกันปัญหาข้อบกพร่องที่พบ ผู้ที่รับผิดชอบในแต่ละกระบวนการจะวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่พบจากการตรวจประเมินในแต่ละประเด็น วิธีการแก้ไขปัญหา และการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วจึงกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำขึ้นอีก

8. ผู้ตรวจประเมินหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายติดตามผลการแก้ไข/ป้องกันปัญหา เป็นการตรวจประเมินว่ามีการดำเนินการตามที่กำหนดไว้หรือไม่ และมีประเด็นใดต้องปรับปรุงเพิ่มเติม

กล่าวโดยสรุปว่า การตรวจสอบ เป็นการดำเนินการในการตรวจสอบกระบวนการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน ว่ามีอุปสรรคข้อขัดข้องในกระบวนการใดหรือไม่ และการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบมาทำการวิเคราะห์หาสาเหตุ และใช้กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาต่อไป

4) การปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม (Action : A)

เป็นการดำเนินการภายหลังจากกระบวนการตามวงจร 3 ขั้นตอนข้างต้นแล้ว เพื่อนำผลจากการตรวจสอบมาประเมินและดำเนินการต่อให้เหมาะสมต่อไป

วีรพจน์ ลือประสิทธิ์สกุล (2540, หน้า 211) ได้กล่าวเกี่ยวกับ การดำเนินการให้เหมาะสมของวงจร PDCA ว่า เป็นการกำหนดมาตรการปรับปรุงแก้ไข มีการระบุปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปรับปรุงมาตรฐานการทำงานใหม่

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุทธิ สนิททอง (2551, หน้า 104 - 109) ได้กล่าวเกี่ยวกับ การแก้ไขข้อบกพร่องในกระบวนการว่า เป็นการปรับปรุงกระบวนการให้ดีขึ้น เนื่องจากผ่านการวิเคราะห์ในการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น มรการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ขั้นตอนการดำเนินงาน รวมทั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ซึ่งมีแนวทางการแก้ไขสิ่งบกพร่องในกระบวนการ ดังนี้

1. แจ้งผู้บังคับบัญชา/แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า คือ ผู้ที่พบปัญหาข้อบกพร่องในกระบวนการต้องแจ้งหัวหน้างานทราบทันทีที่พบปัญหา เพื่อให้ความช่วยเหลือ และตัดสินใจแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น เพื่อให้ปัญหาบรรเทาลงหรือช่วยให้กระบวนการดำเนินต่อไปได้

2. แจ้งปัญหาแก่ผู้รับผิดชอบหลักในการแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อควบคุมการแก้ไขข้อบกพร่องและดำเนินการอย่างเป็นระบบ รวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้น แนะนำแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่อง สนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขข้อบกพร่องให้ความช่วยเหลือ/สนับสนุนในการแก้ไขข้อบกพร่อง

3. บันทึกเป็นเอกสาร ควรบันทึกปัญหาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นทั้งหมดไว้เป็นเอกสารเพื่อใช้อ้างอิงในอนาคต

4. ลงทะเบียนควบคุมข้อบกพร่อง เพื่อเป็นการรวบรวมปัญหา และใช้ในการติดตามความคืบหน้าของการแก้ไขและป้องกันปัญหา เพื่อให้มั่นใจว่าปัญหาเหล่านั้นจะไม่เกิดซ้ำขึ้นอีก

5. วิเคราะห์สาเหตุและหาแนวทางการแก้ไขป้องกัน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้ทราบสาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหา และควรมีการนำเครื่องมือต่าง ๆ ทางด้านสถิติเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ปัญหา เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ มีความสลับซับซ้อน

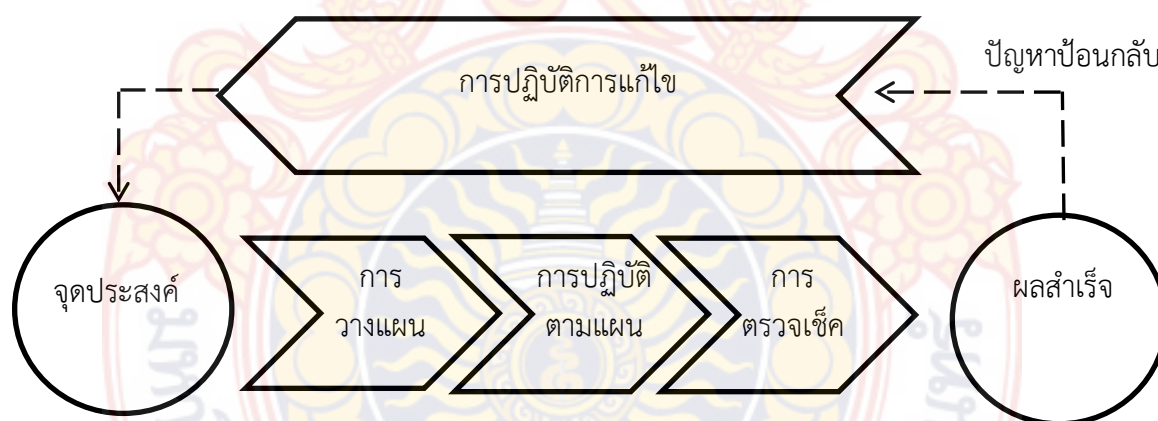
6. ดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้ จะต้องดำเนินการตามแนวทางการวิเคราะห์สาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อป้องกันการหลงประเด็นของปัญหา

7. ติดตามผลการแก้ไขข้อบกพร่อง เป็นการติดตามผลการแก้ไขว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ในการติดตามผลการแก้ไขจะต้องติดตามทั้งด้านการปฏิบัติตามแนวทางการแก้ไขและป้องกันและติดตามว่าปัญหาที่เกิดขึ้นสิ้นสุดไปแล้วหรือยัง

8. ขยายผลการแก้ไขข้อบกพร่องไปยังหน่วยงานอื่น โดยการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการขยายผล เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหานั้นขึ้นอีก

9. รวบรวมการแก้ไขสิ่งบกพร่องในกระบวนการ และจัดเก็บเป็นองค์ความรู้ขององค์กร ซึ่งองค์กรสามารถนำความรู้เหล่านี้มาใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการฝึกอบรมให้ความรู้ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กิติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ (2557, หน้า 63 - 64) ได้กล่าวว่า การดำเนินการให้เหมาะสม (Action) เป็นการปฏิบัติการแก้ไข หลังจากที่ได้ดำเนินการบริหารคุณภาพตามกระบวนการ Plan - Do - Check แล้วผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนการที่กำหนดไว้ ก็จะมีการแก้ไขให้ถูกต้อง แต่หากผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดก็ควรจะมีการคาดการณ์แนวโน้มของปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแล้วดำเนินการวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่คาดว่าจะทำให้เกิดปัญหา ซึ่งสามารถดำเนินการให้เป็นไปตามวงจรต่อเนื่องได้ดังรูปต่อไปนี้

ภาพที่ 2.6 แสดงวงจรการบริหารที่เน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
ที่มา : กิติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ. (2557). หน้า 63.

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sobek & Smalley, 2008 (อ้างถึงใน วิทยา สุหฤตดำรง, ไรย์วินท์ บุญสวัสดิ์ และอัทธม์ สุนทรโรหิต, 2554, หน้า 26) ได้กล่าวเกี่ยวกับ ขั้นตอนการดำเนินการปรับปรุง (Act) ว่าเป็นการป่งชี้ถึงข้อบกพร่องและการดัดแปลงแก้ไขที่ต้องทำจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากวงจรขั้นตรวจสอบ (Check) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงขององค์การเพื่อเพิ่มสมรรถนะของระบบให้ปรับสูงขึ้น

และการเรียนรู้ได้แบ่งปันกับส่วนต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับองค์การ ซึ่งหลายองค์การมักนำการเปลี่ยนแปลงในระบบมาผสานเข้าไปในระบบเป็นกิจวัตร

กล่าวโดยสรุปว่า การดำเนินการให้เหมาะสม เป็นการดำเนินการหลังจากที่มีการตรวจสอบและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการ และต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ หากเกิดข้อผิดพลาดขึ้นระหว่างกระบวนการ จะต้องมีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขวิธีการดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยทั้งภายในประเทศ

2.1.4.1 แนวคิดการเกิดอัคคีภัย

อัคคีภัยเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณภัยซึ่งปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมลักษณะชุมชนที่แออัดก่อให้เกิดกิจกรรมเกี่ยวกับความร้อนไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าการประกอบอาหาร สภาพบ้านเรือนดั้งเดิมสร้างด้วยไม้ สภาพเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไม่ได้มาตรฐาน ประกอบกับการขาดอุปกรณ์ดับเพลิง การขาดความร่วมมือในการป้องกันและระงับอัคคีภัยที่ดีแบบต่างตนต่างอยู่ เมื่อเกิดอัคคีภัยขึ้นก็มีแนวโน้มที่สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินอย่างร้ายแรง

สำนักงานมาตรฐานความปลอดภัย (2552, หน้า 6 - 12) กล่าวว่า การเกิดอัคคีภัยแต่ละครั้งมักมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประชาชนทั้งในฐานะ ผู้รับ คือประชาชนที่ถูกไฟไหม้หรือประสบภัยจากอัคคีภัยและผู้แพร่ คือ ประชาชนที่เป็นต้นเหตุทำให้เกิดอัคคีภัย อาจเกิดจากการจงใจหรือความประมาทเลินเล่อทำให้เกิดอัคคีภัยขึ้น ซึ่งสามารถจำแนกสาเหตุการเกิดอัคคีภัยหลัก ๆ ได้ 5 ประการได้แก่

1. เกิดจากความประมาท เป็นความประมาทจากการใช้เชื้อเพลิง การสูบบุหรี่ การใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าไม่ได้มาตรฐาน ใช้ไฟฟ้าเกินกำลัง และการจัดรูปเทียนไขหรือธูป
2. เกิดจากอุบัติเหตุ เป็นสาเหตุที่เกิดจากการรั่วไหลของสารเคมี จนทำให้เกิดการลุกไหม้อุบัติเหตุจากเครื่องจักรชำรุด การสะสมของแก๊สรั่วในอากาศแล้วมีการทำให้เกิดประกายไฟจนเกิดการระเบิดขึ้นอย่างรวดเร็ว
3. เกิดจากการติดต่อกุหลาม มีลักษณะทั้งการนำความร้อน การพาความร้อน และการแผ่รังสีความร้อน ทำให้สิ่งที่อยู่ใกล้เคียงความร้อนได้รับความร้อนจนถึงจุดติดไฟเกิดการลุกไหม้ขึ้น
4. เกิดจากการลุกไหม้ขึ้นเอง เกิดจากการวางของไม่เป็นระเบียบ วางทับถมกันเป็นจำนวนมากเกิดการหมักหมมสิ่งเน่าเปื่อยทำให้แบคทีเรีย ซึ่งแบคทีเรียจะคายความร้อนเป็นเหตุให้เกิดเพลิงลุกไหม้ขึ้นเองได้
5. เกิดจากการวางเพลิง เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอัคคีภัยขึ้นได้มากกว่าสาเหตุอื่น เพราะเป็นการจงใจให้เกิดการลุกไหม้ ทั้งจากพวกโรคจิต หรือพวกที่ต้องการแก้แค้น หวังเงินประกัน เผาไล่ที่ดินและต้องการทำลายคู่แข่ง

จากสาเหตุข้างต้นที่อาจก่อให้เกิดอัคคีภัยได้นั้นเราสามารถที่จะตัดโอกาสหรือลดความเสี่ยงอัคคีภัยเบื้องต้นได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดเก็บเชื้อเพลิง สารไวไฟชนิดต่าง ๆ ไว้ในที่ที่เหมาะสมและเป็นระเบียบ หากมีเศษกระดาษไม้ได้ใช้งาน กองใบไม้แห้ง ควรรีบกำจัดทิ้งเพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเชื้อเพลิงที่ดี และต้องกำจัดด้วยวิธีการ สถานที่ที่เหมาะสม และการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า ตรวจสอบสายไฟถ้ามีสภาพ

ที่เก่าก็ควรจะได้รับบริการเปลี่ยนเป็นสายใหม่ การต่อสายไฟฟ้า ต้องเน้นหนา เลือกขนาดสายไฟให้เหมาะสมกับอุปกรณ์ที่ใช้ หากมีเสียงผิดปกติให้รีบตรวจสอบ ตรวจสอบขนาดของฟิวส์ให้มีขนาดที่เหมาะสมกับการใช้งาน หากมีเสียงดังที่สวิตช์ หรือแผงควบคุมไฟฟ้ามีอุณหภูมิสูงเกินไปให้รีบดำเนินการเปลี่ยนหรือแก้ไขให้มีสภาพพร้อมใช้งาน (กรุงเทพมหานคร สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ม.ป.ป., หน้า 20)

ผลกระทบของอัคคีภัย การเกิดอัคคีภัยส่งผลต่อสิ่งต่าง ๆ มากมายทั้งสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลาย ความสูญเสียที่เกิดตามมา ซึ่งสร้างความเสียหายและปัญหาให้แก่ประชาชน สังคมและประเทศชาติอย่างมากดังต่อไปนี้

1. ทำลายชีวิตและทรัพย์สินของทางราชการ และของประชาชนผู้ประสบภัยซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงที่จะเกิดขึ้นในทันทีที่เกิดอัคคีภัย ความเสียหายต่อร่างกายและชีวิต เช่น ทำให้เกิดการบาดเจ็บและสูญเสียชีวิต ในบางครั้งอาจจะไม่มีผู้เสียชีวิตแต่อย่างน้อยอัคคีภัยที่เกิดก็ทำความเสียหายต่อทรัพย์สินที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน อันจะส่งผลกระทบต่อถึงสภาพการดำเนินชีวิตที่ต้องลำบากขึ้น อัคคีภัยขึ้นทำให้อาคารบ้านเรือนและทรัพย์สินต่าง ๆ เสียหาย ประเทศต้องสูญเสียเงินในการบูรณะฟื้นฟูอย่างมากมาย กว่าที่จะคืนสู่สภาพปกติ เกิดการสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจด้านสาธารณสุขโรค การคมนาคม เป็นต้น

2. ทำลายการผลิตของประเทศ ฐานะเศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับความสามารถในการผลิตทั้งทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในประเทศ การผลิตถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่รัฐบาลต้องธำรงไว้ โดยเฉพาะการผลิตที่สำคัญอันเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของประชาชน เช่น การผลิตอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การเกิดอัคคีภัยอาจทำความเสียหายทางด้านอุตสาหกรรม เช่น การที่โรงงานอุตสาหกรรมเกิดอัคคีภัย ทำให้เกิดการสูญเสียวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการผลิต การหยุดกิจการทำให้คนว่างงาน สินค้าขาดแคลน เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม

3. ทำลายขวัญและกำลังใจของประชาชน ภัยที่เกิดขึ้นทำให้ประชาชนผู้ประสบภัยเกิดความตื่นตระหนก เสียขวัญ หวาดกลัว และหมดกำลังใจ รัฐต้องให้การรักษาพยาบาลแก่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บทำให้เกิดปัญหาด้านสาธารณสุขตามมา

4. ทำลายระบบการบริหารและการปกครองของรัฐบาล เช่น ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนแต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือตามสมควรจากรัฐบาล และอาจรวมกันแสดงปฏิกิริยาคัดค้านการบริหารและการปกครอง ของรัฐบาลผู้นำฝ่ายค้านอาจอาศัยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องทำลายเสถียรภาพของรัฐบาล (Choo Chuay, <http://dpm.nida.ac.th>, 15 พฤษภาคม 2562)

ศูนย์รักษาความปลอดภัย มสธ. (2558, หน้า 2) ได้กล่าวถึง ระยะเวลากับความรุนแรงในการเกิดอัคคีภัยขึ้นว่าสามารถแบ่งระยะความรุนแรงออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะต้น คือ ตั้งแต่เห็นเปลวเพลิง จนถึง 4 นาที สามารถดับเพลิงได้ โดยใช้อุปกรณ์ดับเพลิงเบื้องต้น แต่ผู้ใช้จะต้องได้รับการฝึกอบรมการใช้เครื่องมือดับเพลิงมาก่อน จึงจะสามารถระงับอัคคีภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ระยะปานกลาง ถึงระยะรุนแรง คือระยะเวลาไฟไหม้ไปแล้ว 4 นาที ถึง 8 นาที อุณหภูมิจะเริ่มสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนสูงกว่า 400 องศาเซลเซียส หากจะใช้เครื่องมือดับเพลิงเบื้องต้นจะต้องมีความชำนาญและต้องมีอุปกรณ์จำนวนที่เพียงพอ จึงควรใช้ระบบดับเพลิงขั้นสูงจึงจะมีความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพมากกว่า

3. ระยะเวลาแรง คือ ระยะเวลาไฟไหม้ต่อเนื่องไปแล้วเกิน 8 นาที และยังมีเชื้อเพลิงอีกเป็นจำนวนมาก และอุณหภูมิสูงกว่า 600 องศาเซลเซียส ไฟจะลุกลามขยายตัวไปทุกทิศทางอย่างรุนแรงและรวดเร็วการดับเพลิงจะต้องใช้ผู้ที่ได้รับการฝึก พร้อมอุปกรณ์ในการระงับเหตุขั้นรุนแรง

เนื่องจากอัคคีภัยเป็นสาธารณภัยประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติหรือมนุษย์ทำให้เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของผู้ประสบอัคคีภัย ชุมชน สังคม ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งความเสียหายจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยเสี่ยงและความเปราะบางของพื้นที่ในชุมชนนั้น ๆ และความรู้ ความเข้าใจ ในการเลือกวิธีการจัดการอัคคีภัยที่มีประสิทธิภาพต้องได้รับการจัดการในลักษณะเร่งด่วน เพื่อป้องกันการขยายความรุนแรง และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงต้องมีแนวทางในการจัดการแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งมีแนวทางในการจัดการ ดังนี้

2.1.4.2 แนวคิดการจัดการอัคคีภัย

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2550, หน้า 4 - 5) ได้กล่าวว่า คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมให้มีการจัดการสาธารณภัยซึ่งอัคคีภัยถือเป็นสาธารณภัยประเภทหนึ่ง ด้วยการจัดทำแผนการป้องกัน การพัฒนาระบบการป้องกันอัคคีภัย การพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ป้องกันอัคคีภัย การให้ความช่วยเหลือ และบรรเทาทุกข์ ความเดือดร้อนของประชาชน รวมทั้งแผนในการฟื้นฟูบูรณะ ซ่อมแซม หลังจากการเกิดอัคคีภัย และจัดเตรียมให้มีการรักษาความปลอดภัยป้องกันการฉวยโอกาสและการลักขโมยด้วย

ซึ่ง กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2558, หน้า 11) ได้กำหนดกระบวนการปฏิบัติงานตามแผนป้องกันและระงับอัคคีภัย(Work Flow) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้ดังนี้

1. การปฏิบัติก่อนเกิดอัคคีภัย เป็นการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและเตรียมการเผชิญเหตุการณ์อัคคีภัยไว้ล่วงหน้า โดยกำหนดให้มีการตรวจตราระบบความปลอดภัย การฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย การฝึกซ้อมแผนป้องกันและระงับอัคคีภัย การรณรงค์ป้องกันอัคคีภัย การเตรียมพร้อมสำหรับการอพยพและเตรียมพร้อมเพื่อสนับสนุนการดับเพลิง

2. การปฏิบัติระหว่างเกิดอัคคีภัย เป็นการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติเมื่อเกิดอัคคีภัยเป็นไปอย่างมีระบบ มีการกำหนดแนวปฏิบัติระหว่างเกิดอัคคีภัยในเวลาราชการและนอกเวลาราชการ

3. การปฏิบัติหลังเกิดอัคคีภัย เป็นการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อสำรวจรวบรวมข้อมูลความเสียหายที่เกิดขึ้นและฟื้นฟู/ปรับปรุง/แก้ไขพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือดีกว่าเดิมโดยเร็วที่สุด

ภายหลังจากที่มีการดำเนินการในแต่ละระยะเสร็จสิ้นแล้ว จะต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เป็นการดำเนินงาน เพื่อให้การปฏิบัติตามแผนป้องกันและระงับอัคคีภัยเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และเป็นรูปธรรม

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานบริหารงานกลางรัฐสภา (2551, หน้า 4 - 21) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยว่า เป็นแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัยที่นำไปประยุกต์ใช้งานได้จริง ซึ่งประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องหลายส่วน และระบบการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องมีการประสานงานกันเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดความเสียหายในชีวิตและทรัพย์สิน หรือในกรณีที่เกิดเหตุอัคคีภัยก็ช่วยกันระงับเหตุเพลิงไหม้ได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัย รวมถึงการในกรณีหลังเกิดอัคคีภัย หรือเมื่อเหตุการณ์สงบลงแล้ว ก็จะต้องมีแผนการบรรเทาทุกข์ และฟื้นฟูแก่ผู้ประสบภัย รวมทั้งการปรับปรุงสถานที่ให้กลับสู่ภาวะปกติ ซึ่งการจัดการจะมีประสิทธิภาพได้ก็จะต้องมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันอัคคีภัย

ที่ชัดเจน รวมทั้งต้องมีการตรวจตราระบบป้องกันอัคคีภัยที่มีอยู่ การส่งเสริมการให้ความรู้แก่พนักงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พร้อมทั้งต้องมีการกำหนดนโยบายในการจัดหาและบำรุงรักษา ประกอบกับ ต้องจัดให้มีการฝึกซ้อมอพยพหนีไฟ โดยมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงาน ร่วมกัน

ในอีกด้านหนึ่ง ประเสริฐ สวยสม (2538, หน้า 1 - 10) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัย เป็นการดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายของทรัพย์สินและการสูญเสียชีวิตของผู้ประสบอัคคีภัย ซึ่งควรมีการพิจารณาวางแผนงานการจัดการอัคคีภัยในแต่ละช่วง ซึ่งประกอบด้วย การปฏิบัติก่อนเกิด อัคคีภัย คือ แผนการดูแลระบบดับเพลิงและระบบแจ้งเหตุ การอบรมและการซักซ้อมอพยพหนีไฟ การตรวจตรา การควบคุมเชื้อเพลิงและการทำให้เกิดประกายไฟ และแผนป้องกันและระงับอัคคีภัย ส่วนการปฏิบัติขณะเกิดอัคคีภัย คือ แผนการดับเพลิง แผนการอพยพหนีไฟของบุคคลและสิ่งของสำคัญ ส่วนการปฏิบัติหลังการเกิดอัคคีภัย คือ การบรรเทาทุกข์ การสำรวจความเสียหาย และแผนการดูแลรักษา ความปลอดภัย

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรรถพร กระแสร์ (2549, หน้า 17 - 27) ได้เสนอว่า การจัดการ อัคคีภัย เป็นกระบวนการในรูปแบบของการบริหารเกี่ยวกับการป้องกันการเกิดอัคคีภัย โดยจะต้อง มีการเตรียมแผนการดำเนินงาน มีการสำรวจลักษณะของภัย มีการประชาสัมพันธ์รณรงค์ มีการซ้อม อพยพหนีไฟ มีระบบการแจ้งเตือนเหตุเพลิงไหม้ มีการดับเพลิง มีการฝึกอบรมให้แก่พนักงานและ เจ้าหน้าที่ในอาคาร รวมถึงการประสานงานและการสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการลด ความเสียหายและความเสี่ยงของพื้นที่

ซึ่งในอีกด้านหนึ่ง ทวีดา กมลเวช (2554 , หน้า 8 - 10) ได้กล่าวกับ เครื่องมือในการปฏิบัติงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภัยพิบัติว่า คือ เมื่อเกิดภัยพิบัติทั้งทางธรรมชาติและจากการกระทำ ของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการทั้งการควบคุม สถานการณ์ในพื้นที่และพร้อมต่อการตอบสนองตามความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่อย่างรวดเร็ว ด้วยการประสานงาน การร่วมมือ และการร่วมแรงร่วมใจกับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ปกครองของตนเอง และพื้นที่ปกครองใกล้เคียงที่ต่อเนื่องกัน หรือแม้แต่การสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ให้รับรู้และเข้าใจ ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อกำจัดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งในการจัดการภัยพิบัติจะประกอบไปด้วย กระบวนการก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และภายหลังจากภัยผ่านพ้นไป

1. การดำเนินการก่อนเกิดภัย เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากสาธารณภัย (mitigation and preparedness) เครื่องมือ : การให้ความรู้เรื่องภัยและการปฏิบัติตนด้วยการฝึกอบรมและสื่อชนิดต่าง ๆ การวิเคราะห์ความเสี่ยงของแต่ละภัยและแต่ละพื้นที่ การจัดทำแบบจำลองสถานการณ์ การจัดทำแผนที่ อพยพ การระบุพื้นที่ปลอดภัยและการจัดทำแผนการจัดการหลบภัย การฝึกซ้อมรูปแบบต่าง ๆ ในการอพยพการเตือนภัย และการอพยพก่อนการเกิดภัย

2. การดำเนินการระหว่างเกิดภัย (Disaster and EmergencyResponse) เป็นการดำเนินการ ในสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ โดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยเครื่องมือ : การระบุ หน่วยงานหลักและหน่วยประสานงาน การอพยพระหว่างสถานการณ์ การติดต่อสื่อสารด้วยช่องทาง ต่างๆการเคลื่อนย้ายทรัพยากร การจัดการจราจร การจัดทีมการให้ความช่วยเหลือ การจัดการ logistic และการจัดการในพื้นที่หลบภัย

3. การดำเนินการหลังจากภัยผ่านพ้นไป (Recovery and Rehabilitation) เป็นการฟื้นฟูกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และของรัฐให้กลับคืนภาวะปกติเครื่องมือ : การฟื้นฟูบูรณะทางกายภาพและจิตใจ การติดตามประเมินความเสียหาย การจัดการเรื่องของบริจาค การวางแผนการฟื้นฟู และการประเมินความเสี่ยงต่อเนื่อง และการสร้างชุมชนสามารถฟื้นคืนจากภัย

ในทัศนะของ Marrion (2016, pp. 778 - 749) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบและกลยุทธ์ในการจัดการอัคคีภัยซึ่งกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาภัยพิบัติอัคคีภัย คำแนะนำเพิ่มเติมสำหรับความปลอดภัยจากอัคคีภัย รวมถึงกลยุทธ์ที่เป็นมาตรการบรรเทาผลกระทบจากเหตุเพลิงไหม้ การจำกัดแหล่งเชื้อเพลิง ลดวัสดุติดไฟ มีระบบตรวจจับ ระบบแจ้งเตือนภัย การแยกองค์ประกอบของไฟ ระบบดับเพลิงอัตโนมัติ ระบบและคุณสมบัติของหน่วยดับเพลิง การอพยพ การป้องกันโครงสร้าง ขั้นตอนการจัดการ ไฟสำรอง/ไฟฉุกเฉิน นอกจากนี้แผนประเภทต่างๆ ก็ควรได้รับการพัฒนาเพื่อใช้เป็นแผนกลยุทธ์ในการดับเพลิงซึ่งรวมถึงแผนการจัดการความปลอดภัยจากอัคคีภัย แผนอพยพฉุกเฉิน แผนเฉพาะกิจของหน่วยดับเพลิง และกระบวนการปรับปรุง/ฟื้นฟู/ฟื้นฟูสมรรถภาพ กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์จากผู้ที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดว่ามาตรการบรรเทาผลกระทบเหล่านั้นมีความเหมาะสมตอบสนองวัตถุประสงค์เมื่อประสบอัคคีภัย

จากการทบทวนแนวคิดการจัดการอัคคีภัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การจัดการอัคคีภัยมีขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน คือ ระยะเวลาก่อนเกิดอัคคีภัย ระยะเวลาขณะเกิดอัคคีภัย ระยะเวลาหลังเกิดอัคคีภัย ซึ่งมีรายละเอียดย่อยแต่ละระยะในการจัดการอัคคีภัย ดังนี้

1) การเตรียมรับมือกับเหตุการณ์อัคคีภัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2558, หน้า 13 - 19) ได้กำหนดวิธีการประเมินพื้นที่เสี่ยงอัคคีภัยซึ่งหากเกิดอัคคีภัยจะมีความเสียหายมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายในพื้นที่ที่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบภายในพื้นที่ประกอบด้วย

1.1 ภัย ความเสี่ยง และความล่อแหลมของพื้นที่ ซึ่ง ภัย (Hazard) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือเกิดจากการกระทบของมนุษย์ที่ทำให้เกิดความเสียหายในพื้นที่อาจเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ความเสี่ยง (Risk) หมายถึง การที่จะเกิดภัยหรืออันตรายและผลกระทบจากอันตราย โดยคำนึงถึงความสามารถในการป้องกันการเผชิญกับสถานะการเกิดภัยอันไม่พึงประสงค์ ที่มีความน่าจะเป็นที่จะเกิดภัยขึ้น ความล่อแหลมของพื้นที่ (Vulnerability) เป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องต่อการเกิดภัย ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะของการใช้พื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนต่อการป้องกันและระงับภัย รวมทั้งกฎระเบียบของสังคม ของท้องถิ่นเป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวบ่งบอกให้ทราบถึงความไม่มั่นคงทางด้านความปลอดภัย และความยืดหยุ่นได้ของชุมชน

1.2 พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย หมายถึง พื้นที่ที่มีโอกาสจะได้รับความเสียหายจากการเกิดอัคคีภัยในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งภัยที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และภัยที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งในแต่ละครั้งที่เกิดภัยก็จะมีขอบเขตพื้นที่ของความเสียหายมากน้อยต่างกันไป

1.3 การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) หมายถึง กระบวนการนำเอาปัจจัยต่าง ๆ มาวิเคราะห์ประเมินโอกาสและผลกระทบของภัยที่อาจเกิดขึ้น โดยแบ่งระดับความเสี่ยงออกเป็นระดับน้อย ปานกลาง และสูงในการคำนวณความเสี่ยง กรมป้องกันได้กำหนดสูตรประเมินดังนี้

$$\text{ความเสี่ยงอัคคีภัย} = \text{โอกาสที่จะเป็นอันตราย} \times \text{ผลกระทบ}$$

ศักยภาพ

1.4 การบริหารจัดการความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการในการจัดการข้อมูลเพื่อนำมาวางแผนในการรับมือกับพื้นที่เสี่ยงภัย จัดลำดับความเสี่ยงในพื้นที่ วางแผนในการควบคุมและบรรเทาภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่

จากแนวทางการจัดการความเสี่ยงภัยทั้งการวิเคราะห์ลักษณะของภัย ความล่อแหลม พื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดภัย ความเปราะบาง โอกาสของการเกิดภัย การจัดลำดับวางแผนการจัดการกับสาธารณภัยแล้ว ปัจจุบันได้มีการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มาใช้ในการจัดการกับพื้นที่เสี่ยงภัยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information Systems : GIS) คือ เครื่องมือที่นำระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งแสดงผลเชิงพื้นที่ ทำงานควบคู่กับระบบ Google Earth ในการดูภาพถ่ายทางอากาศแผนที่ดาวเทียม เส้นทาง และผังเมืองเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการในการเตรียมการป้องกันอัคคีภัย กำหนดแนวทางในการลดความเสี่ยงอัคคีภัย และการฟื้นฟูเพื่อความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำนักงานมาตรฐานความปลอดภัย (2552, หน้า 36 - 37) ได้ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลอัคคีภัย และวางมาตรการป้องกันและลดระดับความเสี่ยงจากอัคคีภัยในชุมชนตามมาตรการเน้นหนัก 4E ซึ่ง มาตรการป้องกันและลดความเสี่ยงจากอัคคีภัย ประกอบด้วยหลักการดังนี้

ประการแรก มาตรการด้านวิศวกรรม (Engineering) จากการวิเคราะห์ฐานข้อมูลอัคคีภัยแห่งชาตินำมาจัดทำแผนในการบริหารจัดการภัยตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย กำหนดมาตรฐานการจัดการผังเมือง การจัดวางอาคาร การจัดให้มีแหล่งน้ำสำรองในการดับเพลิง มาตรการจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ดับเพลิงให้ครอบคลุมพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย จัดให้มีหัวกระจายน้ำดับเพลิงสาธารณะ มาตรการตรวจสอบความปลอดภัยของอาคาร การจัดทำฐานข้อมูลอาคาร และทรัพยากรในการป้องกันอัคคีภัย การประเมินความเสี่ยง จัดลำดับความเสี่ยง สนับสนุนอุปกรณ์ที่ทันสมัยและเพิ่มพูนความรู้ทางเทคโนโลยีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประการที่สอง มาตรการด้านการให้ความรู้ (Education) เป็นการให้ความรู้กับประชาชน สร้างความตระหนักถึงผลกระทบของการเกิดอัคคีภัย ให้ความรู้ฝึกซ้อมการใช้อุปกรณ์ดับเพลิง การป้องกันและระงับอัคคีภัย การอพยพหนีไฟ ทั้งในโรงเรียนและชุมชน รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้มีการติดตั้งอุปกรณ์ตรวจจับควันในที่อยู่อาศัย เช่น โรงแรม อาคารชุด บ้านเรือน และชุมชน

ประการที่สาม มาตรการบังคับใช้กฎหมาย (Enforcement) กำหนดให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เทศบัญญัติกฎหมายควบคุมอาคารของท้องถิ่น มีการออกตรวจสอบความปลอดภัยของอาคาร ให้คำแนะนำการปรับปรุงอาคารแก่เจ้าของอาคาร เพื่อให้เกิดความปลอดภัย

ประการที่สี่ มาตรการติดตามและประเมินผล (Evaluation) เป็นการประมวลเหตุการณ์วิเคราะห์ ประเมินผล ทบทวนการปฏิบัติเพื่อหาข้อบกพร่องและแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น จัดให้มีการประกวดและให้รางวัลกับชุมชนที่มีการบริหารจัดการป้องกันและระงับอัคคีภัยที่มีผลงานดีเด่น เพื่อเป็นตัวอย่างให้มีการดำเนินการอย่างเข้มแข็งและจริงจัง

จากการดำเนินการตามมาตรการ 4E ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น จะต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกันกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดทำกรประเมินความเสี่ยงจากอัคคีภัยในพื้นที่ชุมชนทั่วประเทศ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการภัยพิบัติตามแนวคิด (CBDRM : Community Based Disaster Management) ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ โดยอาศัยหลักการและเทคนิควิธีการตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ

ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าว กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2559, หน้า 9 - 14) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน(CBDRM) ว่าเป็นการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนในการดำเนินการป้องกัน แก้ไข และบรรเทาฟื้นฟูความเสียหายอย่างมีส่วนร่วม ในการวางแผน การกำหนดแนวทางแก้ไข และการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยที่อาจเกิดขึ้น เป็นการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน โดยมีขั้นตอนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ดังนี้ 1. การศึกษาข้อมูลภัยของชุมชน เป็นการศึกษาข้อมูลภัยที่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อช่วยในการคาดเดาโอกาสของภัยที่จะเกิดขึ้น ทำให้ชุมชนสามารถวางแผนในการจัดการล่วงหน้าได้ ซึ่งสามารถลดความสูญเสียได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งต้องศึกษาปัจจัยเหล่านี้ คือ

- 1.1 ประเภทของภัยและช่วงเวลาเกิดภัย
- 1.2 การสำรวจพื้นที่/การประเมินความเสี่ยงในพื้นที่
- 1.3 แหล่งทรัพยากรภายในพื้นที่
- 1.4 การสำรวจข้อมูลของหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

2. การวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน เมื่อทราบข้อมูลความเสี่ยงของชุมชนแล้วต้องนำข้อมูลที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญว่าภัยใดที่ส่งผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิต และต่อพื้นที่ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ และเลือกแนวทางในการป้องกันร่วมกัน

3. การแจ้งเตือนภัย ชุมชนต้องมีการแจ้งเตือนภัยด้วยสัญญาณต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนทราบโดยทั่วกันว่าขณะนั้นกำลังเกิดภัยขึ้นเพื่อจะได้มีเวลาในการอพยพ

4. การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการกับภัยที่เกิดขึ้น โดยต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดการกับภัยทั้ง ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย เช่น

- 4.1 คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ให้ความรู้
- 4.2 คณะกรรมการฝ่ายเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย
- 4.3 คณะกรรมการฝ่ายอพยพ
- 4.4 คณะกรรมการฝ่ายสถานที่
- 4.5 คณะกรรมการฝ่ายเสบียง
- 4.6 คณะกรรมการฝ่ายปฐมพยาบาล

5. การจัดทำแผนและฝึกซ้อมแผน เป็นการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายต่าง ๆ ที่กำหนดเพื่อป้องกันการสับสนในการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น

6. การประเมินผล เมื่อมีการซักซ้อมแผนการปฏิบัติแล้วจะต้องมีการประเมินผล ทบทวนการปฏิบัติ ปัญหาและอุปสรรคในการซ้อม แล้วแก้ไขปรับปรุงให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์จริง

สำนักงานความปลอดภัยแรงงาน (2556, หน้า 1 - 2) ได้กล่าวเกี่ยวกับมาตรการเกี่ยวกับแผนป้องกันและระงับอัคคีภัย และกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหาร จัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2555 ได้กำหนดให้สถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่สิบคนขึ้นไป นายจ้างต้องจัดให้มีแผนป้องกันและระงับอัคคีภัยในสถานประกอบกิจการประกอบด้วย การตรวจตรา การอบรม การรณรงค์ ป้องกันอัคคีภัย การดับเพลิง การอพยพหนีไฟ และการบรรเทาทุกข์ โดยให้นายจ้างจัดเก็บแผนป้องกันและระงับอัคคีภัย ณ สถานประกอบกิจการพร้อมที่จะให้พนักงานตรวจความปลอดภัยตรวจสอบได้ สำนักงานความปลอดภัยแรงงานกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จึงจัดให้มีแนวทางการจัดทำแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัยไว้ เพื่อเป็นการป้องกันการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินจากอัคคีภัย สร้างความมั่นใจในเรื่องความปลอดภัยต่อพนักงานกรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้ ลดอัตราการเสี่ยงต่อการเกิดเหตุอัคคีภัยและสร้างทัศนคติที่ดีต่อพนักงานในสถานประกอบการซึ่งแผนป้องกันและระงับอัคคีภัย ประกอบด้วย

1) แผนการตรวจตรา เป็นแผนการสำรวจความเสี่ยงและตรวจตรา เพื่อเฝ้าระวังป้องกันและขจัดต้นเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ ก่อนจัดทำแผนควรมีข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เชื้อเพลิง สารเคมี สารไวไฟ ระบบไฟฟ้าจุดที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดเพลิงไหม้ และต้องมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติลักษณะการลุกไหม้ ปริมาณของสารอันตรายที่มีอยู่สูงสุด ชนิดของสารดับเพลิงและปริมาณที่ต้องใช้เพื่อประกอบการวางแผน การตรวจตรา ควรมีการกำหนดบุคคล พื้นที่ที่รับผิดชอบ หัวข้อและจุดที่ต้องตรวจ ระยะเวลา ความถี่ ผู้ตรวจสอบรายงาน การส่งรายงานผล การแจ้งข้อบกพร่องในการตรวจตราที่ชัดเจน

2) แผนการอบรม เป็นการอบรมให้ความรู้กับพนักงานทั้งในเชิงป้องกันและการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุ ซึ่งการเกิดอัคคีภัยภายในสถานประกอบการ ย่อมนำมาซึ่งความสูญเสียต่อธุรกิจการค้า ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเสียหาย การผลิต การบริการหยุดชะงัก เสียโอกาสการขาย หรืออาจถึงขั้นมีผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ดังนั้นในการป้องกันและลดความเสี่ยงด้านการเกิดอัคคีภัย จึงจำเป็นต้องจัดให้มีแผนการอบรม โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาดำเนินการ และงบประมาณให้ชัดเจน

3) แผนการรณรงค์ป้องกันอัคคีภัย เป็นแผนเพื่อป้องกันการเกิดอัคคีภัย ในสถานประกอบการ โดยเป็นการสร้างความสนใจ และส่งเสริมในเรื่องการป้องกันอัคคีภัยให้เกิดขึ้นในทุกระดับของพนักงาน ในแผนการรณรงค์ป้องกันอัคคีภัยควรกำหนดผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาดำเนินการ และงบประมาณให้ชัดเจน

4) แผนการดับเพลิง เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ โดยมีการลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติที่ชัดเจน วิธีการดับเพลิงเบื้องต้น กำหนดตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลในแผนการดับเพลิง กำหนดโครงสร้างองค์การรองรับเหตุการณ์ กำหนดให้มีฝ่ายปฏิบัติต่าง ๆ เช่น ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายสื่อสาร ฝ่ายประสานงาน และฝ่ายสนับสนุน ทั้งยังต้องมีการประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ เมื่อเกินขีดความสามารถของหน่วยงาน

5) แผนอพยพหนีไฟ เป็นขั้นตอนที่กำหนดขึ้นเพื่อความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ในขณะที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ ซึ่งขั้นตอนการอพยพ มีองค์ประกอบ ดังนี้ หน่วยงานจำนวนคน ผู้นำอพยพหนีไฟ จุดนัดพบ หน่วยช่วยชีวิต และยานพาหนะ ควรกำหนดหน้าที่รับผิดชอบให้แก่แต่ละคนให้ชัดเจน และขึ้นตรงกับผู้อำนวยการอพยพหนีไฟ หรือผู้อำนวยการดับเพลิง

6) แผนบรรเทาทุกข์ เป็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ มีการสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้น การรายงานตัวของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย ณ จุดรวมพล เพื่อรอฟังคำสั่ง การช่วยชีวิตและค้นหาผู้ประสบเหตุ รวมทั้งการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัย ทรัพย์สินและผู้เสียชีวิต ทั้งประเมินความเสียหายที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัย และแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าให้สถานการณ์กลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็ว

7) แผนปฏิรูปฟื้นฟู เป็นการรายงานผลการประเมินทุกด้านของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขแผนการป้องกันอัคคีภัย ชั้นก่อนเกิดอัคคีภัย แผนการปฏิบัติขณะเกิดอัคคีภัย และแผนบรรเทาทุกข์ (ทันทีที่เพลิงสงบลง) รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขตำแหน่งเจ้าหน้าที่ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

2) แผนการจัดการภาวะวิกฤติ

Barton, 2006 (อ้างถึงใน ไพโรจน์ บาลัน, 2554 หน้า 45 - 51) ได้กล่าวเกี่ยวกับ การจัดการภาวะวิกฤติว่า โอกาสที่อาจเกิดความเสียหายภาวะวิกฤติได้นั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และประเภทของการปฏิบัติงานนั้น ความเสี่ยงบางประการต้องได้รับความสนใจเป็นพิเศษจากผู้บริหารเนื่องจากความเสี่ยงที่มีอันตรายมากก่อให้เกิดต้นทุนสูงสร้างความเสียหายมากกว่าความเสี่ยงอื่น ต้องใช้การบริหารจัดการและการประเมินความเสี่ยงเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบ และความเสี่ยงบางอย่างสามารถจัดการได้ง่ายอาจจัดลำดับความสำคัญอยู่ในระดับต่ำ ความเสี่ยงต่าง ๆ อาจเริ่มขึ้นจากปัญหาเล็ก ๆ หากมีการดำเนินการป้องกันก่อนอาจจะช่วยลดผลกระทบได้ อาจกระทำได้ด้วยตนเอง โดยการเฝ้าระวังอย่างรอบคอบ ปฏิบัติตามนโยบาย และการดำเนินงานของหน่วยงาน

การเตรียมแผนสำรอง เป็นการตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างรอบคอบเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการเตรียมแผน ความเหมาะสมของแนวทางจัดการ โดยมีหลักการเตรียมแผนสำรอง ในการจัดการภาวะวิกฤติของหน่วยงาน มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งทีม เป็นการรวบรวมทักษะ ความรู้ของทุกคน แล้วจัดตั้งทีมปฏิบัติการและวางแผน

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินขอบเขตของปัญหา เป็นการประเมินขอบเขตของปัญหาที่อาจเกิดขึ้นทุกประเด็นสำคัญ

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำแผนสำรอง เป็นแผนที่สามารถต่อต้านและควบคุมผลกระทบของภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นได้ มีการถ่วงดุลเป้าหมายในการดำเนินงานเพื่อควบคุมและลดผลกระทบในทุก ๆ ด้าน และควรจะมีแผนการสื่อสารประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 4 ทดสอบแผนสำรอง ต้องมีการทดสอบแผนโดยสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลองด้วย เพื่อสร้างความมั่นใจ และความสามารถขององค์กรในการควบคุมและกำจัดภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงแผนให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นการปรับปรุงแผนให้ทันสมัยอยู่เสมอและเป็นเรื่องจำเป็น

การรับรู้ถึงภาวะวิกฤติ การมีทีมจัดการภาวะวิกฤติที่พร้อม และมีแผนสำรองนั้นเป็นความคิดที่รอบคอบ ต้องมีความพร้อมที่จะจัดการกับปัญหา ก่อนที่จะมีความเสียหายเพิ่มขึ้น การรับรู้ภาวะวิกฤติเนื่องมาจากรูปแบบของสัญญาณเตือนภัยที่แตกต่างกัน ทั้งภัยทางธรรมชาติ ความล้มเหลวทางเทคโนโลยี ซึ่งสัญญาณเตือนบางอย่างอาจไม่ได้รับความสนใจ คือ การประมาทในปัญหา ความหยิ่งทะนง

และการไม่เชื่อมโยงจุดต่าง ๆ แนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อป้องกันสัญญาณเตือนภาวะวิกฤติ ให้สัญญาณเตือนภัยแก่ผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินการ มีแนวทางดังนี้

- 1) ให้อำนาจแก่พนักงานในระดับปฏิบัติการ
  - 2) กำหนดให้มีผู้รับฟังการเตือนภัยของพนักงาน
  - 3) สร้างทีมงานหลักสำหรับภาวะวิกฤติ
- และสัญญาณเตือนอื่นที่ต้องระวังสิ่งต่อไปนี้ด้วย

- 1) ความไม่ต่อเนื่องทางเทคโนโลยี
- 2) การต่อต้านของสาธารณชนต่อนวัตกรรม
- 3) คำเตือนจากผู้ตรวจสอบอาคาร ความปลอดภัยและสุขภาพ
- 4) ข่าวลือและข้อสงสัยที่ยังคงอยู่
- 5) ได้รับการแจ้งปัญหาจากลูกค้าอย่างต่อเนื่อง
- 6) การบริหารที่ด้อยมาตรฐาน
- 7) ข้อร้องเรียนจากพนักงานในระดับรองลงมา

การควบคุมขอบเขตของภาวะวิกฤติ มีกฎในการพิจารณา 4 ข้อ ดังนี้

1) ดำเนินการอย่างรวดเร็วและเด็ดขาด ทุกคนต้องใส่ใจและตื่นตัวกับการแจ้งเตือนไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่

2) ให้ความสำคัญกับเรื่องคนเป็นสิ่งแรก จัดในสิ่งที่ทำให้ผู้คนปลอดภัยก่อน

3) ให้มีผู้บริหารระดับสูงไปอยู่ในพื้นที่วิกฤติให้เร็วที่สุด เพื่อบัญชาการเหตุการณ์ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ในสถานการณ์จริงผู้บริหารอาจไม่สามารถไปอยู่ในเหตุการณ์ได้ทันเวลา ให้ผู้จัดการที่อยู่ใกล้พื้นที่นั้นทำหน้าที่แทนได้

4) การสื่อสารอย่างกว้างขวาง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความต้อการให้ข้อมูลข่าวสารในระดับพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

การแก้ไขภาวะวิกฤติ ในช่วงภาวะวิกฤติเวลามักจะผ่านไปอย่างรวดเร็ว สร้างภาพลบให้กับองค์กรจากการแพร่กระจายของภาพลักษณ์ขององค์กร ข้อเท็จจริงของภาวะวิกฤติจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ จึงต้องมีการบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีภาพที่ชัดเจนของสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อลดการคาดเดาเหตุการณ์ มีการประเมินผลการทำงานจากการบันทึกข้อมูลการทำงาน สามารถแก้ไขโดยใช้เทคนิคการจัดการโครงการ 4 ช่วงที่สำคัญดังนี้

1) การกำหนดวัตถุประสงค์ ได้แก่ กำหนดวัตถุประสงค์ จัดสรรบุคลากรและทรัพยากรที่จำเป็น

2) การวางแผน ได้แก่ การระบุงานที่ต้องทำ การระบุบุคคลที่เหมาะสมกับงาน การประมาณเวลาที่ต้องใช้ในการทำงาน การกำหนดเวลาของงานที่เหมาะสม

3) การจัดการดำเนินงาน ต้องมีประสิทธิผล ทุกอย่างต้องเป็นไปตามแผน ตามมาตรฐาน และตามแผนงบประมาณ

4) การสิ้นสุดของโครงการ มีการประกาศสิ้นสุดภาวะวิกฤติอย่างเป็นทางการ และให้ผู้มีส่วนร่วมในยามวิกฤติมาร่วมในการสรุปเหตุการณ์ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรได้เรียนรู้จากประสบการณ์นั้น ๆ

การรับมือกับสื่อต่าง ๆ อย่างเชี่ยวชาญ เนื่องจากการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมการวางแผน การควบคุมขอบเขต และการแก้ไขปัญหา ซึ่งมีหลักการ ดังนี้

1) ให้ข้อเท็จจริงกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาและมีความถูกต้อง เพื่อให้รับรู้เรื่องราวที่เป็นจริง

2) ใช้เจ้าหน้าที่สื่อสารที่เหมาะสม ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีความรู้ทางเทคนิค ให้ข้อมูลที่ผู้อื่นเข้าใจง่าย

3) เลือกข้อความและสื่อที่ใช้ต้องเหมาะสมกับผู้ฟัง จำแนกกลุ่มผู้ฟัง เช่น ผู้นำชุมชน พนักงาน ลูกค้าและบริษัทผู้ขายวัตถุดิบ ผู้ถือหุ้น ประชาชนทั่วไป และเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมที่สุดต้องพิจารณาว่าจะสื่อสารกับกลุ่มไหนต้องใช้สื่อใดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และทำงานอย่างเป็นระบบโดยการจัดทำกลยุทธ์การสื่อสารในภาวะวิกฤติเพื่อรองรับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งเวลาที่ดีที่สุดในการจัดทำกลยุทธ์การสื่อสาร คือ เวลาก่อนจะเกิดภาวะวิกฤติ

การเรียนรู้จากประสบการณ์ หลังจากที่ยุติเหตุการณ์ปัญหาต่าง ๆ ถูกคลี่คลายกลับมาสู่ภาวะปกติแล้ว ผู้บริหารจะต้องดำเนินการประชุมหารือเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้บริหารควรทำในสิ่งต่อไปนี้

- 1) ทบทวนภาวะวิกฤติ อธิบายถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหา
- 2) อธิบายความชัดเจนของเหตุการณ์ว่าคลี่คลายได้อย่างไร โดยไม่มีการปกปิดแม้เพียงบางส่วน
- 3) แสดงให้ทุกคนรับรู้ถึงสถานการณ์ปัจจุบัน
- 4) เสนอแผนการจัดการต่อเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นครั้งหน้า
- 5) กระตุ้นเตือนให้ทุกคนทราบถึงเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ของหน่วยงาน
- 6) ส่งเสริมให้ทุกคนปฏิบัติให้ดีที่สุดให้หน่วยงานดำเนินต่อไป

3) การจัดการในภาวะฉุกเฉิน

พงศธร ศิริสาคร (2559, หน้า 3 - 38) กล่าวว่า การจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นรูปแบบการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาแบบเร่งด่วน ในปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน มีการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์อย่างรวดเร็ว ต้องมีการปฏิบัติต่อสถานการณ์นั้นอย่างรวดเร็วเพื่อช่วยลดผลกระทบจากเหตุการณ์และควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นให้อยู่ในวงจำกัด ในการจัดการภาวะฉุกเฉินจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า มีแผนปฏิบัติการ แผนเผชิญเหตุ ทรัพยากรที่จำเป็น สร้างความรู้ความเข้าใจแผนให้กับเจ้าหน้าที่ และมีการฝึกซ้อมปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน สามารถเผชิญเหตุการณ์ได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์

หลักการจัดการภาวะฉุกเฉิน ประกอบด้วย

1. มาตรฐานการจัดการในภาวะฉุกเฉิน คือ มาตรฐานของความสามารถในการจัดการภาวะฉุกเฉินร่วมกัน ในด้านการสั่งการ การมอบภารกิจ การสื่อสารระหว่างหน่วยงาน และทรัพยากรของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้ทุกหน่วยทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เข้ามาร่วมปฏิบัติการจัดการกับสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน โดยนำระบบบัญชาการเหตุการณ์มาใช้ในการปฏิบัติการ

2. เอกภาพในการจัดการ คือ การปฏิบัติงานใดจะมีประสิทธิภาพก็ต้องมีสายการบังคับบัญชาลำดับขั้นของผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กำหนดให้มีหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน มีการแบ่งความรับผิดชอบ เพื่อให้สามารถจัดการกับภาวะฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความยืดหยุ่นของโครงสร้างการจัดการในภาวะฉุกเฉิน คือ โครงสร้างในการจัดการภาวะฉุกเฉินต้องสามารถที่จะปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลาย

หน่วยภาครัฐ ทั้งระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ รวมทั้งภาคเอกชนและภาคประชาชน รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศ ที่เข้ามาร่วมกับแก้ไขปัญหา

ระบบบัญชาการเหตุการณ์ภาวะฉุกเฉิน เป็นระบบที่ใช้ ณ ที่เกิดเหตุ เป็นการสั่งการ ในการควบคุม ประสานงานให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ร่วมมือกันในการจัดการภาวะฉุกเฉินอย่างเป็นระบบ และรวดเร็ว ภายใต้โครงสร้างการจัดการเดียวกัน และลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีหลักการพื้นฐานอยู่ 14 ประการ ดังนี้

1. การใช้ศัพท์มาตรฐาน เป็นสิ่งสำคัญต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน ป้องกันการสับสนต่อการสื่อสารระหว่างหน่วยงาน จึงต้องมีการกำหนดคำศัพท์มาตรฐานที่ใช้ในการปฏิบัติงานนั้น

2. โครงสร้างองค์กรแบบโมดูล่า เป็นโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับขยายหรือลดขนาดได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ ทำให้เกิดความรวดเร็วในการประสานงานของหน่วยงาน

3. การจัดการโดยยึดวัตถุประสงค์ เป็นการจัดการที่ใช้ ณ ที่เกิดเหตุพื้นที่นั้นโดยเฉพาะและต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ลำดับความสำคัญของการปฏิบัติงาน และต้องมีการสื่อสารให้ผู้ปฏิบัติทราบตลอดเวลา โดยมีขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจนโยบายของหน่วย

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินสถานการณ์

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการ

ขั้นตอนที่ 4 เลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับเหตุการณ์

ขั้นตอนที่ 5 ดำเนินการตามวิธี

ขั้นตอนที่ 6 ติดตามผลการดำเนินการ

ในการกำหนดวัตถุประสงค์และการจัดลำดับความสำคัญจะต้องคำนึงถึง ความปลอดภัยในชีวิต การควบคุมสถานการณ์ และการรักษาสิ่งแวดล้อม

4. แผนเผชิญเหตุ เป็นแผนที่ไม่ได้มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า แต่จะกำหนดขึ้นเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน โดยแผนเผชิญเหตุจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของเหตุการณ์ รายละเอียดของเหตุการณ์ วิธีการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบ และช่วงเวลาปฏิบัติงาน

5. ช่วงการควบคุม เป็นการแบ่งความรับผิดชอบของผู้ควบคุม และช่วงการควบคุมขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ ประเภทและขนาดของเหตุการณ์ ปัจจัยเสี่ยงและความปลอดภัย จำนวนทรัพยากร และผู้ปฏิบัติงาน

6. พื้นที่ปฏิบัติงานและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการบอกให้ผู้ปฏิบัติทราบว่าสถานที่นั้น มีภารกิจอะไรซึ่ง ประกอบด้วย

6.1 ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ ทำหน้าที่สั่งการและประสานการปฏิบัติในภาพรวม

6.2 จุดระดมทรัพยากร เป็นจุดรวมของทรัพยากรที่พร้อมใช้งาน

6.3 ฐานปฏิบัติการ เพื่อสถานที่สนับสนุนการบริการและข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

6.4 แคมป์ เป็นที่สำหรับพักอาศัย สถานที่ปฐมพยาบาล อยู่ในความรับผิดชอบของส่วนสนับสนุน

6.5 ลานจอดเฮลิคอปเตอร์ เป็นสถานที่ควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศและการซ่อมบำรุง

7. การจัดสรรทรัพยากร ประกอบด้วยทรัพยากรปฏิบัติการ และทรัพยากรสนับสนุน ซึ่งมีกระบวนการจัดสรรทรัพยากร 4 ขั้นตอนหลักดังนี้

7.1 การจัดแบ่งชนิดของทรัพยากร แบ่งตามชนิด เช่น รถดับเพลิง รถพยาบาล รถบรรทุกน้ำ และแบ่งตามประเภท เช่น ความสามารถของทรัพยากรชนิดนั้น ขนาด และศักยภาพ

7.2 การขอรับการสนับสนุนทรัพยากร ต้องมีการกำหนดขั้นตอนการขอรับการสนับสนุน เพื่อลดความซ้ำซ้อน และลดภาระของผู้บัญชาการเหตุการณ์

7.3 การติดตามการใช้ทรัพยากร เป็นการติดตามสถานะปัจจุบันของจำนวนทรัพยากร สถานการณ์ใช้ทรัพยากรที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ ที่พร้อมปฏิบัติงาน และที่ไม่พร้อมปฏิบัติงาน

7.4 การนำทรัพยากรกลับมาใช้และการบำรุงรักษา

8. บุคลากรระบบสื่อสาร เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการจัดการภาวะฉุกเฉิน เพราะเป็นช่องทางในการสั่งการ การแลกเปลี่ยนข้อมูลเหตุการณ์ จึงจำเป็นต้องมีแผนการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อให้มีการสื่อสารตรงกัน

9. การโอนการบังคับบัญชา หมายถึง การมอบอำนาจให้แก่ผู้หนึ่งไปอีกผู้หนึ่ง ที่มีความสามารถเท่ากันหรือสูงกว่า ในกรณีที่สถานการณ์ของภัยนั้นมีระยะเวลาอันยาวนานและไม่ลดความรุนแรงลงจากเดิม หรือมอบให้ผู้ที่มีความสามารถน้อยกว่ากรณีที่มีภัยมีความรุนแรงลดน้อยลง

10. ลำดับการบังคับบัญชาและเอกภาพในการบังคับบัญชา ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบแต่ละงาน รับผิดชอบหมายงานจากบุคคลเพียงคนเดียว เพื่อสร้างความชัดเจน ลดความสับสนที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

11. การบัญชาการร่วม เป็นการจัดการเหตุการณ์ที่มีหลายหน่วยงาน ซึ่งมีหน้าที่ต่างกัน มาร่วมกันแก้ไขปัญหา ภายใต้กลยุทธ์ และยุทธวิธีการปฏิบัติเดียวกัน จุดเด่นของการบัญชาการร่วม คือ เกิดการสนับสนุนทั้งกำลังพล ทรัพยากร และร่วมกำหนดวิธีการจัดการเหตุการณ์ร่วมกัน

12. การสนับสนุนและการจัดส่งทรัพยากร เป็นการจัดส่งทรัพยากรตามที่ร้องขอเท่านั้น เพื่อช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลจัดเก็บทรัพยากรส่วนที่ไม่ได้ใช้

13. ความรับผิดชอบ เป็นการแสดงออกถึงความเป็นมืออาชีพในการปฏิบัติงาน จึงต้องมีการปฏิบัติ ดังนี้

13.1 การรายงานตัว เพื่อรับการภารกิจจากผู้บัญชาการเหตุการณ์ อาจจจะรายงานด้วยตนเองหรือผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ก็ได้

13.2 แผนเผชิญเหตุ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องยึดถือปฏิบัติตามภารกิจ โดยไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ

13.3 เอกภาพการบังคับบัญชา ผู้ปฏิบัติจะต้องรับคำสั่งจากหัวหน้าชุดปฏิบัติเท่านั้น

13.4 ช่วงการควบคุม ผู้บังคับบัญชาในแต่ละระดับ ต้องรักษาช่วงการควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชา

14. การจัดการข้อมูลและข่าวสาร การจัดการข้อมูลข่าวสาร ในระบบบัญชาการเหตุการณ์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลภายในองค์กรเป็นข้อมูลระหว่างผู้บังคับชวากับผู้ใต้บังคับบัญชา และข้อมูลภายนอกองค์กรเป็นการสื่อสารทำความเข้าใจกับผู้ประสภภัย สื่อมวลชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งควรมีการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลาที่เกิดเหตุการณ์ อาจมีการจัดตั้งเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โดยตรง

5) การบริหารภาวะวิกฤติ

กิ่งพร ทองใบ (ม.ป.ป., หน้า 53 - 56) กล่าวว่า การบริหารภาวะวิกฤติเป็นการจัดการในภาวะฉุกเฉินเร่งด่วน ตัดสินใจเผชิญวิกฤติด้วยความรวดเร็ว มีการติดต่อสื่อสาร และจัดตั้งทีมปฏิบัติการเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤตินั้น ซึ่งการปฏิบัติต่อภาวะวิกฤติสามารถแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

ช่วงที่ 1 การคาดเดาและหลีกเลี่ยงเหตุการณ์วิกฤติ มีแนวทางปฏิบัติ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นตอนในการตระหนักถึงภัยที่เกิดขึ้นในภาวะวิกฤติ
2. การจัดลำดับความสำคัญในองค์กร
3. การระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในการหยุดยั้งภาวะวิกฤติ

และการค้นหาโอกาสที่อาจจะเกิดความเสียหายมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. การวางแผนสถานการณ์
2. การวิเคราะห์ความเสี่ยง
3. การจูงใจ
4. การประสานงานเครือข่าย

ช่วงที่ 2 การเตรียมการรับมือกับวิกฤติ ภาวะวิกฤติอาจเกิดจาก อุบัติภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุปกติ อุบัติเหตุพิสดาร เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ ไฟไหม้ โจรกรรม การก่อการร้าย การวางระเบิด และการโจมตีทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งต้องมีการจัดลำดับภาวะวิกฤติขององค์กร ดังนี้

1. จัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. วิเคราะห์จุดเสี่ยงโดยบุคลากรภายในหน่วยงาน
3. ทบทวนเหตุการณ์
4. ให้มีการประเมินจากหน่วยงานภายนอก
5. จัดตั้งหน่วยรับผิดชอบในการแก้ปัญหาโดยตรง

ช่วงที่ 3 การบริหารภาวะวิกฤติ ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 5 ขั้นตอนด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วย

1. หลีกเลี่ยงภาวะวิกฤติ
2. เตรียมการเพื่อบริหารภาวะวิกฤติ
3. การรับรู้ภาวะวิกฤติ
4. การควบคุมภาวะวิกฤติ
5. การแก้ไขภาวะวิกฤติ

6) การจัดการรายกรณี

สุรางค์รัตน์ วุฒินารมณ (2554, หน้า 5 - 26) กล่าวเรื่อง การจัดการรายกรณี ว่าเป็นแนวทางในการให้บริการเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้รับที่เหมาะสมกับช่วงเวลา การจัดหาวิธีการจะต้องประเมินจากความต้องการของผู้รับ ต้องเตรียมการประสานงาน การขับเคลื่อนเพื่อให้ผู้รับได้มีทางเลือกที่หลากหลาย เน้นการเชื่อมโยงและประสานความช่วยเหลือจากผู้รับผิดชอบ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้รับมากที่สุด การจัดการเป็นกระบวนการซึ่งนำไปสู่การวางแผนและการดำเนินการของหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่หลายภาคส่วน มีลักษณะของการจัดการที่ต้องการขยายระดับความต้องการให้ครอบคลุมผู้รับซึ่งอาจมีความต้องการที่หลากหลาย เป็นส่วนช่วยให้ผู้รับสามารถแก้ไขปัญหาได้ในทุกกรณี แนวคิดการจัดการรายกรณีเป็นแนวคิดที่มาจากการบริหารจัดการในงานบริการสังคมซึ่งมาแนวคิดที่เป็นส่วนประกอบสำคัญ 2 แนวคิดดังนี้

แนวคิดแบบพหุมิติ เป็นการมองปัญหาของสังคมที่มีลักษณะเชิงซ้อน อย่างละเอียดอ่อน ไม่มองข้ามปัญหาใดปัญหาหนึ่ง มองปัญหาไปพร้อม ๆ กันและเชื่อมโยงกัน เนื่องจากมนุษย์มีความสัมพันธ์กว้างขวางทั้งระดับเพื่อนบ้าน ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม

แนวคิดแบบสหศาสตร์ เป็นระบบคิดที่อาศัยศาสตร์ทั้งเรื่อง จิตวิทยา พฤติกรรมศาสตร์ มนุษยวิทยา สังคมวิทยา และสาขาวิชาอื่น เพื่อให้เข้าใจถึงปัญหา อุปสรรคของการทำงาน

จะเห็นได้ว่า แนวคิดการจัดการรายกรณี เป็นการทำงานที่เกี่ยวข้องกับความต้องการที่มีความต้องการหลากหลายและซับซ้อนจำเป็นต้องหาข้อเท็จจริง พิจารณาความเกี่ยวข้องระหว่างผู้รับกับสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงาน การจัดการรายกรณีจะต้องอาศัยผู้ปฏิบัติที่มีความรอบรู้ เพื่อให้ผู้รับได้รับการปฏิบัติที่ตรงจุดและครบถ้วนทุกด้าน

ลักษณะการจัดการรายกรณี มีลักษณะสำคัญ คือ มีการแทรกแซงการปฏิบัติเพื่อจัดการกับปัญหา ซึ่งเกิดจากการสูญเสียการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคม กระบวนการที่เกิดขึ้นจากความไว้วางใจของผู้รับและผู้ปฏิบัติ การทำงานร่วมกับกลุ่มเสี่ยง ประเภทผู้พิการและทุพพลภาพที่อยู่ในช่องว่างของสังคมเพื่อให้มั่นใจว่าคนเหล่านั้นได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ต้องมีทักษะการเป็นนายหน้าเพื่อจัดหาวิธีการและกระจายอย่างทั่วถึง สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายเพื่อร่วมกันกำหนดระดับการช่วยเหลือ สร้างค่านิยมเกี่ยวกับการตัดสินใจด้วยตนเอง และความรับผิดชอบในการตัดสินใจร่วมกัน ลักษณะสำคัญของการจัดการรายกรณีที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับที่จำเป็นได้ ดังนี้

- 1) ความเหมาะสมวิธีการ
- 2) การเตรียมการที่ดี
- 3) การประสานงาน
- 4) การกำกับดูแล
- 5) การประเมินผล
- 6) คำนิยามถึงผู้รับ

สรุป ลักษณะสำคัญของการจัดการรายกรณีเป็นการทำงานที่ให้ความสำคัญกับการประสานงานเชื่อมโยงระหว่างผู้รับและผู้ปฏิบัติเพื่อให้ผู้รับได้รับสิ่งที่ตรงกับความต้องการได้เหมาะสมกับความต้องการมากที่สุด

เป้าหมายการจัดการรายกรณี มีจุดประสงค์ให้ผู้รับสามารถเข้าถึงบริการที่จัดขึ้นโดยรัฐและเอกชนได้โดยง่าย ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้ผู้รับเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- 2) พัฒนาเครือข่ายทางสังคมและสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้รับและผู้จัดหา
- 3) ส่งเสริมประสิทธิภาพความพร้อมของบริการที่สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง
- 4) เชื่อมโยงทรัพยากรและบริการต่าง ๆ เพื่อเสริมพลังพัฒนาการแก้ปัญหา
- 5) พัฒนาและปรับปรุงนโยบายให้ตอบสนองกับปัญหาและความต้องการ

กระบวนการจัดการรายกรณี มีขั้นตอนของกระบวนการจัดการรายกรณี ดังนี้

- 1) อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงหน่วยงานใช้มาตรการเชิงรุกเพื่อกระตุ้นการเข้าถึงบริการด้วยตนเอง
- 2) การรับเข้าสู่กระบวนการ เป็นการสำรวจปัญหาและให้ความสำคัญกับปัญหาและความต้องการพิจารณาสิทธิของผู้รับ การดำเนินงานขั้นตอนนี้จะต้องกระทำด้วยความเที่ยงตรงเชื่อถือได้
- 3) ประเมินการแสดงออกของผู้รับบริการ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการประสานงานระหว่างกันของสหวิชาชีพ อาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสำรวจความต้องการเชิงลึก

4) กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน และมีการทำข้อตกลงร่วมกัน เพื่อจัดการกับปัญหา ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

5) การวางแผนให้ความช่วยเหลือ ต้องมีการระบุทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้อย่างชัดเจนและ สามารถขอรับการสนับสนุนทรัพยากรจากองค์กรอื่น ๆ ได้

6) การเชื่อมโยงสร้างสัมพันธ์กับผู้รับบริการกรณีของแต่ละองค์กรมีทรัพยากรไม่เท่ากัน ต้องมีทักษะและใช้เวลาสำหรับเตรียมทรัพยากร เพื่อให้มีข้อมูลเพียงพอในการช่วยเหลือผู้ประสบ ความเดือดร้อน

7) การติดตามกำกับและทบทวนการประเมินการปฏิบัติปรับปรุงแผนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

8) การประเมินผลลัพธ์ เป็นการปรับปรุงกระบวนการ การประสานงาน เปรียบเทียบต้นทุน และเพิ่มพูนศักยภาพของบริการ

หลักการจัดการรายกรณี มีหลักสำคัญดังนี้

1) การมีส่วนร่วม การวางแผนร่วมกัน เพื่อให้บุคคล ครอบครัว ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย และพัฒนาแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2) การพิทักษ์สิทธิ์ ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม

3) ให้การดูแลอย่างสะดวกเหมาะสมและมีคุณภาพ

4) ความต่อเนื่องในการดูแล

5) การเข้าถึงบริการต้องเข้าถึงได้ง่าย เป็นธรรมและเท่าเทียม ต้องมีการทบทวนการปฏิบัติ อยู่ตลอดเวลาตอบสนองความต้องการของชุมชน

6) การบูรณาการบริการ เพื่อเพิ่มความมั่นใจในคุณภาพของบริการ

7) การประเมินมุมมอง สร้างความรับผิดชอบในทุกระดับ ทุกเครือข่าย รวมทั้งสภาพแวดล้อม ที่มีความสัมพันธ์ ทั้งระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรม จิตวิญญาณ และการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายที่ไม่เป็น ทางการจากการให้เข้าร่วมสนับสนุนการดำเนินการ

8) การประเมินผลและการกำกับดูแล จะต้องมีการติดตามและร่วมกันเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง รูปแบบและแนวทางการจัดการ มีทั้งสิ้น 5 รูปแบบ ดังนี้

1) รูปแบบนายหน้า เป็นการออกไปค้นหาปัญหา และต้องดำเนินการคัดกรองการรับเรื่อง การวางแผน การเตรียมการ การติดตาม และทบทวนประเมินผล ควบคู่กันไป โดยมุ่งเน้นการกำหนด ปัญหา การพัฒนา การวางแผน และการเชื่อมโยงบริการ

2) รูปแบบคลินิก เป็นรูปแบบที่เน้นการค้นหาวิธีการปรับตัวให้พ้นจากปัญหา เน้นการประสานงาน การสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือที่สอดคล้องกับความต้องการ หน้าที่สำคัญของผู้จัดการคือ การอำนวยความสะดวก การใช้หลักการตัดสินใจด้วยตนเอง และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ มีการเตรียมการ ประเมินจุดแข็งจุดอ่อน วางแผน เชื่อมโยงทรัพยากรที่มีอยู่ สร้างเครือข่ายและขยาย เครือข่าย เชื่อมโยงประสานกับผู้จัดการทรัพยากรอื่น ๆ

3) รูปแบบความเข้มแข็ง เป็นรูปแบบที่บุคคลสามารถพึ่งพาทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งสามารถ จัดหามาได้ด้วยตนเอง เป็นการเน้นจุดเด่นของแต่ละคนเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็ง และเชื่อมโยงผู้รับ ในการเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่ ไม่มองว่าชุมชนเป็นอุปสรรค

4) รูปแบบการฟื้นฟู เป็นการมองเป้าหมายเฉพาะจุดมากกว่าการมุ่งเป้าหมายรวม เน้นการประเมินความบกพร่อง การแก้ไขเครื่องมือ และทักษะการใช้ชีวิตในสังคม

5) รูปแบบการจัดการรายกรณีแบบเข้มข้น มีรูปแบบย่อย 3 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบ Program for Assertive Community Treatment
2. รูปแบบ Assertive Community Treatment
3. รูปแบบ Intensive Case Management

ในทางปฏิบัติมีลักษณะการดำเนินงานความคล้ายคลึงกันและมีหน้าที่ร่วมกัน คือ

1. การประเมิน เป็นการประเมินปัญหาและความต้องการ รวมทั้งกำหนดเป้าหมาย การร่วมประชุม และการอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

2. การวางแผน เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับสิ่งที่ตรงกับความต้องการ ทำให้กิจกรรมไปสู่ความสำเร็จ

3. การดำเนินงานการให้บริการ เน้นการเชื่อมโยงการบริการและการจัดหา ในการพัฒนา ทรัพยากรและจัดหาทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง

4. การประสานงานบริการ เชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ หรือทำตัวเสมือนคนกลาง หรือศูนย์รวมของบริการที่เกี่ยวข้อง

5. การติดตามกำกับดูแล มีการติดตามอย่างต่อเนื่องและนำผลมาทบทวนการทำงาน และปรับปรุงแผนการปฏิบัติ

6. การประเมินผล เป็นการประเมินประสิทธิภาพของการวางแผนและกิจกรรมที่ดำเนินการ

7. การมีส่วนร่วมในกระบวนการ เป็นการสร้างสัมพันธภาพในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

อุปสรรคของการจัดการรายกรณี

1. ทัศนคติของการให้บริการ คือ ผู้จัดการรายกรณีทำงานด้วยความรู้สึกของตน

2. ฉันทาคติ คือ ผู้จัดการรายกรณีเกิดความรู้สึกเลือกที่รักมักที่ชัง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความพอใจส่วนตัว

3. จริยธรรมในการทำงาน คือ การทุ่มเทในการให้ความช่วยเหลือมากเกินไป อาจก่อให้เกิดการหยุดให้บริการ

4. การละเลยการมีส่วนร่วม คือ การทำงานที่อยู่ในสภาวะฉุกเฉิน ต้องเข้าช่วยเหลือเร่งด่วน หากการมีส่วนร่วมอาจไม่เป็นผลดี ซึ่งการทำงานแบบนี้อาจก่อให้เกิดความคับข้องใจบ้างในบางกรณี

5. การแข่งขันระหว่างองค์กร คือ การที่องค์กรต่าง ๆ มีการปฏิบัติระเบียบวิธีการที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความล่าช้า ส่งผลให้ประโยชน์ที่จะได้รับด้อยลง

2.1.4.3 แนวทางการบริหารจัดการอค์ภยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป., หน้า 7 - 43) ได้กำหนดมาตรฐานการป้องกันและระงับอค์ภย เพื่อช่วยลดอัตราการเกิดอค์ภย ลดระดับความรุนแรง ลดความเสียหายให้น้อยที่สุด เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการด้านการป้องกันและระงับอค์ภยที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนการจัดการอค์ภยไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. ก่อนเกิดอค์ภย เป็นการดำเนินการป้องกันอค์ภย

2. ขณะเกิดอัคคีภัย เป็นการดำเนินงานระงับอัคคีภัย
 3. หลังเกิดอัคคีภัย เป็นการดำเนินงานหลังจากระงับอัคคีภัย

ซึ่งสามารถอธิบายในแต่ละขั้นตอนได้ดังนี้

ก่อนเกิดอัคคีภัย ประกอบด้วย

การป้องกันอัคคีภัย เป็นการดำเนินการเพื่อมิให้เกิดเพลิงไหม้ขึ้น รวมถึงการเตรียมการเพื่อรองรับเหตุการณ์เมื่อเกิดเพลิงไหม้ขึ้น ซึ่งได้มีการกำหนดวิธีการไว้ ดังต่อไปนี้

1.1 การจัดการพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย เพื่อเป็นการกำหนดกรอบทิศทางในการป้องกันอัคคีภัย และเพื่อให้สามารถระวังป้องกันพื้นที่เสี่ยงภัยจึงควรมีการแบ่งชั้นสถานที่ที่มีโอกาสจะเกิดอัคคีภัย รวมทั้งผลกระทบของอันตรายที่เกิดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ น้อย ปานกลาง มาก ซึ่งสามารถอธิบายได้จากตัวชี้วัดดังตารางนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงการจำแนกชั้น สถานที่หรือสิ่งที่มีโอกาสน่าจะเป็นอันตรายจากอัคคีภัย

สิ่งที่เป็นอันตราย	ตัวชี้วัด
น้อย	มีสิ่งที่มีโอกาสเป็นอันตรายน้อย เช่น อาคารพักอาศัย อาคารศาลาที่พัก อาคารสูงไม่เกิน 3 ชั้น ตลาดสดเปิดโล่ง
ปานกลาง	มีสิ่งที่มีโอกาสเป็นอันตรายปานกลาง เช่น สาธารณสถาน โรงเรียน ศาสนสถาน โบราณสถาน โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า สถานีบริการเชื้อเพลิง สถานที่บรรจุเชื้อเพลิง โรงงานอุตสาหกรรม สถานีขนส่ง พื้นที่ป่าชุมชน พื้นที่ทิ้งขยะ โรงเลื่อย โรงสี โกดังสินค้าขนาดใหญ่ คลังเก็บวัสดุติดไฟ การละเล่นมหรสพ
มาก	มีสิ่งที่มีโอกาสเป็นอันตรายสูง เช่น โรงกลั่นน้ำมัน โรงผลิตสารเคมีสารพิษ คลังเชื้อเพลิง คลังวัตถุระเบิด โรงเก็บสารพิษไวไฟ ขบวนการไฟบรรทุกสารเคมีหรือเชื้อเพลิง พื้นที่ป้อนูรุษย์ ท่าอากาศยาน สถานีจ่ายไฟย่อย

ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (ม.ป.ป.). หน้า 11.

การเตรียมพร้อมด้านอัตรากำลังและการจัดตั้งอาสาดับเพลิง

ต้องมีการจัดอัตรากำลังประจำการเพื่อเตรียมความพร้อมตลอด 24 ชั่วโมง โดยแบ่งตามสภาพพื้นที่ ที่มีโอกาสเกิดอัคคีภัย ดังนี้

สภาพพื้นที่ ที่มีโอกาสเกิดอัคคีภัย น้อย ต้องมีผู้ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อผลัดเวรกันอย่างน้อย 3 คน

สภาพพื้นที่ ที่มีโอกาสเกิดอัคคีภัย ปานกลาง ต้องมีผู้ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อผลัดเวรกันอย่างน้อย 6 คน

สภาพพื้นที่ ที่มีโอกาสเกิดอัคคีภัย มาก ต้องมีผู้ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อผลัดเวรกันอย่างน้อย 9 คน

โดยในการปฏิบัติหน้าที่แต่ละวัน จะต้องมียกงานดับเพลิงไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของอัตรารักษาการ หรืออย่างน้อย 1 คน ตามเกณฑ์ของ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ที่มีจำนวนประชากรจำนวนมาก การกำหนดอัตรากำลังตามเกณฑ์ดังกล่าว อาจเป็นภาระค่าใช้จ่ายงบประมาณมากจนเกินไป จึงอาจกำหนดอัตรากำลังตามความจำเป็นของแต่ละพื้นที่ได้ตามความเหมาะสม และควรจัดให้มีอาสาดับเพลิง เพื่อช่วยเหลือนักงานดับเพลิง โดยอาจแต่งตั้งจากอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หรืออาสาสมัครเอกชนที่ก่อตั้งเป็น ชมรม สมาคม มูลนิธิ ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ หรือจากพนักงานดับเพลิงที่ปฏิบัติงานในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่

มาตรฐานเครื่องแบบปฏิบัติงานและเครื่องมือ อุปกรณ์ ดับเพลิง

มาตรฐานด้านเครื่องแบบ ในการเข้าระงับเหตุอัคคีภัย เจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัคร จะต้องสวมเสื้อผ้า และมีอุปกรณ์ป้องกันไฟเบื้องต้น เพื่อความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานที่เข้าระงับอัคคีภัย ซึ่งประกอบด้วย

- เครื่องแบบปฏิบัติงาน เป็นเครื่องแบบที่ใช้สำหรับปฏิบัติงาน เข้าเวรหรือเฝ้าระวัง
- เครื่องแบบดับเพลิง เป็นเครื่องแบบที่ใช้สำหรับการปฏิบัติงานดับเพลิงที่ใส่ทับเครื่องแบบปฏิบัติงาน ใช้ในการดับเพลิงนอกอาคารหรืออาจใช้ในอาคาร
- เครื่องแบบผจญเพลิง เป็นเครื่องแบบที่ใช้สำหรับการปฏิบัติงานผจญเพลิงที่ใส่ทับเครื่องแบบปฏิบัติงาน สำหรับใส่เข้าผจญเพลิงที่มีความรุนแรงสูง

มาตรฐานด้านเครื่องมือ เครื่องจักร ในการป้องกันและระงับอัคคีภัยมีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสถานะทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีที่อุปกรณ์มีราคาแพงหรือเกินขีดความสามารถอาจประสานขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีความพร้อมเพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลือตามความจำเป็น สำหรับอุปกรณ์ที่สำคัญ มีดังนี้

- เครื่องสูบน้ำ เครื่องดับเพลิง ประกอบด้วย เครื่องสูบน้ำดับเพลิงหาลงหรือเคลื่อนที่หรือลอยน้ำ เช่น เครื่องสูบน้ำที่ใช้ในการเกษตรหรือปั๊มแบบหอยโข่ง และเครื่องดับเพลิงแบบยกหัว เช่น เครื่องมือดับเพลิงชนิดผงเคมีแห้ง เครื่องมือดับเพลิงชนิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และเครื่องมือดับเพลิงชนิดอื่น ๆ

- อุปกรณ์ที่ใช้ในการดับเพลิง และฝึกซ้อมดับเพลิง เช่น หัวฉีดดับเพลิง แบบลำตรง แบบปรับฝอย และแบบปรับฝอยมีด้ามจับ

- และอุปกรณ์อื่นที่จำเป็น เช่น ท่อส่งน้ำดับเพลิง เครื่องผสมโฟม เครื่องมือทำลายสิ่งกีดขวาง เครื่องมือกล เครื่องมือดับไฟในป่า วัสดุดับเพลิง เครื่องมือสื่อสารและระบบสัญญาณเตือนภัย ยานพาหนะ รถบรรทุกน้ำ รถดับเพลิง รถดับเพลิงชนิดหอน้ำพร้อมบันไดและอุปกรณ์หนีภัยจากที่สูง รถกู้ภัย อุปกรณ์ช่วยในการอพยพ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอบสวนเพลิงไหม้

สถานีดับเพลิง สถานีย่อย จุดเฝ้าระวัง

- สถานีดับเพลิง เป็นอาคารและบริเวณที่เกี่ยวข้อง ซึ่งควรตั้งอยู่ไม่ห่างจากชุมชนและติดถนนสาธารณะ มีทางเข้าออกสะดวก เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการนำรถดับเพลิงออกปฏิบัติการรวมทั้งเป็นศูนย์ประสานงานขณะเกิดเหตุ

- สถานีย่อย เป็นสถานีดับเพลิงที่แยกจากสถานีดับเพลิงหลัก เพื่อใช้พักคอยรถดับเพลิงเพื่อส่งเข้าพื้นที่ที่มีสภาพเป็นอันตรายได้ตามเวลาที่กำหนดหรือรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับสถานีหลัก

- จุดเฝ้าตรวจ เป็นจุดที่กำหนดใช้เฝ้าตรวจคอยเหตุเพลิงไหม้เป็นครั้งคราวหรือตามฤดูกาล อาจเป็นอาคารทั่วไป อาคารชั่วคราว หรือในพื้นที่สาธารณสถาน

- แหล่งน้ำดับเพลิง เป็นการกำหนดจุดเติมน้ำให้แก่รถดับเพลิง โดยแบ่งเป็น แหล่งน้ำภายในสถานีดับเพลิง แหล่งน้ำสำรองภายนอกสถานีดับเพลิง เช่น สถานีจ่ายน้ำประปาท้องถิ่น เป็นต้น และให้กำหนดแหล่งน้ำธรรมชาติภายในพื้นที่ เช่น บ่อน้ำ หนองน้ำ แม่น้ำ เมื่อกำหนดจุดแหล่งน้ำได้แล้วให้จัดทำและติดตั้งป้ายแสดงว่าเป็นจุดเติมน้ำดับเพลิงและระบุห้ามขีดขวางไว้ด้วย

- ทำจุดเรือดับเพลิง ต้องจัดให้มีเรือดับเพลิงเพื่อปฏิบัติการกิจป้องกันและระงับอัคคีภัยตามแม่น้ำลำคลองหรือชายทะเล จะต้องกำหนดที่ตั้งของท่าจอดเรือดับเพลิงไว้ด้วย และในการสร้างท่าจอดเรือดับเพลิงให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย

- พื้นที่ลงจอดอากาศยานปีกหมุน หน่วยดับเพลิงควรกำหนดสถานที่จอดอากาศยานปีกหมุนของหน่วยงานสนับสนุนการดับเพลิงหรือหน่วยงานฉุกเฉิน โดยจัดเตรียมเครื่องหมายสัญญาณป้ายประกาศห้ามกีดขวางทางสาธารณะ หรืออุปกรณ์สำหรับลงจอดตามความจำเป็น และแจ้งให้หน่วยงานที่จะเข้ามาสนับสนุนทราบ

การฝึกซ้อม

เพื่อให้การดำเนินการป้องกันและระงับอัคคีภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องกำหนดให้มีการฝึกซ้อมหน่วยดับเพลิงดังนี้

- การฝึกซ้อมภายใน เป็นการฝึกซ้อมบุคลากรและทดสอบสมรรถนะ เครื่องมือเครื่องใช้อย่างน้อยเดือนละครั้ง

- การฝึกซ้อมดับเพลิง เป็นการฝึกซ้อมการดับเพลิงในสนามฝึก หรือสถานการณ์จำลองเพื่อทดสอบการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและประสานการทำงาน ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นการล่วงหน้า อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานเมื่อเกิดสถานการณ์อัคคีภัยขึ้นจริง

ขณะเกิดภัย ประกอบด้วย

เป็นการดำเนินงานระงับอัคคีภัย เมื่อถึงที่เกิดเหตุ เจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประเมินสถานการณ์ในเบื้องต้น โดยเฉพาะระดับความรุนแรง ผู้ที่ตกข้าง วิธีการดับเพลิง
2. หากเห็นว่าไม่สามารถดำเนินการดับเพลิงได้ ให้ขอกำลังสนับสนุนก่อน
3. เตรียมระบบสูบน้ำ หรือสารดับเพลิง
4. เตรียมแหล่งน้ำสำรอง
5. จัดเตรียมเครื่องแบบ เครื่องแต่งกายหรืออุปกรณ์เข้าดับเพลิง
6. ประเมินเวลาเข้าดับเพลิง หรือผจญเพลิง
7. ปิดกั้นพื้นที่
8. ตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ
9. วางแผนแบ่งหน้าที่และแจ้งแผนต่อผู้อำนวยการดับเพลิง
10. รับคำสั่งผู้อำนวยการดับเพลิงและเข้าดับเพลิง หรือผจญเพลิง

และการดำเนินการในเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

การปิดกั้นพื้นที่เกิดเหตุ เป็นการดำเนินการปิดกั้นพื้นที่ที่คาดว่าจะมีอันตราย ห้ามไม่ให้ผู้อื่นเข้าไปในบริเวณที่เกิดเหตุ และให้จัดระเบียบเรียบร้อยของการจราจรบริเวณที่เกิดเหตุ โดยประสานเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดูแลความสงบเรียบร้อย และจัดกำลังอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเข้าช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน

การตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ เพื่อใช้เป็นที่สังเกตการณ์ และเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร และใช้เป็นที่รายงานตัว รวมพลเจ้าหน้าที่ เพื่อควบคุมเหตุการณ์ และประสานงานกับหัวหน้าหน่วยงาน ที่

เกี่ยวข้องต่าง ๆ และเป็นสถานที่เตรียมพร้อมอุปกรณ์ปฐมพยาบาล และจัดเตรียมเครื่องอุปโภคและบริโภคที่จำเป็น

การอพยพ ในกรณีที่เพลิงไหม้ลุกลามในวงกว้าง ให้พิจารณาประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่การแพทย์ แล้วแต่กรณีเพื่ออพยพผู้บาดเจ็บไปยังพื้นที่ปลอดภัย

การขอรับการสนับสนุน เมื่อประเมินสถานการณ์แล้วเห็นว่าเกินขีดความสามารถให้ผู้อำนวยความสะดวกดับเพลิงพิจารณา สิ่งที่จะขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยอาจขอรับการสนับสนุนจาก

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง
2. อาสาดับเพลิง และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
3. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ
4. หน่วยงานราชการอื่น ๆ เช่น ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด หน่วยงานทหารในพื้นที่ รวมถึงหน่วยงานที่มีเครื่องจักรหนัก

5. องค์กรเอกชน เช่น เหล่ากาชาด สมาคม มูลนิธิ
6. ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่มีความชำนาญเฉพาะ

หัวหน้าชุดปฏิบัติการของอาสาดับเพลิงหรือหน่วยงานสนับสนุน เมื่อเข้าทำการสนับสนุนให้รายงานตัวต่อผู้อำนวยความสะดวกดับเพลิง โดยให้แจ้งจำนวนพนักงานดับเพลิงหรืออาสาสมัครระดับความสามารถ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่นำมาสนับสนุน รวมถึงระยะเวลาที่จะเข้าช่วยสนับสนุน

หลังเกิดภัย ประกอบด้วย

การฟื้นฟู ซึ่งแบ่งเป็นการฟื้นฟูสถานที่ และการฟื้นฟูจิตใจของผู้ประสบภัยและผู้ปฏิบัติงาน

- การฟื้นฟูสถานที่เกิดเหตุ เป็นการดำเนินการหลังจากระงับอัคคีภัยและสอบสวนเสร็จสิ้น จะต้องมีการดำเนินการฟื้นฟูสถานที่ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุลุกลามซ้ำขึ้นอีก หรือไม่ให้เกิดเหตุต่อเนื่องอื่น ๆ ตามมา เช่น อาคารพังทลาย การระเบิดซ้ำ หมอกควันพิษ เป็นต้น

- การฟื้นฟูจิตใจผู้ได้รับผลกระทบและผู้ปฏิบัติงาน เป็นการเข้าฟื้นฟูสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ประสบภัยเป็นการเบื้องต้น โดยนักสังคมสงเคราะห์หรืออาจประสานองค์กรภาคเอกชน และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือ

การยกย่องเชิดชูผู้ปฏิบัติงานและผู้สนับสนุนหลังเกิดเหตุ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือในการระงับอัคคีภัย ควรพิจารณาดำเนินการยกย่องเชิดชูผู้ปฏิบัติงานและผู้สนับสนุน เช่น การจัดทำหนังสือขอบคุณหน่วยงานภายนอกที่การสนับสนุน การออกหนังสือเชิดชูผู้ปฏิบัติงาน หากมีผู้ปฏิบัติงานได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ให้พิจารณายกย่องเป็นกรณีพิเศษ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนตามระเบียบของทางราชการหรือช่องทางอื่นตามสมควร

การบันทึกข้อมูลและรายงานผล หลังจากการระงับอัคคีภัยเสร็จสิ้น ให้ดำเนินการเก็บและบันทึกข้อมูลเหตุการณ์เพลิงไหม้รวมถึงสาเหตุอัคคีภัยที่เกิดขึ้น โดยระบุรายละเอียด พื้นที่ ความเสียหาย และสาเหตุที่เกิดขึ้น และรายงานต่อผู้บริหารท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้พิจารณากำหนดแนวทางหรือมาตรการป้องกันและระงับอัคคีภัยด้วย

2.1.4.4 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2556, หน้า 40 - 54) ได้จัดทำแผนแม่บทพัฒนาความปลอดภัยด้านอัคคีภัยแห่งชาติ เพื่อกำหนดแนวทางการวางรากฐานการพัฒนาอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการอัคคีภัย ไว้ดังนี้

1. ด้านระบบฐานข้อมูลเหตุการณ์เพลิงไหม้ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการจัดเก็บข้อมูลด้านอัคคีภัยยังไม่ครบถ้วน ขาดความต่อเนื่อง และฐานข้อมูลที่มีอยู่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ทางวิชาการได้ ข้อมูลที่มีอยู่ถูกใช้ประโยชน์เพียงรายงานผู้บังคับบัญชาเท่านั้น

2. กฎหมายและมาตรฐาน เนื่องจากกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ทั้งหมดได้ถูกควบคุมตรวจสอบตามหลักนิติศาสตร์อย่างเข้มงวด ทั้งภาษาที่ใช้ ความชัดเจน และไม่ขัดแย้งกับกฎหมายหรือสิทธิของประชาชน กฎหมายขาดความยืดหยุ่น ไม่ครอบคลุมทุกประเภทอาคารหรือประเภทของภัยที่มีความแตกต่างกันไป ซึ่งขัดแย้งกับในทางปฏิบัติจริง กฎหมายควบคุมความปลอดภัยด้านอัคคีภัยในปัจจุบัน หลายฉบับยังไม่สอดคล้องกับความเสี่ยงในพื้นที่ ส่วนใหญ่มุ่งประเด็นไปที่อาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่เท่านั้น ไม่รวมถึงอาคารขนาดเล็ก บ้าน ที่อยู่อาศัย อีกทั้งกฎหมายหลายฉบับยังมีเนื้อหาสาระซ้ำซ้อนทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติ

อีกทั้งปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้กำหนดนโยบาย กฎหมายส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานกลางหรือระดับนโยบาย มีโอกาสสัมผัสกับปัญหาด้านการป้องกันและระงับอัคคีภัยน้อย จึงอาจไม่ทราบวิธีการปฏิบัติจริงซึ่งทำให้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของสังคมที่แท้จริง

3. ระบบและขั้นตอนทางราชการ รวมทั้งความซ้ำซ้อนของกฎหมาย ขอบเขต และอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน เนื่องจากกระทรวงต่าง ๆ ได้ออกกฎหมายควบคุมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยด้านอัคคีภัย ตามภาระหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบ ที่มีอยู่ เสมือนต่างคนต่างทำ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของกฎหมาย และเป็นสาเหตุหนึ่งของการพยายามหลีกเลี่ยงกฎหมายอีกด้วย

4. การพัฒนาบุคลากร ทั้งภาครัฐ ประชาชนทั่วไป และผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรมป้องกันอัคคีภัยในประเทศไทย การเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ฐานความปลอดภัยด้านอัคคีภัยยังไม่มีหลักสูตรหรือเนื้อหาในตำราเรียนอย่างชัดเจน ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจ และตระหนักถึงอันตรายและผลกระทบ ขาดการเตรียมพร้อมในสถานการณ์ เชื้อเพลิงโซลิดของตุน และขอบเสี่ยงซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการป้องกันอัคคีภัยโดยตรง ส่วนที่สำคัญอีกอย่างคือการสอบสวนสาเหตุของเพลิงไหม้ที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นไปตามหลักวิชาการ ซึ่งจากข้อมูลสาเหตุการเกิดอัคคีภัยส่วนใหญ่เกิดจากไฟฟ้าลัดวงจร หรือหาสาเหตุไม่ได้ สูงถึงร้อยละ 80 ของสาเหตุทั้งหมด

5. สถาบันวิจัยและทดสอบวัสดุติดไฟ ระบบป้องกันอัคคีภัยและพฤติกรรมมนุษย์ในเหตุการณ์เพลิงไหม้ยังจัดตั้งและให้บริการไม่ชัดเจน เนื่องจากประเทศไทยมีองค์การด้านความปลอดภัยอยู่หลายองค์การแต่ไม่ได้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัยโดยตรง ซึ่งรัฐบาลยังไม่ได้สนับสนุนส่งเสริมในการศึกษาวิจัยด้านนี้อย่างจริงจัง

6. การส่งเสริม และการจูงใจผู้ประกอบการ เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีมาตรการส่งเสริม นอกจากมาตรการบังคับ ซึ่งทำให้ประชาชนและเจ้าของกิจการต่างไม่สนใจ ไม่ให้ความสำคัญและพยายามลงทุนด้านนี้น้อยลง บางครั้งอาจมีการหลีกเลี่ยงกฎหมาย

7. การกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับระยะเวลาในการเข้าถึงจุดเกิดเหตุ เป็นปัญหาที่พบบ่อย ซึ่งการเข้าไปประจันต์อศศิกย์ล่าช้าทำให้เกิดเป็นเพลิงขนาดใหญ่ยากต่อการเข้าช่วยเหลือ และเป็นปัญหา เช่น การจราจรติดขัด มีการชะลอหรือยับยั้งการแจ้งเหตุไปยังสถานีดับเพลิง การไม่สามารถเข้าไปในอาคารได้ และสถานีดับเพลิงมีไม่เพียงพอหรืออยู่ไกล การจัดวางผังเมืองในชุมชนแออัดไม่ได้เว้นระยะ สำหรับระดับเพลิงเข้าถึง

8. การบัญชาการเหตุการณ์ การควบคุม และสั่งการในเหตุการณ์เพลิงไหม้ เป็นปัญหาหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อการปฏิบัติขณะเกิดเหตุ เนื่องจากมีบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจำนวนมาก ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติ การสั่งการอาจยังไม่มีเอกภาพ และบางครั้งขาดการประเมินสถานการณ์ก่อนเข้าระงับเหตุและช่วยเหลือผู้ประสบภัย

9. เครื่องมือและอุปกรณ์ผจญเพลิงใหม่รวมถึงมาตรฐานอุปกรณ์ขณะสนธิกำลังเพื่อระดมความช่วยเหลือและบรรเทาเหตุ เนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ในการดับเพลิงมีราคาแพง จะต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศเกือบทั้งหมด

10. การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานดับเพลิง อาสาดับเพลิง และอาสาสมัครทั่วไป ขาดการประสานงานที่ดี มีการทำงานที่ซ้ำซ้อน ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานยังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องของการบัญชาการในที่เกิดเหตุ การสั่งการในสถานการณ์ฉุกเฉิน หากขาดผู้บังคับบัญชาการเหตุการณ์ในทางปฏิบัติที่ชัดเจน อาจทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติ

2.1.5 แนวทางการจัดการอศศิกย์ของต่างประเทศ

ปัจจุบันหลายประเทศได้มีการพัฒนาประมวลข้อบังคับอาคารของตนเองเพื่อสามารถควบคุมการออกแบบตามสมรรถนะ ทำให้ผู้ออกแบบมีอิสระในการนำเทคโนโลยีอาคารมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีแนวโน้มว่าประเทศต่าง ๆ จะเปลี่ยนวิธีการออกแบบมาเป็นวิธีตามสมรรถนะกันมากยิ่งขึ้นของประเทศต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2552, หน้า 1 - 13)

ประเทศอังกฤษ

ในช่วงก่อน พ.ศ. 2528 ประมวลข้อบังคับประเทศอังกฤษมีลักษณะแบบการดำเนินการและเฉพาะเจาะจง เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานในการใช้งานและทำความเข้าใจโดยเฉพาะในส่วนของหัวข้อด้านอศศิกย์จากบทเรียนความสูญเสียที่เกิดขึ้นในอดีตและเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอาคารทำให้มีการเพิ่มจำนวนของประมวลข้อบังคับอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งใน พ.ศ. 2519 โดยประมวลข้อบังคับมีเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจงในลักษณะการดำเนินการอย่างมาก อีกทั้งยังใช้ภาษาที่เข้าใจยากต่อการทำความเข้าใจ ใน พ.ศ. 2528 ประเทศอังกฤษ ได้เริ่มปรับเปลี่ยนมาใช้ประมวลข้อบังคับอาคาร ลักษณะความต้องการตามสมรรถนะ ซึ่งทำให้มีประมวลข้อบังคับลดลง แต่ยังคงเนื้อหาที่สำคัญ ได้แก่ โครงสร้าง อศศิกย์ การเตรียมการก่อสร้าง การป้องกันความชื้นและเสียง วัตถุอันตราย การระบายอากาศ การประหยัดพลังงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงประมวลข้อบังคับแบบการดำเนินการมาเป็นลักษณะตามสมรรถนะทำให้เปลี่ยนจากข้อกำหนดแบบปฏิบัติมาเป็นข้อกำหนดที่ระบุความต้องการใช้ เช่น

1. พื้นผิวของวัสดุที่ใช้สำหรับกำแพงและฝ้าต้องมีความต้านทานอย่างเพียงพอต่อการลามของเปลวเพลิง

2. ถ้าวัสดุนั้นติดไฟ วัสดุต้องมีอัตราของการปล่อยความร้อนที่เหมาะสมตามสถานการณ์พื้นผิวของวัสดุที่ใช้ทำกำแพงและฝ้าต้องมีความต้านทานอย่างเพียงพอต่อการลามของเปลวเพลิง

คำ “ความต้านทานอย่างเพียงพอ” หรือ “เหมาะสมตามสถานการณ์” เป็นการเปิดโอกาสให้มีการตีความหมายอย่างกว้างขวาง ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการออกแบบและจุดประสงค์ที่ต้องการของอาคาร

ประเทศออสเตรเลีย

ในช่วงก่อน พ.ศ. 2533 ประมวลข้อบังคับอาคารแต่ละรัฐในประเทศออสเตรเลียมีความแตกต่างกันมากตามข้อกำหนดและความต้องการของแต่ละรัฐ แต่เนื่องจากความต้องการที่จะประมวลข้อบังคับอาคารประเทศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกรัฐ ใน พ.ศ. 2523 สถาปนาประสานงานกฎหมายควบคุมอาคารของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งประกอบด้วยประเทศในเครือจักรภพ รัฐ และการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ร่วมมือกันร่างประมวลข้อบังคับอาคารของประเทศออสเตรเลีย และได้ประมวลข้อบังคับที่เป็นที่ยอมรับโดยรวมใน พ.ศ. 2533 ต่อมาใน พ.ศ. 2538 ประเทศออสเตรเลียได้ปรับเปลี่ยนร่างประมวลข้อบังคับอาคารของประเทศให้เป็นการออกแบบตามสมรรถนะ เนื่องจากข้อดีของการออกแบบที่สามารถลดราคาดำเนินการก่อสร้างอาคาร ซึ่งในช่วงนั้นประมวลข้อบังคับ Building Code of Australia (BCA) ได้ถูกร่างโดยอาศัยรูปแบบของประเทศต่าง ๆ ซึ่งประมวลข้อบังคับ BCA มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปกป้องบุคคลจากการได้รับบาดเจ็บเมื่ออพยพหนีไฟออกจากอาคารไปยังที่ปลอดภัยในระหว่างเหตุเพลิงไหม้หรือเหตุฉุกเฉินอื่น ๆ และอาคารจะต้องได้รับการออกแบบให้ผู้อยู่อาศัยมีเวลาเพียงพอในการอพยพไปยังที่ปลอดภัยได้ภายใต้ผลกระทบจากเหตุเพลิงไหม้

ประเทศแคนาดา

ประมวลข้อบังคับการออกแบบอาคารและอัคคีภัยของประเทศแคนาดาในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ประมวลข้อบังคับของประเทศ ข้อกำหนดระดับภูมิภาค และข้อบังคับระดับเทศบาลและเมือง ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. 2537 คณะกรรมการประมวลข้อบังคับอาคารและอัคคีภัยของประเทศแคนาดา ได้ตระหนักถึงความซับซ้อนที่เพิ่มมากขึ้นของประมวลข้อบังคับ ซึ่งหนึ่งในด้านที่คณะทำงานมุ่ง คือ แนวโน้มของนานาชาติที่มีต่อประมวลข้อบังคับและมาตรฐานการออกแบบตามสมรรถนะ ซึ่งสามารถแบ่งความต้องการ ตามวัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง และข้อกำหนดการใช้งาน โดยมีหัวข้อเกี่ยวกับอัคคีภัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป : สุขภาพของสาธารณชน
2. วัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง : ปกป้องบุคคลจากการบาดเจ็บและการเสียชีวิตที่เกิดจากความเสียหายของโครงสร้าง
3. ข้อกำหนดการใช้งาน : อาคารจะต้องได้รับการป้องกันการลามของเพลิงไหม้เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยมีเวลาเพียงพอในการอพยพไปยังที่ปลอดภัย โดยไม่ได้รับผลกระทบจากเพลิงไหม้

ซึ่งเหตุผลที่ประมวลข้อบังคับควรปรับเปลี่ยนจากการออกแบบลักษณะการดำเนินการมาเป็นการออกแบบตามสมรรถนะ คณะทำงานได้ระบุสถานการณ์หลายอย่างที่คล้ายคลึงกับประเทศอื่น ๆ เช่น ความซับซ้อนของประมวลข้อบังคับลักษณะการดำเนินการ และความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมสำหรับปัญหาการออกแบบด้านอัคคีภัยที่ยากต่อการยอมรับตามประมวลข้อบังคับลักษณะการดำเนินการ

ประเทศสวีเดน

Sund B. and others. (2019, p. 1) ได้อธิบายเกี่ยวกับ การบริการดับเพลิงและกู้ภัยโดย หน่วยดับเพลิงในท้องถิ่น (HFSC) ทางตอนใต้ของสวีเดนเริ่มทำการตรวจสอบอัคคีภัยและความปลอดภัย ในบ้านในขนาดใหญ่ในปี 2010 เป้าหมายคือเพื่อลดความเสียหายจากไฟไหม้ที่อยู่อาศัย วิธีการ: มีการประเมินผลกระทบของการแทรกแซงต่ออุบัติการณ์ไฟไหม้ที่อยู่อาศัยและประเมินผลกระทบ ทางเศรษฐกิจ เราใช้ข้อแตกต่างในการออกแบบเพื่อหาความแตกต่างของเวลาการแทรกแซงและทำการ วิเคราะห์ผลประโยชน์ด้านต้นทุนสำหรับการประเมินทางเศรษฐกิจ ผลลัพธ์: ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่า การเกิดเพลิงไหม้ที่เริ่มลดลงสูงสุดประมาณ 6% และ 8% ต่อปี (สมมติว่าเป็นสาเหตุ 100%) และส่งผล ทางเศรษฐกิจเชิงบวกโดยคาดว่าจะ ได้ประโยชน์สูงสุด 8 – 11 เท่า ของต้นทุน การใช้งานจริง: ผลลัพธ์ ที่ได้ควรมีค่าเช่นอินพุตเมื่อตัดสินใจว่าจะใช้วิธีการตรวจสอบความปลอดภัยจากอัคคีภัยที่บ้านและในที่อื่น จากการศึกษาพบหลักฐานว่า การตรวจสอบเพลิงไหม้บ้านและความปลอดภัย (HFSC) ที่ได้รับการ ดำเนินการโดยหน่วยดับเพลิงในท้องถิ่นและบริการช่วยเหลือ (FRS) เป็นหนึ่งในแนวโน้ม การแทรกแซงด้วยศักยภาพในการลดความเสียหายจากไฟไหม้ที่อยู่อาศัย เราได้พบหลักฐานว่า HFSCs โดยนักดับเพลิงที่ปฏิบัติหน้าที่มีแนวโน้มที่จะลดจำนวนการเกิดเพลิงไหม้และโปรแกรมเหล่านี้มีผลทาง เศรษฐกิจเชิงบวกจากมุมมองของสวีเดน ผลลัพธ์นี้บ่งบอกว่าสามารถแนะนำให้นำโปรแกรม HFSC ไปใช้ได้อย่างกว้างขวางถึงแม้ว่าจะต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุโดยตรงของการ ตั้งเป้าหมายที่เน้นไปที่พื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง

เขตบริหารพิเศษฮ่องกง แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน

Chow (2001, pp. 54 - 55) ได้กล่าวถึงการทบทวนการจัดการความปลอดภัยจากอัคคีภัยและ การประยุกต์ใช้กับฮ่องกง ในเรื่องของแผนความปลอดภัยจากอัคคีภัยว่า ควรมีการจัดทำแผน ความปลอดภัยในการจัดการความปลอดภัยจากอัคคีภัย ความมีอย่างน้อย 3 ส่วนประกอบด้วยกัน คือ

1. แผนการบำรุงรักษาที่เหมาะสมสำหรับระบบป้องกันอัคคีภัย เช่น การบำรุงรักษาเครื่องมือดับเพลิง เครื่องตรวจจับ หัวฉีด และท่อดับเพลิง การตรวจสอบประสิทธิภาพความสมบูรณ์ของ การเชื่อมต่อระบบ ข้อมูลเส้นทางและสัญญาณเตือนต่าง ๆ และการวางขยะหรือถุงขยะวางกีดขวาง ช่องทางหนีไฟซึ่งในฮ่องกงถือว่าเป็นอันตรายอย่างมากหากเกิดเพลิงไหม้อาจกีดขวางการอพยพหนีไฟ

2. แผนการฝึกอบรมพนักงานที่ครอบคลุมทุกแผนการฝึกอบรมสำหรับพนักงาน ในการจัดทำ แผนการฝึกอบรมต้องคำนึงถึง การอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน เจ้าหน้าที่ดับเพลิง การใช้อุปกรณ์ ผู้นำอพยพหนีไฟ และอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพลศาสตร์ของไฟสำหรับอาคารสูง อาคารขนาดใหญ่

3. แผนการปฏิบัติการในกรณีเกิดเพลิงไหม้ที่มีความชัดเจน แผนการปฏิบัติการดับเพลิง ควรรวมถึง ขั้นตอนการแจ้งเหตุไปยังหน่วยดับเพลิง การอพยพหนีไฟไปยังสถานที่ปลอดภัย การผจญเพลิง การขอรับการสนับสนุน

ประเทศเคนยา

Menya and Akumu (2016, pp. 36 - 38) ได้ศึกษาถึง ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เพื่อการจัดการภัยพิบัติจากอัคคีภัยในเมืองไนโรบี พบว่า รัฐบาลของเมืองไนโรบีต้องเผชิญกับความเสี่ง ที่สูงในการป้องกันและจัดการอัคคีภัยในเมืองที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินมูลค่าหลายพันล้าน ชิลลิง เคนยา ซึ่งรวมถึงการขาดความครอบคลุมของหน่วยงานรับผิดชอบและกฎหมายในการจัดการ

อค์คิภัยในเคนยา ทำให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชน (NGO) พยายามที่จะร่วมมือกัน ในการเผชิญเหตุฉุกเฉินและฟื้นฟู ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐของเมืองก็ต้องการความช่วยเหลือ จากหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม วิธีการสร้างความร่วมมือนั้น นำไปสู่ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน จึงต้องมีการจัดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ขององค์กรเพื่อประสานความร่วมมือเพิ่มประสิทธิภาพ ในการจัดการอค์คิภัยของเมืองไนโรบี ซึ่งได้ระบุบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการอค์คิภัย ไว้ดังนี้

1. หน่วยดับเพลิงของเมืองไนโรบี มีหน้าที่ ป้องกันและระงับเหตุเพลิงไหม้ ค้นหาและช่วยเหลือ ผู้ประสบอค์คิภัย เพิ่มความปลอดภัยและป้องกันภัยจากอค์คิภัย บริการรถพยาบาล ประกาศเตือน การเคลื่อนย้าย เป็นต้น
2. ศูนย์ภัยพิบัติแห่งชาติ (NDOC) มีหน้าที่ เป็นหน่วยประสานงานในระดับชาติ เป็นศูนย์ บัญชาการสั่งการ เป็นแหล่งรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการตอบสนองต่อภัยพิบัติ ดำเนินการ อย่างรวดเร็ว รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูล ตรวจสอบเหตุการณ์ตลอด 24 ชั่วโมง เป็นต้น
3. สภากาชาดเคนยา มีหน้าที่ ค้นหาและช่วยเหลือ ปฐมพยาบาล บริการรถพยาบาล และฟื้นฟู ผู้ประสบภัย
4. หน่วยรถพยาบาลเซนต์จอห์น มีหน้าที่ บริการรถพยาบาล การปฐมพยาบาล การสร้าง การรับรู้ของชุมชน
5. เจ้าหน้าที่ตำรวจเคนยา มีหน้าที่ ดำเนินการทางกฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อย ในการจัดการภัยพิบัติ
6. กองกำลังป้องกันประเทศเคนยา มีหน้าที่ การจัดการภัยพิบัติที่รุนแรง
7. เยาวชนอาสาสมัคร มีหน้าที่ ค้นหาและช่วยเหลือ การอพยพ
8. บริษัทดับเพลิงเอกชน มีหน้าที่ ช่วยในการจัดหาทรัพยากรในการจัดการอค์คิภัยทั้งเทคโนโลยี องค์ความรู้และเครื่องมืออุปกรณ์

สรุปการปฏิบัติการดับเพลิงจึงมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับหน่วยงานจำนวนมาก เนื่องจาก ภัยพิบัติมีความถี่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา หน่วยดับเพลิงของรัฐยังขาดแคลน ทรัพยากรที่มีไม่เพียงพอต่อการจัดการภัยพิบัติ รัฐบาลจึงต้องมุ่งที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งการกำหนดแนวทางในการทำงานร่วมกันของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการป้องกันและบรรเทาฟื้นฟูชุมชนหลังเหตุเพลิงไหม้ โดยการ กำหนดกรอบนโยบายส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการอค์คิภัย กำหนดกฎหมายเพื่อเพิ่มความสะดวก ในการจัดการอค์คิภัย ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชน จัดทำแผนและกำหนดบทบาทของแต่ละหน่วย ให้มีความชัดเจน เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการอค์คิภัย

2.1.6 แนวทางการจัดการอค์คิภัยของจังหวัดนนทบุรี

2.1.6.1 นโยบายนนทบุรี 4.0

“นนทบุรี 4.0” เป็นนโยบายการพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ซึ่งแปลงแผนพัฒนาจังหวัดและ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อกำหนดรูปแบบและแนวทาง รวมทั้งยกระดับ มาตรฐานการพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างมีทิศทางและแบบแผนที่เหมาะสม รวมทั้งแก้ไขปัญหาของเมือง

ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยได้บริหารราชการจังหวัดตามแนวนโยบาย “นนทบุรี 4.0” ซึ่งมุ่งเน้นให้การพัฒนาจังหวัดให้เกิด “คุณภาพ มาตรฐาน นวัตกรรม ยั่งยืน” ภายใต้หลักการ “สะอาด สะดวก สบาย ปลอดภัย” เพื่อมุ่งหวังให้เกิด “SMART NONTHABURI” ดังนี้ (สำนักงานจังหวัดนนทบุรี, 2560, หน้า 22 - 25).

- ด้านสะอาด โดยเน้นการสร้างมาตรฐานความสะอาดในพื้นที่สาธารณะ (5 ส.) การจัดเก็บป้ายเถื่อนบริเวณริมทางสาธารณะ สนับสนุนการจัดทำป้ายไฟฟ้าเอกชน การจัดการน้ำเสีย การจัดระเบียบตลาด ขยายผลเรือเก็บผักตบ สู่การจัดทำปุ๋ยผักตบชวา การรณรงค์ใช้โซลาร์เซลล์ ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 : เพิ่มมาตรฐานความสะอาด

มาตรการที่ 2 : บริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

มาตรการที่ 3 : เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บป้ายเถื่อน

มาตรการที่ 4 : บูรณาการแก้ปัญหาผักตบชวา

- ด้านสะดวก มุ่งเน้นการบริหารจัดการจราจร การจัดพื้นที่จอดรถในคอนโด การจัดการรถโดยสารสาธารณะในเส้นทางที่จำเป็น การจัดสร้างอารยสถาปัตยกรรม การจัดทำ GPS - CCTV เส้นทางจราจร รวมไปถึงการจัดทำเว็บไซต์ The Best of Nonthaburi และการทำ Bike Lane เพื่อผู้ที่รักสุขภาพ ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 : เพิ่มมาตรฐานการจราจร

มาตรการที่ 2 : ส่งเสริมการขนส่งสาธารณะ

มาตรการที่ 3 : มาตรฐานบริการเชิงรุกด้วยนวัตกรรม

มาตรการที่ 4 : การเพิ่มมาตรฐานเมือง

- ด้านสบาย มุ่งเน้นการจัดการพื้นที่สีเขียวเพื่อลดโลกร้อน การให้หมู่บ้านจัดสรรมีการจดทะเบียนนิติบุคคลเพื่อดูแลผลประโยชน์ของสมาชิกหมู่บ้านจัดสรร 4.0 การสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากสู่ Modern Trand การสนับสนุนประชารัฐสามัคคีนนทบุรี โรงเรียนคุณธรรม Aging Society เพื่อให้สังคมมีสันติสุข ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 : เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

มาตรการที่ 2 : เศรษฐกิจฐานรากแข็งแกร่ง

มาตรการที่ 3 : เพิ่มคุณภาพชีวิตประชาชนเมือง

มาตรการที่ 4 : ส่งเสริมวัฒนธรรม

- ด้านปลอดภัย โดยเน้นการจัด Zoning ในพื้นที่ทำนันทนาการ การควบคุมพื้นที่อาชญากรรม ให้ความสำคัญในการติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่หมู่บ้านจัดสรรเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การควบคุมพื้นที่อาคารสูงเพื่อป้องกันการเกิดอัคคีภัย นอกจากนี้มุ่งเน้นความปลอดภัยด้านยาเสพติด การจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว และการดูแลพื้นที่เพื่อป้องกันน้ำท่วม ซึ่งมีมาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 : บริหารจัดการสาธารณภัย

มาตรการที่ 2 : บริหารจัดการสาธารณภัย/อาชญากรรม

มาตรการที่ 3 : บูรณาการบริหารจัดการน้ำ

มาตรการที่ 4 : เพิ่มสมรรถนะการจัดการยาเสพติด

ในด้านจังหวัดปลอดภัยนั้นได้ให้ความสำคัญ ในการเพิ่มมาตรฐานการป้องกันสาธารณภัย โดยเฉพาะมาตรฐานดับเพลิงอาคารสูง การส่งเสริมพลังเครือข่ายรักษาความปลอดภัย การรักษาความ

ปลอดภัย เนื่องจากจังหวัดมีอาคารสูงจำนวนมาก สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด จะต้องมีการตรวจสอบอาคารอย่างต่อเนื่อง อาคารมีความมั่นคงแข็งแรง มีวัสดุอุปกรณ์พร้อมกรณีการเกิดไฟไหม้อาคาร มาตรการที่ 1 ด้านการบริหารจัดการสาธารณภัย คือ การเพิ่มมาตรฐานการป้องกันสาธารณภัย เพิ่มมาตรฐานดับเพลิงอาคารสูง (มีพื้นที่จอดรถกระเช้าดับเพลิงในอาคารสูง) เพิ่มมาตรฐานการดับเพลิงในชุมชนที่รถดับเพลิงเข้าไม่ถึง (ชุมชนดั้งเดิม) เสริมสร้างพลังเครือข่ายในการป้องกันและดูแลความปลอดภัย เป็นต้น

2.1.6.2 แนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี

จังหวัดนนทบุรีได้จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2558 (ฉบับปรับปรุง 2562) ขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและแนวทางการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ภายใต้ยุทธศาสตร์การมุ่งเน้นลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยการบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืนและการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการจัดการสาธารณภัยมาใช้ในการจัดการกับสาธารณภัยซึ่งการจะดำเนินการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์จะต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐทหารภาคเอกชนมูลนิธิ/อาสาสมัครและองค์การสาธารณกุศลและแนวทางการระดมการขับเคลื่อนแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด พ.ศ. 2558 ไปสู่ปฏิบัติให้เกิดผลและเป็นรูปธรรม ซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนดังนี้

1) สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรีมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี ผ่านทางเว็บไซต์สำนักงานและการอบรมให้ความรู้ในเรื่องยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย หลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย การจัดการในภาวะฉุกเฉิน การฟื้นฟู เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ

2) สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรีกำกับ ติดตาม ให้อำเภอ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แผนปฏิบัติการ และแผนเผชิญเหตุให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด

- ชี้แจงอำเภอ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจและประสานความร่วมมือสำหรับใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แผนปฏิบัติการ และแผนเผชิญเหตุให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรีและพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

- กำกับ ติดตามและประเมินผล การจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของอำเภอและแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี ซึ่งอาจร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและระดับพื้นที่เพื่อดำเนินการกำกับ ติดตามและประเมินผล

3) ให้สำนักงานจังหวัดบรรจุแผนงานโครงการที่ปรากฏในแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดในแผนยุทธศาสตร์จังหวัดและกลุ่มจังหวัด

4) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการ

- บรรจุแผนงานโครงการในแผนพัฒนาท้องถิ่น

- ทำแผนงานและขั้นตอนในการจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ เพื่อใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

- จัดให้มีเครื่องหมาย สัญญาณ หรือสิ่งอื่นใดในการแจ้งให้ประชาชนได้ทราบถึงการเกิดหรือจะเกิดสาธารณภัยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

5) ทดสอบ ประเมิน ทบทวน แผนจังหวัด เพื่อยกร่างใหม่ ทบทวนและจัดทำแผนฯ ใหม่ เมื่อมีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปมีนวัตกรรมและเทคโนโลยี ตลอดจนองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการสาธารณภัย มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการติดตามและประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและระดับพื้นที่การกำหนดให้จัดทำรายงานผลการดำเนินการเป็นประจำทุกปี รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการนำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไปสู่การปฏิบัติในทุกระดับ ในช่วงกลางแผนและปลายแผนพร้อมทั้งพิจารณาแนวทางปรับปรุงแผน

6) การทบทวนและจัดทำใหม่

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 44 กำหนดว่าในกรณีที่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาธารณภัยหรือการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ได้กำหนดไว้ในแผนต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้เปลี่ยนแปลงไปหรือแผนดังกล่าวได้ใช้ครบห้าปีแล้วให้เป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนดำเนินการปรับปรุงหรือทบทวนแผนที่อยู่ในความรับผิดชอบ

กรณีที่ได้ดำเนินการตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด พ.ศ. 2558 และได้มีการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์ของแผน หากพบข้อบกพร่องหรือมีนวัตกรรม การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ทันสมัยและเหมาะสมให้พิจารณาทบทวนปรับปรุงแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด พ.ศ. 2558 ได้ตามความเหมาะสม

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เดชา พลกล้า (2550, หน้า 155 - 156) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอัคคีภัย : กรณีศึกษาชุมชนโนนชัย 2 เขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยในชุมชนโนนชัย 2 ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัย และยังขาดอุปกรณ์ เครื่องมือในการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้น โดยได้มีการสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ในด้านการป้องกันอัคคีภัย โดยการจัดกลุ่มตัวแทนในการปฏิบัติการ การจัดประชุมระดมความคิดเห็น การวางแผนเพื่อกำหนดโครงการและจัดทำโครงการ ทำให้ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เพิ่มมากขึ้น และมีความกระตือรือร้นและให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดีเพื่อที่จะสร้างความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินให้กับชุมชนให้มากขึ้น

ภูวนัฐ กมลศุภประยูร (2551, หน้า 81 - 82) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดระบบป้องกันอัคคีภัยสำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารประเภทน้ำสัสดและไส้ขนม พบว่า แนวทางการป้องกันอัคคีภัยสามารถแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1. การสำรวจตรวจสอบโอกาสการเกิดอัคคีภัยในสถานประกอบการ การสำรวจตรวจสอบอุปกรณ์ไฟฟ้าและเครื่องใช้ไฟฟ้า และการสำรวจตรวจสอบอุปกรณ์เตือนภัยและอุปกรณ์ในการป้องกันและระงับอัคคีภัยในสถานประกอบการ 2. การติดตั้งและจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันเตือนภัยและสัญญาณเตือนอัคคีภัยขั้นพื้นฐาน 3. การฝึกอบรมให้ความรู้เป็นการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจให้กับคนงาน ซึ่งจะเป็นการช่วยป้องกันอัคคีภัย ลดผลกระทบ

และความสูญเสียได้ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมอาหารประเภทอื่น ๆ ระดับ SMEs ที่มีลักษณะการประกอบธุรกิจใกล้เคียงกันได้

ศิรินันต์ สุวรรณโมลี (2552, หน้า 145 - 146) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยชุมชนเป็นฐานจากภาคประชาสังคม ผลการวิจัยพบว่า ในการดำเนินงานพบปัญหา ด้านการมีส่วนร่วม ด้านงบประมาณ ด้านการจัดการความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ในการดำเนินงานและด้านการประสานงานระหว่างองค์กรและแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน คือ ภาคชุมชน ควรมีการรวมกลุ่มและการจัดการองค์กรชุมชนเป็นหัวใจของกระบวนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยมีชุมชนเป็นฐาน ตั้งแต่ช่วงต้นของการฟื้นฟูชุมชน ส่วนภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนควรประสานการดำเนินงานร่วมกัน โดยด้านการมีส่วนร่วมเน้น องค์กรพัฒนาเอกชนสามารถช่วยสนับสนุนการสานต่อการดำเนินงานระยะยาวควบคู่ไปกับการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ในการดำเนินงานที่ถูกต้องแก่ชุมชน

ณัฐชยา อุ่นทองดี (2556, หน้า 176 - 180) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขมลพิษทางอากาศ จากหมอกควันในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการให้ข้อมูลของภาครัฐมีความเหมาะสมและสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีประชาชนบางส่วนได้แสดงความคิดเห็นต่อมาตรการ/ กิจกรรม และมีความโปร่งใสในระดับหนึ่ง โดยมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรการ/ กิจกรรม และยังพบว่า เป็นกระบวนการมีความครอบคลุมทั้งหน่วยงานภาครัฐและประชาชน แต่เนื่องจากบุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานทำให้การมีส่วนร่วมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ และประชาชนบางส่วนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการ/ กิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขมลพิษทางอากาศจากหมอกควันแต่ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนกับหน่วยงานภาครัฐ มีเพียงผู้นำชุมชนที่รับมาตรการหรือนโยบายมาร่วมวางแผนกับสมาชิกในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน/การปฏิบัติ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การมีความตระหนักและจิตสำนึก การมีความรู้ความเข้าใจและการได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศจากหมอกควัน และ 2) ปัจจัยด้านการจัดการ ได้แก่ ศักยภาพของผู้นำชุมชนและการสนับสนุนจากหน่วยงาน สำหรับปัญหาหรืออุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความแตกต่างทางภาษา การไม่มีเวลาและการไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร และ 2) ปัจจัยเชิงโครงสร้าง/การบริหารงานของภาครัฐ ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร การเดินทาง และการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

ไททัศน์ มาลา, สุนทรชัย ขอบยศ และพิศาล พรหมพิทักษ์กุล. (2557 หน้า 78) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางในการจัดการอุทกภัย กรณีศึกษาเทศบาลนครนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ในการจัดการอุทกภัยในพื้นที่ได้มีการป้องกันและลดผลกระทบ โดยการประเมินความเสี่ยง สร้างความรู้ ความเข้าใจ มีการเตรียมความพร้อมของเทศบาลและประชาชนที่อาศัยติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาให้สามารถอยู่ร่วมกับน้ำได้ มีการจัดทำแผนการจัดการน้ำท่วม ผูกข้อมูลบุคลากรให้พร้อมรับมือกับน้ำท่วม มีการจัดการในภาวะฉุกเฉิน มีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการ ระบบการติดต่อสื่อสาร และการจัดศูนย์พักพิงชั่วคราว หลังจากเกิดภัย มีการเยียวยาช่วยเหลือฟื้นฟูจิตใจผู้ประสบภัย และจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้ประสบภัย

นิภาพรรณ เจนสันติกุล (2558 หน้า 82) ได้ศึกษาเรื่อง ชุมชนกับความรู้อในการจัดการภัยพิบัติกรณีศึกษา ตำบลบางช้าง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่มี 2 ประเภท คือ วาตภัย และอุทกภัย ซึ่งจากประสบการณ์ของชุมชนก่อให้เกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับพื้นที่ โดยมีปัจจัยหลายอย่างประกอบกันในการจัดการภัยพิบัติ คือ ความพร้อมทั้งความรู้งบประมาณ ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ทั้งยังมีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของชุมชน

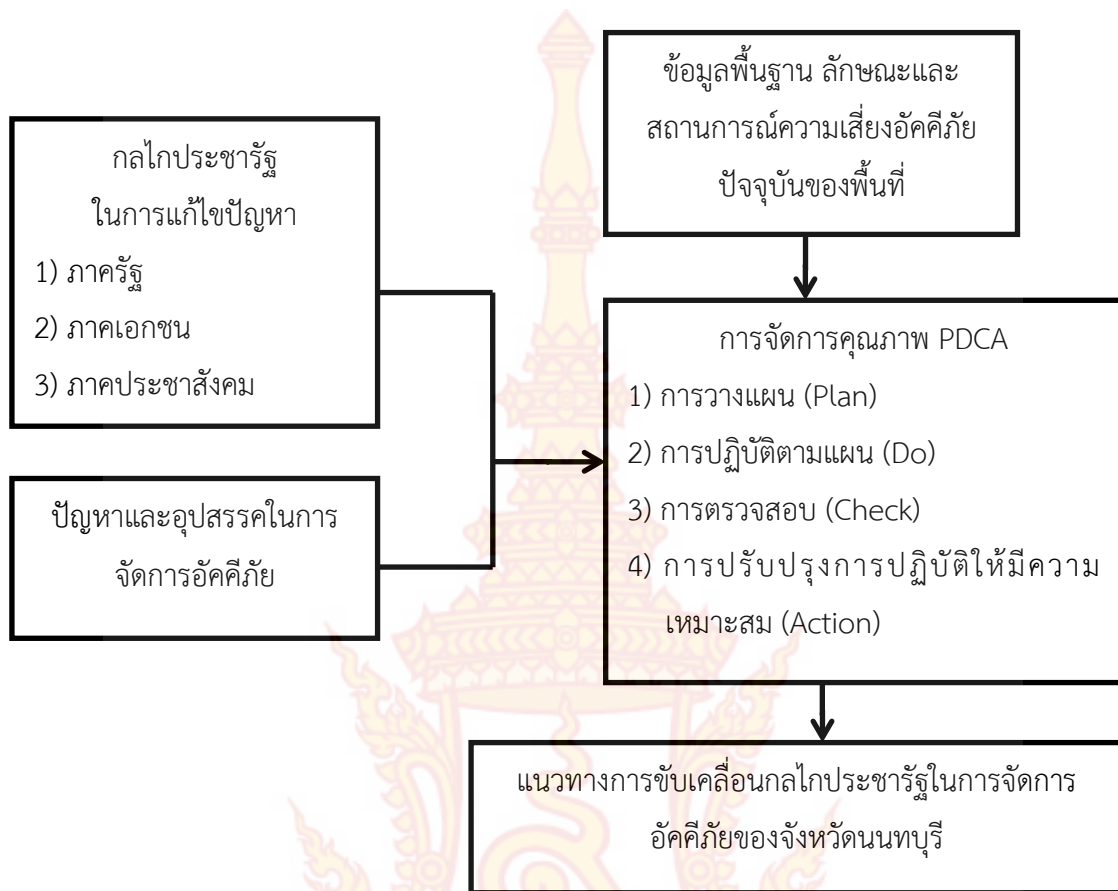
Addai and others (2016, pp. 290 - 291) ได้ศึกษาถึง แนวโน้มการเกิดเพลิงไหม้ในกานา และวิธีการป้องกันเหตุการณ์เหล่านี้ พบว่า ในประเทศกานาได้เกิดเหตุการณ์เพลิงไหม้ขึ้นบ่อยครั้ง ข้อมูลจากหน่วยดับเพลิงสำนักงานใหญ่ พบว่ามีอัตราการเพิ่มขึ้นของเหตุเพลิงไหม้ที่เพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งการศึกษานี้ได้พิจารณาถึงสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ พบว่ามีผลกระทบมาจากความเจริญทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของแหล่งอุตสาหกรรม การขยายตัวของชุมชน และการเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย สาเหตุเพลิงไหม้ส่วนใหญ่เกิดกับ อาคาร ยานพาหนะ ศูนย์การค้า ไฟไหม้หญ้า และอื่น ๆ และการศึกษาค้นคว้านี้จึงต้องการเสนอข้อเสนอแนะเพื่อช่วยในการป้องกันและบรรเทาเหตุการณ์เพลิงไหม้ในกานา ดังนี้ 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับความปลอดภัยจากอัคคีภัยตามลักษณะของสถานการณ์เพลิงไหม้ในประเทศ ศึกษาถึงปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในประเทศ หน่วยดับเพลิงและองค์การจัดการภัยพิบัติแห่งชาติควรให้ความรู้เกี่ยวกับเพลิงไหม้แก่ผู้ที่อยู่อาศัยเกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัย โดยเน้นไปถึงสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้นั้นมาจากความประมาทของผู้อยู่อาศัยเอง 2) การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยจากอัคคีภัย มีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการตรวจสอบสายไฟที่ใช้งาน การเคลื่อนย้ายวัสดุติดไฟ ตลอดจนให้ผู้ประกอบการต้องดำเนินการติดตั้งถังดับเพลิงด้วย 3) การพัฒนาและปรับการตั้งถิ่นฐานชุมชนนอกระบบ มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงสภาพชุมชนที่มีพื้นที่อยู่อาศัยลักษณะเสื่อมโทรม ตรวจสอบปัญหาการจัดหาไฟฟ้าของชุมชนนอกระบบที่ไม่มีใบอนุญาต ซึ่งมีการเชื่อมต่อกันเองอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้เกิดเพลิงไหม้ ผู้กำหนดนโยบายควรช่วยอำนวยความสะดวกในการอนุญาตตามกฎหมายให้กับผู้ครอบครองที่ดินเพื่อให้ชุมชนเหล่านี้สามารถขออนุญาตใช้ไฟได้อย่างถูกกฎหมาย 4) การสร้างเครือข่ายอาสาสมัครดับเพลิงในชุมชน มีการฝึกอบรม และจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินการกรณีเกิดเพลิงไหม้ ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านแฮตดิง ได้มีการจัดตั้งอาสาสมัครชุมชนจำนวน 24 คน ทั้งเด็ก ผู้ชาย ผู้หญิง ทำหน้าที่เป็นยามให้กับชุมชนในการป้องกันเหตุเพลิงไหม้ ชุมชนท้องถิ่นควรสนับสนุนให้มีการจัดระบบการจัดการอัคคีภัยเพื่อลดผลกระทบและเพื่อป้องกันการเกิดเพลิงไหม้ ซึ่งอาสาสมัครเหล่านี้ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนีที่ใช้ระบบอาสาสมัครเพื่อลดความเสี่ยงจากการเกิดเพลิงไหม้ โดยแผนกดับเพลิงจะเป็นผู้ฝึกอบรมและจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นให้ และบุคคลเหล่านี้จะต้องมีความตื่นตัวเมื่อเกิดเพลิงไหม้ขึ้นในชุมชนและรีบไประงับเหตุขั้นต้น หรือจัดเตรียมช่องทางของเจ้าหน้าที่ดับเพลิง 5) การขอรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศที่เป็นองค์การระหว่างประเทศที่ช่วยสร้างเสริมความปลอดภัยจากอัคคีภัยของประเทศกานา ได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยการผลักดันให้ผู้นำของ แต่ละประเทศ ทั้งกานา แอฟริกา และอื่น ๆ เห็นความสำคัญของการพัฒนามนุษย์ที่ยั่งยืน บูรณาการความร่วมมือระหว่างกัน รวมไปถึงความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเกี่ยวกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศ / องค์การอนามัยโลก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการป้องกันเพลิงไหม้ขั้นพื้นฐาน รับการสนับสนุนทางเทคโนโลยี และองค์ความรู้

- 6) มีการปรับปรุงรหัสของอาคาร ปรับปรุงกฎข้อบังคับควบคุมอาคาร เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างอาคารและการถือครองอาคาร การป้องกันเหตุเพลิงไหม้สามารถกระทำได้โดยการบังคับใช้กฎหมาย
- 7) การจัดการอุปกรณ์ดับเพลิง กำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการเหตุเพลิงไหม้ ในการติดตั้งระบบประปาดับเพลิง การจัดหาแหล่งน้ำที่ให้ง่ายต่อการที่นักผจญเพลิงจะสามารถดับเพลิงได้เร็ว

DONG and others. (2017, p. 124) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการวางผังสถานีดับเพลิง จากความเสี่ยงอัคคีภัยจากการประเมินด้วยเทคโนโลยี GIS เป็นการมุ่งเน้นการศึกษาเรื่อง การวางแผนผังของสถานีดับเพลิงในเขต Lanshan เมืองหลินอี้ มณฑลซานตง มีจุดประสงค์มาจากการขาดการวางแผนการป้องกันอัคคีภัยในเขตชุมชน และปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาของเมืองอย่างรวดเร็ว การประเมินความเสี่ยงจากอัคคีภัยและการประเมินอาคารในเขต Lanshan บนพื้นฐานของเทคโนโลยี GIS เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาการเลือกสถานที่ตั้งของสถานีดับเพลิงใหม่และโครงสร้างของสถานีดับเพลิงเก่า ผลการศึกษา พบว่า ควรเพิ่มสถานีดับเพลิงใหม่ 4 แห่ง ให้อยู่ใกล้กับสถานที่เสี่ยงต่อการเกิดเพลิงไหม้ และควรตั้งอยู่ใกล้กับสถานีดับเพลิงหลักและควรตั้งอยู่ใกล้กับถนนสายหลักในเมือง ซึ่งมีข้อจำกัดในการจัดการอัคคีภัยดังนี้ 1) ข้อจำกัดในรูปแบบของการวางแผนมีข้อจำกัดด้านการตอบสนองเหตุการณ์ กรณีเกิดอัคคีภัยเนื่องจากการสร้างสถานีดับเพลิงของเมืองควรที่จะสามารถเข้าถึงจุดเกิดเหตุที่ไกลที่สุดในพื้นที่รับผิดชอบภายใน 5 นาที หลังจากได้รับแจ้ง 2) ข้อจำกัดด้านการจราจรบนถนน เนื่องมาจากการจัดระบบการจราจร ความหนาแน่นของการจราจร ความแออัดของถนนและข้อจำกัดอื่น ๆ การวางแผนผังของสถานีดับเพลิงจึงมีความสำคัญควรพิจารณาว่าสถานีดับเพลิงนั้นอยู่ใกล้กับจุดเสี่ยงที่สำคัญ ในการเข้าถึงที่เกิดเหตุได้ภายใน 5 นาที ภายใต้สภาวะปกติ ตามกฎข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการดับเพลิง และตามมาตรฐานความเสี่ยงอัคคีภัยที่มีความเสี่ยงสูงต้องตอบสนองเหตุฉุกเฉินควรน้อยกว่า 2 นาที

2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ แนวคิดการจัดการอัคคีภัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดการจัดการคุณภาพวงจร PDCA ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาระบบการปรับปรุงกระบวนการจัดการทั้งระยะก่อนเกิดอัคคีภัย ขณะเกิด และหลังเกิดอัคคีภัย ช่วยป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ลดความสับสนในการทำงาน ลดการใช้ทรัพยากร ทำให้มีการตรวจสอบการทำงานเป็นระยะ เกิดความรัดกุมในการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาโดยขั้นตอนการตรวจสอบว่ามีปัญหาอะไรบ้าง ซึ่งมีความจำเป็นต่อการปรับปรุงในการดำเนินงานของแต่ละขั้นตอน โดยใช้เครือข่ายตัวแบบกลไกประชาธิปไตย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอัคคีภัย ซึ่งเป็นไปตามหลักแนวคิดประชาธิปไตย พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สถานการณ์ความเสี่ยงอัคคีภัยในปัจจุบันของจังหวัดนนทบุรี และศึกษาปัญหาในการจัดการอัคคีภัยด้านต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้ทำการสังเคราะห์เป็นแนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชาธิปไตยในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยจึงออกแบบกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ระหว่างการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี ในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พร้อมทั้งแสดงถึงวิธีการต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการอค์ศึภยโดยใช้กลไกประชารัฐ ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี โดยการรวบรวมและศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ และการศึกษาโดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) โดยเป็นวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) ในการดำเนินการสัมภาษณ์ เนื่องจากรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์สามารถเรียงลำดับการถามคำถามได้ตามความเหมาะสมกับสภาพและเหตุการณ์ในการสัมภาษณ์ จึงมีความยืดหยุ่นมากกว่าแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการสัมภาษณ์นั้นจะเป็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดคำถามเป็นแนวทางไว้ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพแบบเฉพาะรายการณ์

วิธีการศึกษาเฉพาะกรณั เกียรตีสุดา ศรีสุข (2552, หน้า 64) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องราวของบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน หรือสถาบันใดสถาบันหนึ่งเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างลึกซึ้ง ในทัศนะของ ชาย โพลิติตตา (2550, หน้า 162 - 167) เห็นว่า การศึกษาเฉพาะกรณัเป็นการกำหนดว่าอะไรเป็นกรณั (Case) สำหรับการศึกษาแบบนี้ และจุดมุ่งหมายและระดับของการวิเคราะห์ในการศึกษาที่มีความหลากหลาย ดังนั้น นิยามของการศึกษาเฉพาะกรณั จึงมีตั้งแต่การศึกษาอย่างง่ายที่สุดจนถึงการศึกษาปรากฏการณัอันใดอันหนึ่งอย่างเจาะลึก ตามแนวคิดของ Denny ที่ให้ไว้ว่า “คือการศึกษาแง่หนึ่ง หรือประเด็นหนึ่ง หรือเหตุการณ์หลาย ๆ อย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง เป็นการศึกษาอย่างเข้มข้นและสมบูรณ์ตลอดระยะเวลาที่กำหนด” ซึ่งตามความเห็นของ Stake กล่าวถึงวิธีการศึกษาเฉพาะกรณัว่าเป็นวิธีการวิจัยที่เน้นการศึกษาที่มีความเฉพาะเจาะจง มีขอบเขตที่ชัดเจน เน้นจุดที่ต้องการศึกษาโดยไม่ได้เน้นวิธีการศึกษา ดังนั้น Stake จึงได้จำแนกรณัที่ผู้วิจัยเลือกมาศึภยออกเป็น 3 ประเภท โดยใช้ความสนใจของผู้วิจัยหรือจุดประสงคัในการศึกษาเป็นเกณฑ์ คือ 1) Intrinsic Cases เป็นกรณัที่ตอบสนองความอยากรู้ในสิ่งนั้นของผู้วิจัยเป็นหลักโดยไม่มีจุดประสงคัอย่างอื่น เป็นกรณัที่นำรู้และสมบูรณ์ในตัวเอง 2) Instrumental Cases เป็นกรณัที่นักวิจัยเห็นว่ากรณันั้นเป็นตัวอย่างหรือเป็นตัวแทนของกรณัอื่น ๆ ใช้เพื่อแสดงหรือสนับสนุนข้อสรุปอย่างใดอย่างหนึ่งของนักวิจัย หรือเป็นตัวอย่างเพื่อสนับสนุนข้อสรุปหรือข้อโต้แย้งอย่างใดอย่างหนึ่งของตน 3) Collective Cases นักวิจัยเลือกศึภยหลาย ๆ กรณัเพื่อใช้สนับสนุนเรื่องเดียวกันกรณัที่ศึภย สามารถทำได้ 2 แบบคือ แบบที่หนึ่ง การทำกรณัศึภยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องอื่น ทำเพื่อเสริมหรือแสดงเป็นตัวอย่างของสิ่งที่นักวิจัยนำเสนอในงานวิจัยนั้น แบบที่สอง การทำกรณัศึภยในฐานะเป็นการวิจัย

เอกเทศเรื่องหนึ่งโดยตัวของมันเองไม่ได้ เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องอื่น สำหรับกรณีศึกษาที่ใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพการเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้กรณีที่เหมาะสมกับความต้องการและจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นวิธีที่ใช้ได้ทั่วไป ในทางปฏิบัติการเลือกแบบเจาะจงหากรณีที่มีความเหมาะสมเปรียบเสมือนการ “ร่อนหา” กรณีที่เหมาะสมที่สุด เหมาะสมทั้งในแง่ที่เป็นกรณีที่สามารถให้ได้ข้อมูลอย่างหลากหลายและครอบคลุม หรือเหมาะสมทั้งแง่แนวคิดในการวิจัยและในแง่ของระเบียบวิธีวิจัยรูปแบบของการวิจัยแบบการศึกษาเฉพาะกรณี อาจทำได้ 3 รูปแบบและในแต่ละรูปแบบนักวิจัยสามารถเลือกกรณีมาศึกษาเพียงกรณีเดียวหรือหลายกรณีก็ได้ วิธีการศึกษา 3 รูปแบบ คือ 1) การศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive) มุ่งแสดงรายละเอียดพร้อมทั้งบริบทอย่างสมบูรณ์ของปรากฏการณ์ที่เลือกมาศึกษา ไม่เน้นการวิเคราะห์ นำเสนอเนื้อหาด้วยเทคนิคการบรรยาย สิ่งสำคัญของแบบนี้อยู่ที่การให้รายละเอียด พร้อมด้วยบริบทของกรณีศึกษา 2) ศึกษาแบบมุ่งการค้นหา (Exploratory) มีลักษณะเป็นการวิจัยนำร่อง เพื่อหานิยามสำหรับมโนทัศน์ที่ยังไม่ชัดเจน เพื่อสร้างสมมติฐานสำหรับการวิจัยแบบสำรวจที่จะตามมาภายหลัง จากนั้นจึงออกแบบการวิจัยที่มุ่งทำความเข้าใจหรือหาแนวทางแก้ไขปัญหา นั้น ๆ 3) ศึกษาแบบมุ่งหาคำอธิบาย (Explanatory) กรณีศึกษาแบบนี้ ปรากฏการณ์หรือสิ่งที่เลือกมาศึกษาอาจเป็นที่รู้จักคุ้นเคยบ้างแล้วมุ่งศึกษาเพื่อหาคำอธิบายที่ยังไม่เคยมีมาก่อน หรือมีคำอธิบายอยู่บ้างแล้ว แต่ยังไม่เป็นที่พอใจ กรณีศึกษาเชิงคุณภาพแบบนี้มีประโยชน์มากสำหรับการค้นหาคำอธิบายแก่การศึกษาเชิงปริมาณ ที่ข้อมูลเชิงปริมาณไม่สามารถให้คำอธิบายที่น่าพอใจได้ รูปแบบการทำกรณีศึกษาทั้งสามนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นอิสระจากกันเสมอไป กรณีศึกษาเรื่องหนึ่งอาจใช้ทั้งรูปแบบเชิงพรรณนาและเชิงวิเคราะห์เพื่อหาคำอธิบาย

ดังนั้น การศึกษาเฉพาะกรณีในการวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีความหมายสามารถสรุปได้ 2 ประการ ประการแรก หมายถึงเรื่องราว ปรากฏการณ์ หรือบุคคล และอื่น ๆ ที่เจาะจงเลือกมาเพื่อเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อแสดงสิ่งใดสิ่งหนึ่งในหัวข้อการวิจัยทั่วไป ประการที่สอง หมายถึงเรื่องราวหรือบุคคลที่ผู้วิจัยเลือกจะศึกษา สนใจ หรือเป็นเรื่องที่ยังไม่มีการเปิดเผยมาก่อน ทั้งนี้การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษา Instrumental Cases เป็นกรณีที่ใช้เพื่อแสดงหรือสนับสนุนข้อสรุปอย่างใดอย่างหนึ่งของนักวิจัย นักวิจัยเลือกกรณีนี้เพราะเห็นว่ากรณีนั้นเป็นตัวอย่างหรือเป็นตัวแทนของกรณีอื่น ๆ และนักวิจัยต้องการใช้กรณีนั้นเพื่อแสดงเป็นตัวอย่างของเรื่องที่กำลังนำเสนอ หรือเป็นตัวอย่าง เพื่อสนับสนุนข้อสรุปหรือข้อโต้แย้งอย่างใดอย่างหนึ่งของตน ตามแนวคิดของ Stake ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับการศึกษาเฉพาะกรณี (Unique Case Orientation) โดยอาศัยจำนวนกรณี หรือกลุ่มตัวอย่างไม่มากนัก เพื่อจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การได้ความรู้ ความเข้าใจในเชิงลึกและมีรายละเอียดของข้อมูลรอบด้านอย่างเป็นองค์รวมเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อบรรยายหรือพรรณนาสถานการณ์สภาพแวดล้อมสภาพปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ในการนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำในลักษณะเชิงพรรณนาความ (วรัญญา ภัทรสุข, 2545, หน้า 13)

3.1 การออกแบบการวิจัย

ผู้วิจัยอาศัยคุณลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวความคิดของ (Lincoln & Guba, 1985 อ้างถึงใน วรณดี สุทธิธรรกร, 2556, หน้า 30) มาประยุกต์ใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยมากที่สุด ดังต่อไปนี้

1) การกำหนดข้อคำถาม (Focus of Inquiry) คือ วิธีการที่ผู้วิจัยต้องกำหนดคำถามกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มาจากคำพูดซึ่งสะท้อนถึงความคิด โลกทัศน์ ของผู้ให้ข้อมูลบุคคลนั้น การตั้งคำถามเบื้องต้นจะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบการวิจัย ผู้วิจัยจะต้องศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยมองเห็นกลุ่มเป้าหมายหรือเรื่องที่ต้องการจะศึกษา

2) การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอย่างจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการทำความเข้าใจในสถานการณ์หรือบริบทในเรื่องนั้น ๆ อย่างเฉพาะเจาะจง การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลอย่างเจาะจง จึงสามารถเทียบเคียงได้กับวิธีการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบจำเพาะเจาะจง

3) การเก็บข้อมูลในสนามงานอย่างเป็นธรรมชาติ เป็นการให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจจากความคิด โลกทัศน์ และความเชื่อหรือประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล การเก็บข้อมูลในภาคสนามจึงเน้นความเป็นธรรมชาติ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลจากการตั้งคำถามในการวิจัยที่ได้มาจากการพูด และการกระทำ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามได้ตามความสมัครใจและสะดวกใจ โดยผู้วิจัยเน้นการสัมภาษณ์อย่างเป็นธรรมชาติและเป็นกันเอง โดยใช้วิธีการพูดคุยสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกว่าเหมือนถูกบังคับ ให้ตอบคำถาม ทั้งนี้ หากผู้ให้ข้อมูลจะตอบนอกเหนือประเด็นไปบ้างก็ให้ความสนใจในประเด็นนั้นอย่างเต็มที่ ด้วยวิธีการเช่นนี้จะทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลจริงตรงตามผู้วิจัยต้องการได้เป็นอย่างดี

4) การวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงก่อนและระหว่างเก็บข้อมูลในภาคสนาม สามารถระบุได้ 2 ช่วง คือ 1. การย่อยข้อมูลก่อนปฏิบัติการเก็บข้อมูลเป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อนการทำการวิจัยที่ได้มาจากการทบทวนเอกสารและการค้นหาข้อมูลเบื้องต้น การย่อยข้อมูลในขั้นตอนนี้จะนำไปสู่การออกแบบการวิจัย 2. การย่อยข้อมูลเบื้องต้น เป็นการวิเคราะห์หลังจากผู้วิจัยได้ย่อยข้อมูลเป็นชุดของข้อมูลแล้ว เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ส่วนการศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องก่อนเข้าสู่ภาคสนามการวิจัยช่วยให้ผู้วิจัยมีภาพกว้าง ๆ ของการศึกษาข้อมูล ขอบเขตของการศึกษาจะเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถาม แล้วตีความเพื่อให้ความหมายแก่ข้อมูลที่ได้มาจากบุคคล กลุ่มบุคคลหรือสถานการณ์ และนำข้อมูลที่ไปจัดระบบข้อมูล หากข้อค้นพบที่ได้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากทฤษฎีหลัก จะเรียกว่าทฤษฎีจากฐานราก (Grounded Theory)

5) การรายงานผลการศึกษาด้วยวิธีการศึกษารายกรณี การศึกษารายกรณีเมื่อมีหลายกรณีและขยายตัวจากกรณีศึกษาหนึ่งไปสู่กรณีศึกษาในรายต่อ ๆ ไป จะมีโอกาสในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างให้กับสังคม โดยสามารถนำไปอ้างอิงหรือปรับใช้กับบริบทที่กว้างออกไป ซึ่งผู้วิจัยต้องพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้นั้นว่ามีอะไรที่เป็นข้อมูลสำคัญ จากนั้นนำมาตีความและให้ความหมายโดยตัวผู้วิจัย ผู้วิจัยจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือของการวิจัย

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้นำหลักการหรือลักษณะเชิงกลยุทธ์ของการวิจัยเชิงคุณภาพบางประการมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น เช่น การศึกษาในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ การวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงก่อนและระหว่างเก็บข้อมูลในภาคสนาม การใช้ความยืดหยุ่นในการวิจัยเป็นสำคัญ ส่วนกลยุทธ์เชิงคุณภาพบางประการอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึง ผู้วิจัยจะพิจารณาใช้เป็นแนวทางเสริมให้เหมาะสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาในครั้งนี้ และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นของการออกแบบการวิจัย จึงขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้ในลำดับถัดไป

3.2 หน่วยในการวิเคราะห์และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการทำวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ที่จะให้ข้อมูลสำคัญโดยกำหนดหน่วยระดับบุคคลและระดับหน่วยงาน เป็นหน่วยในการวิเคราะห์

ในการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ที่จะให้ข้อมูลเพื่อที่จะสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group Interview) ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมเป็นจำนวน 27 คน ซึ่งจำแนกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้ 3 กลุ่มดังนี้

1. ภาครัฐ คือ กลุ่มผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการและปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 12 คน เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารงานและปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ และเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานจริงในการป้องกันและระงับอัคคีภัย ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ครอบคลุมไปถึงรูปแบบความเป็นมาและสภาพปัญหาในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี รวมไปถึงกระบวนการที่จะนำไปสู่แนวทางในการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี

2. ภาคเอกชน คือ ที่ปรึกษาด้านอัคคีภัยของสถานประกอบการ และเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในสถานที่ทำงานของสถานประกอบการ จำนวน 6 คน เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการรับผิดชอบความปลอดภัยของประชาชนที่ใช้บริการเป็นส่วนใหญ่ ที่มีบทบาทในการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ เพื่อสร้างระบบรักษาความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ครอบคลุมไปถึงสภาพปัญหาและกระบวนการในการจัดการอัคคีภัยที่เป็นรูปแบบประจักษ์ที่พึงประสงค์

3. ภาคประชาสังคม คือ กลุ่มผู้นำชุมชนต้นแบบในการจัดการภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตัวแทนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มูลนิธิและอาสาสมัครในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี จำนวน 9 คน เนื่องจากกลุ่มของภาคประชาสังคมจะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงในการปัญหาในพื้นที่ รวมไปถึงเป็นแหล่งในการนำเสนอข่าวความเคลื่อนไหวของการนโยบายในการจัดการสาธารณภัยในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ รวมไปถึงข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี ในการตอบสนองความต้องการของภาคประชาสังคม เพื่อสะท้อนไปสู่แนวทางในการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐต่อการจัดการอัคคีภัยที่พึงประสงค์ของจังหวัดนนทบุรี

3.3 วิธีการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) และสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group Interview) บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนี้ ซึ่งในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเสียง (Tape Record) ซึ่งผู้วิจัยได้ขออนุญาตทำการบันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์ และทำการถอดเทปภายหลังการสัมภาษณ์ทุกครั้ง และสามารถนำมาเปิดซ้ำในระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยเป็นการสังเกตแบบ

ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Observation) เป็นเครื่องมือในการเข้ารวบรวมข้อมูลร่วมด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพียงแต่คอยเฝ้าดูพฤติกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ว่าเป็นเช่นใด หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คือการวิเคราะห์ความหมายทางความรู้สึก หรือวิเคราะห์นัยที่แอบแฝงอยู่ (Latent) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกเรื่องราว เหตุการณ์และรายละเอียดของสิ่งที่พบเห็นต่าง ๆ ไว้เพื่อใช้ประกอบการสรุปผลการศึกษาต่อไป

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

1) โดยการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการรายงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ วรรณกรรม บทความ เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทบทวน ตรวจสอบและแสวงหาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอค์ศิกภัยของประเทศไทยและต่างประเทศ

2) จากการสืบค้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นรายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอค์ศิกภัยของประเทศไทยและต่างประเทศ

3.4 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) ในการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก เนื่องจากรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์สามารถเรียงลำดับการถามคำถามได้ตามความเหมาะสมกับสภาพและเหตุการณ์ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงมีความยืดหยุ่นมากกว่าแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.4.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) โดยการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับภาษาที่ใช้ และความตรงของเนื้อหาหรือประเด็นที่นำมาใช้กำหนดเป็นคำถามในการสัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากกรอบแนวความคิดของการวิจัย ร่วมกับลักษณะของหน่วยงานหรือองค์การที่จะต้องเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนบทบาท ภาระหน้าที่ต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก่อนจะนำแนวคำถามที่ได้ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจำนวน 1 คน ได้ช่วยพิจารณา และนำกลับมาพัฒนาปรับปรุงก่อนนำไปใช้ในการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป ซึ่งประกอบด้วย

1. รศ.ดร.เพ็ญศรี ฉรินัง	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์
2. ดร.ศิริวัฒน์ เปลียนบางยาง	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์
3. นายชินทร์ สิ้นธ์สงวน	หัวหน้าฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- เทศบาลนครนนทบุรี

3.4.3 การดำเนินการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานเพื่อขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญและนัดหมายวัน เวลา ที่จะทำการสัมภาษณ์ และบุคคลที่จะเข้าร่วมสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะแจ้งวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งรายละเอียดของการศึกษาให้ผู้ให้ข้อมูลทราบ (ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่สะดวกให้เข้าพบ ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์แทน)

2) ส่งเค้าโครงวิจัย และประเด็นการสัมภาษณ์ ไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคน ก่อนการสัมภาษณ์อย่างน้อย 1 สัปดาห์

3) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่น สมุดจดบันทึก กล้องถ่ายรูป อุปกรณ์บันทึกเสียง เป็นต้น

4) ทำการซักซ้อมความเข้าใจในหลักการ และขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก ให้ผู้จัดบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกเข้าใจชัดเจน ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

5) ขอให้ทางหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการให้ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าว

6) ผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมเกี่ยวกับเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป อุปกรณ์เครื่องเขียนยานพาหนะในการเดินทางงบประมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นต้น

7) ประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อยืนยันกำหนดการเพื่อเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจนอีกครั้ง ในส่วนของวัน เวลา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ชัดเจน และรายละเอียดที่สำคัญอื่น ๆ เพื่อมิให้เสียเวลาของทั้งสองฝ่าย การยืนยันและนัดกำหนดการที่ชัดเจนจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการก่อนเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. ขั้นตอนระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้วิจัยเดินทางไปถึงสถานที่ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกก่อนเวลานัดหมาย เพื่อจัดเตรียมความเรียบร้อยของทีมงานและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

2) ผู้วิจัยแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบพร้อมกับขออนุญาตผู้ให้ข้อมูล เพื่อทำการบันทึกเสียง และจัดบันทึกขณะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจะขอสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามต่าง ๆ และในระหว่างการสัมภาษณ์ได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญบันทึกเทปเสียง เพื่อเก็บรายละเอียดของการสัมภาษณ์ได้ครบถ้วนโดยได้ชี้แจงว่าจะเก็บข้อมูลเป็นความลับเฉพาะงานวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น โดยจะไม่มีภาระข้อมูลจริงลงไป ในรายงานการวิจัยแต่อย่างใด ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบอันอาจจะเกิดขึ้นได้ในภายหลัง การอธิบายดังกล่าวทำให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนรู้สึกสบายใจและสะดวกใจในการให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งหากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนใดไม่ประสงค์ที่จะให้ทำการบันทึกเสียงผู้วิจัยก็ได้ปฏิบัติตามความประสงค์นั้น

3) ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) จะแจกแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 ชุด โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ถามนำตามกรอบแบบสัมภาษณ์ที่สร้างไว้โดยมีผู้จัดบันทึกการสัมภาษณ์เป็นอักษรและบันทึกเสียง รายละเอียดต่าง ๆ ไว้จนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก

4) รวบรวมเอกสารหรือพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญนำมาแสดงเพื่อนำมาประกอบประกอบการสรุปผลการศึกษต่อไป

3. ขั้นตอนหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้วิจัยได้นำเทปที่บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดมาถอดข้อความและลดทอนข้อมูล (Data Reduction) เพื่อการคัดกรองเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา โดยแยกตามกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก่อนนำมาประมวลเข้ากับข้อมูลเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมไว้

2) จากนั้นเมื่อได้นำข้อมูลที่ถอดเทปเป็นรายงานแล้วทั้งหมด มาจัดระบบข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว และนำข้อมูลที่ ได้จัดบันทึกไว้จากการสังเกตหรือบันทึกปรากฏการณ์ที่พบเห็นจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม มาพิจารณาประกอบเข้ากับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง หรือประเด็นที่อาจจะเกิดการแย้งกันของข้อมูล เพื่อนำมาหาข้อสรุปก่อนนำมาอภิปรายผลต่อไป

3) นำเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รวบรวมไว้มาทำการแยกแยะและจัดระเบียบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ในประเด็นที่ศึกษา

4) กำหนดรูปแบบการแสดงผลข้อมูล เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนาตามกรอบแนวคิดในการวิจัย อันเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกันตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยเพื่อสื่อเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษาออกมาให้ผู้อื่นได้ทราบและใช้ประโยชน์ต่อไป

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้วิเคราะห์จำแนกข้อมูลทั้งในรูปเอกสารหรือข้อเขียน (Text Data) และคำพูดที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือการสนทนา สามารถจำแนกแบ่งวิธีการได้ 2 แบบ คือ แบบที่หนึ่งใช้แนวคิดทฤษฎีและไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสร้างข้อสรุปแบบใช้ทฤษฎี เป็นการจำแนกชนิดของเหตุการณ์หนึ่ง ๆ โดยยึดหลักแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการจำแนกซึ่งแยกออกเป็นการกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสภาพสังคมเป็นแนวทางในการจำแนก เพื่อประโยชน์ในแง่ของการตรวจสอบว่าผู้วิจัยได้ทำงานครบถ้วนหรือไม่ และในการวิเคราะห์ผู้วิจัยจะพยายามตอบคำถามว่า สิ่งที่วิเคราะห์ มีรูปแบบอย่างไร เพราะเหตุใด และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ ฯลฯ อย่างไร (สุภางค์ จันทวานิช, 2554 , หน้า 134 - 135) ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ในงานวิจัยนี้จะเริ่มต้นจากการจัดข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดอย่างเป็นระบบให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยที่กำหนดไว้ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป โดยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมภาคสนาม นำมาวิเคราะห์ทั้งในส่วนที่เป็นคำพูดจากการสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรมและปรากฏการณ์ที่พบในสถานการณ์จริงและจากเอกสารที่ได้นำมาสังเคราะห์ โดยให้ความสำคัญทั้งความหมายในภาษา และตีความจากความรู้สึกที่แฝงอยู่ในข้อมูลนั้น ๆ

3.6 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

หลังจากที่ได้ข้อมูลมาผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลว่าเพียงพอในการตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือยัง แล้วจึงตรวจการวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบ “Triangulation” หรือที่ (สุภางค์ จันทวานิช, 2554, หน้า 129) เรียกว่า “การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า” ซึ่งมีวิธีการในการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นมาตรการที่ป้องกันการวิเคราะห์ข้อมูลผิดพลาด เพื่อความแม่นยำและน่าเชื่อถือของผู้วิจัย ซึ่ง (ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์, 2555, หน้า 141) ได้อธิบายรายละเอียดของวิธีการไว้ดังนี้ (1) การตรวจสอบสามเส้าข้ามแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) เป็นวิธีการตรวจสอบยืนยันข้อมูลแหล่งที่มาของข้อมูลทั้ง ด้านเวลา ด้านสถานที่ และด้านบุคคลที่แตกต่างกัน (2) การตรวจสอบสามเส้าข้ามผู้วิจัย (Investigator Triangulation) เป็นการตรวจสอบจากการวิเคราะห์ข้อมูลเดียวกันของผู้วิจัยหลายคนว่าข้อมูลที่ได้อาจมีความแตกต่างกันอย่างไร (3) การตรวจสอบสามเส้าข้ามทฤษฎี (Theory Triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าหากผู้วิจัยนำทฤษฎีอื่นมาใช้วิเคราะห์การตีความหมายของข้อมูลเดียวกันแล้วนำผลที่ได้มายืนยันซึ่งกันและกัน (4) การตรวจสอบสามเส้าข้ามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการใช่วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิธีการที่ต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันและศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบด้วยว่าข้อมูลที่ได้จากวิธีการต่างกันจะนำไปสู่ข้อค้นพบที่เป็นแนวทางเดียวกัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้บางหลักการตรวจสอบดังกล่าวโดยใช่วิธีการรายงานเชิงพรรณนาโดยนำเสนอแนวทางขับเคลื่อนกลไกประชาธิรัฐในการจัดการอค์ภยของจังหวัดนนทบุรีการศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งในรูปของเอกสารหรือข้อเขียนและคำพูดที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสนทนาเป็นการวิเคราะห์รายละเอียดตามการจำแนกชนิดของข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช, 2554 , หน้า 131) ดังนั้นการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้เริ่มต้นจากการจัดการข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดอย่างเป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยจากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. นำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และอภิปรายผลโดยเริ่มจากการนำเสนอข้อมูลและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสารการเรียงลำดับก่อนหลังในการนำเสนอได้เริ่มต้นตามลำดับความพร้อมและความสะดวกของผู้ให้การสัมภาษณ์

2. อภิปรายผลจากข้อมูลที่นำเสนอโดยวิเคราะห์ทั้งในส่วนหนึ่งที่เป็นคำพูดจากการสัมภาษณ์ เอกสารการสังเกตการณ์ไปพร้อมกันโดยให้ความสำคัญทั้งความหมายในทางภาษาและตีความรู้สึกที่แฝงอยู่ในข้อมูลนั้น ๆ ทั้งนี้ได้เสนอตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

3. นำข้อมูลที่วิเคราะห์ศึกษาเปรียบเทียบดังกล่าวข้างต้นเพื่อแสวงหาลักษณะและคุณสมบัติร่วมของข้อมูลเพื่อสร้างข้อค้นพบหรือข้อสรุปจากการเปรียบเทียบเพื่อหาความเชื่อมโยงกันระหว่างเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปอันเป็นประโยชน์ต่อองค์การโดยผู้วิจัยนำเสนอข้อมูล โดยใช่วิธีการรายงานเชิงพรรณนาและตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการจัดระเบียบทางกายภาพข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลการกำหนดแนวทางในระเบียบวิธีวิจัยที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา (Purpose) แนวคิดในการศึกษา (Conceptual

Context) คำถามสำหรับการวิจัย (Research Questions) วิธีการศึกษา (Methods) ตลอดจนความถูกต้องแม่นยำของผลการศึกษา (Validity) อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ

บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา แนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 1. ภาครัฐ คือ ผู้บริหารหน่วยงานและ ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2. ภาคเอกชน คือ ที่ปรึกษาด้านอค์ศิภัย และเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานของสถานประกอบการ และ 3. ภาคประชาสังคม คือ ผู้นำ ชุมชน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และมูลนิธิ ในพื้นที่ ของจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการอค์ศิภัยตามแนวทางประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการโดยกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี จนนำมาสู่การนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ศิภัยของจังหวัดนนทบุรี ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดลำดับหัวข้อ ในการนำเสนอ ดังนี้

4.1 บริบทพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอค์ศิภัย

สภาพทั่วไปของจังหวัดนนทบุรี (สำนักงานจังหวัดนนทบุรี กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูล เพื่อการพัฒนาจังหวัด, ม.ป.ป., หน้า 3 - 8)

นนทบุรีเป็นจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงของเมืองอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานครที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรสูง ประกอบกับความหนาแน่นและแออัดของกรุงเทพมหานครจึงมีการย้ายที่ทำการของราชการส่วนกลางและองค์กรอิสระมาตั้งอยู่ เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานฉลากกินแบ่งรัฐบาล กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น ทำให้มีผู้เลือกจังหวัดนนทบุรีที่พักอาศัยจำนวนมาก นอกจากนี้ นนทบุรียังเป็นที่ตั้งของศูนย์แสดงสินค้าระดับชาติ คือ อิมแพค อารีนา เมืองทองธานี และมีความพร้อมด้านโครงข่ายบริการขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) และมีโครงข่ายการคมนาคมครบวงจรที่สามารถเชื่อมโยงปริมาณพลและภูมิภาค (รถไฟฟ้าสายสีม่วงบางซื่อ - บางใหญ่) ทำให้นนทบุรีเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร จึงมีความเสี่ยงสาธาณภัยของหลากหลายเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายเชิงภูมิศาสตร์ และเชิงวัฒนธรรม มีเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) ลักษณะทางกายภาพ

จังหวัดนนทบุรีเป็นหนึ่งในจังหวัดปริมณฑล มีลักษณะเป็นย่านชุมชนหนาแน่น ในปัจจุบันพื้นที่ของจังหวัดในบางอำเภอซึ่งเคยเป็นสวนผลไม้ต่าง ๆ และมีเขตติดต่อกับกรุงเทพฯ มีการโยกย้ายเข้ามาอยู่อาศัยของประชาชนที่อพยพมาจากทุกภาคของประเทศ นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนของบางอำเภอยังเป็นที่รองรับการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรม โดยเฉพาะพื้นที่บางส่วนของจังหวัดนนทบุรี มีการจัดสรรที่ดินและก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นอย่างหนาแน่น

2) ลักษณะการปกครองและประชากร

จังหวัดนนทบุรีแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 6 อำเภอ 38 ตำบล 328 หมู่บ้าน โดยมี 6 อำเภอ ดังนี้ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง อำเภอไทรน้อย และอำเภอปากเกร็ด ส่วนการปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 2 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 11 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 28 แห่ง

3) ลักษณะโครงสร้างประชากร

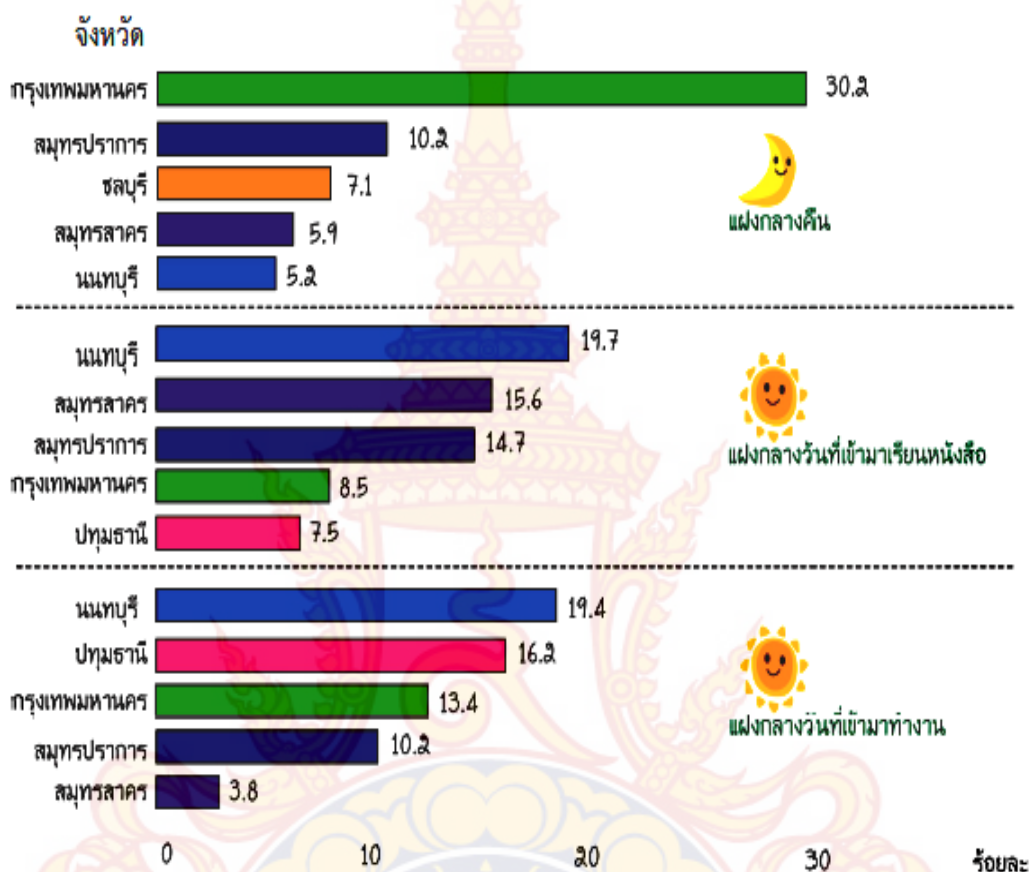
จังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร มีขนาดเนื้อที่ 622.38 ตารางกิโลเมตร ใหญ่เป็นอันดับที่ 75 ของประเทศ จากสถิติของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ. 2561 (ณ เดือนธันวาคม 2561) จังหวัดนนทบุรี มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,246,295 คน เป็นชาย 581,620 คน และหญิง 664,675 คน

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลจำนวนประชากรจังหวัดนนทบุรีจำแนกตามพื้นที่รับผิดชอบ

อำเภอ/เทศบาล	ประชากร			
	ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือน
จังหวัดนนทบุรี	581,620	664,675	1,246,295	689,035
อำเภอเมืองนนทบุรี	25,699	29,720	55,419	29,894
อำเภอปากเกร็ด	22,353	25,070	47,423	21,537
อำเภอบางบัวทอง	105,368	120,658	226,026	115,172
อำเภอบางกรวย	14,607	17,112	31,719	17,107
อำเภอบางใหญ่	44,701	51,767	96,468	48,843
อำเภอไทรน้อย	30,966	33,762	64,728	29,260
ท.ต.เสาธงหิน	17,590	20,885	38,475	26,313
ท.ต.บางพลับ	4,677	5,349	10,026	5,662
ท.ต.ศาลากลาง	7,880	9,215	17,095	9,600
ท.ต.ไทรมา้า	10,448	12,242	22,690	15,252
ท.ต.ไทรน้อย	1,284	1,273	2,557	1,002
ท.ต.บางใหญ่	5,481	5,850	11,331	4,733
ท.ต.บางม่วง	2,868	2,944	5,812	2,478
ท.ต.ปลายบาง	20,466	23,935	44,401	22,169
ท.ม.บางกรวย	20,062	23,391	43,453	21,548
ท.ม.บางบัวทอง	23,592	27,544	51,136	25,198
ท.น.ปากเกร็ด	88,156	101,779	189,935	128,011
ท.น.นครนนทบุรี	120,314	134,636	254,950	152,489

ที่มา : กรมการปกครอง สำนักบริหารการทะเบียน, <http://www.Stat.bora.dopa.go.th.>, 10 สิงหาคม 2562.

ทั้งนี้พื้นที่ของจังหวัดนนทบุรียังเป็นพื้นที่รองรับกลุ่มประชากรจากนอกพื้นที่หรือที่เรียกว่า ประชากรแฝง ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ มีประชากรแฝงเข้ามาทำงานในช่วงเวลากลางวัน มากที่สุดถึง 2.14 แสนคน และเข้ามาเรียนหนังสือ มากที่สุดถึง 4.25 หมื่นคน มากที่สุดของกลุ่ม ประชากรแฝงทั้งหมด

ภาพที่ 4.1 แผนภูมิร้อยละของประชากรแฝงสูงสุด 5 อันดับแรก
ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, <http://www.nso.go.th.>, 10 สิงหาคม 2562.

4) ข้อมูลหมู่บ้านจัดสรรและอาคารชุด

สำนักงานที่ดินจังหวัดนนทบุรี สรุปรายงานข้อมูลของจังหวัดนนทบุรีเกี่ยวกับจำนวนหมู่บ้านจัดสรรและอาคารชุด ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2561 พบว่าปัจจุบันพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีมีหมู่บ้านจัดสรรรวมทั้งสิ้น 1,438 โครงการ จำนวนบ้าน 290,127 หลัง ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง อำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย ในจำนวนโครงการทั้งหมด เป็นหมู่บ้านที่มีการจดทะเบียนนิติบุคคลจำนวน 473 โครงการ และเป็นหมู่บ้านที่ยังไม่จัดตั้งนิติบุคคล จำนวน 965 โครงการ สำหรับอาคารชุดซึ่งมีทั้งหมด 397 จำนวนห้อง 142,686 ห้อง ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขตชุมชนของอำเภอเมืองนนทบุรีและอำเภopakเกร็ด

จากการหลั่งไหลของประชาชนที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก จึงมีความหนาแน่นของประชากรสูง ทำให้ทางกายภาพของจังหวัดนนทบุรี เป็นลักษณะพื้นที่เขตเมืองมากขึ้น นอกจากนี้ จังหวัดนนทบุรี ยังมีพื้นที่บางส่วนที่เป็นสังคมการเกษตร เนื่องจากดั้งเดิมพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีประชาชนที่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร หรือชาวสวนเป็นจำนวนมาก จังหวัดนนทบุรีจึงมีลักษณะทั้งสังคมเมืองและสังคมเกษตรพร้อม ๆ กัน ทำให้มีโอกาสเกิดอัคคีภัยในจังหวัดนนทบุรีมีอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ด้วยสภาพความหนาแน่นของประชาชน ลักษณะอาคารบ้านเรือนของประชาชนในแบบเก่าที่ใช้วัสดุที่เป็นไม้ ความแออัดของชุมชน รวมถึงสถานประกอบการ โรงงาน บริษัทที่มีจำนวนมาก ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น จึงเป็นความเสี่ยงที่ทำให้เกิดอัคคีภัยบ่อยครั้ง และในทุกพื้นที่ที่ทุกอำเภอ แม้ในทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีทีมกู้ชีพกู้ภัย ในการสนธิกำลังระงับเหตุอัคคีภัย แต่จำนวนการเกิดอัคคีภัยก็ยังคงสูง และสร้างความเสียหายความสูญด้านทรัพย์สินแก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อทางด้านเศรษฐกิจด้วย โดยจังหวัดนนทบุรีมีพื้นที่เสี่ยงอัคคีภัย ได้แก่ อาคารสูง สถานีรถไฟฟ้า ศูนย์การค้า 13 แห่ง ศูนย์ประชุมนานาชาติ เมืองทองธานี ชุมชนแออัด ชุมชนเก่าดั้งเดิม สถานีจ่ายก๊าซ ปตท. โรงขยะไทรน้อย โรงภาพยนตร์ ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี (หลังเก่า ทำนํ้านนท์) และแคมป์ที่พักคนงานแรงงานต่างด้าวขนาดใหญ่ ที่มีจำนวน 100 ครอบครัวยิ่งขึ้นไป

จากฐานข้อมูลสาธารณภัยเฉพาะด้านอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี พบว่า จังหวัดนนทบุรีมีสถิติข้อมูลการเกิดอัคคีภัยย้อนหลัง 4 ปี ดังนี้ (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี, 2562, หน้า 11 - 12)

ตารางที่ 4.2 แสดงสถิติข้อมูลการเกิดอัคคีภัย พ.ศ. 2558 – 2561

อำเภอ	2558 (ครั้ง)	2559 (ครั้ง)	2560 (ครั้ง)	2561 (ครั้ง)	เฉลี่ย 4 ปี(ครั้ง)
1.อำเภอเมืองนนทบุรี	11	16	12	20	15
2.อำเภอบางกรวย	3	11	6	3	6
3.อำเภอบางใหญ่	4	3	12	8	9
4.อำเภอบางบัวทอง	12	9	8	8	9
5.อำเภอปากเกร็ด	11	10	10	1	8
6.อำเภอไทรน้อย	3	3	5	1	3
รวม(ครั้ง)	44	52	53	41	50

ที่มา : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี. (2562). หน้า 14.

เมื่อวิเคราะห์จากฐานข้อมูลสถิติการเกิดอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี พบว่า ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี มีจำนวนเหตุเพลิงไหม้มากที่สุดถึง รองลงมาเป็นอำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางกรวย และที่กิดน้อยที่สุดคืออำเภอไทรน้อย ตามลำดับ

4.2 การจัดการอัคคีภัยตามแนวทางพระราชัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยโดยอาศัยกลไกพระราชัฐซึ่งประกอบไปด้วย 3 ส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งอัคคีภัยนับเป็น

ปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งเนื่องจากสภาพความเสี่ยงของพื้นที่ดังที่กล่าวมาข้างต้น สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ได้ดำเนินการศึกษาตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพหรือวงจร Deming (PDCA) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงให้เหมาะสม โดยนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์การจัดการอค์ศึภยโดยกลไกของรัฐ ตั้งแต่ระยะก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ ซึ่งสามารถอธิบายผลการศึกษาดังนี้

4.2.1 ด้านการวางแผน

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานหลักที่เป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขถึงฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552 ภายใต้ข้อบังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร ให้มีหน้าที่ในเขตเทศบาล คือ จัดให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง และตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542) มาตรา 67 ให้มีหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ และอยู่ในการควบคุมดูแลจากหน่วยงานกลางอย่างสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี ซึ่งตามอำนาจหน้าที่ของส่วนกลาง โดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี จะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายจัดทำแผนหลักด้านสาธารณสุข และบริหารเครือข่ายอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข ให้ความรู้แก่ประชาชน รวมทั้งสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ กำหนดแนวทางในการปฏิบัติตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ รวบรวมสถิติการเกิดอค์ศึภยทั้งจังหวัด วิเคราะห์หาสาเหตุที่อค์ศึภยเกิดขึ้นเพื่อนำมาวิเคราะห์และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในจังหวัดนนทบุรี

ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล มีหน้าที่โดยตรงในการจัดให้มีเครื่องมือป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีการเตรียมการป้องกัน การเข้าเผชิญเหตุ การควบคุมการก่อสร้าง การออกแบบ ส่วนการปฏิบัติหลังจากเกิดเหตุเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานพิสูจน์หลักฐาน

ในเรื่องของการวางแผนการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี พบว่า เป็นหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี เป็นผู้นำแผนแม่บทในการจัดการอค์ศึภยของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนแม่บทของประเทศ กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่ง โดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี นำแผนแม่บทดังกล่าวมาดำเนินการปรับให้สอดคล้องกับภาพรวมของจังหวัดนนทบุรี มีการกำหนดโครงสร้าง และมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ แล้วส่งมอบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการจัดทำแผนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของแต่ละหน่วยงานและตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยแผนการป้องกันและระงับอค์ศึภย แผนการรณรงค์ แผนการฝึกอบรม แผนปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉินแผนการฟื้นฟูช่วยเหลือหลังจากเกิดเหตุ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“สำหรับสำนักงาน ปก.จังหวัดนนทบุรี ก็จะมีหน้าที่ในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาในเชิงนโยบายให้แก่ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านสาธารณสุข สำหรับเกี่ยวกับปัญหา

อัคคีภัยในจังหวัดนนทบุรีจากปี 2561 ที่ผ่านมามีสถิติการเกิดอัคคีภัยทั้งสิ้น 41 ครั้งจากทั้งหมด 6 อำเภอณะครบสำหรับในการเตรียมการช่วงเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัยเนี่ย ทางสำนักงาน ปก.จังหวัดนนทบุรีก็จะมีการออกประชาสัมพันธ์ทางหนังสือประชาสัมพันธ์เรื่องเกี่ยวกับการป้องกันการเตรียมการป้องกันการเกิดปัญหาอัคคีภัยแล้วก็การจัดอบรมนะครบตามหน่วยงานท้องถิ่นต่าง ๆ ” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 1 ,สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2562)

การจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยดังกล่าวมาประยุกต์จัดทำเป็นแผนเฉพาะกิจด้านการจัดการอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ สำหรับการป้องกันอัคคีภัยในพื้นที่เราก็ทำตามนโยบายและแผนจังหวัดเป็นแผนจังหวัดที่เทศบาลก็ต้องมาทำเป็นแผนของเทศบาลเป็นแผนเฉพาะกิจการป้องกันและแก้ไขเรื่องอัคคีภัยนะครบป้องกันอัคคีภัยในเขตเทศบาลตรงนี้มีแผนเฉพาะกิจเลย นอกนั้นก็มีส่วนของการบรรเทาและบรรเทาส่วนมากจะเป็นบรรเทาที่มีการจัดซื้อจะซื้อถังดับเพลิงเคมีให้กับชุมชน ของเรามีประมาณ 66 ชุมชนในส่วนนี้เราก็แจกจ่ายกันไปในทุกพื้นที่เสี่ยง โดยเจ้าหน้าที่ไปสำรวจว่าพื้นที่รถเข้าไม่ถึง หัวประปาไม่มีนะครบเราก็ใช้ตัวนี้ แล้วก็มีการป้องกันอัคคีภัยในชุมชน” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 2, สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2562)

เนื่องจากอัคคีภัยเป็นภัยที่มีต้องอาศัยการปฏิบัติที่มีความรวดเร็วกว่าสาธารณภัยอื่น ๆ ประกอบกับสถานการณ์อัคคีภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีนั้น พบว่า มีลักษณะของพื้นที่แตกต่างกัน โดยในพื้นที่ของอำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางใหญ่ และบางส่วนของอำเภอบางกรวย เป็นพื้นที่ที่ติดต่อกับพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร มีการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรเป็นจำนวนมาก อีกทั้งในพื้นที่ที่เป็นเขตเมืองของจังหวัดนนทบุรี ในส่วนของเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลนครนนทบุรี เทศบาลนครปากเกร็ด เทศบาลตำบลไทรมา และเทศบาลตำบลเสาธงหิน มีการดำเนินการก่อสร้างทั้งอาคารสูงขนาดใหญ่ ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ เช่น เซ็นทรัลเวสเกต เซ็นทรัลรัตนาธิเบศร์ เซ็นทรัลแจ้งวัฒนะ เดอะมอลล์งามวงศ์วาน ฟันทิพย์พลาซ่างามวงศ์วาน และห้างสรรพสินค้าอื่น ๆ ส่วนในพื้นที่ของอำเภอบางบัวทอง และอำเภอไทรน้อย เริ่มมีโครงการหมู่บ้านจัดสรร เช่นกัน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ของโรงงานผลิตสินค้าต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งพื้นที่บางส่วนยังเป็นพื้นที่ของทุ่งนา ป่าปรีอ ซึ่งทำให้ลักษณะของการเกิดอัคคีภัยในพื้นที่มีความหลากหลาย ทั้งไฟไหม้ชุมชน แออัด อาคารขนาดใหญ่ คอนโด อาคารชุดมากมาย ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดจุดเสี่ยงในพื้นที่ต่าง ๆ และจัดเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ให้พร้อมต่อการปฏิบัติงานตลอดเวลา ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“อันดับแรก 1 แล้วก็เตรียมข้อมูลท้องถิ่นก็คือว่าจุดเสี่ยงของเราเป็นตรงไหนบ้างแล้วก็เรื่องของยานพาหนะเรื่องของอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัยต่าง ๆ เราเตรียมไว้รวมถึงรถดับเพลิงและทีมดับเพลิงต่าง ๆ ต้องมีการเตรียมพร้อมในการปฏิบัติงาน 24 ชั่วโมง” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 3, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

สาเหตุความเสี่ยงของการเกิดอัคคีภัยหลัก ๆ ในพื้นที่เขตที่เป็นเมือง คือ เรื่องของไฟฟ้าลัดวงจร การอุ่นอาหารทิ้งไว้แล้วออกไปทำธุระข้างนอก เกิดไฟลุกไหม้ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ของเทศบาลตำบลไทรมาเนี่ย สมัยก่อนเป็นชุมชนเกษตรครับ แต่ปัจจุบันถูกเปลี่ยนเป็นชุมชนเมืองแล้ว 60% เป็นชุมชนเป็นพื้นที่ของผู้อาศัย โดยส่วนมากเป็นคอนโด เป็นหมู่บ้านนะครับ คอนโด พอเป็นหมู่บ้านปุ๊บ ก็จะมีผู้เข้ามาอยู่เยอะมากขึ้นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นก็คือ เรื่องของการใช้ไฟฟ้ามากขึ้น มีการหุงต้มอาหาร มีการทำข้าวมากขึ้น มียานพาหนะอะไรต่าง ๆ เข้ามาขึ้นครับส่วนใหญ่ก็คือปัญหาหลักๆ ทวีปเลยไฟฟ้าลัดวงจร แก๊สหุงต้ม และต่าง ๆ นะครับ”(เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ส่วนในพื้นที่ชานเมืองที่ยังเป็นพื้นที่สีเขียวพบกับปัญหาเกี่ยวกับการเผาป่าปรีอที่มีโอกาสที่จะลามไปถึงหมู่บ้านของชุมชนและหมู่บ้านจัดสรร เนื่องจากมีความยุ่งยากในการเข้าระงับเหตุเพลิงไหม้ นี่เพราะเป็นพื้นที่กว้าง หรือแม้กระทั่งการเผาฟางข้าวหลังจากมีการเก็บเกี่ยว ซึ่งมีการแอบเผาในตอนกลางคืน ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองได้ปรับวิธีการดำเนินการในการวางแผนการป้องกันและรณรงค์ประชาสัมพันธ์ของความร่วมมือจากประชาชนในเรื่องของกฎข้อบังคับในการห้ามเผาในพื้นที่ซึ่งปัจจุบันมีปัญหาในเรื่องหมอกควันที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของคนเมือง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ส่วนมากอัคคีภัยเราก็จะมีเตรียมแผนขั้นแรกก็จะมีเตรียมแผนแผนอัคคีภัยก็ทำร่างแผนขึ้นมาในการป้องกันอัคคีภัยในพื้นที่ส่วนมากในพื้นที่ของผมนั้นจะเป็นแบบว่าเป็นป่าปรีอต้นปรีอพวกอะไรอย่างนี้ มีแผนแผนว่าเชิงว่าให้ดูแลประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านดูแลสอดส่องให้ตามต้นปรีอที่มันใกล้บ้านให้ถากหรือตัดให้มันห่างบ้านมาสักหน่อยแล้วเขาดูแลในการอย่าง พวกขวานทำนาไม่ยอมให้เขาจุดไฟเผาเวลาเกี่ยวข้าวเสร็จเราจะลงไปเรามาโบว์ซัวร์เกี่ยวกับอัคคีภัย ของเราเรื่องการป้องกันอัคคีภัยโดยเราให้เบอร์โทรโดยตรงเวลาที่มีเหตุมีสาธารณภัยในแต่ละพื้นที่เราก็จะแจกจ่ายให้กับประชาชน”(เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 5, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2562)

ในด้านของสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กร ในเรื่องของบุคลากรของพนักงานดับเพลิง แต่ละหน่วยงานเองมีความพร้อมในการปฏิบัติตลอด 24 ชั่วโมง มีการเปลี่ยนเวรการวันเว้นวัน ทั้งด้านความรู้ด้านทักษะในการเข้าระงับเหตุเพลิงไหม้ หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดส่งพนักงานดับเพลิงไปฝึกอบรมยังสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของวิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมีการดำเนินการฝึกซ้อมกันเองภายในหน่วยงาน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“พนักงานดับเพลิงก็ตอนนี้ก็ส่งไปฝึกตามวิทยาลัยตอนนี้ แล้วผมก็ฝึกให้เขาด้วย ฝึกด้วยทำกับเขาด้วย 2 อย่างเลย...และช่วงก่อน 7 วันอันตราย เทศกาลปีใหม่,สงกรานต์ เราก็จะฝึกกัน มีการจำลองสถานการณ์ขึ้นมาเลยแล้วก็ประจำเดือน ถ้าเรามีช่วงเวลาว่างเราก็ทำเรื่องของผู้ใหญ่ เราก็จัดการฝึกภายในสถานี่เราขึ้นมา”(เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ส่วนด้านของเครื่องมืออุปกรณ์การป้องกันและระงับอัคคีภัยในส่วนของภาครัฐดำเนินการจัดหา และเสนอเข้าไปในการจัดทำแผนงบประมาณ เพื่อจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการอัคคีภัย ให้เพียงพอต่อปฏิบัติงาน ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าในส่วนของเทศบาลนครนนทบุรี เทศบาลนครปากเกร็ด ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่พบว่ามีเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการดับเพลิง มีทั้งรถดับเพลิง รถบรรทุกน้ำดับเพลิง รถอุปกรณ์กู้ภัย และเครื่องมืออื่นที่จำเป็นต่อการจัดการกับอัคคีภัย มีการจัดเตรียมไว้เพียงพอ ส่วนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เช่น เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนนทบุรี มีอุปกรณ์อยู่จำนวนหนึ่งซึ่งก็พยายามจัดให้พร้อมต่อการปฏิบัติงานเช่นเดียวกัน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ต้องเพิ่มของพวกก็มีแต่เพิ่มรถน้ำรถอะไรตรงนี้เรื่องอุปกรณ์เรื่องการดับเพลิงมันต้องขึ้นทุกปี หมายความว่าใส่หน้ากาก็ใส่กันความร้อนบ้างเพราะว่ามันเป็นเรื่องสำคัญเขาบอกว่าไฟไหม้ครั้งหนึ่งหมดเลยแต่โจรปล้นลิบครั้งยังเหลือเราก็จะมีการจัดซื้อทั้งหมดเลย” (ผู้บริหารท้องถิ่น 1, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2562)

ในบางพื้นที่ที่เสี่ยง หน่วยงานภาครัฐสังเกตและประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงแล้วว่าพื้นที่ตรงไหนมีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด บางพื้นที่พบว่าเป็นมุมอับโครงการหมู่บ้านจัดสรรติดกับแนวอาคารร้าง มีการหาทางเข้าออกในการเตรียมการเพื่อให้สามารถเข้าระงับเหตุได้ทันต่อสถานการณ์ และประสานกับเจ้าของที่ดินให้มาดูแล จัดการกับแนวอาคารร้างในพื้นที่ของตนเอง ส่วนภาครัฐเตรียมพร้อมจัดการเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างน้อยมีการจัดหาเครื่องดับเพลิงชนิดหาลบหนามไว้เพื่อให้สามารถเข้าทำงานได้ในพื้นที่ที่รถดับเพลิงเข้าไม่ถึง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“เพราะบางครั้งเราเราก็ไม่รู้ว่ามุมอับของโครงการบ้านอะไรที่มันตรงนี้มันเป็นหญ้าที่รกอยู่เราอาจจะไม่เห็นเราเห็นเฉพาะงานที่เราไปบางที่มุมอับตรงนี้เข้าไม่ได้แต่ไฟมันเกิดไหม้หญ้ามันเกิดเหตุตรงนั้นก็เราต้องมีอุปกรณ์แล้วคือว่าอย่างน้อยเครื่องหาลบหนามมีเรือดับเพลิงที่สามารถที่จะจุ่มน้ำสามารถใช้งานได้” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 6, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

อีกทั้งในส่วนของภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐเองพยายามที่จะจัดหาอุปกรณ์ในการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นในแก่ชุมชนที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย ทั้งถังดับเพลิงเบื้องต้น เครื่องสูบน้ำชนิดหาลบหนาม เครื่องสูบน้ำดับเพลิงขนาดใหญ่ติดตั้งในชุมชนที่รถดับเพลิงเข้าไม่ถึง ซึ่งถือเป็นการจัดการอัคคีภัยเชิงป้องกัน และในการติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงในแต่ละครั้งมีการแนะนำให้ประชาชนรู้ถึงวิธีการใช้ การดูแล บำรุงรักษาให้พร้อมใช้งานตลอดเวลา เช่น หากมีการนำถังดับเพลิงไปฉีดดับเพลิง สามารถนำส่งให้ภาครัฐจัดหาทดแทนของเดิมที่ใช้ไปแล้วให้พร้อมใช้งานได้ทันที ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ถ้าพูดถึงเครื่องมือเราจะลงไปที่ตัวชุมชนเลย ในกรณีที่ชุมชนต้องการถังดับเพลิง สมมุติเรื่องถังดับเพลิงก่อนชุมชนต้องการถังดับเพลิง เราก็เอาที่ตั้งติดตั้งให้กับชุมชนในพื้นที่ที่เป็นสาธารณะ

ถ้าติดตั้งแล้วนานวันเข้าไปชุมชนเกรงว่ามันจะเสื่อมคุณภาพหมดอายุไปตามกาลเวลา เทศบาลก็จะเปลี่ยนให้ไปในพื้นที่สาธารณะแล้วบางชุมชนยกตัวอย่างพื้นที่หมู่ 30 เนียเทศบาลก็จะซื้อเครื่องเครื่องสูบน้ำดับเพลิงชนิดหาบหามให้กับพี่น้องชาวชุมชนมุสลิมที่ที่แถบวัดปากน้ำปากน้ำวัดพลับพลาเทศบาลก็ทำระบบป้องกันเพลิงชนิดน้ำให้ระบบท่อแห่งเหมือนกับที่ชุมชนมุสลิมที่หลังโรงพยาบาลพระนั่งเกล้าน่าจะมีระบบท่อแห่ง” (ผู้บริหารท้องถิ่น 2, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2562)

ในส่วนของภาคประชาชน โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้ดูแลประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐเป็นตัวแทนของประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีหน้าที่รับฟังปัญหาของลูกบ้านแล้วนำปัญหานั้นมาเสนอต่อหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อให้ภาครัฐสนับสนุนเรื่องต่าง ๆ ทั้งอุปกรณ์ดับเพลิงชนิดผงเคมีแห้ง การติดตั้งระบบหัวประปาดับเพลิงในชุมชนที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“วางแผนก็คือมันมีหนึ่งมันมีไอ้ที่ถังดับเพลิงที่ทางเทศบาลสนับสนุนเรามีตรงจุดนี้แต่ละจุดจุดหนึ่งก็ไม่เกินตามระยะที่กำหนด 20 เมตร” (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

ส่วนในบางชุมชนประธานชุมชนมีการจัดประชุมในพื้นที่หาแนวทางการปฏิบัติภายในชุมชนเป็นการเตรียมการรับมือกับสถานการณ์หากเกิดเพลิงไหม้ขึ้น โดยมีการกำหนดแนวทางในการช่วยกัน ในเตรียมการ ทั้งเรื่องของการแบ่งหน้าที่ว่าใครจะต้องทำอะไร เรื่องของการจอดรถกีดขวางการจราจร กีดขวางการเข้าถึงที่เกิดเหตุของรถดับเพลิง และมีการจัดส่งสมาชิกภายในชุมชนเข้าร่วมการฝึกอบรม เรื่องของการดับเพลิงเบื้องต้นที่ทางหน่วยงานภาครัฐให้จัดมีการฝึกอบรมขึ้น ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติเมื่อเกิดอัคคีภัยมากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“คือแนวทางการเกิดการป้องกันการเกิดอัคคีภัยเนี่ยจากการที่ได้ไปอบรมมาจากเรื่องการป้องกันไฟไหม้ อันแรกเลยก็คือถ้ามันเกิดไฟไหม้ขึ้นเมื่อไหร่เนี่ยต้องเคลียร์ทางก่อนรถที่จอดอยู่ริมถนนในซอยต้องออกมาจอดในที่ว่างที่เราคือตรงกลางซอย 2 ตรงข้างหน้าเห็นไหม้รถได้ทั้งซอยแหละแล้วก็จะทำให้รถดับเพลิงเข้ามาดับเพลิงได้โดยเร็ว” (ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

ในส่วนของภาคเอกชนในการวางแผนเรื่องของการจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่มีความทันสมัย และมีประสิทธิภาพสูงในการจัดการกับอัคคีภัยของตนเอง ประกอบกับมีการประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐโดยการชักจูงแผนจัดการอัคคีภัยร่วมกันเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับสถานที่ที่มีการกำหนดแนวทางในการจัดการหากเกิดเหตุอัคคีภัยขึ้น ซึ่งบางสถานที่มีการปรับปรุงอุปกรณ์ภายในหน่วยงานของตนเพื่อให้สามารถที่จะเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ของทางภาครัฐเพื่อเป็นการป้องกันอุปสรรคในขณะก่อนเกิดเหตุ มีการปรับปรุงสถานที่ให้พร้อมรองรับการสนับสนุนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และมีการวางแผนในการจัดการอัคคีภัยในสถานประกอบการที่มีงบประมาณเพียงพอก็จะมีการจัดตั้งทีมไฟแมน ซึ่งจะมีหน้าที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัยของสถานประกอบการโดยเฉพาะ โดยทีมไฟแมน มีหน้าที่ตรวจสอบอุปกรณ์ดับเพลิงเบื้องต้น ระบบป้องกันและระงับอัคคีภัย ช่องทางหนีไฟ และจัดให้มีการฝึกอบรม ทั้งเจ้าหน้าที่ของทีมดับเพลิงเองและจัดให้มี

การฝึกอบรมให้แก่พนักงานของสถานประกอบการตามที่กฎหมายกำหนด ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ในเรื่องของการจัดการอัคคีภัยซึ่งในอดีตนะเนี่ยเราก็ไม่มีเจ้าหน้าที่ไฟแมนประจำศูนย์การค้า แต่ตอนหลังเราก็มีหมดทุกศูนย์การค้าแล้วแหละคราวนี้แนวทางการปฏิบัติของเรา คือ การเน้นการในการป้องกันในการจัดการฝึกอบรมและให้พนักงานร้านค้าทุก ๆ 3 เดือนต่อครั้ง ใน 1 ปีก็จะฝึกอบรม 4 ครั้ง ต่อ 1 ศูนย์การค้า คือทุก ๆ 1 ไตรมาส คือ ทุก ๆ 3 เดือนก็จะมาเชิญพนักงานร้านค้ามาฝึกอบรม ในเรื่องของการจัดการเรียนรู้ในการฝึกอบรมด้านการป้องกันอัคคีภัยสาเหตุของการเกิดอัคคีภัยแล้วก็วิธีการดับเพลิงขั้นต้น” (ที่ปรึกษาด้านอัคคีภัยสถานประกอบการ 1, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ส่วนในเรื่องของการฝึกอบรมของหน่วยงานเอกชนมีการปฏิบัติตามข้อบังคับของกรมสวัสดิการคุ้มครองแรงงานจังหวัดนนทบุรี ที่กำหนดให้บริษัทห้างร้าน หรือหน่วยงานเอกชนจะต้องจัดให้มีการซ้อมแผนป้องกันระงับอัคคีภัยและการอพยพหนีไฟ รวมถึงต้องจัดให้มีพนักงานไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ต้องเข้ารับการอบรม ซึ่งหน่วยงานภาคเอกชนเองดำเนินการเป็นไปตามข้อกำหนด มีการซักซ้อมให้แก่พนักงาน พนักงานร้านค้า แม่บ้าน รปภ. เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้เกิดความกล้าที่จะเผชิญเหตุการณ์และหวังว่ากลุ่มคนเหล่านี้จะนำความรู้ที่ได้กลับไปถ่ายทอดให้แก่บุคคลในครอบครัว หรือขยายไปถึงคนข้างบ้าน เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของผลกระทบของอัคคีภัย การเอาตัวรอด หากเกิดอัคคีภัยขึ้น จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการณ์ฝึกซ้อมของหน่วยงานภาคเอกชนในหลาย ๆ หน่วยงาน ได้สังเกตเห็นว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมนั้นมีความตั้งใจในการรับฟังความรู้ ที่วิทยากรผู้มากด้วยประสบการณ์พยายามที่จะถ่ายทอดให้พนักงานเหล่านั้นรับรู้ ซึ่งในระหว่างการบรรยายของวิทยากรนั้นพนักงานส่วนใหญ่ได้นำโทรศัพท์มือถือออกมาบันทึก การสอนของวิทยากรทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพราะหวังว่าจะนำความรู้ในส่วนที่ตนเองได้รับไปถ่ายทอดให้แก่คนอื่นต่อไป

4.2.2 ด้านการนำไปปฏิบัติ

การเลือกใช้เทคนิควิธีการในการจัดการอัคคีภัย การปรับปรุงการปฏิบัติงานโดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ ภาครัฐเองหลังจากที่มีการวางแผนในการป้องกันโดยการติดตั้งถังดับเพลิงให้แก่ชุมชนช่วยกันดูแลรักษา ให้ชุมชนสามารถนำไปใช้ในการเข้าระงับเหตุเบื้องต้น หน่วยงานภาครัฐเองมีการออกตรวจโดยการสุ่มตรวจ หากพบว่าเสื่อมสภาพก็จะนำไปเปลี่ยน หรือหากมีการใช้ไปแล้วก็จะนำกลับมาเปลี่ยนหรือบรรจุให้ใหม่เพื่อให้พร้อมต่อการใช้งานในครั้งต่อไป เป็นการออกไปพบปะกับประชาชน เพื่อสร้างความรู้รับฟังความคิดเห็น ปัญหาที่ประชาชนต้องการให้ภาครัฐจัดทำให้ เพื่อเป็นแนวทางในการตอบสนองที่ตรงกับความต้องการของประชาชน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ คือผู้บริหารก็จะออกไปพบปะกับประชาชน เขาก็จะแสดงความคิดเห็นกลับมา ส่วนใหญ่เขาจะเป็นในเรื่องอื่นมากกว่า ส่วนในเรื่องอัคคีภัยเราจะเอาถังดับเพลิงไปให้เขา ไปสอนวิธีการดูแลบ้านของเขาเอง ทำอย่างไรให้ปลอดภัยมากกว่า ถ้าถึงที่สุดจริง ๆ ทำอะไรไม่ได้ขอให้เขาหนีให้รอดก็พอ” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

การรณรงค์ส่งเสริม ให้ความรู้ และประชาสัมพันธ์ ผ่านช่องทางต่าง ๆ หน่วยงานภาครัฐเองพยายามที่จะสร้างความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบจากอัคคีภัยที่เกิดขึ้น โดยมีการจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ การออกให้ความรู้แก่ประชาชน โดยมีการแฝงความรู้เกี่ยวกับอัคคีภัยไว้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน หรือร่วมกับหน่วยงานอื่น โดยจะให้ความรู้เรื่องของการเลือกใช้ อุปกรณ์ไฟฟ้า การใช้แก๊สหุงต้ม การประกอบอาหาร ซึ่งมีการออกประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน เป็นลักษณะหน่วยงานสัญจร ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ถ้าเป็นการรณรงค์เนี่ยถ้าเป็นตัวโครงการจริง ๆ ก็มีเพียงแค่การฝึกอบรมปีละ 2 ครั้งเป็นหลักแล้วก็การออกไปประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ในส่วนของการออกหน่วยให้กับหน่วยงานเทศบาล งานอำเภอ งานจังหวัดอะไรอย่างนี้ เราก็มีการที่พบประชาชนพบเราก็แนะนำความรู้ให้เขาในการดูแลรักษาหลักๆ ก็จะเป็นในเรื่องของแก๊สหุงต้ม อุปกรณ์ไฟฟ้าเนี่ยแหละครับ เรื่องการชาติจโทรทัศน์มือถือต่าง ๆ” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

สำหรับการอบรมประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการใช้ อุปกรณ์ไฟฟ้า การประกอบอาหาร มีความสอดคล้องกับสาเหตุของการเกิดอัคคีภัยในพื้นที่ การเลือกใช้ อุปกรณ์ไฟฟ้าของประชาชนในการดำเนินกิจกรรม เกิดความหลากหลายทางกิจกรรม การเลือกซื้อของไม่ได้มาตรฐานมาใช้โดยอาจคิดว่าไม่เกิดปัญหาอะไร แต่จากสาเหตุที่ผ่านมามีส่วนใหญ่เกิดจากไฟฟ้าลัดวงจร ภาครัฐจึงมีการเน้นประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เคยเกิดขึ้น ซึ่งหน่วยงานภาครัฐพยายามสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน ตัวอย่างเช่น เทศบาลนครนนทบุรีที่ในแต่ละปีมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ หลายกิจกรรม จากหน่วยงานภายในหลายหน่วยงาน มีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยเข้าไปในโครงการ การเอาตัวรอด การป้องกันและระงับอัคคีภัย เพื่อให้ประชาชนมีความพร้อมในการจัดการตนเองเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“คือการประชาสัมพันธ์เราจะสอดแทรกกิจกรรมเนื่องจากกิจกรรมของเทศบาลนครในปีเยอะในส่วนงานของสำนักงานปลัด สาธารณสุข ของสำนักงานสวัสดิการ อย่างนี้ อาจจะจัดกิจกรรมเยอะอย่างนี้ แล้วก็สอดแทรกการป้องกัน การนำเสนอบริการบริการในการป้องกันอัคคีภัยป้องกันเหตุฉุกเฉินและในพื้นที่เขตเทศบาลและการปรับตัวเมื่อเกิดอัคคีภัยขึ้นเราจะสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรม” (ผู้บริหารท้องถิ่น 2, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2562)

นอกจากการให้ความรู้แล้วมีการฝึกปฏิบัติภาคสนามเพื่อให้ประชาชนเกิดความคุ้นเคยกับไฟ ให้อุณหภูมิถึงทฤษฎีของการเกิดเพลิงไหม้ รู้จักวิธีการดับไฟเบื้องต้น ผ่านการฝึกตามฐานกิจกรรมที่หน่วยงาน ภาครัฐจัดฝึกอบรมให้ เพื่อให้เกิดความกล้าในการเข้าระงับเหตุได้โดยที่ตนเองต้องปลอดภัยด้วย ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“แต่ละปีแล้วมีฐานกิจกรรมหลายฐานเกี่ยวเรื่องของการป้องกันอัคคีภัยอยู่แล้ว แต่เราก็จะสอนตั้งแต่พื้นฐานดับเพลิงขั้นต้นอะไรอย่างนี้ ให้อู้ว่าเวลาเกิดเหตุแล้วเราควรปฏิบัติตนระหว่างเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างไร” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 3, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ในส่วนของภาคเอกชนการปฏิบัติเมื่อมีเหตุการณ์เพลิงไหม้มีลักษณะเป็นการจำลองสถานการณ์ โดยให้เจ้าหน้าที่ที่อยู่ในสถานประกอบการเข้ามาร่วมรับฟังการให้ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและได้มีการ จัดให้มีการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อสร้างความคุ้นเคย และค้นหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการฝึกอบรม เนื่องสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในพื้นที่มักจะมีการเสื่อมสภาพไปตามการเวลา ทำให้โอกาสที่จะเกิดอัคคีภัย นั้นเป็นไปได้ตลอดเวลา ซึ่งในส่วนของกรจำลองสถานการณ์เหตุเพลิงไหม้นั้นเป็นการดึงเอาส่วนที่สอง ของการจัดการอัคคีภัย คือ การจัดการขณะเกิดอัคคีภัย โดยมีการฝึกครบทุกขั้นตอน และผู้ให้ข้อมูล สำคัญภาคเอกชนได้กล่าวไว้ว่า การฝึกจะต้องทำให้ครบทุกกระบวนการเพื่อให้เห็นภาพการปฏิบัติ ทั้งหมดทุกขั้นตอนแต่หากเกิดสถานการณ์จริงผู้ที่เป็นคนดูแลด้านความปลอดภัยสามารถที่จะตัดสินใจ หรือสั่งการในการจัดการกับอัคคีภัยได้เลย หากเห็นแล้วว่าเกินความสามารถอาจสั่งให้มีการอพยพหนีไฟ ได้เลยโดยไม่ต้องรอดำเนินการให้ครบเหมือนซ้อม ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ในส่วนของเอกชนอย่างของเราเป็นห้างสรรพสินค้าก็จะมีในส่วนของกฎหมายอาคารอาคารสูง สถานบริการอาคารขนาดใหญ่พิเศษเราจะมีกฎหมายแต่ละเรื่องกำกับอยู่ที่นี้ในสถานประกอบกิจการอย่าง นี้ก็จะต้องมี Master plan คือแผนป้องกันและระงับอัคคีภัยนะคือตามข้อกำหนดของกฎหมายที่ เกี่ยวข้องก็จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนการป้องกันอัคคีภัยส่วนแรกคือการขั้นแรกแรกก็คือการป้องกันส่วนที่ 2 คือการระงับเหตุอัคคีภัยส่วนที่ 3 คือการฟื้นฟูให้กับให้กลับคืนสู่สภาวะปกติ 3 ส่วนนะอย่างเช่นวันนี้ก็จะ ส่วนกลางคนที่สองคือขณะเกิดเหตุทำเป็นแผนเผชิญเหตุ ดึงออกจาก Master plan แล้วค่อยทำการ ฝึกซ้อมอย่างนี้เป็นต้น” (ที่ปรึกษาด้านอัคคีภัยสถานประกอบการ 2, สัมภาษณ์ 26 กรกฎาคม 2562)

หลังจากการฝึกซ้อมสถานการณ์จำลองแล้วจะทำการทบทวนการปฏิบัติ ข้อบกพร่อง ปัญหาและอุปสรรค ซึ่งเป็นการสรุปผลการฝึกซ้อมเปรียบเทียบกับตัวชี้วัด เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข การฝึกซ้อมครั้งต่อไป หรือแม้หากเกิดเหตุการณ์จริง ว่าใครจะต้องทำอะไร จะไปทางไหน ไปแล้วจะ ไปอยู่ที่ไหน ช่องทางหนีไฟอยู่ที่ไหน ข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนจะต้องเข้าใจและตระหนักถึง ปัญหาอัคคีภัย และแนวทางในการจัดการอัคคีภัยครั้งต่อไป

ส่วนในด้านของการเข้าระงับเหตุเพลิงไหม้บ้านเรือนประชาชน หรือแนวหน้าการร่าง ที่ผ่านมานั้นพื้นที่ จากการสังเกตการณ์ปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ทุกคนมีความตั้งใจตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ อย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งในการเข้าระงับเหตุของเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ สามารถที่จะทำได้ดี สามารถควบคุมเพลิงไหม้ ไม่เกิดการลุกลามต่อเนื่องได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่มีหน่วยงานทั้งภาคประชา สังคมในพื้นที่ ในส่วนของมูลนิธิ ร่วมกตัญญู มูลนิธิสยามนทบุรี มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง มูลนิธิริมสวน และอื่น ๆ มาเข้าร่วมกันระงับเหตุ ยกตัวอย่าง กรณีไฟไหม้ป่าหญ้าข้างวัดบัวขวัญ พระอารามหลวง ซึ่งในเหตุการณ์ ครั้งนั้นผู้วิจัยเองได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ระงับเหตุเพลิงไหม้ในครั้งนั้น เปลวไฟพวยพุ่งสูงมาก อีกทั้งแนวป่า หญ้าติดกับหมู่บ้านของประชาชน ซึ่งในพื้นที่ตรงนี้เป็นพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลนครนทบุรี จึงได้จัดรถดับเพลิงเข้าระงับเหตุเพลิงไหม้ แต่ด้วยกระแสลมที่แรง และมีความแปรปรวน ทำให้ไฟ เกิดการติดต่อกลุกลามไปอย่างรวดเร็ว จึงมีการประสานของสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้างเคียงทั้งเทศบาลนครปากเกร็ด เทศบาลตำบลไทรมา สนับสนุนรถดับเพลิงในการเข้าระงับเหตุ ซึ่งในระหว่างเหตุการณ์ดังกล่าว มีกลุ่มอาสาสมัคร จากมูลนิธิต่าง ๆ เข้าร่วม โดยมีการนำเครื่องสูบน้ำ ชนิดหามหามเข้ามาร่วมในการระงับเหตุมีการจัดการการจราจร เนื่องจากมีช่องทางจราจร 2 ช่องทาง

ทำให้การจราจรติดขัด เนื่องจากมีรถดับเพลิงจอดอยู่ริมทาง เกิดความไม่สะดวกในการสัญจรไปมาของประชาชน มีเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรเข้ามาช่วยในการจัดการอำนวยความสะดวกร่วมกับอาสาสมัครนิเทศช่วยกันโบกรถกันรถ ในการดับเพลิงครั้งนี้ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสเห็นความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทางด่วนจัดรถนำดับเพลิงมาร่วมสนับสนุนในการดับเพลิงโดยส่งสายดับเพลิงมาจากบนทางด่วนเพื่อร่วมเข้าระงับเหตุ ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงมาสนับสนุนในเรื่องของเครื่องดื่ม อาหารต่าง ๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จากเหตุการณ์ดังกล่าวใช้เวลาในการเข้าระงับเหตุจนถึงเพลิงสงบ ตั้งแต่เวลา 15.30 น. จนถึงเวลา 19.30 น. ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“รถดับเพลิงมีทั้งคันใหญ่และคันเล็กเราเอาไปทั้ง 2 รูปแบบ ตรวจการณ์เราก็ไปด้วย เราก็สมมุติว่าที่เกิดเหตุขอยเล็กเรารู้ว่ารถจอดรถยนต์คันเล็กในการที่จะเข้าไปแล้ว ถามว่าคันใหญ่เอาไปไหมเอาไปเอาไปให้เป็นแหล่งน้ำในกันดีเลยให้รถคันเล็กอีกทีหนึ่ง” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ซึ่งในส่วนนี้เมื่อมีเหตุการณ์อัคคีภัยเกิดขึ้นในพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่ก็สามารถที่จะแจ้งเหตุเข้ามาที่หน่วยงานดับเพลิงของท้องถิ่นซึ่งมีการจัดเจ้าหน้าที่เข้าเวรประจำอยู่ตลอด 24 ชั่วโมง เจ้าหน้าที่เองเมื่อได้รับแจ้งเหตุแล้วสิ่งที่เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติคือการไปถึงที่เกิดเหตุให้เร็วที่สุด และจัดทีมปฏิบัติการในการบริหารจัดการเหตุฉุกเฉิน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ตอนนี่คือเรารับแจ้งปกติว่ามีเหตุไฟไหม้โรงงาน ลักษณะการแจ้งเหตุปั๊บ ของเราจะมี 24 ชั่วโมงอยู่แล้ว การแจ้งเหตุปั๊บ มันก็ต้องออกเลย เพราะที่นี้เรื่องนี้คือเราให้ความสำคัญเกี่ยวเรื่องของการระงับเหตุที่เกิดเหตุที่เร็ว พอถึงที่เกิดเหตุก็จะมีจัดการบริหารทีมที่ทำงาน ทีมเข้าตัวอาคารทีมทีมนอกอาคารเราจะแบ่งกันรับผิดชอบอย่างชัดเจน” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 3, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ในการปฏิบัติแต่ละครั้งนอกจากจะมีทีมดับเพลิงและกู้ภัยจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าระงับเหตุเพลิงไหม้เบื้องต้นแล้วก็จะจะมีทีมสนับสนุนจากหน่วยงานภาคประชาสังคม อาทิ มูลนิธิร่วมกตัญญู สยามนันทน์ ริมสวน ร่วมปฏิบัติการด้วยทุกครั้ง จึงมีการจัดระบบการสั่งการหรือการบัญชาการที่เกิดเหตุเพื่อลดความสับสนในการปฏิบัติงาน ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่นมีการบริหารจัดการในสถานการณ์นั้น ๆ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“เราก็ได้รับความอนุเคราะห์สูงแต่คือเริ่มแรกจุดถ้าเป็นสาธารณภัยเกี่ยวกับไหม้โรงงานหรือไฟไหม้บ้านปั๊บตรงนี้จะต้องมีการบัญชาการจุดเกิดเหตุก่อน ตอนแรกก็จะเป็นทีมของท้องถิ่นที่ต้องดำเนินการหลังจากนั้นเราก็เริ่มขอสนับสนุนจากทีมกู้ชีพต่าง ๆ ถ้าเป็นการสนับสนุนถ้าเกิดเป็นมูลนิธิการเข้าพื้นที่ก่อน ทางเราจะมีมาตรการว่ามีลำดับการสั่งการก่อนเราจะไม่ให้มาว่ว” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 3, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ส่วนในการปฏิบัติหลังจากเกิดเหตุเพลิงไหม้ จะเป็นการตรวจสอบความเสียหายและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้ความช่วยเหลือ ซึ่งในการให้ความช่วยเหลือพื้นที่นั้น ก็จะ

มีการดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย และหลักเกณฑ์การเบิกจ่ายเงินให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยของกระทรวงการคลัง ซึ่งสามารถเบิกจ่ายได้เท่าจำนวนที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินหลังละ 33000 หรือไม่เกินหลักเกณฑ์กำหนดและการเบิกจ่ายก็ยังคงต้องใช้เวลา จึงมีการประสานงานของความช่วยเหลือไปยังองค์กรการกุศล ภาซาดอำเภอ ภาซาดจังหวัด และมูลนิธิ หน่วยงานเอกชน ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการดำรงชีพเบื้องต้น และดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามระเบียบต่อไป ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ก็ในเบื้องต้นเนี่ยในเบื้องต้นได้นะครับมันก็จะมีการเบิกจ่ายและนี่คือเบิกจ่ายใช้ใหม่มันก็เป็นไปตามระเบียบของรัฐคือมันมันจะไม่มากหรือน้อยกว่านั้นมันก็คงไม่ได้นะครับแต่ในส่วนต่อมาเราก็ประสานกับองค์กรเอกชนมูลนิธิหรือผู้มีจิตศรัทธาอื่นที่จะช่วยเหลือเข้ามาช่วยผู้ประสบเหตุ” (ผู้บริหารท้องถิ่น 2, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2562)

ในการนี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างแนวทางการช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัยของเทศบาลนครนนทบุรี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากรายงานการประชุมเรื่องการให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบอัคคีภัย กรณีไฟไหม้บ้านหลังเดียว ซึ่งในรายงานกล่าวว่าแต่เดิมนั้น ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มีข้อพิจารณาว่ากรณีไฟไหม้บ้านหลังเดียวถือว่าเป็นเหตุเฉพาะตนไม่ถือว่าเป็นสาธารณภัย ไม่สามารถเบิกจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้จะต้องไหม้ตั้งแต่ 2 หลังขึ้นไป แต่ในปัจจุบันกระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย พ.ศ. 2560 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561 ให้การเบิกจ่ายเงินให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัยกรณีไฟไหม้บ้านหลังเดียวนั้นอยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในพื้นที่ของเทศบาลนครนนทบุรี ได้เกิดเหตุอัคคีภัยขึ้นในพื้นที่ 2 กรณี เข้าข่ายกรณีไฟไหม้บ้านหลังเดียว และได้รับความเสียหายทั้งหลัง ทางเทศบาลนครนนทบุรีจึงได้จัดเจ้าหน้าที่จากสำนักงานช่าง สำนักงานสาธารณสุข กองสวัสดิการและสังคม พร้อมทั้งฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เข้าสำรวจและประเมินมูลค่าความเสียหาย และประสานมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ให้การช่วยเหลือในเบื้องต้น และจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการศูนย์ช่วยเหลือประชาชนของเทศบาลนครนนทบุรี ร่วมกันพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย และในคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนของเทศบาลนครนนทบุรีนั้นได้ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีนครนนทบุรี รองนายกเทศมนตรี ท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี ผู้แทนประชาคม ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการสำนักงานสาธารณสุข ผู้อำนวยการกองสวัสดิการและสังคม และหัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล ร่วมประชุมพิจารณาให้ความเห็นชอบในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

4.2.3 ด้านการตรวจสอบ

ในส่วนของการตรวจสอบด้านอุปกรณ์ในระยะก่อนเกิดอัคคีภัย คือ หลังจากที่หน่วยงานภาครัฐไปติดตั้งถังดับเพลิง เครื่องมือป้องกันอัคคีภัย มอบเครื่องดับเพลิงชนิดทาบหาม ชนิดติดตั้งถาวร ในชุมชน หน่วยงานภาครัฐก็จะร่วมมือกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ในการตรวจสอบเครื่องมือ โดยจะมอบให้

เป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชนเป็นตัวหลักในการตรวจสอบเครื่องมือต่าง ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐมอบให้แก่ชุมชน เพื่อใช้ในการป้องกันและระงับอัคคีภัยในเบื้องต้น เมื่อผู้นำชุมชนเห็นว่าเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านั้น อยู่ในสภาพไม่พร้อมที่จะใช้งานก็จะมี การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐเข้าตรวจสอบโดยเร็ว และเมื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่าอุปกรณ์หรือเครื่องมือเหล่านั้นไม่พร้อมที่จะใช้งานหรือเสื่อมสภาพจะจัดทำ รายงานเสนอต่อผู้บริหารเพื่ออนุมัติจัดหาเครื่องมือ มาทดแทนของเดิมที่เสื่อมสภาพ หรือดำเนินการ ซ่อมแซมให้มีสภาพพร้อมใช้งาน

ในส่วนนี้ผู้นำชุมชนจะตรวจสอบอุปกรณ์ดับเพลิงที่ติดตั้งตามชุมชนโดยให้พนักงาน กวาดขยะในชุมชนเป็นผู้ช่วยตรวจสอบ หรือสอดส่องดูแล สภาพของอุปกรณ์ดับเพลิง หากพบเห็นว่ามีสิ่งผิดปกติ อย่างเช่น ถึงดับเพลิงชนิดผงเคมีแห้ง หากเกจวัดแรงดันไม่อยู่ในตำแหน่งปกติ ก็จะมาแจ้ง ผู้นำชุมชนหรือประธานชุมชนให้รีบประสานเจ้าหน้าที่ของภาครัฐเข้ามาตรวจสอบอีกครั้ง ดึงคำสัมภาษณ์ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ผมมีคนกวาดถนนเนี่ยนะ ก็ให้เขาไปหยิบออกมาที่เขย่า ชยับชยับ ให้มันพร้อมใช้งานได้ ตลอดเวลา” (ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

ในส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการอัคคีภัยของภาคเอกชนนั้น จะมีเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ เข้าตรวจสอบ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบอาคารตามกฎหมายควบคุมอาคาร ส่วนใหญ่ ที่เข้าไปตรวจสอบก็จะเป็นพวกอาคารสูง ซึ่งคณะทำงานตรวจสอบอาคาร ก็จะมีระดับจังหวัด เช่น ผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดนนทบุรี สำนักงานโยธาธิการจังหวัดนนทบุรี แบ่งเป็นเขตรับผิดชอบ ส่วนในของท้องถิ่นประกอบด้วยกองช่างจะเข้าตรวจสอบแบบอาคารการต่อเติมเป็นไปตามมาตรฐาน หรือไม่ สำนักงานสาธารณสุขจะตรวจสอบเรื่องของระบบสุขาภิบาล และสิ่งแวดล้อม ส่วนในด้าน ของความปลอดภัยด้านอัคคีภัยก็จะเป็นหน้าที่ของนายตรวจของสถานีดับเพลิงในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งในการตรวจสอบด้านอัคคีภัยของสถานประกอบการบริการเชื้อเพลิงในพื้นที่ เพื่อตรวจสอบมาตรฐาน ของอุปกรณ์ในการป้องกันอัคคีภัยที่มีอยู่ในสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งตามปกติการก่อสร้างอาคาร สถานบริการขนาดใหญ่จะมีกฎหมายควบคุมอาคารกำหนดให้มีการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันและระงับ อัคคีภัยอยู่แล้ว แต่ด้วยอายุการใช้งานของอุปกรณ์อาจทำให้อุปกรณ์ในการป้องกันและระงับอัคคีภัย เหล่านั้นชำรุดทรุดโทรมจึงจะต้องมีการตรวจสอบ เพื่อเป็นการให้คำแนะนำ หากพบข้อบกพร่อง จะแจ้งให้กับเจ้าของสถานประกอบการนั้น ๆ แก้ไขภายในเวลาที่คณะทำงานตรวจสอบอาคารกำหนด ในการตรวจสอบความพร้อมของอาคารนั้นจะมีการตรวจสอบกันปีละ 1 ครั้ง ซึ่งอาคารที่เข้าข่าย ที่มีการตรวจสอบนั้น ก็จะเป็น พวกอาคารสูงตั้งแต่ 7 ชั้นขึ้นไป สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง อาคารขนาดใหญ่ สถานบันเทิง โรงงาน เป็นต้น ในกระบวนการตรวจสอบก็จะดำเนินงานตรวจสอบเรื่องของอุปกรณ์ ดับเพลิงเบื้องต้นว่ามีสภาพพร้อมใช้งานหรือไม่ ช่องทางอพยพหนีไฟ มีสิ่งกีดขวางหรือไม่ หากตรวจพบ ก็จะมาแจ้งให้รีบแก้ไขในส่วนที่ยังไม่ชัดเจน และให้ความรู้ ข้อแนะนำ หรือแนะนำเกี่ยวเทคโนโลยี ในการดับเพลิง ในสถานประกอบการต่างๆ ดึงคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“การตรวจถึงดับเพลิงเบื้องต้นก็เป็นตามมาตรฐานก็คือเราดูจากมาตรวัดหรือเกจอะไร พวกนี้ถ้าสมมุติว่ามัน over ก็คือต้องไปแก้ไข ต้องไปอัปเดตใหม่ให้มันพร้อมใช้งาน คือจะไม่ปล่อยให้มันเป็น

สัญญาภาคจะต้องนำมาแทนที่ให้พร้อมใช้งาน เพราะว่าอาคารสูงความปลอดภัย ถ้าทำตามกฎหมายควบคุมอาคาร พ.ศ.2535 ก็คือ นิยามอาคารสูง ก็คือ ตั้งแต่ 7 ชั้นขึ้นไป หรืออาคารสูงตั้งแต่ 23 เมตรขึ้นไป ก็จะมีระบบไฟไหม้ ระบบป้องกัน ระบบตรวจจับ เราก็จะเข้าไปดูระบบไฟไหม้ทำงานได้ไหม ระบบตรวจจับควันทำงานได้ไหม สามารถ test ได้ไหม สมมุติว่าระบบมันไม่ทำงานก็จะต้องมีการแก้ไขให้พร้อม นั่นคือการตรวจในบทบาทหน้าที่เรา ดูว่าจุดไหนมันเสี่ยง เช่น บันไดหนีไฟ ถ้ามันมีหลายชั้นเราก็จะไป ลุ่มดูเป็นบางชั้น ซึ่งก็เคยพบว่ามันมีสิ่งกีดขวางในช่องทางบันไดหนีไฟ ก็จะแจ้งให้กับผู้ดูแลแก้ไขต่อไป” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 7, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2562)”

ในการตรวจสอบของคณะทำงานยังมีข้อกังวลในเรื่องของอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 7 ชั้น อาคารพาณิชย์ ที่ไม่เข้าข่ายการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคาร ทำให้อาจมีความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยได้ง่าย เพราะส่วนในสถานประกอบการขนาดใหญ่ที่มีการจัดตั้งทีมดับเพลิงของตนเองก็จะมี การตรวจสอบอุปกรณ์ดูแลความปลอดภัยในสถานที่ของตนเองเป็นประจำ เนื่องจากสถานประกอบการขนาดใหญ่มีงบประมาณเพียงที่สามารถจัดการตนเองได้ โดยในการตรวจสอบเครื่องมือตามรายการตรวจสอบของแต่ละสถานประกอบการ เนื่องจากเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าผู้ใช้บริการ ดังคำ สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“เราจะเน้นแผนป้องกันอย่างผมเนี่ยเป็นไฟแมนหน้าที่ของผมทุกวันจะต้องมี checklist เลยว่า ตรวจประจำวันของไฟแมนประจำวันตรวจอะไรบ้างวันหนึ่งตรวจประมาณ 12 อย่าง 12 อย่าง ตรวจทาง หนีไฟ ตรวจอุปกรณ์ดับเพลิงตรวจพื้นที่ส่วนกลางตรวจสำนักงานตรวจตู้ไฟโฮสตรวจถังดับเพลิง แขนงลอย” (เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานของสถานประกอบการ, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ในด้านของตรวจสอบสถานการณ์ขณะเกิดเหตุ หน่วยงานภาครัฐรับแจ้งเหตุกับประชาชน ผู้แจ้ง ซึ่งเมื่อรับแจ้งแล้วก็จะประเมินสถานที่เกิดเหตุว่ามีความกว้างของทางเข้าเพียงพอต่อ ขนาดรถดับเพลิงที่จะเข้าไประงับเหตุไหม การจราจรระหว่างสถานีดับเพลิงกับที่เกิดเหตุมีสภาพ การจราจรอย่างไร ซึ่งมีลักษณะที่เป็น การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุพร้อมกับการเริ่มปฏิบัติการ ไปสถานที่เกิดเหตุ เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้สั่งการ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ตรงนี้ก็มีการรับแต่ทุกวันนี้มีบ่อยด้วยเรื่องของการจราจรการเข้าถึงเนี่ยเพราะว่าเรารถเราเป็นรถ 6 ล้อ 10 ล้อบรรทุกขนาดใหญ่ส่วนมากจะเกิดในซอยแคบรถเราไม่สามารถเข้าได้ปุ๊บ อย่างจุดแรกเลยเรา ก็ต้องข้อมูลรับแจ้งเราต้องเป๊ะก่อนว่าลักษณะไหนที่เกิดเหตุถ้าเกิดมันรถใหญ่เข้าไม่ได้ แล้วต้องเอารถพวก หาบหามเข้าไปป้องกันปะทะก่อน” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 3, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ในส่วนของภาคประชาชนเองก็มีโอกาสได้เสนอแนะแสดงความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นการตรวจสอบข้อบกพร่องโดยประชาชน และนำปัญหาและอุปสรรคข้อบกพร่องต่าง ๆ เสนอต่อ เจ้าหน้าที่ส่วนของภาครัฐเพื่อนำปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้กลับไปปรับปรุงแก้ไข ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล สำคัญ

“ในเวลาที่คุณใหญ่ออกไปพบปะกับประชาชนเขาก็จะให้เขาแสดงความคิดเห็นกลับมา ส่วนใหญ่เขาจะเป็นในเรื่องอื่นมากกว่า แต่เรื่องอัคคีภัยเราจะเอาถึงดับเพลิงไปให้เขาไปสอนวิธีการดูแล บ้านเขาเองทำอย่างไรให้ปลอดภัยมากกว่าถ้าถึงที่สุดจริง ๆ ทำอะไรไม่ได้ขอให้เขาหนีให้รอดก็พอ” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

นอกจากนี้ยังมีการกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานในการบริหารจัดการ และดำเนินการ ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2555 โดยกระทรวงแรงงาน ที่จะเป็นตัวบังคับใช้ทั้งหน่วยงานราชการและเอกชน และเป็น ตัวช่วยตรวจสอบแผนในการจัดการอัคคีภัยทั้งหมดว่าเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ ซึ่งเหตุผล ในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ การกำหนดมาตรฐานให้นายจ้างบริหาร จัดการ และดำเนินการ ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นมาตรการสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ลูกจ้างได้รับความปลอดภัยในการทำงาน ดังนั้น เพื่อความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง ในเรื่องของการป้องกันและระงับอัคคีภัยที่มีมาตรฐาน ดัง มาตรฐานฯ หมวด 8 เรื่องการดำเนินการ เกี่ยวกับความปลอดภัยจากอัคคีภัยและการรายงาน

“ ข้อ 27 ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างไม่น้อยกว่าร้อยละสี่สิบของจำนวนลูกจ้างในแต่ละหน่วยงาน ของสถานประกอบกิจการรับการฝึกอบรมการดับเพลิงขั้นต้น โดยให้ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตจากกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรม

ข้อ 28 ให้นายจ้างจัดให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยจากอัคคีภัย ดังต่อไปนี้

(1) สถานประกอบกิจการที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยอย่างร้ายแรงหรืออย่างปานกลาง ต้องจัดให้มีการบริหารงานโดยกลุ่มปฏิบัติงานเพื่อป้องกันและระงับอัคคีภัย และมีผู้ทำหน้าที่อำนาจการ ระงับอัคคีภัยทั้งระบบโดยเฉพาะเมื่อเกิดเพลิงไหม้ประจำสถานประกอบกิจการตลอดเวลา ที่มีการประกอบกิจการ

(2) ต้องจัดให้ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยรับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการ ป้องกันและระงับอัคคีภัย การใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการดับเพลิง การปฐมพยาบาล และการช่วยเหลือ ในกรณีฉุกเฉิน

ข้อ 29 ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างฝึกซ้อมอพยพหนีไฟออกจากอาคารไปตามเส้นทางหนีไฟ ตามที่กำหนดไว้

ข้อ 30 ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างทุกคนฝึกซ้อมดับเพลิงและฝึกซ้อมอพยพหนีไฟพร้อมกันอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ทั้งนี้ ให้ลูกจ้างของนายจ้างทุกรายที่ทำงานอยู่ภายในอาคารเดียวกันและในวันและเวลา เดียวกันทำการฝึกซ้อมพร้อมกัน และก่อนการฝึกซ้อมไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ให้นายจ้างส่งแผนการ ฝึกซ้อมดับเพลิงและฝึกซ้อมอพยพหนีไฟ”

จากการที่ผู้วิจัยเข้าร่วมสังเกตการณ์ฝึกซ้อมปฏิบัติของบริษัท ห้างร้าน ในพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรี พบว่าทุกครั้งที่มีการจัดการฝึกซ้อมให้กับพนักงานนั้น จะมีการเชิญเจ้าหน้าที่จากสำนักงานคุ้มครอง แรงงานและสวัสดิการแรงงานจังหวัดนนทบุรีเข้าร่วมสังเกตการณ์ฝึกซ้อมในทุกครั้ง และจะมีการชี้แจง ถึงข้อบกพร่องหรือขอชมเชยในส่วนที่มีการปฏิบัติที่ดี เพื่อเป็นการสร้างเสริมกำลังใจให้แก่พนักงานดับเพลิง

ของบริษัทนั้น และหากมีข้อขัดข้องตรงส่วนใดจะชี้แจงพร้อมทั้งแนะนำการดำเนินงานที่ถูกต้อง เพื่อให้หน่วยงานนั้น ๆ นำกลับไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ในส่วนของการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกก็จะมีการประเมินตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเกณฑ์ชี้วัดและค่าเป้าหมายขั้นต่ำของการจัดบริการสาธารณะในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เปรียบเทียบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับองค์กรข้างเคียงที่มีระดับเท่ากันใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นหรือจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานจัดบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ซึ่งมีการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อวัดผลการดำเนินงานไว้ เช่น อปท. ได้ดำเนินการซ่อมบำรุง รดดับเพลิงให้มีความพร้อมในการใช้งานตลอด 24 ชั่วโมง จำนวนครั้งที่ อปท. ดำเนินการฝึกอบรม พนักงานดับเพลิงเพื่อให้พร้อมปฏิบัติงานในรอบปี อปท. ติดตั้งระบบแจ้งเหตุเมื่อเกิดอัคคีภัย/สาธารณภัยทุกชุมชน/หมู่บ้าน ร้อยละของจำนวน อปพร. ต่อประชากรทั้งหมดในพื้นที่ เป็นต้น ดังตัวอย่างผลการประเมินของเทศบาลนครนนทบุรี

“พบว่ามีความเฉลี่ยร้อยละของจำนวนเทศบาลนครที่ตอบแบบประเมินที่มีผลการดำเนินงานในภารกิจ เรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่า มีความเฉลี่ยร้อยละของจำนวนเทศบาลนครที่มีข้อมูลผลการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ ๙๐.๓๔ จำแนกเป็นมีผลการดำเนินงานผ่านค่าเป้าหมายขั้นต่ำคิดเป็นร้อยละ ๖๗.๑๕ และ น้อยกว่าค่าเป้าหมายขั้นต่ำคิดเป็นร้อยละ ๒๓.๑๕ ของจำนวนเทศบาลนครที่ตอบแบบประเมินและเทศบาลนครส่วนใหญ่มีผลการดำเนินงานผ่านค่าเป้าหมายขั้นต่ำมากที่สุดในเรื่องการซ่อมแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๖๕ ของจำนวนเทศบาลนครที่ตอบแบบประเมิน”

4.2.4 ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

ในเบื้องต้นที่ภาครัฐได้ดำเนินการติดตั้งทั้งอุปกรณ์ดับเพลิง เช่น ถังดับเพลิง และประปาดับเพลิงหัวแดงที่ติดตั้งตามจุดเสี่ยงต่าง ๆ แต่ด้วยระยะเวลาที่ล่วงเลยทำให้อุปกรณ์เหล่านั้นเกิดความชำรุดเสียหายไปตามกาลเวลา หน่วยงานภาครัฐพยายามที่จะดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทั้งการสรรหาอุปกรณ์ที่ชำรุดทรุดโทรมมาทดแทนของเดิม พร้อมทั้งเพิ่มอัตรากำลังให้เพียงพอพร้อมรับมือกับสถานการณ์จะเกิดขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“หลังจากเกิดเหตุแล้วก็รอสั่งซื้อเครื่องมือเครื่องไม้เพิ่มอัตรากำลังขึ้นมาจุดไหนที่มันว่ามันยังขอกำลังหน่วยข้างเคียงอยู่เราก็เพิ่มเพิ่มกำลังและเพิ่มเครื่องมือเครื่องไม้ปัจจุบันแต่ก่อนรถที่มีแค่ 2 คัน อย่างนี้ทุกวันนี้รถมีเทศบาลเมืองบางบัวทองพร้อมรับสถานการณ์” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 8, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ส่วนในอุปกรณ์บางอย่างที่ไม่สามารถจัดหาได้ในทันที เช่น การชำรุดของประปาหัวแดงดับเพลิงที่ต้องมีการประสานกับทางการประปาในพื้นที่เพื่อแก้ไขนั้นจะต้องใช้เวลานาน หน่วยงานรัฐจึงมีการลงพื้นที่คอยเฝ้าระวังเหตุอยู่อย่างสม่ำเสมอ และสนับสนุนงบประมาณในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“มันมีประปาหัวแดงเรากำหนดจุดไว้แต่ว่าการประปาเขาไม่เอาจุดของเราเขาก็กำหนดจุดของเขาเพราะมันเป็นแผนของเขาเราจะไปขอเพิ่มอะไรเราต้องออกประมาณเองของเทศบาล” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 8, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

อีกทั้งความพร้อมของเครื่องมือในการป้องกันและระงับเหตุที่ยังมีเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน มีการประสานไปยังหน่วยงานหลักอย่างสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี เพื่อประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“การวางแผนแล้วก็เอาถังดับเพลิงไปที่ตั้งตามจุดที่มันเสียงถังดับเพลิงเพลิงเคมีแห้งแต่ก่อนวางท่อแห้งแต่ท่อแห้งมันดูแล้วยันแหละก็เลย ปัจจุบันก็เลยแก้ไขปัญหาโดยการออกตรวจเผ่าระวังเหตุแล้วก็ติดตั้งถังดับเพลิงที่มันเสียงจุดเสียงและก็มีปัญหาอีกส่วนหนึ่งของเทศบาลคืออาคารสูงเราไม่มีรถกระเช้าไม่มีบันไดที่สูงเพราะตึกมันเลย 7 ชั้น ขึ้นไป ในบริเวณนี้มันจะไม่มีส่วนมากจะขอที่จังหวัดนนทบุรีเวลาเกิดเหตุอะไร” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 8, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

หลังจากการปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยจากอัคคีภัยและนั้น หน่วยงานของท้องถิ่นผู้รับผิดชอบหลักการเข้าระงับเหตุการณ์ในพื้นที่ของตนเอง เมื่อเหตุการณ์สงบเรียบร้อยแล้วก็จะมีการประชุมสรุปผลการปฏิบัติ สอบถามปัญหาอุปสรรคในการจัดการกับอัคคีภัยในแต่ละครั้งที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ขึ้น เป็นลักษณะของการวิเคราะห์ผลสำเร็จของการจัดการในแต่ละกรณี เพราะแต่ละเหตุการณ์มีปัญหาที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไป ตั้งแต่ในเรื่องของเครื่องมือ เครื่องใช้ในการจัดการอัคคีภัย ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ การจราจร สาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ในแต่ละครั้ง ซึ่งนำสู่ข้อสรุปในเรื่องของสาเหตุของการเกิดเหตุเพลิงไหม้แล้วนำมาหาแนวทางในการประชาสัมพันธ์ให้กับภาคประชาชน ภาคเอกชน ให้ทราบถึงสาเหตุ เพื่อจะไม่ให้เกิดเหตุการณ์เหล่านี้ซ้ำ ๆ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ชุดเรายังขาดอะไรกันอยู่ก็พยายามจะมาเพิ่มเข้าไปในแผนเพื่อที่จะซื้อ นะอย่างเช่นไฟฉายไม่มีอาจจะไม่ได้ติดรถแจกประจำตัวไปก็ไม่ได้เอามาที่ลิ้มปัญหาเกิดแล้วอยู่ที่ต้องลิ้มเราเลยว่าจะชุดชุด scba ให้มีในรถประจำรถ 2 ชุดแต่ว่าชุดหนึ่งก็แพงบางรถอาจจะไม่มี 2 ชุดรถเราไปชุดหนึ่ง คันละชุดคืออย่างน้อยต้องมีคนนั่งแหละที่ใช้ระบบอากาศต่อ SCBA ได้มีการซ้อมมีเทสเครื่องอุปกรณ์เรามีพร้อมอยู่แล้วเครื่องบรรจุก๊าซอะไรเมื่อก่อนเราก็ไปขอเทศบาลนครนนท์” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 6, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

ส่วนปัญหาเรื่องของเครื่องมือเครื่องใช้ นำมาเป็นข้อเสนอต่อผู้บริหารของหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดหาเครื่องมือให้พร้อมต่อการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป ซึ่งเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่างอาจจะมีราคาที่สูง บางท้องถิ่นอาจจะต้องใช้งบประมาณเยอะหรือใช้ระยะเวลาในการจัดหามา ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองจึงต้องมีการทำความร่วมมือกันในการจัดการอัคคีภัย เพื่อบูรณาการการจัดการอัคคีภัยทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ ในการระงับเหตุเพลิงไหม้ สร้างความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการอัคคีภัย ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ตอนนี้โครงการที่เราทำ หรือของการวางแผนและจัดโครงการที่เราจะทำเรื่องของ MOU รวมทุกครั้งเพราะทุกทีตอนนี้นั้นตามแผนใช้ใหม่ ก็ต้องมีเอกชนทหารรัฐบาลเราก็ได้เชิญเขาเข้ามาเชิญเข้ามาก็เวลาเกิดเหตุการณ์จริงก็หน่วยงานใครเข้าอะไรก็มีตลอดให้เขามีส่วนร่วมตลอด” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 6, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

อีกส่วนหนึ่งพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรี มีการจัดการคมนาคมโดยรถไฟฟ้าในพื้นที่เริ่มมีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญในส่วนตรงนี้หากเกิดอค์ภัยขึ้นบนรถไฟฟ้าหรือสถานีรถไฟฟ้า ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถอาจเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมรับฟังปัญหาของประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งเทศบาลนครนนทบุรี เป็นทางผ่านของรถไฟฟ้าสายสีม่วง มีสถานีหลักหลายสถานี ทั้งสถานีศูนย์ราชการ สถานีพระนั่งเกล้า ฯลฯ อีกทั้งกำลังมีการก่อสร้างเส้นทางรถไฟฟ้าสายสีชมพู เส้นทาง แคราย-มีนบุรี นั้น ซึ่งในการประชุมครั้งนั้นได้มีประชาชนที่เข้าร่วมประชุมเสนอให้บริษัทรถไฟฟ้ามีการซ่อมแซมอพยพหนีไฟบนสถานีหรือบนขบวนรถไฟฟ้า นี่ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่ภาครัฐเองต้องพยายามทำงานร่วมกับภาคเอกชนเพื่อสร้างความมั่นใจเรื่องความปลอดภัยให้กับประชาชน ในส่วนของภาครัฐมีแนวคิดเกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องนี้อยู่แล้วแต่รอการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“ในอนาคตของก็จะมีเรื่องของรถไฟฟ้าก็อาจจะดึงเขาเข้ามาร่วมในการจัดทำแผนฝึกซ้อมแล้วถ้าเกิดว่าชุมชนไหนอยู่ใกล้รถไฟฟ้าก็มาร่วมอย่างนี้นะครับ” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ในส่วนของ การเสนอแนะของภาคประชาสังคมนั้น ผู้วิจัยมองว่าเป็นแนวทางที่ดีในการปรับปรุงการปฏิบัติในการจัดการอค์ภัยในทุกกรณี เป็นไปในลักษณะของการต่อยอดปรับปรุงแผนงานในการปฏิบัติการป้องกันเชิงรุกเพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับพนักงาน ประชาชนโดยรอบพื้นที่หรือแม้แต่ผู้ใช้บริการ ซึ่งในหลายพื้นที่ที่มีการให้ตัวแทนชุมชนหรือผู้นำชุมชนได้มีโอกาสเข้ามาอบรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากสภาพพื้นที่ในการเข้าช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะบางพื้นที่มีปัญหาเรื่องการจราจรและซอยแคบ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ที่นี่เขาเป็นคณะกรรมการชุมชนเวลาเราอบรมประจำปีเราก็จะดึงคนพวกนี้เข้ามาเป็นพวก ร่วมกันให้เขาสามารถกลับไปถ่ายทอดได้ คือ ปัญหาหลักที่นี้ซอยมันมีแค่ 2 ซอยเป็นส่วนการเข้าออกก็จะลำบากนิดนึงที่จะไม่มีซอยที่หลบหลีกเส้นทางจราจรได้ ปัญหา คือ ถนนมันน้อย มันยังเป็นถนนที่ยังเป็นสวน” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ในเรื่องของการปฏิบัติขณะเกิดเหตุอค์ภัยขึ้นในพื้นที่ที่ผ่านมาทุกหน่วยงานที่เข้าร่วมต่างมีความตั้งใจที่จะเข้าช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัย ทั้งหน่วยงานดับเพลิงของท้องถิ่น องค์กรการกุศล มูลนิธิต่าง ๆ ในพื้นที่ ประชาชนผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประชาชนในพื้นที่ ทำให้เกิดความสับสน

วุ่นวาย การสับสนในการสั่งการ ทำให้หลังจากการปฏิบัติงานมีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาร่วมประชุมกัน เพื่อให้มีการปฏิบัติที่เป็นทิศทางเดียวกัน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ก็เวลาประชุมนะครับว่าเราจะประชุมที่อำเภอหรือจังหวัดก็จะชี้แนะว่าในการทำบอกว่าร่วมกตัญญูเข้ามาช่วยจริงอะไรจริงแต่ว่ารถเขามาเป็นขนาดเล็กมันถึงที่เกิดเหตุก่อนรถดับเพลิงขนาดใหญ่มันไปช้าแล้วก็ไปปิดทางปิดอะไรในการทำงานก็ได้ที่แจ้งให้มูลนิธิทราบว่ามันไปแล้วต้องไปทางให้รถดับเพลิงเข้าไปนะคุณไปแล้วก็ทำอะไรไม่ได้เพราะคุณมีรถแค่ปีคอปเข้าไปใช้ไหมพวกนี้มันต้องใช้รถดับเพลิงในการดับไฟหรือควบคุมนะ” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 8, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี

ปัญหาด้านพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่สำหรับพักอาศัยเป็นพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร มีการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรร อาคารชุด อยู่ร่วมกับชุมชนดั้งเดิม ทำให้สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดนนทบุรีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดเป็นชุมชนที่มีโครงสร้างสลับซับซ้อน แต่ถนนหรือช่องทางการจราจรกลับมีบางส่วนไม่ได้ขยายไปพร้อมกับการขยายตัวของเมือง ทำให้มีลักษณะเป็นซอยแคบ ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งของการจัดการกับอัคคีภัยในภาวะฉุกเฉิน มีการจอดรถกีดขวางการจราจรทำให้เจ้าหน้าที่เข้าทำงานได้ลำบาก ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“มีความเสี่ยงของม้านมีชุมชนคือมีชุมชนเป็นชุมชนเก่าแก่เป็นสลัมเป็นบ้านไม้ทางเข้ายากตรงบริเวณนี้จึงลงไปจุดเสี่ยงตรงวัดละหารตรงนี้เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยซอยมันแคบและมีชุมชนอยู่มาตั้งนานแล้วและชุมชนให้เป็นเป็นไม้แบบสลัม” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 8, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ปัญหาในเรื่องของเครื่องมือในการระงับอัคคีภัยนั้น ส่วนใหญ่ที่ภาครัฐสนับสนุนให้แก่ประชาชนจะเป็นในส่วนของถังดับเพลิงชนิดผงเคมีแห้ง ซึ่งมีราคาไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับถังดับเพลิงชนิดคาร์บอนไดออกไซด์ที่มีราคาสูง โดยหน่วยงานภาครัฐพยายามนำไปติดตั้งตามพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยตามที่ภาครัฐและภาคประชาชนร่วมกันสำรวจมาได้มีการติดตั้งให้กับชุมชนเป็นจำนวนหนึ่ง ซึ่งก็มีความเพียงพอบ้างไม่เพียงพอบ้างตามงบประมาณของแต่ละหน่วยงาน ปัญหาที่ตามมาคือ การที่ติดตั้งให้ประชาชนแล้วประชาชนไม่สามารถที่จะดูแลอุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ได้ตามมาตรฐาน เช่น การเขย่าถัง การคว่ำถังดับเพลิงชนิดผงเคมีแห้ง เพื่อให้ผงเคมีไม่แข็งตัวจนไม่สามารถฉีดดับเพลิงได้ ซึ่งในแต่ละครั้งที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนำไปติดตั้งให้นั้นก็พยายามสอน แนะนำวิธีการให้แก่ประชาชนที่ได้รับการติดตั้งถังดับเพลิงนั้นแต่ด้วยประชาชนเองก็ต้องมีภารกิจที่จะต้องทำมาหาเลี้ยงชีพจึงทำให้ละเลย ขาดการบำรุงรักษาอุปกรณ์ในการดับเพลิงเท่าที่ควร ภาระจึงตกเป็นของเจ้าหน้าที่ของภาครัฐที่มีหน้าที่บริการประชาชน ที่จะต้องเข้ามาดูแล ตรวจสอบให้ตามคำขอของประชาชน ซึ่งถ้าหากชุมชนไหนที่มีผู้นำใส่ใจดูแลเรื่องพวกนี้เข้าก็จะตรวจสอบให้บางส่วนหรือเก็บรวบรวมมาแล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจสอบอีกครั้ง แต่บางชุมชนที่ผู้นำชุมชนอาจจะมีภารกิจหลายส่วนก็อาจจะไม่ได้ใส่ใจในเรื่องนี้เท่าที่ควร ก็จะทำให้อุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เสื่อมสภาพไปตามเวลา ทำให้เวลาเกิดเหตุเมื่อนำถังดับเพลิงที่ไม่มีประสิทธิภาพไปใช้ก็ไม่สามารถระงับเหตุได้ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ปัญหาก็คือว่าหัวฉีดที่จะตั้งในชุมชนนั้นมันมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่ว่าหัวฉีดน้ำมันมีในชุมชนก็ต้องรอเจ้าหน้าที่มาทำอยู่ดีเพราะว่าชาวบ้านหรือกรรมการหรือประธานหรือในคณะกรรมการที่อยู่ในชุมชนก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการได้เอง” (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

อีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญ คือ ปัญหาเกี่ยวกับค่าตอบแทน ในการปฏิบัติงานหรือเบี้ยเลี้ยง เนื่องจากในการปฏิบัติงานที่จะต้องอาศัยกำลังจากภาคส่วนของประชาชนในการเข้าร่วมปฏิบัติงานต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานภาครัฐร้องขอหรือแม้แต่การเข้าร่วมกิจกรรมโดยความเต็มใจนั้น ประชาชนเองต้องมีค่าใช้จ่าย ค่าครองชีพที่สูง ทั้งการเดินทาง ค่าอาหารในการที่เข้ามาร่วมกันภาครัฐในการปฏิบัติงานด้านอค์คิภยหรือภัยอื่น ๆ ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนกับภาครัฐในการปฏิบัติในเรื่องของภัยต่าง ๆ นี้ ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรไม่เฉพาะในพื้นที่เขตที่เป็นเมืองแต่ยังรวมถึงพื้นที่ชานเมือง เนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ประชาชนต้องดิ้นรนหาเลี้ยงครอบครัว การที่จะขอร่วมความร่วมมือจากประชาชนบางส่วนก็ยังไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ผมซัดอยู่เรื่องหนึ่งคือเรื่องระเบียบมันยาก เอออย่างทำอปพรเนี่ยนะคุณเอาเข้ามานั่งด่านเนี่ยคุณเบิกให้เขาได้เท่าไร 120 บาทแล้วใครอยากจะมาผมถามจริง ๆ...ใครจะมามา นั่งแล้วกลางวันแดดร้อน เบரியใครจะมานั่งอยู่ถ้าเราเองไม่อยู่หน้าที่ย่างกันได้ไหม 120 ใครจะมา จะไปจ้างใครได้ นั่งวินมา 120 มันก็หมดแล้ว” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 6, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

“พูดถึงปัจจุบันนี้ อปพร. มันหาจิตอาสายากเพราะว่ามันมีค่าตอบแทนแล้วก็เขตเทศบาล บางบัวทองเป็นชานเมืองจะขอความร่วมมือร่วมอะไรมันมันยากปัญหาของมันมันมีแต่มันเรียกใช้ไม่ได้” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 8, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

จากปัญหาที่กล่าวข้างต้น ยังส่งผลกระทบต่อถึงการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมของหน่วยงานภาครัฐ ที่หน่วยงานภาครัฐพยายามทำเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนให้มีความรู้ในการจัดการอค์คิภยแม้จะเป็นเพียงความรู้เบื้องต้นที่ภาครัฐหวังว่าประชาชนจะเกิดความรู้ความเข้าใจใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท ซึ่งในหลายพื้นที่ยังติดปัญหาเรื่องของการเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของประชาชนในสวนนี้อยู่ สาเหตุอันเนื่องมาจากวิถีการดำเนินชีวิตของคนเมืองต้องทำงานทุกวัน มีวันหยุดเพียง 1 ถึง 2 วันเท่านั้น ทำให้ในช่วงวันหยุดเองประชาชนต้องใช้เวลาอยู่นอกกับครอบครัว ทำให้การจัดกิจกรรมของภาครัฐที่จะส่งเสริมความรู้ในส่วนนี้ทำได้ยากเท่าที่ควร ต้องอาศัยโอกาส หรือต้องหาช่วงเวลาที่เหมาะสม ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ประชาชนก็ต้องอยู่ที่ช่วงโอกาสและวันเวลาถ้าเราจะมาจัดเป็นเฉพาะวันธรรมดาประชาชนไปทำงานอันนี้ก็ปัญหาอุปสรรคอยู่เหมือนกันบางทีเราไปจัดวันเสาร์อาทิตย์ ก็ไม่บางครั้งก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควรต้องต้องมีระบบแกนนำชุมชนที่ต้องเกณฑ์คนมาโดยส่วนมากจะแบบ แบบหมู่บ้านนี้มันเยอะพอเข้าไปปั๊บปัญหาเกิดก่อนคือถ้าไม่มีผู้นำชุมชนที่เกณฑ์มาน้อย น้อยคนที่เดินมามารับฟังความรู้แหละแต่คนที่เขาฟังนะเขาก็ได้ประโยชน์กลับไป แต่ว่าตอนจะมามันยากปัญหามันต้องเป็นโครงการที่เกิดเจอ

ปัญหาก็คือบางคนเขาก็หยุดวันเดียวอาทิตย์วันอาทิตย์ยังไม่ได้เขายังไม่ได้ดูแลครอบครัวเขาเลย” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 6, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

“ การซ่อมแผนเราจะให้ความรู้พวกโรงเรียนพวกชุมชนในการซ่อมแผนก็จะเป็นเบื้องต้นนะ เพราะว่าประชาชนจะเอาแบบมาตรฐานแบบเจ้าหน้าที่เป็นไปไม่ได้ในการฝึกไปอะไรมันใช้ระยะเวลาสั้นแล้วในการอบรมมันก็มีระยะเวลาจำกัดนั้นแหละได้เฉพาะให้ความรู้ดับเพลิงเบื้องต้น” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 8, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

อีกหนึ่งปัญหาสำคัญ คือ ความไม่เพียงพอของอุปกรณ์ในการปฏิบัติการเข้าระงับเหตุเพลิงไหม้ ถึงแม้แต่แต่ละองค์กรภาครัฐจะพยายามจัดหาเครื่องมือให้เพียงพอต่อการจัดการอัคคีภัย แต่ไม่เพียงพอซึ่งที่มาของปัญหาการความไม่เพียงพอของเครื่องมือนั้นมาจาก เครื่องมือแต่ละชิ้นมีราคาสูง เช่น ชุดดับเพลิงภายในอาคารที่มีราคาสูงมาก ทำให้ในบางหน่วยงานจัดหาไว้ไม่เพียงพอต่อกำลังเจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน เนื่องมาจากปัญหาความต่อเนื่องของงบประมาณในการจัดหาแนวความเห็นชอบของที่ประชุมของหน่วยงานซึ่งก็ต้องพิจารณาตามความเหมาะสม ประกอบกับหน่วยงานท้องถิ่นเองต้องมีกิจกรรมหรือโครงการอื่นที่มีความจำเป็นมากกว่าทำให้ละเลยการลงทุนในเรื่องของความปลอดภัยในพื้นที่ แต่หน่วยงานพยายามที่เสนอเข้าที่ประชุมในทุก ๆ ปี

ในส่วนของภาคเอกชน ที่เป็นสถานประกอบการห้างสรรพสินค้าเองที่มีการจัดการฝึกอบรมค่อนข้างสมบูรณ์แบบ แต่ก็ยังมีเรื่องของการฝึกซ้อม ในเรื่องของเจ้าหน้าที่พนักงานร้านค้าที่มีการเข้า - ออก อยู่ตลอดทำให้ผู้ที่เคยผ่านการฝึกอบรมมีการโยกย้ายออกไป ผู้ที่เข้ามาใหม่บางคนไม่มีความรู้เรื่องการจัดการอัคคีภัย ทำให้หน่วยงานเอกชนต้องลงทุนในการฝึกอบรมอยู่เป็นประจำ เพื่อให้พนักงานทุกคนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัย และอีกกรณีที่เอกชนยังไม่เคยทำหรืออาจทำไม่ได้เลยคือ การให้ประชาชนผู้ใช้บริการเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกซ้อมอพยพหนีไฟเนื่องจากสถานประกอบการคิดว่าเป็นการรบกวนผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความไม่สะดวก และอาจก่อให้เกิดความแตกตื่นในกลุ่มผู้ใช้บริการที่ไม่ทราบถึงการฝึก ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“เนื่องจากว่าส่วนใหญ่ที่เราซ่อมเราก็จะซ่อมได้แค่พนักงานร้านค้าเท่านั้นประชาชนหรือผู้ใช้บริการก็ไม่ได้มาซ้อมด้วยเพราะข้อ 1 ก็คือเราจะไม่สามารถซ้อมโดยการให้มีการให้ลูกค้าเข้าร่วมซ้อมได้เนื่องจากว่า1เป็นการรบกวนลูกค้า 2 ทำให้เกิดความแตกตื่นทำให้ลูกค้าเกิดความไม่สะดวก” (ที่ปรึกษาด้านอัคคีภัยสถานประกอบการ 1, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ในส่วนนี้ภาคเอกชนคิดว่าภาระจะตกอยู่กับภาครัฐที่มีหน้าที่ให้ความรู้กับประชาชนให้รู้จักวิธีการเอาตัวรอดจากอัคคีภัย การมองหาช่องทางหนีไฟ อุปกรณ์ที่ใช้ในการดับเพลิง ในที่ที่ประชาชนไปใช้บริการ ซึ่งก็เป็นเรื่องยากพอสมควรที่จะทำให้ทุกคนใส่ใจในเรื่องของอัคคีภัยให้เหมือนกับว่าเป็นกิจวัตรที่ต้องกระทำทุกครั้งเมื่อไปต่างสถานที่

ในส่วนต่อมาเป็นปัญหาที่สำคัญในขณะเกิดอัคคีภัย เมื่อมีการรับแจ้งเหตุจากผู้ประสบภัยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบก็จะมีผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เข้าเวรแต่ละวัน ก็จะรีบออกปฏิบัติหน้าที่โดยเร็วที่สุดเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดจะต้องไปถึงที่เกิดเหตุภายในระยะเวลาไม่เกิน 8 นาที แต่ปัญหา

ที่สำคัญของจังหวัดนนทบุรีหรือเรียกได้ว่าเป็นปัญหาหลักเลย คือ **ปัญหาการจราจรที่มีความหนาแน่นและติดขัดในช่วงเวลากลางวัน** ทำให้ในหลาย ๆ ครั้งของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไปถึงที่เกิดเหตุได้ล่าช้าเกิดเป็นไฟขนาดใหญ่ ยากต่อการเข้าระงับเหตุ อีกทั้งถนนในบางซอยเป็นซอยแคบและมีรถยนต์จอดบริเวณข้างทางกีดขวางความสะดวกในการเดินทางซึ่งปัญหาเรื่องการจราจรเป็นเรื่องที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างจริงจัง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“คือมาตรฐานที่ไทม์มาแล้วเนี่ยผมลอกคือผมลอกจาก กทม. เพราะผมก็อยู่ กทม. มาก่อน 11 นาทีที่จะต้องถึงที่เกิดเหตุในช่วงเวลาปกติถ้ามีรถติดอย่างซอยไทม์เราทำอะไรไม่ได้จริง ๆ โดยมาตรฐานใกล้ที่สุดที่เราไปแค่ 10 นาทีเราถึงที่เกิดเหตุ” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

อีกหนึ่งปัญหาสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามก็คือ **ปัญหาด้านการสะสมของมูลฝอยในพื้นที่รกร้าง** พบว่าเป็นความละเลยของประชาชนแอบนำมาทิ้งในพื้นที่รกร้างเกิดการสะสมของขยะมูลฝอย เศษใบไม้กิ่งไม้แห้งเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะเกิดไฟไหม้ในช่วงหน้าร้อน เนื่องจากมีคนมาแอบเผา การทิ้งเศษบุหรี่ยังทำให้เกิดเพลิงไหม้อยู่หลายครั้ง และเกิดการลุกลามเข้าใกล้กับบ้านเรือนประชาชน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“มีการทิ้งขยะกันเต็มหมด ที่นี้ทำไงหละไอคนที่อยู่ข้างเคียงเริ่มมีกลิ่นเหม็นวิธีแก้ของเขาก็ทำไงก็ไม่รู้นะ แต่มันเกิดเพลิงไหม้ขึ้น มันไม่ใช่ไหม้แค่ครั้งเดียว มันไหม้ตั้งกี่ครั้ง ไหม้กองขยะก่อนเลย” (อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 1, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2562)

4.4 แนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี

แนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรีนั้นเกิดขึ้นมาจากการที่พื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีมีสถิติการเกิดอัคคีภัยขึ้นบ่อยครั้ง ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะพยายามเตรียมความพร้อมของกำลังพล และจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการกับอัคคีภัย แต่ไม่เพียงพอต่อสถานการณ์อัคคีภัยในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจากเบื้องต้นของการเกิดอัคคีภัยนั้นในพื้นที่ที่เป็นเขตเมืองจะมีลักษณะของอัคคีภัยในชุมชนแออัด อาคารพาณิชย์ อาคารสูง คอนโด ในส่วนตรงนี้จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมในการจัดการอัคคีภัยพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองสามารถควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ดีไม่มีการลุกลามต่อเนื่อง ทั้งนี้มาจากความร่วมมือจากหลายส่วน ทั้งระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง และจากองค์กรภาคประชาสังคมอย่างมูลนิธิ อาสาสมัครในพื้นที่เข้ามาร่วมกันปฏิบัติงานจนสามารถควบคุมสถานการณ์ให้สงบลงได้

ส่วนในพื้นที่ชานเมืองยังมีลักษณะที่เป็นต้นปรีอ ประกอบกับเริ่มมีการก่อสร้างโครงการหมู่บ้านจัดสรร มีการก่อสร้างบนพื้นที่ดินเดิมที่เป็นป่าต้นปรีอทำให้หมู่บ้านอยู่ติดกับป่าปรีอ บ่อยครั้งที่มีเหตุเพลิงไหม้ป่าปรีอ แต่เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเครื่องมือเครื่องใช้ในการดับเพลิงในเหตุขนาดใหญ่การเข้าระงับเหตุบางครั้งไม่สามารถควบคุมเพลิงได้จนทำให้ไฟลามไปใกล้บ้านเรือนของประชาชนทำให้มีความเสี่ยงที่อาจจะสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินบ้านเรือนของประชาชนในพื้นที่ โดยจากเหตุการณ์ที่เคยเกิดทำให้หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพยายามหาวิธีการต่าง ๆ

ที่จะปรับปรุงแก้ไขในการวางแผนจัดการในครั้งต่อไป จึงมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรอบ ๆ พื้นที่ใกล้เคียง โดยการทำความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (MOU) ในการจัดการอัคคีภัยขึ้น มีการประสานความร่วมมือทั้งอุปกรณ์และกำลังพล มีการฝึกซ้อมร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติให้เกิดทิศทางเดียวกัน ร่วมกันปฏิบัติงานเมื่อเกิดเหตุขึ้นแต่ละครั้ง ซึ่งในการทำความร่วมมือนี้ได้มีการเชิญตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่รอบข้างของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาลงนามในการทำความร่วมมือ ซึ่งจากผลจากการลงนามทำให้เกิดเหตุเพลิงไหม้แต่ละครั้งในพื้นที่ที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์ให้สงบลงได้โดยไม่มีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“เรื่องอัคคีภัยคือผมเนี่ย มีอย่างเทศบาลสาละวินก็ อบต.สาละวินก็ เทศบาลบางใหญ่ก็ดี ปลายบางก็ดี และก็บางม่วงก็ดี คือพวกนี้จะร่วมกันมาทำ MOU ร่วมกันหมายความว่าพอมืออัคคีภัยขึ้นปีบ พวกนี้จะมาทั้งหมดเลย...เราทำ MOU ร่วมกันหมายความว่ามันสามารถที่จะเบิกจ่ายน้ำมันโดยที่ไม่มีปัญหาอะไรรถก็มีตั้ง หก เจ็ด คันนั่นคือช่วยกันหรือไม่ต้องกลัวมีปัญหาอะไรเลยก็ยงชาวบ้านเราก็ประสานสัมพันธ์ว่าให้เกิดอัคคีภัยก็ต้องขออนุญาตเข้าไปทำตรงนี้หน่อยเพื่อดูข้างหลังวันที่เข้าไม่ได้ต้องเข้าข้างหน้า” (ผู้บริหารท้องถิ่น 1, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2562)

ในการจัดทำความร่วมมือด้านการจัดการอัคคีภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดนนทบุรีนั้น นับเป็นการวางแผนการจัดการแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นด้วยกันเองหากเกิดเหตุการณ์ขึ้นในพื้นที่ข้างเคียง มีการประสานกำลังสนับสนุนกันและกันระหว่างหน่วยงานเพื่อป้องกันการลุกลาม และสร้างความคุ้นเคยของเจ้าหน้าที่ ทีมดับเพลิง ที่อยู่ต่างหน่วยงานกัน ช่วยลดความสับสนวุ่นวาย ในระหว่างการปฏิบัติงาน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“เราก็มีการวางแผนก่อนว่าลักษณะตอนนี้ตอนนี้ท้องถิ่นหรือว่าทางอำเภอบางบัวทองเราใช้แบบบูรณาการ คือว่าจุดไหนก็แล้วแต่ถ้าเกิดเหตุ มีเหตุการณ์ไฟไหม้ขึ้นปีบเราจะให้ทั้งหมดออกเราจะสนับสนุนกันทั้งหมดเลย ก็คือว่าเราจะมีวางแผนว่าสถานีไหนเข้าก่อนสถานีไหนเป็นสำรองที่จะเข้าไป แล้วนะว่าถ้าเกิดเข้าไปก็จะเกิดลักษณะว่าไปมั่วอยู่ในหน่วยงาน” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 3, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ในทัศนะของหน่วยงานภาครัฐ มองว่าประชาชนสามารถที่จะจัดการกับอัคคีภัยได้เพียงเบื้องต้นเท่านั้น จึงพยายามที่จะอบรมให้ความรู้เบื้องต้นในการจัดการกับอัคคีภัย วิธีการใช้ถังดับเพลิง การดับเพลิงเบื้องต้น เนื่องจากการใช้ชีวิตประจำวัน จะต้องประกอบสัมมาชีพ จึงทำให้การฝึกซ้อมแบบเต็มรูปแบบเหมือนกับเจ้าหน้าที่ดับเพลิงไม่สามารถทำได้ ภาครัฐเองจึงพยายามประสานสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชน เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน การเลือกใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าที่มีมาตรฐาน การตรวจสอบอุปกรณ์ก๊าซหุงต้ม สร้างความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยให้ประชาชน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ถ้าเป็นการรณรงค์เนี่ยถ้าเป็นตัวโครงการจริง ๆ ก็มีเพียงแค่การฝึกอบรมปีละ 2 ครั้งเป็นหลัก แล้วก็การออกไปประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ในส่วนของการออกหน่วยให้กับหน่วยงานเทศบาล งานอำเภอ งานจังหวัดอะไรอย่างนี้ เราก็มีการที่พบประชาชนพบเราก็แนะนำความรู้ให้เขาในการดูแลรักษาหลัก ๆ ก็จะเป็นในเรื่องของแก๊สหุงต้ม อุปกรณ์ไฟฟ้าเนี่ยแหละครับ เรื่องการชาติจบบัดโทรศัพท์มือถือต่าง ๆ” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

“แนวทางของผมผมจะเน้นในเรื่องแนวทางเกี่ยวกับการเตรียมอุปกรณ์ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ หมายถึงว่าพนักงานต่าง ๆ ของเราเนี่ยไม่เพียงพอเพราะเราเป็นเทศบาลเล็ก ๆ มันก็จะซื้อได้ปีละ 2 ชุด 3 ชุดเราเราเน้นในเรื่องของให้ประชาชนได้มีการเตรียมตัวในการป้องกันก่อนที่เราจะเข้าไป” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 9, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2562)

ส่วนของการฝึกอบรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองได้พยายามที่จะเข้าถึงชุมชนมีการจัดซ้อมดับเพลิงเบื้องต้นให้กับชุมชนทุกปี ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่นมองว่าประชาชนเป็นส่วนที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์การเกิดเพลิงไหม้มากที่สุด พบเห็นเหตุเพลิงไหม้ได้ก่อนเจ้าหน้าที่ จึงพยายามที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถที่จะจัดการเหตุเพลิงไหม้ได้ด้วยตนเอง ได้นำหลักการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management) หรือที่เราเรียกว่า CBDRM มาเป็นแนวทางการดำเนินโครงการเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน ในการป้องกันการเตือนภัย การบรรเทา และการฟื้นฟูสาธารณภัย รวมทั้งมีส่วนร่วมคิด วางแผน ดำเนินการ เพื่อลดความเสี่ยง การป้องกัน และการควบคุมความเสียหายจากสาธารณภัย ซึ่งทางสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรีก็ได้ดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในชุมชนจัดให้มีโครงการจัดการภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้กับคนในชุมชนว่าใครต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“โครงการ CBDRM ก็จะเป็นการอาศัยเกี่ยวกับด้านการจัดการภัยโดยอาศัยหลักการบริหาร โดยที่ให้ชุมชนมีการดำเนินการภายในชุมชนโดยการจัดทำฝังฝังการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนะครับและมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ในชุมชนมีใครต้องดำเนินการอย่างไรบ้างและก็จะมีการตรวจติดตามว่าชุมชนนั้นมีการดำเนินการอย่างไรมีการติดตั้งถังดับเพลิงมีการจุดหนีไฟไหม้มีการทำฝังอพยพไหม้ได้มีการติดตามการดำเนินการนะครับ” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 1, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2562)

จากการลงพื้นที่ฝึกอบรมโครงการจัดการภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Disaster Risk Management) ของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าปัจจุบันมีหมู่บ้านหรือชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วทั้งสิ้น 129 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงหมู่บ้านชุมชนที่ผ่านการอบรม CBDRM

อำเภอ	ตำบล	ชื่อบ้าน
เมืองนนทบุรี	บางกระสอ	ชุมชนสหกรณ์/ชุมชนอัญชลี/ชุมชนวัดน้อยนอก/ ชุมชนวัดตำหนักใต้/ชุมชนบางกระสอ
	บางไผ่	บางไผ่/บางไผ่ใหญ่/บางไผ่น้อย
	สวนใหญ่	ชุมชนสวนใหญ่
	บางเขน	ชุมชนบางเขน
	ตลาดขวัญ	ชุมชนตลาดขวัญ
	ท่าทราย	ชุมชนท่าทราย
	บางศรีเมือง	ชุมชนบางศรีเมือง/ชุมชนบางศรีเมือง 2 ชุมชนบางศรีเมืองตะไคร้/ชุมชนวัดป่าเรไร/ชุมชนวัดป่าเรไร 2
	บางกร่าง	ชุมชนบ้านเอื้ออาทรราชพฤกษ์/ชุมชนวัดบางระโห่ง/ ชุมชนวัดโบสถ์
	ไทรม้า	วัดแดง/บ้านบางก่าลิง/บ้านคลองสวนพริก/บ้านไทรม้า
	บางรักน้อย	บางประดู่/บางรักน้อย
บางบัวทอง	โสนลอย	โสนลอย
	บางรักพัฒนา	คลองบางแพรก/คลองนิ้วค่อม
	บางรักใหญ่	คลองบางพลู
	ละหาร	สุเหร่าลำรี/เกาะลอย/เกาะดอน/คลองลากค้อน
	พิมลราช	ฝั่งเหนือ/บ้านกล้วย/คลองตาชม
	บางบัวทอง	บ้านคลองสามวัง/ชุมชนบัวทองเคหะ/ชุมชนบัวทองธานี/ ชุมชนลัดดาวิลล์
บางใหญ่	เสาธงหิน	บ้านคลองมะเตือ/ชุมชนเอื้ออาทรกันตนา/ ชุมชนบ้านตะวันตกงาม 4/ชุมชนอาสาเข้าที่
	บางเลน	บางเลน/บ้านบางสะแก/ บ้านคลองวัดปรังค์หลวง/ บ้านวัดยุคันธรวาส/ บ้านบางศรีราษฎร์/บางสะแก
	บางใหญ่	ชุมชนเอื้ออาทรบางใหญ่ซีดี/ชุมชนบางใหญ่ซีดีคอนโดทาว์น/ ชุมชนหมู่บ้านเกล้ารัตน

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	ชื่อบ้าน
บางกรวย	ปลายบาง	ตลาดวัดศรีประวัตติ/คลองชื่อบาง/คลองปลายบาง/ หัวคุนอก
	บางคูเวียง	คลองชื่อบาง/คลองชื่อบาง/บางคูเวียง/บางค้อ บางค้อ/คลองบางนา/คลองบางนา
	มหาสวัสดิ์	วัดหู่ช้าง/ต้นโพธิ์/สะพานผัก/คลองชื่อบาง/บางรวนาก
	ศาลากลาง	คลองปลายบาง/ประตูน้ำฉิมพลี/ศาลากลาง/คลองมหาสวัสดิ์ /นราภิรมย์
	บางขุน	บางขุน/ตากแดด
	บางกรวย	ชุมชนวัดท่า/ชุมชนวัดจันทร์/ชุมชนวัดโพธิ์บางโอ
ไทรน้อย	ไทรใหญ่	มิ่งขวัญ/คลองสอง/คลองหม่อมเข้ม
	หนองเพรางาย	ตลาดมะเกลือ/ บ้านนาหลวง/คลองสหกรณ์ บ้านคลองนราภิรมย์
	ขุนศรี	บ้านปลายคลองพระพิมล/คลองทับ
ปากเกร็ด	เกาะเกร็ด	มอญ/คลองศาลากุล/ศาลากุล/บ้านลัดเกร็ด/ชุมชนไทย ชุมชนรามัญ/ชุมชนอิสลาม
	คลองพระอุดม	วัดบางจาก/ลำภูลาย/แหลมใหญ่/แหลมกลาง ปากคลองพระอุดม/คลองพระอุดม
	คลองข่อย	บ้านคลองไทร/คลองข่อย/บ้านคูวังแดง
	บางพลับ	บ้านคิ่งน้ำวน/บ้านบางพลับใหญ่/ระแหง บ้านบางวัด/บ้านบางภูมิ
	อ้อมเกร็ด	ท่าลาน
	บางตะไนย์	ตาล/น้อย/ตำหนัก/แหลม/แหลมเหนือ
	ท่าอิฐ	บ้านนาป่า/บ้านบางบัว/บ้านคลองขวาง/บ้านบัวลาด ลาดสิงห์/สุหร่า/ท่าอิฐ/บ้านหัวเตย/บ้านวัดแดง/สุหร่าใหญ่
รวม 35 ตำบล 129 หมู่บ้าน		

ที่มา : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี. (2562). หน้า 217 - 221.

หน่วยงานภาครัฐพยายามที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับประชาชนให้ทุกกลุ่มเป้าหมาย ในชีวิตของสังคมเมืองอย่างจังหวัดนนทบุรี มีทั้งประชาชนที่เป็นคนในพื้นที่และผู้ที่เข้ามาพักอาศัยหรือประชากรแฝงเข้ามาศึกษาเล่าเรียน กลุ่มคนวัยกลางคนที่ต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งทิ้งให้ผู้สูงอายุและกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้อยู่กับที่พักอาศัยเพียงลำพังบ้างหรือบ้างก็มีคนดูแล แต่ทางหน่วยงานภาครัฐเองก็พยายามหาวิธีการ โดยสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสาธารณภัยต่าง ๆ เข้าไปในโครงการของงาน

ด้านสาธารณสุขในการให้ความรู้เกี่ยวกับผู้ป่วยติดเชื้อ เป็นสอดแทรกเรื่องอค์ศึภัยเข้าไปในโครงการด้วย ซึ่งเป็นการให้ความรู้เรื่องของอันตรายจากอค์ศึภัย การป้องกันและเอาตัวรอดจากอค์ศึภัย ดั่งคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“เวลาจะอบรมก็จะมาร่วมอยู่แล้วส่วนผู้สูงอายุติดเชื้อทางสำนักงานสาธารณสุขเขามีโครงการหนึ่งคือโครงการให้ความรู้กับผู้ดูแลผู้ป่วยติดเชื้อซึ่งมันก็จะรวมความรู้ในเรื่องในเรื่องนี้ไปด้วยเป็นเรื่องการจัดการเคลื่อนย้ายกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินเกิดอค์ศึภัย” (ผู้บริหารท้องถิ่น 2, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2562)

“ก็เวลามีโอกาสออกมาให้ความรู้กับประชาชนเราก็ยกตัวอย่างขึ้นมาว่าบ้านนี้จริง ๆ ไม่อยากจะพูดนะแต่ว่าเป็นเรื่องของที่ใกล้ตัวเราเรื่องของแก๊สใช้แล้วไม่ปิดอะไรอย่างนี้นะครับทำให้เห็นตัวอย่างแล้วก็มาคุยข้อผิดพลาดว่าเมื่อสักครู่ลืมอะไรคือการทำงานเนี่ยเราก็จะไม่ด่ากันเราก็จะให้ทุกคนมีส่วนในการพูดว่ามีข้อผิดพลาดตรงไหนดีตรงไหนไม่ดีแล้วและเราจะแก้ยังไง สอนให้เขาคิดต่อยอดให้ได้ เพื่อไม่ให้เกิดเหตุซ้ำขึ้นอีก” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

การให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปมีการเชิญผู้นำชุมชนเข้ามาทำหน้าที่แทนหน่วยงานราชการให้มีบทบาทแทนเจ้าหน้าที่ของภาครัฐในการที่จะนำความรู้ที่มีไปถ่ายทอดให้กับคนชุมชนได้รับทราบถึงสิ่งที่หน่วยงานของรัฐกำลังดำเนินการเพื่อแก้ไขและพยายามที่จะลดผลกระทบที่เกิดจากอค์ศึภัย อีกทั้งตัวแทนชุมชน ทั้งที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาล หรือสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการให้ความเห็นชอบการจัดสรรงบประมาณในการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการดับเพลิง ดั่งคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ทุกทุกเดือนจะมีน้องๆ เอาถังเคมีและให้ความรู้ให้ความอะไรในชุดให้คำแนะนำการใช้ดับเพลิงเบื้องต้นเบื้องต้นว่าเกิดเหตุใช้อย่างไร อพยพอย่างไร ลักษณะนี้ให้ความรู้ตลอดนะ แล้วก็จะมีการประชุมประจำเดือนก็จะเรียกผู้นำชุมชนไปประชุมที่เทศบาล” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 8, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

“การสร้างเราก็ได้นี้แหละเราก็ให้ความรู้ความอะไร เบื้องต้นนะคือก็มันจะมีคณะกรรมการแต่ละชุมชนเราจะให้ความรู้แล้วเวลาเขาขอไปทำงบประมาณทำอะไร แล้วก็ให้ความรู้เขาไปว่าก่อนที่เจ้าหน้าที่เข้าไปถึงคุณต้องช่วยอย่างไรต้องบอกประชาชนอย่างไรให้ความร่วมมือในการป้องกันภัยอย่างไรลักษณะนี้คือบอกวิธีเขาเพื่อไม่ให้ประมาทหรือว่าเลินเล่ออะไรลักษณะนี้” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 8, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

บทบาทของผู้นำชุมชนเองก็ยังมีส่วนในการที่จะสนับสนุนเป็นคะแนนเสียงในการมีประชามติของสมาชิกสภาท้องถิ่นเพื่อช่วยในการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการอค์ศึภัยของพื้นที่ ดั่งคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ตัวแทนพวก สท. จะเป็นตัวแทนผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่จะรู้ปัญหาดีเขาก็จะนำเสนอของงบประมาณซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ในด้านนี้ในการยกมือสนับสนุนว่าอย่าง ดับเพลิงต้องการถังน้ำยาเคมี ต้องการรถดับเพลิง ต้องการอุปกรณ์ที่ทันสมัย เขาก็ยกมือให้เพื่อทำงบประมาณเสนองบประมาณผ่านสภา” (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 8, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ส่วนในทัศนะและวิธีการปฏิบัติของภาคเอกชน มองว่าภาครัฐไม่สามารถที่จะให้ความดูแลเรื่องของอัคคีภัยให้กับสถานประกอบการได้ ตัวอย่าง ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่เช่นทรัลเวสเกต ซึ่งมีประชาชนเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐเองมีสถานที่ตั้งของสถานีดับเพลิงอยู่ในระยะห่างจากสถานประกอบการของเอกชน ไม่สามารถเข้าระงับเหตุได้ทันภายในระยะเวลาตามมาตรฐานที่กำหนด จนเกิดเป็นความเสียหายที่สำคัญ ซึ่งหากเกิดเหตุเพลิงไหม้จนอาจกลายเป็นเพลิงไหม้ขนาดใหญ่หรือจนมีอาจควบคุมได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั้งในเรื่องของความเสียหายทางด้านทรัพย์สินกระทบต่อการให้บริการลูกค้าหรือผู้ให้บริการ และกระทบต่อการประกอบกิจการของบริษัทห้างร้านต่าง ๆ จนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการรายย่อย สถานประกอบการเอกชนเอง จึงต้องมีจัดการตนเองก่อน โดยได้จัดตั้งทีมดับเพลิงหรือที่เรียกกันว่าทีม Fire Man ซึ่งทางผู้บริหารของห้างสรรพสินค้าได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของอัคคีภัย เพราะเนื่องจากเคยเกิดเหตุการณ์อัคคีภัยหลายเหตุการณ์ที่ผ่านมา สร้างความเสียหายให้แก่สถานประกอบการ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“สถานประกอบการต้องสำรวจ เรียนรู้ว่าหน่วยราชการมีภาวะที่สามารถคุ้มครองเขาได้ไหม ภายใน 8 นาทีไหม หรือจะมาอะไรได้ไหมเขาจะต้องสร้างเหตุการณ์ที่จะไม่ทำให้ไฟเกิดการลุกลามเพราะอะไรรู้ไหม เพราะการที่ไฟเกิดขึ้น 8 นาที เกิดการติดต่อกลุกลาม ทำให้ยากต่อการระงับเหตุการณ์ สิ่งเหล่านี้ก็คือเป็นพื้นฐานที่ทำให้หน่วยงานเอกชนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจยิ่งกว่า หน่วยราชการเนี่ยไม่สามารถที่จะคุ้มครองความปลอดภัยให้ได้ตามเวลาที่กำหนดแล้วเพราะแผนชาติเนี่ยแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ” (ที่ปรึกษาด้านอัคคีภัยสถานประกอบการ 3, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2562)

ในแนวทางของสถานประกอบการ มีวิธีการที่จะสร้างความปลอดภัยให้แก่ทุกส่วนด้วยการนำส่วนของการจัดการอัคคีภัย คือ การจัดการขณะเกิดเหตุ มีจัดการฝึกซ้อมการดับเพลิงและการอพยพหนีไฟ เป็นประจำอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ตามกฎกระทรวง ที่กำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการและดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2555 ของกรมสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน ซึ่งในการฝึกแต่ละครั้งมีการสร้างสถานการณ์จำลองในพื้นที่ของสถานประกอบการนั้น ๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้แก่พนักงาน ตามกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การเข้าระงับเหตุเบื้องต้น การเกิดไฟขนาดใหญ่ จนการสั่งอพยพ ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ร่วมสังเกตการณ์ฝึกอบรมดังกล่าว ได้สังเกตเห็นอากัปกริยาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้ที่เข้าร่วมทุกคนเต็มไปด้วยความตั้งใจตั้งใจ และให้ความสำคัญกับการฝึกซ้อมและการฝึกซ้อมแต่ละครั้งก็จะมีเชิญเจ้าหน้าที่จากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานท้องถิ่น ทหาร ตำรวจ ฝ่ายปกครอง สถานพยาบาล เข้าร่วมการฝึกซ้อม และสังเกตการณ์ฝึก ตลอดจนร่วมให้คำแนะนำ

รับฟังปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการฝึกซ้อมดังกล่าว เพื่อนำกลับไปแก้ไขปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ภาครัฐที่มีหน้าที่ดูแลท้องที่ก็จะไปร่วมในการฝึกอบรมของสถานประกอบการเมื่อมีการนัดหมายจากภาครัฐอย่างเช่นกันเช่นเป็น อบต. เทศบาลนคร เทศบาลเมือง หรือจะเป็น ปก. หรือทางทหาร ตำรวจก็ตามแต่ ก็จะมีส่วนเข้าสังเกตการณ์ในการซ้อมแผนแล้วก็โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมสวัสดิการคุ้มครองแรงงานซึ่งเป็นผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงเขาจะมาตรวจสอบแผนว่าได้ทำถูกต้องไหมตามกฎหมายของกระทรวงหรือเปล่า” (ที่ปรึกษาด้านอค์กิจสถานประกอบการ 1, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ส่วนในสถานประกอบการขนาดใหญ่เขาจะมีทีมไฟแมนประจำสถานประกอบการอย่างห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ทางนโยบายของผู้บริหารเองก็ไม่ทอดทิ้งประชาชน พยายามให้หน่วยดับเพลิงของทางห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลทุกสาขา สามารถออกช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบเหตุอค์กิจได้ในระยะรัศมี 2 กิโลเมตร อีกทั้งยังมีกิจกรรมสนับสนุนให้แก่ชุมชนเสี่ยงอค์กิจ อบรมให้ความรู้เด็กและเยาวชน มอบถังดับเพลิงให้แก่วัด โรงเรียน อบรมวิธีการใช้ การบำรุงรักษา เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“ทุกศูนย์การค้าเซ็นทรัลเรามีนโยบายจากสำนักงานใหญ่ให้ออกช่วยเหลือประชาชนในเมื่อมีเหตุเพลิงไหม้ในรัศมีไม่เกิน 2 กม. คือสามารถออกได้ทันทีแล้วก็จะขนเครื่องไม้เครื่องมือเครื่องสูบน้ำหน้ากาหายใจพัดลมระบายควัน” (ที่ปรึกษาด้านอค์กิจสถานประกอบการ 1, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ในทัศนะของภาคเอกชนยังมีอีกมุมมองว่าทิศทางของประชารัฐตามแนวทางในการจัดการอค์กิจในอนาคต สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้เสนอว่า หน่วยงานภาครัฐต้องเอื้ออำนวยให้กับองค์กรภาคเอกชนในการให้โอกาสในการฝึกอบรมให้กับประชาชน แม้กระทั่งในการจัดตั้งหน่วยดับเพลิงย่อย ๆ เหมือนอย่างที่เอกชนทำอยู่ในปัจจุบัน ภาครัฐจะต้องออกไปให้ความรู้แก่ประชาชนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถเชื่อมต่อกันระหว่างหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ สถานีดับเพลิงจะต้องเป็นหลักในการฝึกอบรมประชาชน เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับสถานที่ ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในภาครัฐว่าสามารถที่จะคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ประชาชน เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจก็จะเป็นการสนับสนุนหน่วยงานของภาครัฐในการจัดการกับอค์กิจไม่เป็นการกีดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งในการนำแนวคิดประชารัฐมาใช้ในการจัดการอค์กิจนั้นภาครัฐจะต้องยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการจัดการภัยพิบัติที่เกิดขึ้น สิ่งเดียวที่ภาครัฐสามารถทำได้ก็จะต้องอาศัยชุมชน ต้องพัฒนาพื้นฐานหรือการประเมินความเสี่ยงโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการกับอค์กิจ เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการกับอค์กิจในจังหวัดนนทบุรี

ในข้อเสนอแนวทางในการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอค์กิจของจังหวัดนนทบุรีนั้น ส่วนของภาคประชาสังคมกล่าวในทิศทางเดียวกับภาคเอกชนว่า หน่วยงานภาครัฐที่เป็นเจ้าหน้าที่ดับเพลิงหรือสถานีดับเพลิง จะต้องพยายามเข้าถึงชุมชน ต้องเข้าไปให้ความรู้แก่ชุมชนในพื้นที่ของชุมชนเอง เพื่อให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการจัดการอค์กิจ เนื่องจากลักษณะโครงสร้างทางกายของแต่ละชุมชน

มีความแตกต่างกัน บางชุมชนเป็นชอยแคบระดับเพลิงเข้าไม่ได้ มีความสลับซับซ้อนของทางเข้า บางชุมชนเป็นชอยตันเข้าออกได้ทางเดียว หรือแม้แต่บางชุมชนเป็นชุมชนแออัดที่อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมองว่าหากมีการเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยโดยเฉพาะในพื้นที่ก็จะทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความคุ้นเคยกับสถานที่นั้น ๆ คุ้นเคยกับประชาชน ทำให้ประชาชนเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ประชาชนเองก็จะสามารถเชื่อมโยงประสานการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในภาครัฐว่าหากเกิดเหตุการณ์จริง ทุกคนในชุมชนรู้ว่าตนเองจะต้องทำอะไร อย่างไร ซึ่งในการปฏิบัติที่ผ่านมาจากการร่วมสังเกตการณ์ของผู้วิจัยยังพบว่าประชาชนหลายส่วนให้ความสำคัญ สนใจในเรื่องของผลกระทบของอัคคีภัย จนพยายามที่จะช่วยกันป้องกันในพื้นที่อยู่อาศัยของตน และภาคประชาชนเองมีความต้องการให้ภาครัฐจัดส่งเจ้าหน้าที่ออกสำรวจชุมชนอยู่เป็นประจำ ตรวจอุปกรณ์ดับเพลิงภายในชุมชนร่วมกับชุมชน แนะนำวิธีการใช้การบำรุงรักษาอุปกรณ์ดับเพลิงให้แก่ประชาชนเพราะเรื่องอัคคีภัยนั้นเป็นเรื่องที่ถ้าไม่เกิดขึ้นผู้คนที่ไปมักจะมองข้าม หากภาครัฐเข้าไปให้ความรู้หรือสร้างความสัมพันธ์กับภาคประชาชน ก็จะเป็นการสร้างเครือข่ายร่วมระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคม ทำให้เหตุการณ์อัคคีภัยที่เกิดขึ้นอาจจะมี ความรุนแรงที่ลดลง เนื่องจากประชาชนสามารถที่จะมีความรู้ความสามารถในการจัดการอัคคีภัยได้เบื้องต้น เป็นไปตามแนวทางที่ภาครัฐพยายามทำเพื่อแก้ไขปัญหาอัคคีภัยได้อย่างจริงจัง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“อันแรกเลยต้องปลูกฝังจิตสำนึกประธานชุมชนทุกชุมชน ให้เขาเข้าใจว่าเรื่องนี้มันเรื่องใหญ่นะ การป้องกันเบื้องต้นเป็นหน้าที่ของคุณนะ ไม่ใช่หน้าที่ของเทศบาล หน้าที่คุณเลยคุณจะต้องทำไงก็ได้ให้ลูกบ้านเข้าใจว่าเวลามันเกิดแล้ว หลังคามันติดกันแบบนี้ มันรอดไหมเนี่ย ดัดไฟแล้วมันไปเรื่อยแหละ แล้วก็อย่างหนึ่งความตื่นตระหนกนี้แหละ ทำให้แทนที่จะดับได้ง่ายๆ เนี่ยทำให้วิ่งกันวุ่นชนกันไปหมด” (ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่าภาคประชาสังคม หรือกลุ่มประชาชนที่มีบทบาทสำคัญ ในการทำหน้าที่ช่วยเหลือภาครัฐอย่างเช่น กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มคนเหล่านี้บางส่วนจะทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อสม. เป็นกลุ่มคนที่อุทิศตนเพื่อสังคมหรือชุมชนของตนเองในการที่จะช่วยกันสอดส่องดูแล ตรวจสอบหาจุดเสี่ยงภัย ความล่อแหลม และโอกาสที่จะเกิดภัยในพื้นที่ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

“การประชุมประชาคม พวกเราก็มีโอกาสได้เข้าไป 5 คน ไปศึกษากับชุมชนชนแล้วเราก็แจ้งกับชุมชนว่าปัญหาที่มันเกิดขึ้น ส่วยใหญ่เกี่ยวกับเรื่องพื้นไฟเนี่ย เกิดจาก หนึ่งสายที่มันละโยงละยางเนี่ย เยอะไปหมดแล้วใครเป็นคนดูแล” (อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 1, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2562)

“ตอนนี้ป่าทำอะไรรู้ไหม ป่าพิมพ์ A 4 สาธารณภัยฝ่ายพลเรือน ไฟไหม้โทรไปเบอร์นี้เลย ดับเพลิง ทั้ง 2 เบอร์ แจ้งทั้งชุมชน และก็บอกให้คอยดูแลกันถ้าเพื่อเพลิงมันไม่ไหวก็ให้โทรแจ้งตามเบอร์นี้ นะ” (อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 2, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2562)

ซึ่งกลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเหล่านี้เป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องของการจัดการกับภัยพิบัติได้ในทุกกรณี ในสังคมเมือง อย่างจังหวัดนนทบุรีภัยพิบัติที่เกิดขึ้นบ่อย ซึ่งในเรื่องของอัคคีภัยเองกลุ่ม อปพร.ก็จะมีกลุ่มของอปพร. กระจายอยู่ในชุมชนในแต่ละพื้นที่ ก็จะสอดส่องดูแลบ้านเรือนไหนที่มีวัสดุอุปกรณ์สะสม เป็นจำนวนมากที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยก็จะช่วยกันแจ้งเตือนช่วยการดูแลรักษาอุปกรณ์ดับเพลิงที่มีอยู่ในชุมชน ในพื้นที่ของตน

จากข้อมูลที่ได้รับข้อมูลสำคัญได้กล่าวถึงแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี เมื่อวิเคราะห์ที่ในภาพรวมทั้ง 4 ด้านตามวงจรการจัดการคุณภาพ PDCA นั้นพบว่า **ด้านการวางแผน** นั้น ภาครัฐเริ่มผลักดันให้ภาคประชาสังคมในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในการจัดการตนเอง รองรับกับสถานการณ์ความเสี่ยงอัคคีภัยในพื้นที่ กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ รวมทั้งลำดับขั้นตอนการดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจความเสี่ยงในพื้นที่ของตน ลดความผิดพลาดอันเป็นผลที่ไม่พึงประสงค์ อีกแนวทางหลักที่สำคัญเป็น **การนำแผนไปปฏิบัติ** นั้น ภาครัฐพยายามเน้นการฝึกในสถานการณ์จำลองการระงับอัคคีภัยเบื้องต้นเพราะเชื่อว่าเป็นวิธีการในการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเพื่อให้ประชาชนรู้จักวิธีการรับมือ และอาศัยภาคเอกชน สถานประกอบการ นิติบุคคล ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยอีกทางเพราะประชาชนส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่กับการปฏิบัติงานในสถานประกอบการต่าง ๆ ในพื้นที่ ตามข้อมูลประชากรแฝงที่สำนักงานสถิติแห่งชาติได้รวบรวมไว้ที่กล่าวว่าจังหวัดนนทบุรีมีประชากรแฝงทั้งกลางวันและกลางคืน ซึ่งประชากรแฝงส่วนใหญ่เข้ามาทำงานและศึกษาเล่าเรียน จึงเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตอยู่ในสถานที่ทำงาน เป็นส่วนใหญ่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างเครือข่ายในภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทสำคัญอีกทางหนึ่ง ในอีกส่วนที่มีความสำคัญที่เปรียบเสมือนตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี ก็คือ **การตรวจสอบ** ในด้านนี้ได้มีการดึงเอาทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เข้ามาพร้อมกันตรวจสอบการปฏิบัติการด้านการจัดการอัคคีภัยในพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรี เข้าตรวจสอบอาคารสูง อาคารขนาดใหญ่ สถานบริการต่าง ๆ พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติจากหน่วยงานกลางเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบ อีกทั้งอาศัยการประเมินและการรับฟัง ความคิดเห็นจากภาคประชาชน และอาศัยภาคประชาสังคม เช่น อาสาในพื้นที่คอยตรวจสอบสิ่งผิดปกติ ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น แล้วนำผลลัพธ์ที่ได้มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ในส่วนสุดท้าย คือ **การปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม** ได้ดึงภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนโดยการให้ภาคประชาสังคม ตัวแทนชุมชนเข้ามาร่วมในการประเมิน ความเสี่ยง เพราะเป็นผู้ที่เข้าใจพื้นที่โดยตรง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการจัดทำแผนของหน่วยงานท้องถิ่นที่รับผิดชอบด้านการจัดการอัคคีภัย ทั้งนี้ภาครัฐยังพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการระงับเหตุอัคคีภัยเบื้องต้น พร้อมทั้งพยายามสร้างเครือข่ายชุมชนในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางการจัดการภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำมาเสนอแนวทางอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอัคคีภัย ว่า เป้าหมายสูงสุดของการจัดการอัคคีภัยไม่ใช่การแก้ไขปัญหาเพียงชั่วขณะใดขณะหนึ่ง แต่ยังรวมถึงการที่จะทำให้ปัญหาการเกิดอัคคีภัยเกิดขึ้นน้อยลงในอนาคต โดยที่ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันผลักดันในเรื่องของอัคคีภัยเป็นปัญหาหลักอีกปัญหาหนึ่งที่จังหวัดนนทบุรีกำลังเผชิญหน้าในอนาคต เนื่องมาจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน จนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมในพื้นที่ ทั้งที่อยู่อาศัย และสถานที่ทำงาน ที่จะทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยได้ตลอดเวลา

การวางแผนของภาครัฐนั้นจะต้องสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นแผนสำเร็จฉบับประชาชนให้ได้ สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย และเป็นแผนการที่พร้อมสำหรับการดำเนินการ พร้อมจะต้องจัดทำแผนการติดตาม และประเมินผลควบคู่กัน เพื่อเป็นการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ และจะต้องมีการคาดการณ์สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาส่วนในการนำแผนไปปฏิบัติ ซึ่งตามทีปัจจุบันภาครัฐได้ออกมาปฏิบัติการเชิงรุก ในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายซึ่งก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการแทนภาครัฐ และให้ภาคเอกชนคอยช่วยสนับสนุนภาครัฐอีกทางในด้านของการพัฒนาความรู้ ทักษะในการแก้ไขปัญหาอค์ศิภัยร่วมกับภาครัฐ แต่สิ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่พัฒนาให้เกิดขึ้นในพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีนั้น คือ การที่ภาคประชาสังคม และประชาชนในพื้นที่นั้นลุกขึ้นมาปฏิบัติการเชิงรุกเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ จากทีปัจจุบันเจ้าหน้าที่รัฐออกมาอบรมให้ความรู้ประชาชนให้ประชาชนรู้จักรับมือกับปัญหาอค์ศิภัยในลักษณะของเชิงรับ แต่แนวทางที่ควรเกิดขึ้นนั้นจะต้องผลักดันในภาคส่วนของประชาสังคม ประชาชนนั้นสามารถที่จะปฏิบัติการเชิงรุกในพื้นที่ของตนเองได้ โดยให้ชุมชนดูแลกันเอง มีการวางแผนชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ สื่อออนไลน์ ที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย ผ่านแอปพลิเคชันทางมือถือ โดยให้รูปแบบของสื่อในลักษณะของเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นหรือเคยเกิดขึ้น แสดงถึงความเสียหายและผลกระทบที่ผ่านมาในพื้นที่ของชุมชนนั้น หรือพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวถึงเห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจนเกิดเป็นจิตสำนึกในตนเองและเป็นการสร้างจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวม พร้อมทั้งเพิ่มความถี่ในการฝึกซ้อมสถานการณ์จำลองในพื้นที่เสี่ยงอค์ศิภัยเพื่อสร้างความคุ้นเคยและเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ชุมชนที่เสี่ยงต่อการเกิดอค์ศิภัย และสร้างความร่วมมือกันในการรักษาความปลอดภัยลดปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่ ร่วมกันตรวจตราเครื่องมือ เครื่องใช้ในการดับเพลิงขั้นต้น พร้อมทั้งร่วมกันตรวจสอบปัจจัยเสี่ยงต่างแล้วร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันโดยภาครัฐคอยเป็นเพียงผู้สนับสนุนจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการระงับเหตุเบื้องต้น เพราะการลดผลกระทบเมื่อเกิดอค์ศิภัยขึ้นที่ดีที่สุด คือ การระงับเหตุขั้นต้น เพราะถ้าหากประชาชนสามารถที่จะจัดการอค์ศิภัยเบื้องต้นได้แล้วก็จะสามารถลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเอง สุดท้ายภาครัฐจะต้องผลักดันแนวทางที่จะต้องเตรียมความพร้อมให้ประชาชน เพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับอค์ศิภัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงอค์ศิภัยให้มีความตระหนักถึงความรุนแรงและผลกระทบของอค์ศิภัยเน้นการมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไข เพื่อให้ชุมชนมีความปลอดภัยอย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐ ในการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี เนื่องมาจากจังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่ที่ติดต่อกับ กรุงเทพมหานคร มีประชากรเข้ามาอยู่อาศัย ศึกษาเล่าเรียน ประกอบอาชีพ และเข้ามาทำงาน ซึ่งมีทั้ง ประชากรที่เป็นประชากรดั้งเดิมของจังหวัดนนทบุรี และประชากรแฝง ทั้งแฝงกลางวัน และกลางคืน เป็นจำนวนมาก ทำให้จังหวัดนนทบุรีเกิดความหลากหลายทางกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งยังมีการก่อสร้าง อาคารที่พักอาศัยเริ่มมีโครงการหมู่บ้าน และอาคารสูง คอนโด กำลังก่อสร้างขึ้นเป็นจำนวนมาก และยังมี ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ สถานบริการ โรงงาน อยู่ปะปน ในพื้นที่ และพื้นที่บางส่วนของจังหวัดนนทบุรี ก็ยังมีพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ที่ขาดการดูแลรักษาสภาพของพื้นที่นั้นจากเจ้าของที่ดิน จากสภาพของจังหวัด นนทบุรีมีความเสี่ยงที่จะมีโอกาศเกิดอค์ศึภยได้ง่าย เพราะเมื่อมีประชากรมากขึ้น ก็เกิดความแออัด ของประชากร เกิดปัญหาเรื่องอื่น ๆ ตามมา ซึ่งปัญหาหนึ่งที่สำคัญที่เกิดขึ้นไม่น้อยไปกว่าปัญหาอื่น ก็คือปัญหาเรื่องของการเกิดอค์ศึภยในพื้นที่ ทั้งที่เกิดกับบ้านเรือนของประชาชน ซึ่งมาจากการใช้อุปกรณ์ ไฟฟ้าที่ไม่ได้มาตรฐาน ความประมาท การอุ่นอาหารทิ้งไว้แล้วไปทำกิจกรรมอื่น ทำให้เกิดเพลิงไหม้ ลุกกลาม และการเกิดเพลิงไหม้ขึ้นในพื้นที่รกร้าง อันเนื่องมาจากการเผาทำลายพื้นที่รกร้างเพื่อปรับพื้นที่ การเผาเพื่อประกอบกิจกรรมอื่น ๆ แล้วเกิดเพลิงไหม้ลุกลามเกินการควบคุม ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี ต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของการจัดการอค์ศึภย ทั้งการป้องกัน การจัดการขณะ เกิดภัย และการช่วยเหลือหลังเกิดภัย การสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สร้างความตระหนักรู้ถึง ความสำคัญของปัญหาอค์ศึภย รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชน

โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อพรรณนาการจัดการ อค์ศึภยตามแนวทางประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี ระบุปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอค์ศึภย ตามแนวทางประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี และสร้างแนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการ อค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ แนวคิดประชารัฐ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพ PDCA ของ W.Edwards Deming ที่เป็นผู้เสนอแนวคิดในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องตลอดเวลา เน้นการ เปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมองค์การโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการปรับปรุงทั่วทั้งองค์การ มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์การจัดการอค์ศึภย เนื่องจากกระบวนการเกิดอค์ศึภยนั้นมีพัฒนาการ ที่เปลี่ยนแปลง แตกต่างกัน และมาจากหลายสาเหตุ การจัดการอค์ศึภยที่มีคุณภาพภาพจึงเป็นเครื่องมือ ที่มีความสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องมีการวางแผนในการตัดสินใจ มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับแผน มีการ ตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติ และนำมาสู่การปรับปรุงการปฏิบัติให้สามารถจัดการกับอค์ศึภยได้อย่าง มีประสิทธิภาพตามรูปแบบของการเกิดอค์ศึภยที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งขอบเขตการศึกษา

ในครั้งนี้ ได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับภาพรวม ในการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรีการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม ปัญหาที่เกิดขึ้น ในเรื่องของการจัดการอค์ศึภยโดยใช้กลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี ระหว่าง ระยะเวลาก่อนเกิดเหตุขณะ เกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ จนนำมาสู่การนำเสนอแนวทางในการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการ อค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งในการศึกษาวิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูล สำคัญ การสนทนาแบบกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย การเข้าร่วมสังเกตการณ์ ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารสำคัญและสื่อออนไลน์ เพื่อความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูลการวิจัย จึงสามารถสรุปผลการวิจัยเป็นรายด้านได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพรรณนาการจัดการอค์ศึภยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี ระบุปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอค์ศึภย และสร้างแนวทางการขับเคลื่อน กลไกประชารัฐในการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพ PDCA มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.1 การจัดการอค์ศึภยตามแนวทางกลไกประชารัฐในการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี

จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการอค์ศึภยโดยใช้กลไกประชารัฐ ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคม ของจังหวัดนนทบุรี นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยศึกษา เกี่ยวกับการจัดการอค์ศึภยในด้านการวางแผน ด้านการนำไปปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ และด้านการ ปรับปรุงให้เหมาะสม ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1) ด้านการวางแผน

การวางแผนการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี เป็นหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี จะเป็นผู้นำแผนแม่บทในการจัดการอค์ศึภยของกรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่ง โดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรีนำแผนแม่บทมาปรับให้สอดคล้องกับภาพรวมของจังหวัดนนทบุรี มีการกำหนดโครงสร้าง และมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ แล้วมอบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินจัดทำแผน ให้สอดคล้องกับโครงสร้างของแต่ละหน่วยงานและตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละพื้นที่ซึ่งประกอบด้วย แผนการป้องกันและระงับอค์ศึภย แผนการรณรงค์ แผนการฝึกอบรม แผนปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉิน และแผนการฟื้นฟูช่วยเหลือหลังจากเกิดเหตุ

การจัดทำแผนจัดการอค์ศึภยในพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรี ได้จัดทำออกมาเป็นแผนป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้นำแผน แม่บทการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดนนทบุรี มาจัดทำเป็นแผนเฉพาะกิจด้านการจัดการ อค์ศึภยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความสอดคล้องต่อสภาพพื้นที่ และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น ๆ โดยหน่วยงานภาครัฐจะร่วมกับผู้นำชุมชนเข้าสังเกตและประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยงแล้วว่าพื้นที่ตรงไหนมีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่มีส่วนเข้าร่วมในการป้องกันและระงับอค์ศึภย ซึ่งภาครัฐดำเนินการเตรียมพร้อมจัดการ เครื่องมือเครื่องใช้ประเภทต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสมและมีความพร้อมในการปฏิบัติงาน

การวางแผนในด้านกำลังพล พนักงานดับเพลิงแต่ละหน่วยงานเองให้มีความพร้อมในการปฏิบัติตลอด 24 ชั่วโมง มีการพัฒนาทักษะทั้งด้านความรู้ ทักษะในการเข้าระงับเหตุเพลิงไหม้ หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะดำเนินการจัดส่งพนักงานดับเพลิงไปฝึกอบรมยังสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ของวิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมีการดำเนินการฝึกซ้อมภายในหน่วยงาน

การวางแผนด้านอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการดับเพลิง ก็มีการจัดให้เพียงพอต่อปฏิบัติงาน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการดับเพลิง มีทั้งรถดับเพลิง รถบรรทุกน้ำดับเพลิง รถอุปกรณ์กู้ภัย และเครื่องมืออื่นที่จำเป็นต่อการจัดการกับอัคคีภัยมีการจัดเตรียมไว้อย่างเพียงพอ ส่วนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก เช่น เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนนทบุรี มีอุปกรณ์อยู่จำนวนหนึ่งซึ่งก็พยายามจัดให้พร้อมต่อการปฏิบัติงานเช่นเดียวกัน พร้อมทั้งจัดหาอุปกรณ์ในการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นในแก่ชุมชนที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย ทั้งถึงดับเพลิงเบื้องต้น เครื่องสูบน้ำชนิดหอบหาม เครื่องสูบน้ำดับเพลิงขนาดใหญ่ติดตั้งในชุมชนที่รถดับเพลิงเข้าไม่ถึงซึ่งถือเป็นการจัดการอัคคีภัยเชิงป้องกัน

2) ด้านการนำแผนไปปฏิบัติ

แผนการป้องกันและระงับอัคคีภัย เป็นการติดตั้งถังดับเพลิงให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถนำไประงับเหตุเบื้องต้นได้ โดยชุมชนจะต้องร่วมกันดูแลรักษาอุปกรณ์ป้องกันและระงับอัคคีภัยให้มีสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ หากพบว่ามียุกรณ์ใดชำรุด จะแจ้งเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นนั้นๆ เข้าแก้ไขให้มีสภาพพร้อมใช้งาน รวมถึงมีการประสานกับผู้นำชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็น รับฟังปัญหาที่ประชาชนต้องการ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการของประชาชน

แผนการรณรงค์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม การให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาอัคคีภัยและผลกระทบของอัคคีภัยที่เกิดขึ้นผ่านช่องทาง หรือสื่อต่าง ๆ ทั้งแผ่นพับ การออกประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยต่างๆ เข้าไปกับโครงการอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน เช่น โครงการที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ ในการเอาชีวิตรอดจากอัคคีภัย โดยมีการประชาสัมพันธ์สาเหตุของการเกิดอัคคีภัย วิธีการเลือกใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ได้มาตรฐาน เนื่องจากถือว่าเป็นสาเหตุหลัก ๆ ของการเกิดอัคคีภัยในพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรี

แผนการฝึกอบรม เน้นในการฝึกภาคสนาม คือ การจำลองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ เช่น การเกิดไฟไหม้จากก๊าซหุงต้ม ไฟไหม้จากไฟฟ้าลัดวงจร เป็นการฝึกปฏิบัติตามฐานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนเกิดความคุ้นเคยและกล้าที่จะเข้าระงับเหตุเบื้องต้นด้วยตนเองอย่างปลอดภัย ส่วนในภาคเอกชนที่มีศักยภาพ มีความพร้อมที่จะจัดฝึกอบรมให้กับพนักงานได้ซึ่งก็เป็นไปตามมาตรฐานที่กรมคุ้มครองสวัสดิการและแรงงานกำหนดให้มีการจัดการฝึกซ้อมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งนั้น ก็มีการจำลองสถานการณ์การเกิดเพลิงไหม้ขึ้น เพื่อพัฒนาพนักงานให้มีความรู้ ความเข้าใจ ตั้งแต่ทฤษฎีของการเกิดไฟ ประเภทของไฟ วิธีการเลือกใช้อุปกรณ์ระงับอัคคีภัย จนถึงขั้นตอนการอพยพหนีไฟ เพราะทางภาคเอกชนมีความหวังว่าบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าร่วมการฝึกอบรมจะนำความรู้ไปต่อยอดในการถ่ายทอดให้กับบุคคลในครอบครัวและชุมชนต่อไปได้

แผนปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉิน จะประกอบด้วยทีมดับเพลิงและกู้ภัยจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าระงับเหตุเพลิงไหม้เบื้องต้นแล้วก็มีทีมสนับสนุนจากหน่วยงานภาคประชาสังคม อาทิมูลนิธิร่วมกตัญญู สยามนันท ป่อเต็กตึ๊ง ริมสวน บัวเพ็ชร และอื่น ๆ ร่วมปฏิบัติการด้วยทุกครั้ง

จึงมีการจัดระบบการสั่งการหรือการบัญชาการที่เกิดเหตุเพื่อลดความสับสนในการปฏิบัติงาน ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่นก็จะมีการบริหารจัดการในสถานการณ์นั้น ๆ

แผนการฟื้นฟู เป็นเรื่องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของร่วมกับหน่วยงานกลางของ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี กษัตริย์จังหวัดนนทบุรี ร่วมกับมูลนิธิ และองค์กรภาคเอกชน ให้การช่วยเหลือในด้านการศึกษาในเบื้องต้น ประกอบกับมีการช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยของศูนย์ช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) ด้านการตรวจสอบ

ในการตรวจสอบมีกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานในการบริหารจัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2555 โดยกระทรวงแรงงาน ที่จะเป็นตัวบังคับใช้ทั้งหน่วยงานราชการและเอกชน และเป็นเครื่องมือตรวจสอบแผนในการจัดการอัคคีภัยทั้งหมดว่าเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ เพื่อความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้างในเรื่องของการป้องกันและระงับอัคคีภัยที่มีมาตรฐาน

ในส่วนของการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกก็จะมีประเมินตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเกณฑ์ชี้วัดและค่าเป้าหมายขั้นต่ำของการจัดบริการสาธารณะในด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เปรียบเทียบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับองค์กรข้างเคียงที่มีระดับเท่ากัน ใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นหรือจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานจัดบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

การตรวจสอบด้านอุปกรณ์ในระยะก่อนเกิดอัคคีภัย เช่น ถังดับเพลิง เครื่องมือป้องกันอัคคีภัย มอบเครื่องดับเพลิงชนิดหาคาบหาม ชนิดติดตั้งถาวรในชุมชน หน่วยงานภาครัฐก็จะร่วมมือกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ในการตรวจสอบเครื่องมือ เครื่องใช้ในการดับเพลิง โดยจะมอบให้เป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชนเป็นตัวหลักในการตรวจสอบเครื่องมือต่าง ๆ

ในส่วนนี้ผู้นำชุมชนมีวิธีการที่จะตรวจสอบอุปกรณ์ดับเพลิงที่ติดตั้งตามชุมชนโดยให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ช่วยตรวจสอบ หรือสอดส่องดูแล สภาพของอุปกรณ์ดับเพลิง หากพบเห็นว่ามีสิ่งผิดปกติ อย่างเช่น ถังดับเพลิงชนิดผงเคมีแห้ง หากเกจวัดแรงดันไม่อยู่ในตำแหน่งปกติ ก็จะมาแจ้งผู้นำชุมชนหรือประธานชุมชนให้รีบประสานเจ้าหน้าที่ของภาครัฐเข้ามาตรวจสอบอีกครั้ง

การตรวจสอบของภาคเอกชนนั้น จะมีเจ้าหน้าที่ของภาครัฐเข้าตรวจสอบร่วมด้วยโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของสถานประกอบการในพื้นที่ เพื่อตรวจสอบมาตรฐานของอุปกรณ์ในการป้องกันอัคคีภัยที่มีอยู่ในสถานประกอบการ ให้ความรู้ ชี้แนะ หรือแนะนำเกี่ยวกับเทคโนโลยีในการดับเพลิง ในสถานประกอบการต่าง ๆ ส่วนในสถานประกอบการขนาดใหญ่ ที่มีการจัดตั้งที่ดับเพลิงของตนเองก็จะมีตรวจสอบอุปกรณ์ดูแลความปลอดภัยในสถานที่ของตนเองอย่างเป็นประจำ

การตรวจสอบสถานการณ์ขณะเกิดเหตุหน่วยงานภาครัฐประเมินสถานที่เกิดเหตุว่ามีความกว้างของทางเข้าเพียงพอต่อขนาดรถดับเพลิงที่จะเข้าไปประจักษ์เหตุ การจราจรระหว่างสถานีดับเพลิงกับที่เกิดเหตุมีสภาพการจราจร ซึ่งมีลักษณะที่เป็นกรตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุพร้อมกับการเริ่มปฏิบัติการไปสถานที่เกิดเหตุเพื่อช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละเหตุการณ์

การตรวจสอบโดยภาคประชาชนเองในการเสนอแนะแสดงความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นการตรวจสอบข้อบกพร่อง และนำปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เสนอต่อเจ้าหน้าที่ส่วนของภาครัฐ เพื่อนำปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้กลับไปปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละพื้นที่

4) ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

ในเรื่องของความเพียงพอของเครื่องมือดับเพลิงขั้นต้น ซึ่งหน่วยงานภาครัฐพยายามที่จะดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทั้งการสรรหาอุปกรณ์มาทดแทนของเดิมที่ชำรุดทรุดโทรม พร้อมทั้งเพิ่มอัตราค่าจ้างให้เพียงพอ พร้อมรับมือกับสถานการณ์จะเกิดขึ้น และหากอุปกรณ์บางอย่างที่ไม่สามารถจัดหาได้ในทันที หน่วยงานรัฐจึงมีการลงพื้นที่คอยเฝ้าระวังเหตุอยู่อย่างสม่ำเสมอ และสนับสนุนงบประมาณในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

หลังจากการปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยจากอัคคีภัยแล้วนั้น จะมีการประชุมสรุปผลการปฏิบัติ สอบถามปัญหาอุปสรรคในการจัดการกับอัคคีภัยในแต่ละครั้งที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ขึ้น เป็นลักษณะของการวิเคราะห์ผลสำเร็จของการจัดการในแต่ละกรณี ตั้งแต่ในเรื่องของเครื่องมือ เครื่องใช้ ในการจัดการอัคคีภัย ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ การจราจร สาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ในแต่ละครั้ง ซึ่งนำข้อมูลสรุปในเรื่องของสาเหตุของการเกิดเหตุเพลิงไหม้แล้วนำมาหาแนวทางในการประชาสัมพันธ์ ให้กับภาคประชาชน ภาคเอกชน ทราบ

ส่วนปัญหาเรื่องของเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นข้อเสนอต่อผู้บริหารของหน่วยงานท้องถิ่น ในการจัดหาเครื่องมือให้พร้อมต่อการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป ซึ่งเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่างอาจจะมีราคาที่สูง บางท้องถิ่นอาจจะต้องใช้งบประมาณเยอะหรือใช้ระยะเวลาในการจัดหามา ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองจึงต้องมีการทำความร่วมมือกันในการจัดการอัคคีภัย เพื่อบูรณาการการจัดการอัคคีภัย ทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ ในการระงับเหตุเพลิงไหม้ สร้างความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ และหน่วยงาน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการอัคคีภัย เป็นแนวทางหนึ่งที่ภาครัฐเองต้องพยายามทำงานร่วมกับภาคเอกชนเพื่อสร้างความมั่นใจเรื่องความปลอดภัยให้กับประชาชน ในส่วนของภาครัฐก็มีแนวคิดเกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องนี้อยู่แล้วแต่ก็รอการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งในการปฏิบัติขณะเกิดเหตุอัคคีภัยขึ้นในพื้นที่ที่ผ่านมาทุกหน่วยงานที่จะเข้าช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัย ทั้งหน่วยงานดับเพลิงของท้องถิ่น องค์กรการกุศล มูลนิธิต่าง ๆ ในพื้นที่ ประชาชนผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประชาชนในพื้นที่ ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวาย การสับสนในการสั่งการ ทำให้หลังจากการปฏิบัติงานก็จะมีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาร่วมประชุมกัน เพื่อให้มีการปฏิบัติที่เป็นทิศทางเดียวกัน

ส่วนนี้เป็นแนวทางที่ดีในการปรับปรุงการปฏิบัติในการจัดการอัคคีภัยในทุกกรณี เป็นไปในลักษณะของการต่อยอดปรับปรุงแผนงานในการปฏิบัติการป้องกันเชิงรุกเพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับพนักงาน ประชาชนโดยรอบพื้นที่ หรือแม้แต่ผู้ใช้บริการ ซึ่งในหลายพื้นที่ก็มีการให้ตัวแทนชุมชน หรือผู้นำชุมชน ได้มีโอกาสเข้ามาอบรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากสภาพพื้นที่ในการเข้าช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นไปอย่างล่าช้า

5.1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนในการจัดการอัคคีภัย ซึ่งสามารถสรุปปัญหาสำคัญได้ดังนี้

1) ปัญหาด้านพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่ที่มีการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรร อาคารชุด อยู่ร่วมกับกับชุมชนดั้งเดิม ทำให้สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดนนทบุรีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดจากการขยายตัวของเมืองและประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้มีลักษณะเป็นชุมชนแออัด มีซอยแคบซอยแคบ ซึ่งก็เป็นปัญหาในการจัดการกับอัคคีภัยในภาวะฉุกเฉิน มีการจ่อรถกีดขวาง การจราจรทำให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงที่เกิดเหตุได้ยากลำบาก เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

2) ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เพียงพอของเครื่องมือในการระงับอัคคีภัยเบื้องต้นของชุมชนและการขาดการบำรุงรักษาเครื่องมือป้องกันอัคคีภัยของชุมชน ซึ่งในชุมชนเสี่ยงอัคคีภัยนั้นมีความต้องการเป็นอย่างมากซึ่งหน่วยงานภาครัฐเองก็พยายามนำไปติดตั้งตามพื้นที่เสี่ยงให้กับชุมชนเป็นจำนวนหนึ่ง ซึ่งก็มีความเพียงพอบ้างไม่เพียงพอบ้างตามงบประมาณของแต่ละหน่วยงาน และอีกปัญหาที่ตามมาคือ การที่ประชาชนไม่สามารถที่จะดูแลอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้ตามมาตรฐาน เนื่องด้วยประชาชนเองก็ต้องมีการกิจที่จะต้องทำมาหาเลี้ยงชีพจึงทำให้ละเลย ขาดการบำรุงรักษาอุปกรณ์ในการดับเพลิงเท่าที่ควรทำให้อุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เสื่อมสภาพไม่มีประสิทธิภาพในการใช้งาน

3) ปัญหาเกี่ยวกับค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานหรือเบี้ยเลี้ยง เนื่องจากในการปฏิบัติงานที่จะต้องอาศัยกำลังจากภาคส่วนของประชาชนในการเข้าร่วมปฏิบัติงานต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานภาครัฐร้องขอหรือแม้แต่การเข้าร่วมกิจกรรมโดยความเต็มใจนั้น ประชาชนเองต้องมีค่าใช้จ่ายค่าครองชีพที่สูง ทั้งการเดินทาง ค่าอาหารในการที่เข้ามาาร่วมกันภาครัฐในการปฏิบัติงานด้านอัคคีภัย หรือภัยอื่น ๆ ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนกับภาครัฐในการปฏิบัติในเรื่องของภัยต่าง ๆ นี้ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

4) ปัญหาเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนในการฝึกอบรมของหน่วยงานภาครัฐ ที่หน่วยงานภาครัฐพยายามทำเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนให้มีความรู้ในการจัดการอัคคีภัย แม้จะเป็นเพียงความรู้เบื้องต้นที่ภาครัฐหวังว่าประชาชนจะเกิดความรู้ความเข้าใจใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท ซึ่งในหลายพื้นที่ก็ยังคงติดปัญหาเรื่องของการเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของประชาชนในส่วนนี้อยู่ สาเหตุ อันเนื่องมาจากช่วงเวลาการจัดกิจกรรมของภาครัฐที่ยังไม่เหมาะสม อีกทั้งปัญหาในเรื่องของการการสะสมของมูลฝอยในบางพื้นที่ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงอย่างดียังขาดการมีส่วนร่วมในการร่วมกันดูแลรักษาความสะอาด

5) ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เพียงพอของอุปกรณ์ในการปฏิบัติการเข้าระงับเหตุเพลิงไหม้ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เนื่องจากเครื่องมือแต่ละชิ้นมีราคาสูง เช่นชุดดับเพลิงภายในอาคารที่มีราคาสูงมาก เครื่องมือให้เพียงพอต่อการจัดการอัคคีภัย ทำให้ในบางหน่วยงานก็จัดหาไว้ไม่เพียงพอต่อกำลังเจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน เนื่องมาจากปัญหาความต่อเนื่องของงบประมาณในการจัดหา แนวความเห็นชอบของที่ประชุมของหน่วยงานซึ่งก็ต้องพิจารณาตามความเหมาะสม ประกอบกับหน่วยงานท้องถิ่นเองก็ต้องมีกิจกรรมหรือโครงการอื่นที่มีความจำเป็นมากกว่าทำให้ละเลยการลงทุนในเรื่องของความปลอดภัยในพื้นที่

6) ปัญหาเกี่ยวกับการจราจร ที่มีความหนาแน่นในช่วงเวลาเร่งด่วน ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญ ในขณะที่เกิดอัคคีภัย ซึ่งตามมาตราฐานที่กำหนดจะต้องไปถึงที่เกิดเหตุภายในระยะเวลาไม่เกิน 8 นาที แต่ปัญหาที่สำคัญของจังหวัดนนทบุรีหรือเรียกได้ว่าเป็นปัญหาหลักเลยคือ ปัญหาการจราจรที่มีความหนาแน่นและติดขัด ในช่วงเวลากลางวันทำให้ในหลาย ๆ ครั้ง ทั้งถนนในบางซอยเป็นซอยแคบ

และมีรถยนต์จอดบริเวณข้างทางกีดขวางความสะดวกในการเดินทางซึ่งปัญหาเรื่องการจราจรเป็นเรื่องที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างจริงจัง

7) ปัญหาในส่วนของภาคเอกชน ในเรื่องของเจ้าหน้าที่และพนักงานร้านค้าที่มีการ เข้า - ออก อยู่ตลอดทำให้ผู้ที่เคยผ่านการฝึกอบรมมีการโยกย้ายออกไป ผู้ที่เข้ามาใหม่บางคนก็ยังไม่มีความรู้เรื่อง การจัดการอัคคีภัย ทำให้หน่วยงานเอกชนเองก็ต้องลงทุนในการฝึกอบรมอยู่เป็นประจำ และอีกกรณี ที่เอกชนยังไม่เคยทำหรืออาจทำไม่ได้เลย คือการให้ประชาชนผู้ใช้บริการเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกซ้อม อพยพหนีไฟก็เนื่องจากสถานประกอบการคิดว่าเป็นการรบกวนผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการ เกิดความไม่สะดวกและอาจก่อให้เกิดความแตกตื่นในกลุ่มผู้ใช้บริการที่ไม่ทราบถึงการฝึก

5.1.3 แนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี

จากกระบวนการในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางภาครัฐของจังหวัดนนทบุรี ปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการอัคคีภัย จนนำมาสู่แนวทางในการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอัคคีภัย ภาครัฐ พยายามที่จะผลักดันให้ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาอัคคีภัย ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปตามกรอบแนวคิดได้ดังนี้

1) ด้านการวางแผน

เนื่องมาจากศักยภาพของแต่ละท้องถิ่นที่ไม่เท่ากันทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทั้งการขาดแคลนด้าน กำลังพล และอุปกรณ์ในการป้องกันและระงับอัคคีภัย หน่วยงานท้องถิ่นจึงมีความพยายามผนึกกำลัง ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรอบ ๆ พื้นที่ที่ใกล้เคียง โดยการทำความร่วมมือระหว่าง หน่วยงาน (MOU) ในการจัดการอัคคีภัยขึ้น ก่อให้เกิดความร่วมมือทั้งอุปกรณ์และกำลังพล มีการฝึกซ้อม ร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติเกิดรูปแบบและทิศทางเดียวกัน ร่วมกัน ปฏิบัติงานเมื่อเกิดเหตุขึ้นแต่ละครั้ง ซึ่งจากผลจากการลงนามทำให้เกิดเหตุเพลิงไหม้แต่ละครั้งในพื้นที่ ที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์ให้สงบลงได้โดยไม่มีผลกระทบ ต่อประชาชนในพื้นที่นับเป็นการวางแผนการจัดการแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นด้วยตนเอง หากเกิดเหตุการณ์ขึ้นในพื้นที่ข้างเคียง สามารถผนึกกำลังและสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเจ้าหน้าที่ ดับเพลิงในพื้นที่ และในสถานประกอบการขนาดใหญ่ที่มีทีมไฟแมนประจำสถานประกอบการก็สามารถ ออกช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบเหตุอัคคีภัยตามนโยบายของผู้บริหาร อีกทั้งยังมีกิจกรรมสนับสนุน ให้แก่ชุมชนเสี่ยงอัคคีภัย อบรมให้ความรู้ เด็กและเยาวชน มอบถังดับเพลิงให้แก่วัด โรงเรียน อบรม วิธีการใช้ การบำรุงรักษา เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในพื้นที่

หากกล่าวถึงเรื่องการวางแผนของภาคเอกชนก็จะเป็นเรื่องของการจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ ที่มีความทันสมัย และมีประสิทธิภาพสูงในการจัดการกับอัคคีภัยของตนเอง มีการประสานงาน กับหน่วยงานของภาครัฐเข้าร่วมสังเกตการณ์ซักซ้อมแผนจัดการอัคคีภัยร่วมกันเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับ มีการปรับปรุงอุปกรณ์ภายในหน่วยงานของตนเพื่อให้สามารถที่จะเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ของทางภาครัฐ มีการปรับปรุงสถานที่ให้พร้อมรองรับการสนับสนุนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และมีการ วางแผนในการจัดการอัคคีภัย ในสถานประกอบการที่มีงบประมาณเพียงพอก็จะมีการจัดตั้งทีมไฟแมน ซึ่งจะมีหน้าที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัยของสถานประกอบการโดยเฉพาะ มีหน้าที่ตรวจสอบอุปกรณ์ ดับเพลิงเบื้องต้น ระบบป้องกันและระงับอัคคีภัย ช่องทางหนีไฟ และจัดให้มีการฝึกอบรมทั้งเจ้าหน้าที่

ของทีมดับเพลิงเองและจัดให้มีการฝึกอบรม ให้แก่พนักงานของสถานประกอบการตามที่กฎหมายกำหนด

ส่วนของประชาชนนั้นภาครัฐเน้นหนักในเรื่องของการวางแผนอบรม รมรงค์ ประชาสัมพันธ์ ขอความร่วมมือจากประชาชนในเรื่องของกฎข้อบังคับในการห้ามเผาในพื้นที่ซึ่งปัจจุบันก็มีปัญหาในเรื่องหมอกควันที่ส่งผลกระทบต่อการค้าเนินชีวิตของคนเมือง และการกำหนดแนวทางในการช่วยกันเตรียมการทั้งเรื่องของการแบ่งหน้าที่ว่าใครจะต้องทำอะไร เรื่องของการจอตรกิตขวางการจราจร กิตขวางการเข้าถึงที่เกิดเหตุของรถดับเพลิง และมีการจัดส่งสมาชิกภายในชุมชนเข้าร่วมการฝึกอบรมเรื่อง ของดับดับเพลิงที่ทางหน่วยงานภาครัฐให้จัดมีการฝึกอบรมขึ้น ซึ่งแผนการฝึกอบรมจะการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจถึงปัญหา ซึ่งมีการแนะนำให้ประชาชนรู้ถึงวิธีการใช้ การดูแล บำรุงรักษาให้พร้อมใช้งานตลอดเวลา ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชน เกี่ยวกับ การใช้ชีวิตประจำวัน การเลือกใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าที่มีมาตรฐาน การตรวจสอบอุปกรณ์ก๊าซหุงต้ม สร้างความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยให้ประชาชนซึ่งในส่วนของแผนการฝึกอบรมและ ประชาสัมพันธ์นั้นภาคเอกชนถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่ช่วยให้ แนวทางการจัดการอัคคีภัยของภาครัฐ ไปสู่ความสำเร็จ อันเนื่องมาจากมีการชักชวนให้แก่พนักงาน ลูกจ้างในสังกัด ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนด ตามกฎกระทรวง ที่กำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2555 ของกรมสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน กำหนด ทำให้กลุ่มพนักงาน และลูกจ้าง มีความกล้าที่จะเผชิญเหตุการณ์และสามารถนำความรู้ที่ได้กลับไปถ่ายทอดให้แก่บุคคลในครอบครัว หรือขยายไปถึงคนข้างบ้าน เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของผลกระทบของอัคคีภัย

ในอีกส่วนที่สำคัญซึ่งเป็นแนวทางหลักอีกทางหนึ่งคือการที่ภาครัฐเน้นการเข้าถึงชุมชน เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับประชาชน และสถานที่ เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของแต่ละชุมชน ที่มีความแตกต่างกันออกไป จึงต้องมีการลงพื้นที่เพื่อทำให้ประชาชนเกิดความสนใจ และใส่ใจในเรื่อง อัคคีภัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งในส่วนนี้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรีได้ร่วมมือ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดนนทบุรี พยายามที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถ ที่จะจัดการเหตุเพลิงไหม้ได้ด้วยตนเองได้นำหลักการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชน เป็นฐาน (Community-based Disaster Risk Management)หรือที่เราเรียกว่า CBDRM มาเป็น แนวทางการดำเนินโครงการเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน ในการป้องกัน การเตือนภัย การบรรเทา และการฟื้นฟูสาธารณภัย รวมทั้งมีส่วนร่วมคิด วางแผน ดำเนินการ เพื่อลดความเสี่ยง การป้องกัน และการควบคุมความเสียหายจากสาธารณภัย ให้ชุมชนสามารถ การจัดการภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้กับคนในชุมชนว่าใครต้องทำหน้าที่ต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง จากการลงพื้นที่ ฝึกอบรมโครงการจัดการภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ปัจจุบันมีหมู่บ้านหรือชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรม แล้วทั้งสิ้น 129 หมู่บ้าน

2) ด้านการนำแผนไปปฏิบัติ

จากการที่ภาครัฐพยายามเน้นหนักในเรื่องของการฝึกอบรมและการประชาสัมพันธ์เป็นหลัก ในแนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอัคคีภัยนั้น ได้มุ่งเน้นในให้ความรู้ และ ดึงทุกกลุ่มเป้าหมายในการเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งการปฏิบัติและการรับรู้เรื่องที่เป็นในการจัดการอัคคีภัย ซึ่งพยายามสอดแทรกเข้าไปในการกิจกรรมที่มีการจัดขึ้น ให้กับทุกกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่เด็ก เยาวชน

กลุ่มวัยรุ่น วัยทำงาน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้สามารถที่จะดับเพลิงขั้นต้นได้ หรือหากระงับเหตุขั้นต้นไม่ได้อย่างน้อยก็สามารถเอาชีวิตรอดจากเหตุเพลิงไหม้ได้ และถือเป็นการออกไปพบปะกับประชาชน เพื่อสร้างความรู้ รั้งฟังความคิดเห็น ปัญหาที่ประชาชนต้องการให้ภาครัฐจัดหาให้ เพื่อเป็นแนวทางในการตอบสนองที่ตรงกับความต้องการของประชาชน สามารถเชื่อมต่อระหว่างหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ สถานีดับเพลิงในพื้นที่เป็นหลักในการฝึกอบรมประชาชน ซึ่งในการนำแนวคิดพระราชรัฐมาใช้ในการจัดการอัคคีภัยนั้นภาครัฐ ยึดเอาประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้ชุมชนเป็นฐานพัฒนาพื้นฐานและการประเมินความเสี่ยงโดยใช้ชุมชนในการจัดการกับอัคคีภัยด้วยตนเอง เข้าใจและรับรู้ปัญหาในพื้นที่ของตนเอง ทำให้ประชาชนมีความพร้อมในการจัดการตนเองเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น ทำให้ประชาชนเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ประชาชนเองก็สามารถเชื่อมโยงประสานการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในภาครัฐว่าหากเกิดเหตุการณ์จริงทุกคนในชุมชนรู้ว่าตนเองจะต้องทำอะไร อย่างไร ซึ่งผู้นำชุมชนแต่ละพื้นที่จะมีการจัดส่งสมาชิกภายในชุมชนเข้าร่วมการฝึกอบรมเรื่องของดับดับเพลิงที่ทางหน่วยงานภาครัฐให้จัดมีการฝึกอบรมขึ้น ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติเมื่อเกิดอัคคีภัยมากขึ้น

3) ด้านการตรวจสอบ

ในส่วนของการตรวจสอบนั้นมีหน่วยงานกลางเข้ามาประเมินหน่วยงานในการประเมินตนเองตามเกณฑ์ชี้วัดและค่าเป้าหมายขั้นต่ำของการจัดบริการสาธารณะในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เปรียบเทียบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับองค์กรข้างเคียงที่มีระดับเท่ากัน ใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นหรือจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานจัดบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

ส่วนของภาคประชาชนก็มีโอกาสได้เสนอแนะแสดงความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นการตรวจสอบข้อบกพร่องโดยประชาชน โดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ดูแลประชาชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และเป็นตัวแทนของประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่มีหน้าที่รับฟังปัญหาของลูกบ้าน อาศัยการจัดทำประชาคมในพื้นที่ หาแนวทางการปฏิบัติภายในชุมชนเป็นการเตรียมการรับมือกับสถานการณ์หากเกิดเพลิงไหม้ขึ้น โดยมีการกำหนดแนวทางในการช่วยกันเตรียมการ และนำปัญหาและอุปสรรคข้อบกพร่องต่าง ๆ เสนอต่อเจ้าหน้าที่ส่วนของภาครัฐเพื่อนำปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้กลับไปปรับปรุงแก้ไขกลุ่มของภาคประชาสังคมที่มีความสำคัญในการตรวจสอบและเสนอแนะข้อปฏิบัติก็คือ กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ช่วยเหลือภาครัฐกลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มที่อุทิศตนเพื่อสังคมหรือชุมชนของตนเองในการที่จะช่วยกันสอดส่องดูแลตรวจสอบหาจุดเสี่ยงภัย ความล่อแหลม และโอกาสที่จะเกิดภัยในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเหล่านี้เป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องของการจัดการกับภัยพิบัติ

4) ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

หลังจากที่มีการตรวจสอบแล้วพบปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยโดยใช้กลไกประชารัฐ ทั้งเรื่องของการขาดแคลนกำลังพล เครื่องมืออุปกรณ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการกีดขวางการจราจร นั้น ก็มีการเชิญผู้นำชุมชนเข้ามาทำหน้าที่แทนหน่วยงานราชการให้มีบทบาทแทนเจ้าหน้าที่ของภาครัฐในการที่จะนำความรู้ที่มีไปถ่ายทอดให้กับคนชุมชนได้รับทราบถึงสิ่งที่หน่วยงานของรัฐกำลังดำเนินการเพื่อแก้ไขและพยายามที่จะลดผลกระทบที่เกิดจากอัคคีภัย อีกทั้งตัวแทนชุมชนทั้งที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาล หรือสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญ

ในการให้ความเห็นชอบการจัดสรรงบประมาณในการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการดับเพลิง และในหลายพื้นที่มีการให้ตัวแทนชุมชนหรือผู้นำชุมชนเข้ามารับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ และนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อให้กับคนในชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งองค์กร การกุศล มูลนิธิต่าง ๆ ในพื้นที่กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) มาร่วมประชุมกัน เพื่อกำหนดแนวทางให้มีการปฏิบัติที่เป็นทิศทางเดียวกัน

5.2 อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) พรรณนาการจัดการอัคคีภัยโดยใช้กลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี 2) ระบุปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัย 3) สร้างแนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.1 การจัดการอัคคีภัยโดยใช้กลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี

ด้านการวางแผน การวางแผนการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี มีการกำหนดโครงสร้างและมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ แล้วมอบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินจัดทำแผนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของแต่ละหน่วยงานและตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัย แผนการรณรงค์ แผนการฝึกอบรม แผนปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉิน แผนการฟื้นฟูช่วยเหลือหลังจากเกิดเหตุโดยหน่วยงานภาครัฐร่วมกับผู้นำชุมชนประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงในพื้นที่ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่มีส่วนเข้าร่วมในการป้องกันและระงับอัคคีภัย ประกอบกับมีการวางแผนในด้านกำลังพล พนักงานดับเพลิงแต่ละหน่วยงานเองให้มีความพร้อมในการปฏิบัติตลอด 24 ชั่วโมง เพิ่มพูน พัฒนาทักษะทั้ง ด้านความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน ด้วยการฝึกอบรมฝึกซ้อมกันเองภายในหน่วยงานและส่งไปยังสถาบันเฉพาะทาง ซึ่งสอดคล้องกับ ไททศน์ มาลา, สุนทรชัย ขอบยศ และพิศาล พรหมพิทักษ์กุล. (2557) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางในการจัดการอุทกภัย กรณีศึกษา เทศบาลนครนนทบุรี พบว่า มีการจัดทำแผนการจัดการน้ำท่วมฝึกซ้อมบุคลากรให้พร้อมรับมือกับน้ำท่วม มีการจัดการในภาวะฉุกเฉินมีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการ ระบบการติดต่อสื่อสาร และการจัดศูนย์พักพิงชั่วคราว หลังจากเกิดภัย มีการเยียวยาช่วยเหลือฟื้นฟูจิตใจผู้ประสบภัย และจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้ประสบภัย ส่วนการวางแผนด้านอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการดับเพลิง ก็มีการจัดให้เพียงพอต่อปฏิบัติงาน พร้อมทั้งจัดหาอุปกรณ์ในการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นในแก่ชุมชนที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย ทั้งถึงดับเพลิงเบื้องต้น เครื่องสูบน้ำชนิดหาบหาม เครื่องสูบน้ำดับเพลิงขนาดใหญ่ติดตั้งในชุมชนที่ระดับเพลิงเข้าไม่ถึงซึ่งสอดคล้องกับ Addai. and others. (2016) ได้ศึกษาถึง แนวโน้มการเกิดเพลิงไหม้ในกานาและวิธีการป้องกันเหตุการณ์เหล่านี้ พบว่า การจัดการอุปกรณ์ดับเพลิง กำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการเหตุเพลิงไหม้ในการติดตั้งระบบประปาดับเพลิง การจัดหาแหล่งน้ำ ที่ทำให้ง่ายต่อการที่นักผจญเพลิงจะสามารถดับเพลิงได้เร็ว ส่วนการวางแผนของภาคเอกชนเน้นเรื่องของการจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง และปรับปรุงอุปกรณ์ในการจัดการกับอัคคีภัยภายในสถานที่ของตนเองให้สามารถเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ของภาครัฐได้ มีการจัดตั้งทีมไฟแมนทำหน้าที่ตรวจสอบอุปกรณ์ดับเพลิงเบื้องต้นระบบป้องกันและระงับอัคคีภัย ช่องทางหนีไฟ ซึ่งสอดคล้องกับ Chow (2001) ได้กล่าวถึง การทบทวนการจัดการความปลอดภัยจากอัคคีภัยและการประยุกต์ใช้กับฮ่องกง แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในเรื่องของแผนความปลอดภัยจากอัคคีภัยว่า ควรมีการจัดทำแผนการบำรุงรักษาที่เหมาะสมสำหรับระบบป้องกันอัคคีภัย เช่น การบำรุงรักษาเครื่องมือมือดับเพลิง เครื่องตรวจจับ หัวฉีด และท่อดับเพลิง การตรวจสอบประสิทธิภาพความสมบูรณ์ของการเชื่อมต่อระบบ ข้อมูลเส้นทางและสัญญาณเตือนต่าง ๆ

ด้านการนำแผนไปปฏิบัติ ในการปฏิบัติตามแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัย เป็นการติดตั้งถึงดับเพลิงให้ชุมชนสามารถนำไประงับเหตุเบื้องต้น โดยชุมชนจะต้องร่วมกันดูแลรักษา หากพบว่ามีอุปกรณ์ใดชำรุด จะแจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อเข้าแก้ไขให้มีสภาพพร้อมใช้งาน และแผนการฝึกอบรม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเน้นในการฝึกภาคสนามให้กับภาคประชาชน คือ การจำลองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ โดยการฝึกปฏิบัติตามฐานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชน พนักงาน มีความรู้ ความเข้าใจ ตั้งแต่ทฤษฎีของการเกิดไฟ ประเภทของไฟ วิธีการเลือกใช้อุปกรณ์ระงับอัคคีภัย จนถึงขั้นตอนการอพยพหนีไฟ เกิดความคุ้นเคยและกล้าที่จะเข้าระงับเหตุเบื้องต้นด้วยตนเองอย่างปลอดภัย และยังเน้นการจัดการอัคคีภัยเชิงรุกในการป้องกัน โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทาง หรือสื่อต่าง ๆ ทั้งแผ่นพับ การออกประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยต่าง ๆ เข้าไปกับโครงการอื่น ๆ ในทุกกลุ่มเป้าหมาย ในวิธีการเลือกใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ได้มาตรฐาน เนื่องจากถือว่าเป็นสาเหตุหลัก ๆ ของการเกิดอัคคีภัยในพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งสอดคล้องกับ Addai and others (2016, p. 291) ได้ศึกษาถึง แนวโน้มการเกิดเพลิงไหม้ในกานาและวิธีการป้องกันเหตุการณ์เหล่านี้ พบว่า หน่วยดับเพลิงและองค์การจัดการภัยพิบัติแห่งชาติควรให้ความรู้เกี่ยวกับเพลิงไหม้แก่ผู้ที่อยู่อาศัยเกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัย โดยเน้นไปถึงสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้นั้นมาจากความประมาทของผู้อยู่อาศัยเอง และการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยจากอัคคีภัย มีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการตรวจสอบสายไฟที่ใช้งานการเคลื่อนย้ายวัสดุติดไฟ ตลอดจนให้ผู้ประกอบการ ต้องดำเนินการติดตั้งถึงดับเพลิงด้วย ส่วนการปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉิน ก็มีการสนับสนุนทีมดับเพลิงและกู้ภัยระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าระงับเหตุเบื้องต้น และรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคประชาสังคม อาทิ มูลนิธิในพื้นที่ และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมปฏิบัติการโดยอาศัยระบบการสั่งการหรือการบัญชาการที่เกิดเหตุช่วยลดความสับสนในการปฏิบัติงาน และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยหลังเกิดเพลิงไหม้ มีการให้ความช่วยเหลือตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย และมีการประสานขอความช่วยเหลือการดำรงชีพเบื้องต้นจากมูลนิธิ อาสา ในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Meny and Akumu (2016, p. 38) ได้ศึกษาถึง ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อการจัดการภัยพิบัติจากอัคคีภัยในเมืองไนโรบี พบว่า หน่วยดับเพลิงของรัฐยังขาดแคลนทรัพยากรที่มีไม่เพียงพอต่อการจัดการภัยพิบัติ รัฐบาลจึงต้องมุ่งที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งการกำหนดแนวทางในการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการป้องกันและบรรเทาฟื้นฟูชุมชนหลังเหตุเพลิงไหม้ โดยการกำหนดกรอบนโยบายส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการอัคคีภัย

ด้านการตรวจสอบ ในการตรวจสอบเป็นไปตามที่กฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานในการบริหารจัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2555 โดยกระทรวงแรงงานกำหนด และกฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2535 ซึ่งมีการจัดตั้งคณะทำงานทั้งจากหน่วยงานส่วนกลางร่วมกับส่วนท้องถิ่นเข้าตรวจสอบ ติดตามการปฏิบัติตามกฎหมายด้านความปลอดภัย และให้ข้อเสนอแนะแก่สถานประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับ Addai and others (2016, p. 290) ได้ศึกษาถึง แนวโน้มการเกิดเพลิงไหม้ใน

กานาและวิธีการป้องกันเหตุการณ์เหล่านี้ พบว่าการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยจากอัคคีภัย มีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการตรวจสอบสายไฟที่ใช้งาน การเคลื่อนย้ายวัสดุติดไฟ ตลอดจนให้ผู้ประกอบการต้องดำเนินการติดตั้งถังดับเพลิงด้วย ส่วนของการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกก็จะมีประเมินตนเองตามเกณฑ์ชี้วัดและค่าเป้าหมายขั้นต่ำของการจัดบริการสาธารณะในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เปรียบเทียบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับองค์กรข้างเคียง และการตรวจสอบการปฏิบัติขณะเกิดเหตุหน่วยงานภาครัฐ ประเมินสถานที่เกิดเหตุว่ามีความกว้างของทางเข้าเพียงพอต่อขนาดรถดับเพลิงที่จะเข้าไประงับเหตุ การจราจรระหว่างสถานีดับเพลิงกับที่เกิดเหตุมีสภาพการจราจร ซึ่งมีลักษณะที่เป็นการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุพร้อมกับการเริ่มปฏิบัติการไปสถานที่เกิดเหตุ เพื่อช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละเหตุการณ์และนำมาวางแผนแก้ไขในการปฏิบัติหากเกิดเหตุการณ์ในครั้งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ Dong and others (2017, p. 124) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการวางผังสถานีดับเพลิงจากความเสี่ยง อัคคีภัยจากการประเมินด้วยเทคโนโลยี GIS พบว่า การวางผังของสถานีดับเพลิงจึงมีความสำคัญ ควรพิจารณาว่าสถานีดับเพลิงนั้นอยู่ใกล้กับจุดเสี่ยงที่สำคัญในการเข้าถึงที่เกิดเหตุได้ภายใน 5 นาที ภายใต้สภาวะปกติ ตามกฎข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการดับเพลิง และตามมาตรฐานความเสี่ยงอัคคีภัย ที่มีความเสี่ยงสูงต้องตอบสนองเหตุฉุกเฉินควรน้อยกว่า 2 นาที

ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม ในด้านของความไม่เพียงพอของเครื่องมือดับเพลิงขั้นต้น ซึ่งหน่วยงานภาครัฐพยายามที่จะดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทั้งการสรรหาอุปกรณ์ทดแทนของเดิม พร้อมทั้งเพิ่มอัตรากำลังให้เพียงพอ และมีการลงพื้นที่คอยเฝ้าระวังเหตุอยู่อย่างสม่ำเสมอและต่อยอดปรับปรุงแผนงานในการปฏิบัติการป้องกันเชิงรุกโดยการพัฒนาวิธี รูปแบบของสื่อการเรียนรู้ การนำเสนอเกี่ยวกับปัญหาอัคคีภัย เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับพนักงาน ประชาชน และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อให้กับคนในชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ภูวนัฐ กมลสุภประยูร (2551, หน้า 81 - 82) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดระบบป้องกันอัคคีภัยสำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารประเภทน้ำสลัดและไส้ขนม พบว่า การฝึกอบรมให้ความรู้ เป็นการเสริมสร้างความรู้ และความเข้าใจให้กับคนงาน ซึ่งจะเป็นการช่วยป้องกันอัคคีภัยลดผลกระทบ และความสูญเสียได้ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมอาหารประเภทอื่น ๆ ระดับ SMEs ที่มีลักษณะการประกอบธุรกิจใกล้เคียงกันได้ และมีการประชุมสรุปผลการปฏิบัติ สอบถามปัญหาอุปสรรคในการจัดการกับอัคคีภัยในแต่ละครั้งที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ขึ้น เป็นลักษณะของการวิเคราะห์ผลสำเร็จของการจัดการในแต่ละกรณีตั้งแต่ในเรื่องของเครื่องมือ เครื่องใช้ในการจัดการอัคคีภัย ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ การจราจรสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ในแต่ละครั้ง ซึ่งนำเสนอสรุปในเรื่องของสาเหตุของการเกิดเหตุเพลิงไหม้ ทำให้หลังจากการปฏิบัติงานก็จะมีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาร่วมประชุมกัน เพื่อให้มีการปฏิบัติที่เป็นทิศทางเดียวกัน พร้อมนำปัญหาเรื่องของเครื่องมือในการปฏิบัติงานของหน่วยงานมาเป็นข้อเสนอดังกล่าวต่อผู้บริหารของหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดหาเครื่องมือให้พร้อมต่อการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการอัคคีภัย ซึ่งสอดคล้องกับ เดชา พลกล้า (2550, หน้า 156) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอัคคีภัย : กรณีศึกษาชุมชนโนนชัย 2 เขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ได้มีการสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ในด้านการป้องกันอัคคีภัย โดยการจัดกลุ่มตัวแทนในการปฏิบัติการ การจัดประชุมระดมความคิดเห็น

การวางแผนเพื่อกำหนดโครงการและจัดทำโครงการ ทำให้ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เพิ่มมากขึ้น และมีความกระตือรือร้นและให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี

5.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี

ปัญหาด้านพื้นที่ ที่เกิดจากการขยายตัวของเมืองและประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้มีลักษณะเป็นชุมชนแออัด มีซอยแคบซอยแคบ ซึ่งก็เป็นปัญหาในการจัดการกับอค์ศึภยในภาวะฉุกเฉิน ก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องในเรื่องปัญหาเกี่ยวกับการจราจร ที่มีความหนาแน่นในช่วงเวลาเร่งด่วน เป็นปัญหาในการจัดการกับอค์ศึภยในภาวะฉุกเฉิน มีการจอดรถกีดขวางการจราจรทำให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงที่เกิดเหตุได้ยากลำบากเกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Dong and others (2017, p. 124) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการวางผังสถานีดับเพลิงจากความเสี่ยงอค์ศึภยจากการประเมินด้วยเทคโนโลยี GIS ซึ่งมีข้อจำกัดในการจัดการอค์ศึภยดังนี้ 1) ข้อจำกัดในรูปแบบของการวางแผนมีข้อจำกัดด้านการตอบสนองเหตุการณ์ 2) ข้อจำกัดด้านการจราจรบนถนน เนื่องมาจากการจัดระบบการจราจร ความหนาแน่นของการจราจร ความแออัดของถนนและข้อจำกัดอื่น ๆ

ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เพียงพอของอุปกรณ์ในการปฏิบัติการเข้าระงับเหตุ ทำให้ในบางหน่วยงานจัดหาไว้ไม่เพียงพอต่อกำลังเจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน เนื่องมาจากปัญหาความต่อเนื่องของงบประมาณในการจัดหา แนวความเห็นชอบของที่ประชุมของหน่วยงานซึ่งก็จะต้องพิจารณาตามความเหมาะสม และขาดการบำรุงรักษาเครื่องมือในการระงับอค์ศึภยเบื้องต้นของชุมชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐเองก็พยายามนำไปติดตั้งตามพื้นที่เสี่ยงให้กับชุมชนเป็นจำนวนหนึ่ง ซึ่งไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากขาดความต่อเนื่องของงบประมาณของแต่ละหน่วยงาน และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบำรุงรักษาอุปกรณ์ในการดับเพลิงเท่าที่ควร ทำให้อุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เสื่อมสภาพไม่มีประสิทธิภาพ ในการใช้งานซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐยา อุ๋นทองดี (2556, หน้า 180) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขมลพิษทางอากาศ จากหมอกควันในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า กระบวนการมีความครอบคลุมทั้งหน่วยงานภาครัฐและประชาชน แต่เนื่องจากบุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานทำให้การมีส่วนร่วมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง

ปัญหาเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาเกี่ยวกับค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน ทำให้การผลักดันให้ประชาชนเห็นความสำคัญในหน้าที่ของตนในการเข้าร่วมกิจกรรมของรัฐ ทั้งเรื่องของการร่วมปฏิบัติงาน การฝึกอบรมกับหน่วยงานภาครัฐ ที่หน่วยงานภาครัฐพยายามทำเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนให้มีความรู้ในการจัดการอค์ศึภยแม้จะเป็นเพียงความรู้เบื้องต้น สาเหตุอันเนื่องมาจากวิถีการดำเนินชีวิตของคนเมืองที่ต้องอาศัยโอกาส หรือต้องหาช่วงเวลาที่เหมาะสม จึงเป็นเรื่องที่ความยุ่งยากพอสมควร ซึ่งสอดคล้องกับ ศิรินันต์ สุวรรณโมลี (2552, หน้า 145) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยชุมชนเป็นฐานจากภาคประชาสังคม พบว่า ในการดำเนินงานพบปัญหาด้านการมีส่วนร่วม ด้านงบประมาณ ด้านการจัดการความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ในการดำเนินงาน

5.2.3 แนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอค์ศึภยของจังหวัดนนทบุรี

ด้านการวางแผน เนื่องมาจากศักยภาพของแต่ละท้องถิ่นที่ไม่เท่ากันทำให้เกิดปัญหาการความไม่เพียงพอทั้งด้านกำลังพลและอุปกรณ์ในการป้องกันและระงับอค์ศึภย จึงมีการประสาน

ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โดยการทำความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (MOU) ในพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีขึ้น เกิดความร่วมมือทั้งอุปกรณ์และกำลังพล มีการฝึกซ้อมร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติเกิดรูปแบบและทิศทางเดียวกัน เป็นการวางแผนการจัดการแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงาน พร้อมทั้งขับเคลื่อนในส่วนของภาคประชาสังคมตามที่ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรีได้ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดนนทบุรี ได้นำหลักการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community - based Disaster Risk Management) หรือที่เราเรียกว่า CBDRM มาเป็นแนวทางการดำเนินโครงการเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน ในการป้องกัน การเตือนภัย การบรรเทา และการฟื้นฟูสาธารณภัย รวมทั้งมีส่วนร่วมคิดวางแผน ดำเนินการ เพื่อลดความเสี่ยง การป้องกัน และการควบคุมความเสียหายจากสาธารณภัย ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริรัตน์ สุวรรณโมลี (2552, หน้า 146) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยชุมชนเป็นฐานจากภาคประชาสังคม พบว่า แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน คือ ภาคชุมชนควรมีการรวมกลุ่มและการจัดการองค์กรชุมชนเป็นหัวใจของกระบวนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยมีชุมชนเป็นฐาน ตั้งแต่ช่วงต้นของการฟื้นฟูชุมชน ส่วนภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนควรประสานการดำเนินงานร่วมกัน โดยด้านการมีส่วนร่วมนั้น องค์กรพัฒนาเอกชนสามารถช่วยสนับสนุนการสานต่อการดำเนินงานระยะยาวควบคู่ไปกับการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ในการดำเนินงานที่ถูกต้องแก่ชุมชนทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนในการมีส่วนช่วยสนับสนุนอุปกรณ์ดับเพลิงเบื้องต้นให้แก่ชุมชนเสี่ยงอัคคีภัย อบรมให้ความรู้เด็กและเยาวชน มอบถังดับเพลิงให้แก่วัด โรงเรียน อบรมวิธีการใช้ การบำรุงรักษา ทำให้เกิดวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งภาคเอกชนมีส่วนสำคัญในการฝึกอบรมและประชาสัมพันธ์ที่ช่วยให้แนวทางการจัดการอัคคีภัยของภาครัฐไปสู่ความสำเร็จ อันเนื่องมาจากการชักชวนให้แก่พนักงาน ลูกจ้างในสังกัด ทำให้กลุ่มพนักงาน และลูกจ้าง มีความกล้าที่จะเผชิญเหตุการณ์และสามารถนำความรู้ที่ได้กลับไปถ่ายทอดให้แก่บุคคลในครอบครัว หรือขยายไปถึงคนข้างบ้านและชุมชนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ นิภาพรรณ เจนสันติกุล (2558, หน้า 82) ได้ศึกษาเรื่อง ชุมชนกับความรู้ในการจัดการภัยพิบัติกรณีศึกษา ตำบลบางช้าง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่าจากประสบการณ์ของชุมชนก่อให้เกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับพื้นที่ โดยมีปัจจัยหลายอย่างประกอบกันในการจัดการภัยพิบัติ คือ ความพร้อมทั้งความรู้ งบประมาณ ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ทั้งยังมีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของชุมชน ส่วนของภาคประชาชนนั้นภาครัฐเน้นหนักในเรื่องของแผนการฝึกอบรมและการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจถึงปัญหา ซึ่งมีการแนะนำให้ประชาชนรู้ถึงวิธีการใช้ การดูแล ให้ความรู้กับประชาชน สร้างความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยให้ประชาชน ก่อเกิดเครือข่ายดูแลความปลอดภัยในชุมชนช่วยในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบจุดเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Addai and others (2016, pp. 290) ได้ศึกษาถึงแนวโน้มการเกิดเพลิงไหม้ ในกานาและวิธีการป้องกันเหตุการณ์เหล่านี้ พบว่า การสร้างเครือข่ายอาสาสมัครดับเพลิงในชุมชน มีการฝึกอบรม และจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินการกรณีเกิดเพลิงไหม้ ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านแอตดิง ได้มีการจัดตั้งอาสาสมัครชุมชนจำนวน 24 คน ทั้งเด็ก ผู้ชาย ผู้หญิง ทำหน้าที่เป็นยามให้กับชุมชนในการป้องกันเหตุเพลิงไหม้

ด้านการนำแผนไปปฏิบัติ แนวทางการปฏิบัติของภาครัฐนั้นเน้นหนักในเรื่องของการฝึกอบรมและการประชาสัมพันธ์เป็นหลักในแนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอัคคีภัยนั้น

ได้มุ่งเน้นในให้ความรู้ทุกกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่เด็ก เยาวชน กลุ่มวัยรุ่น วัยทำงาน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ โดยสอดแทรกเข้าไปในการกิจกรรมที่มีการจัดขึ้น ทำให้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถที่จะดับเพลิงขั้นต้น หรือเอาชีวิตรอดจากเหตุเพลิงไหม้ได้ ทั้งยังเป็น กระบวนการ ช่องทาง รับฟังความคิดเห็น ปัญหา ที่ประชาชนต้องการให้ภาครัฐจัดหาให้ เพื่อเป็นแนวทางในการตอบสนองที่ตรงกับความต้องการ ของประชาชน โดยภาครัฐยึดเอาประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พัฒนาพื้นฐาน และการประเมินความเสี่ยงโดยใช้ชุมชนในการจัดการกับอัคคีภัยด้วยตนเอง เข้าใจและรับรู้ปัญหาในพื้นที่ ของตนเอง ซึ่งผู้นำชุมชนแต่ละพื้นที่จะมีการจัดส่งสมาชิกภายในชุมชนเข้าร่วมการฝึกอบรมเรื่องของการดับเพลิงที่ทางหน่วยงานภาครัฐให้จัดมีการฝึกอบรมขึ้น ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติเมื่อเกิดอัคคีภัยมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ Addai and others (2016, pp. 291) ได้ศึกษาถึง แนวโน้มการเกิดเพลิงไหม้ในกานาและวิธีการป้องกันเหตุการณ์เหล่านี้ พบว่า ชุมชนท้องถิ่นควรสนับสนุน ให้มีการจัดระบบการจัดการอัคคีภัยเพื่อลดผลกระทบและเพื่อป้องกันการเกิดเพลิงไหม้ ซึ่งอาสาสมัคร เหล่านี้ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนีที่ใช้ระบบอาสาสมัครเพื่อ ลดความเสี่ยงจากการเกิดเพลิงไหม้โดยแผนกดับเพลิงจะเป็นผู้ฝึกอบรมและจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นให้ และบุคคลเหล่านี้จะต้องมีความตื่นตัว เมื่อเกิดเพลิงไหม้ขึ้นในชุมชนและรีบไประงับเหตุขั้นต้น หรือจัดเตรียมช่องทางของเจ้าหน้าที่ดับเพลิง

ด้านการตรวจสอบ ในการตรวจสอบอาศัยการตรวจสอบโดยหน่วยงานกลางเข้ามาประเมิน ตามเกณฑ์ชี้วัดและค่าเป้าหมายขั้นต่ำของการจัดบริการสาธารณะในด้านการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย เปรียบเทียบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับมาตรฐานและองค์กรข้างเคียงเพื่อการ พัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้เสนอแนะแสดงความคิดเห็น ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นการตรวจสอบข้อบกพร่องโดยประชาชน โดยมีผู้นำชุมชนจัดทำประชาคมในพื้นที่ หาแนวทางการป้องกันแก้ไข ร่วมกำหนดแนวทางในการจัดการอัคคีภัยในพื้นที่ และนำปัญหาและ อุปสรรคข้อบกพร่องต่างๆ เสนอต่อเจ้าหน้าที่ ส่วนของภาครัฐเพื่อนำปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้กลับไปปรับปรุง แก้ไข ประกอบกับอาศัยภาคประชาสังคม การตรวจสอบและเสนอแนะแสดงความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ ของรัฐเพื่อนำปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้กลับไปปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละพื้นที่ ซึ่งกลุ่มของภาคประชาสังคมที่มีความสำคัญในการตรวจสอบและเสนอแนะข้อปฏิบัติก็คือ กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ช่วยเหลือ ภาครัฐ ในการที่จะช่วยกันสอดส่องดูแลตรวจสอบหาจุดเสี่ยงภัย ความล่อแหลม และโอกาสที่จะเกิดภัย ในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐชยา อุ๋นทองดี (2556, หน้า 181) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการป้องกันและแก้ไขมลพิษทางอากาศ จากหมอกควันในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทาง การสื่อสารต่าง ๆ และประชาชนบางส่วนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการดำเนินงานตาม มาตรการ/กิจกรรม

ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม ในการปรับปรุงปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยโดยใช้กลไกประชารัฐนั้น ก็มีการเชิญผู้นำชุมชนเข้ามาทำหน้าที่แทนหน่วยงาน ราชการในถ่ายทอดความรู้ให้กับคนชุมชนได้รับทราบถึงสิ่งที่หน่วยงานของรัฐกำลังดำเนินการเพื่อแก้ไข และพยายามที่จะลดผลกระทบที่เกิดจากอัคคีภัยและให้ตัวแทนชุมชนหรือผู้นำชุมชนเข้ามารับการ ฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ และนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อให้กับคนในชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้

มีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งองค์กรการกุศล มูลนิธิต่าง ๆ ในพื้นที่ กลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ ทั้งอาสาสมัครป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือน (อปพร.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้นำชุมชน มาร่วมประชุมกัน เพื่อกำหนดแนวทางให้มีการปฏิบัติ ที่เป็นทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Menya and Akumu (2016, p. 36) ได้ศึกษาถึง ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อการจัดการภัยพิบัติจากอัคคีภัยในเมืองไนโรบี พบว่า หน่วยงานภาครัฐของเมืองต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม วิธีการสร้างความร่วมมือก็นำไปสู่การประสานงานระหว่างหน่วยงาน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน จึงต้องมีการจัดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ขององค์กรเพื่อประสานความร่วมมือเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการอัคคีภัยของเมืองไนโรบี

นอกเหนือจากแนวทางของจังหวัดนนทบุรีในการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอัคคีภัยที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ยังจะต้องผลักดันส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้เข้ามามีบทบาทในการสร้างความรับรู้ระหว่างกัน มุ่งเน้นการเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยและเน้นการนำไปปฏิบัติได้จริง และเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับชุมชน ระดับเครือข่าย และระดับหน่วยงานและมีการประสานงานและบูรณาการทำงานร่วมกัน ซึ่งการจัดการอัคคีภัยที่มีประสิทธิภาพ ต้องใช้กลไกการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ตามแนวทางประชารัฐ ตามบทบาทหน้าที่ของตน เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2560 – 2564 ในการเป็น “ประเทศไทยปลอดภัย” หรือ “Safety Thailand” ซึ่งภาครัฐมีบทบาทที่สำคัญในรูปแบบของการวางแผนวางรากฐานในการจัดการกับสาธารณภัย ต่าง ๆ ในพื้นที่ ทั้งในการกำหนดทิศทางกลยุทธ์และวางกลไกการปฏิบัติในภาพรวม ภาครัฐต้องขับเคลื่อน ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก ต้องส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการโดยหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งต้องกำหนดให้มีแนวทางในการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การจัดทำนโยบายและแผนการพัฒนาทุกระดับการประเมินและจัดทำข้อมูลความเสี่ยงภายในพื้นที่รับผิดชอบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ส่วนภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ หากได้รับผลกระทบจากการเกิดขึ้นจะทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ต้องหยุดชะงัก ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ และพนักงาน จึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่ภาคเอกชน จะต้องร่วมส่งเสริมให้มีการจัดการความเสี่ยงจากภัยที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อรักษาการเติบโตของระบบเศรษฐกิจให้ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง การดำเนินการจะต้องคำนึงถึงความเสี่ยง ต้องมีแผนการรองรับสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน – เอกชน ในการเตรียมพร้อมรับมือและช่วยลดความเสี่ยงจากภัยของชุมชนและสังคม และสุดท้ายส่วนของ ภาคประชาสังคม ก็มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการจัดการกับอัคคีภัย เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจของการจัดการ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อแสวงหาความต้องการ ทำข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการในพื้นที่ ของชุมชนที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ตั้งแต่เริ่มต้น ก่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน และให้การสนับสนุนในการดำเนินการซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะชุมชนจะต้องอยู่อาศัยในพื้นที่ของตน ซึ่งมีความโอกาสที่จะเกิดอัคคีภัย ในการปฏิบัติที่ผ่านมา เมื่อเกิดอัคคีภัยขึ้นในชุมชนประชาชนอาจจะไม่รู้วิธีในการจัดการกับอัคคีภัยที่ถูกต้องและรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ถ้าหากภาครัฐเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ทำให้ประชาชน มีความตื่นตัว และเริ่มลงมือร่วมมือกันปฏิบัติเพื่อ

ลดความเสี่ยงด้วยตนเองร่วมรับผิดชอบร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนเพื่อสร้างความโปร่งใสและความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกันซึ่งจะเป็นการลดการพึ่งพาภาครัฐมาเป็นการสนับสนุนการทำงานของภาครัฐในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

5.3 ข้อเสนอแนะ

การขับเคลื่อนกลไกประชารัฐ เป็นการที่ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปประเทศเกิดความสงบ ความสามัคคี ร่วมมือกันในการสร้างสรรค์สร้างพลังในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน ส่วนในการจัดการอค์ศิภัยของจังหวัดนนทบุรีโดยกลไกประชารัฐเนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีที่ความหนาแน่นของประชากรและที่พกอาศัยจึงความเสี่ยงต่อการเกิดอค์ศิภัยในทุกระดับพื้นที่ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการรับมือกับอค์ศิภัย ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบาย ข้อบังคับด้านมาตรฐานอุปกรณ์ เครื่องใช้ ที่จำเป็นในที่อยู่อาศัย จะต้องเป็นวัสดุที่ทนไฟ ทนความร้อน
2. ควรส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร (MOU) ที่เป็นรูปธรรม มีความชัดเจนในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ บุคลากร เครื่องมือเครื่องใช้ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจัดการของหน่วยงานและช่วยให้การจัดการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ระยะก่อนเกิดอค์ศิภัย ขณะเกิดอค์ศิภัย จนถึงสิ้นสุดเหตุอค์ศิภัย
3. สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐพัฒนาและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการป้องกันและระงับอค์ศิภัยให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการจัดทำแผน ทดสอบแผนในสถานการณ์จำลอง และปรับปรุงแผนให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และมีความทันสมัยอยู่เสมอ
2. ควรมีการจัดทีมเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการที่รับผิดชอบการจัดการอค์ศิภัยโดยตรงพร้อมทั้งมีการรณรงค์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอค์ศิภัยที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เช่น การดับเพลิงในอาคารสูง ชุมชนดั้งเดิม ที่บ้านเรือนเป็นไม้เก่า เป็นต้น
3. ควรมีการฝึกซ้อมแนวทางปฏิบัติเมื่อเกิดอค์ศิภัย กำหนดแนวทางในการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์อค์ศิภัยขึ้นจริง ทั้งต้องทบทวนอุปสรรค ข้อขัดข้องในการซักซ้อมเพื่อเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินจะได้ไม่เกิดความสับสนในการปฏิบัติและสามารถมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน
4. ควรมีการจัดเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์ และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
5. ควรมีการสร้างเครือข่ายระดับชุมชนในการจัดการอค์ศิภัยเพราะภาครัฐเพียงหน่วยเดียวอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เหมาะสมกับพื้นที่ ให้ภาคประชาชน ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นของกระบวนการจัดการอค์ศิภัย เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนทั้งชุมชน
6. ควรสร้างทัศนคติ สร้างจิตสำนึกในการเตรียมพร้อมรับมือกับอค์ศิภัย กับทุกภาคส่วน ทั้งประชาชน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ให้ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ความเสี่ยงอค์ศิภัยในพื้นที่

ของตน ดึงเอาศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ก่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชน

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบแนวทางการจัดการอค์ศึภยทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศที่มีลักษณะใกล้เคียงกันและแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดกระบวนการทัศน์ใหม่ ๆ ในการจัดการอค์ศึภย และนำมาเป็นแนวทางประยุกต์ใช้ปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง สำนักบริหารการทะเบียน. (2562). *ระบบสถิติทางการทะเบียน*. เข้าถึงได้จาก: <http://www.Stat.bora.dopa.go.th>, 10 สิงหาคม 2562.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. (2559). *การจัดการภัยพิบัติสำหรับประชาชนตามหลักการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน*. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.
- _____ (2559). *สรุปผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “สานพลังประชารัฐ สู้ประเทศปลอดภัย” ในหัวข้อ Fire safety for all, 2016. ในวันพฤหัสบดีที่ 11 สิงหาคม 2559 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น หลักสี่ กทม.* เข้าถึงได้จาก: www.disaster.go.th/th/about_4_0.php, 7 มีนาคม 2562.
- _____ (2559). *แผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____ (2558). *คู่มือปฏิบัติงานตามแผนป้องกันและระงับอัคคีภัยของกรมป้องกันและระงับอัคคีภัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2552). *ปรัชญาและหลักการประมวลข้อบังคับ การออกแบบอาคารตามสมรรถนะ*. กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. ม.ป.ท. (อัสสำเนา).
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป.). *มาตรฐานการป้องกันและระงับอัคคีภัย*. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กองบรรณาธิการบริหารเอกสารความรู้. (2560). *ฝ่าวิกฤติ อุทกภัย หมอกควัน ไฟป่า และภัยแล้ง. เอกสารความรู้ สดร. ลำดับที่ 1 ปีงบประมาณ 2560 สถาบันดำรงราชานุภาพ. สำนักงานกระทรวงมหาดไทย. ม.ป.ท. (อัสสำเนา)*.
- กองวางแผนวิสาหกิจ ฝ่ายนโยบายและยุทธศาสตร์. (2560). *คู่มือการวางแผนยุทธศาสตร์และการประเมินผลการดำเนินงาน. การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. กรุงเทพมหานคร. ม.ป.ท. (อัสสำเนา)*.
- กิตติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ. (2557). *TQM : การบริหารเพื่อคุณภาพโดยรวม. (พิมพ์ ครั้งที่ 1)* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น)
- กิ่งเพชร ทองใบ. (ม.ป.ป.). *การบริหารภาวะวิกฤติ: บทเรียนสูงค่า*. การจัดการสมัยใหม่มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช. ม.ป.ท. (อัสสำเนา).
- กฤติน จันทร์สนธิมา. (2561). *การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศาสนสมบัติโดยแนวทางประชารัฐ กรณีศึกษาของวัดจันเสนและวัดตากฟ้า. สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2561. หน้า 143-180.*
- เกียรติสุตา ศรีสุข. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัย*. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ครองช่าง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร : ซีเคสมิเดีย.
- ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์. (2555). *วิจัยเชิงคุณภาพไม่ยากอย่างที่คิด*. กรุงเทพมหานคร : คอมม่าดีไซน์แอนด์พริ้น.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งฯ.

- ชมพูนุช หุ่นนาค. (2559). *เอกสารประกอบการสอน รหัสวิชา IPA 6101 แนวคิดและทฤษฎีด้านรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตและรัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต*. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. ม.ป.ท. (อัดสำเนา).
- ณัฐชยา อุ่นทองดี. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขมลพิษ ทางอากาศจากหมอกควันในจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เดชา พลกล้า. (2550). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอัคคีภัย : กรณีศึกษาชุมชนโนนชัย 2 เขตเทศบาลนครขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ทวีดา กมลเวช. (2554). *คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น*. วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมดาเพรส.
- ไททัศน์ มาลา, สุนทรชัย ขอบยศ และพิศาล พรหมพิทักษ์กุล. (2557). *แนวทางในการจัดการอุทกภัยกรณีศึกษา เทศบาลนครนนทบุรี . วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 12(2): หน้า 77-105.
- ธงชัย สินติวงษ์. (2541). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2558). *ชุมชนกับความรู้ในการจัดการภัยพิบัติ กรณีศึกษา ตำบลบางช้างจังหวัดนครปฐม. วารสารเกษมบัณฑิต*. ปีที่ 16 ฉบับที่ 2. หน้า 82-93.
- ประเสริฐ สวยสม. (2538). *การจัดการเมื่อเกิดอัคคีภัย เพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอชทีอาร์ คอปเปอร์เรชั่น.
- ปราโมทย์ ยอดแก้ว. (2559). *พระราชรัฐ: การตลาดตามวิถีพุทธ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. ปีที่ 4 ฉบับพิเศษ. หน้า 27-38.
- ปิยากร หวังมหาพร. (2560). *รัฐประศาสนศาสตร์ประเทศไทย การจัดการพระราชรัฐ. วารสารการบริหารการปกครอง*. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560). หน้า 1-24.
- พนัส หันนาคินทร์. (2542). *หลักการบริหารโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 (7 กันยายน 2550). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 52 หน้า 1-23.
- พิชญา จันทรานูวัฒน์. (2559). *รายงานการดำเนินงาน โครงการ “บ้านเวียงป่าเป้า...ปลอดภัย จากอัคคีภัย”*. เข้าถึงได้จาก <https://www.coe.or.th/coe-2/Newpic>., 10 เมษายน 2562.
- พงศธร ศิริสาคร.(2559). *ระบบปัญหาการเหตุการณ์กับการจัดการในภาวะฉุกเฉินของประเทศไทย.ศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). สมุทรสาคร: บอรัณ ทุ ปี พับลิชชิง.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542. (2546). พระนคร: ราชบัณฑิตสถาน.
- ไพโรจน์ บาลัน. (2554). *การจัดการภาวะวิกฤติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : ธรรมการพิมพ์.
- ภูวนัฐ กมลศุภประยูร. (2551). *แนวทางการจัดระบบป้องกันอัคคีภัยสำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารประเภทน้ำสลัดและไส้ขนม*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- วรัญญา ภัทรสุข. (2545). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรรณดี สุทธินิรากร. (2556). *การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยในกระบวนการทัศน์ทางเลือก*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.
- วิลาวรรณ ทรัพย์พิศาล. (2550). *หลักการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิจิตรหัตถการ.
- วิทยา สุทธิทดำรง, ไธวินท์ บุญสวัสดิ์ และอัทธ์ สุนทรโรหิต. (2554). *PDCA แบบ Toyota ด้วยการคิดแบบ A3*. กรุงเทพมหานคร : อี.ไอ.สแควร์.
- วีระพล บดีรัฐ. (2543). *PDCA วงจรสู่ความสำเร็จ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : ประชาชน.
- วีรพจน์ ลือประสิทธิ์สกุล. (2540). *TQM Living Handbook: An Executive Summary*. กรุงเทพมหานคร: บี พีอาร์ แอนด์ ที คิว เอ็ม คอนซัลแทนด์.
- ศิรินันต์ สุวรรณโมลี. (2552). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยชุมชนเป็นฐานจากภาคประชาสังคม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านน้ำเค็ม ต.บางม่วง อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรชีวภาพ คณะทรัพยากรชีวภาพและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ.
- ศิริพร พงษ์ศรีโรจน์. (2543). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: เทคนิค 19.
- ศุภย์รักษาความปลอดภัย มสธ. (2558). *การป้องกันอัคคีภัยในหน่วยงาน*. เอกสารคู่มือโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ม.ป.ท. (อัดสำเนา).
- ศุภย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2554). *3 เล้า : การบริหารจัดการความมั่นคงไม่ตามแบบร่วมกันระหว่างภาคความมั่นคง ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : ศุภย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2549). *การพัฒนาคุณภาพงานภาครัฐ:วารสารดำรงราชานุภาพ*. (ปีที่ 6 ฉบับที่ 19) : เมษายน-มิถุนายน 2549. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน. (2558). *Safety Thailand Safety Together*. เข้าถึงได้จาก: www.tosh.or.th2index.Php/tosh-news/project/21-safety-thailand., 1 พฤษภาคม 2562.
- สมิต สัจฉกร. (2550). *การวางแผนปฏิบัติงาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สายธาร.
- สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. (2554). *การวางแผนพัฒนาประเทศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สุทธิ สีนทอง. (2551). *จัดการกระบวนการอย่างไรให้เหนือชั้น*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- สุภางค์ จัททวานิช. (2554). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สุภาพร พิศาลบุตร. (2548). *หลักการวางแผน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- สุรางค์รัตน์ วัชรารมณ. (2554). *การจัดการรายกรณีในงานสังคมสงเคราะห์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) เมษายน 2554 พิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ส่วนงานมาตรฐานความปลอดภัย. (2552). *คู่มือ การประเมินความเสี่ยงอัคคีภัย มาตรการป้องกันและลดความเสี่ยงอัคคีภัยในชุมชน*. สำนักมาตรการป้องกันสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. ม.ป.ท. (อัดสำเนา).

- สำนักงานจังหวัดนนทบุรี. (2560). *บรรยายสรุปข้อมูลจังหวัดนนทบุรี. สำนักงานจังหวัดนนทบุรี กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด โทรศัพท์ 0 2580 0752*. เข้าถึงได้จาก: <http://www.nonburioffice@gmail.com.pdf>, 10 พฤษภาคม 2562.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี. (2561). *รายงานสถานการณ์ทางสังคมของจังหวัดนนทบุรี. กลุ่มนโยบายและวิชาการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี เอกสารทางวิชาการ ลำดับที่ 1/2561*.
- สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพฯ กองวิชาการและแผนงาน. (2560). *การประเมินความเสี่ยงอัคคีภัยในชุมชน*. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokfire.com> > images > bfrd13 > risk > risk2018., 14 เมษายน 2562.
- สำนักงานความปลอดภัยแรงงาน. (2556). *แนวทางการจัดทำแผนป้องกันและระงับอัคคีภัยตามกฎหมายกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ.2555 ข้อ 4. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). *สานพลังประชารัฐ. สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร*. หน้า 19-26.
- สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี.(2562). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี พ.ศ.2558 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2562)*. E-mail:nonthaburi@disaster.go.th. ม.ป.ท. (อัดสำเนา).
- สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม. (2559). *แผนประชารัฐร่วมใจ สร้างหมู่บ้าน/ชุมชนมั่นคง ปลอดภัย ยาเสพติด พ.ศ.2559-2560 สู่วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน*. กระทรวงยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *ประชากรแฝงในประเทศไทย พ.ศ. 2561*. เข้าถึงได้จาก: <http://www.nso.go.th>, 10 สิงหาคม 2562.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายมหภาค สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2560). *แผนเตรียมความพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6. (2559). *การขับเคลื่อนโครงการประชารัฐเมืองชุมแพ. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6 ขอนแก่น สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.เอกสารวิชาการ*.
- สำนักบริหารงานกลางรัฐสภา. (2551). *แผนป้องกันและระงับอัคคีภัยประจำสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รัฐสภา.
- สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร. (ม.ป.ป.). *โรงเรียนปลอดภัยอัคคีภัย คู่มือป้องกันอัคคีภัยในโรงเรียน(คู่มือครู)*. กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา).
- อนิวัช แก้วจำนงค์. (2555). *การจัดการเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2) : กรุงเทพมหานคร : นำศิลป์โฆษณา*.
- อรรถพร กระแสร์. (2549). *การบริหารจัดการระบบป้องกันและระงับอัคคีภัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร : อีอีซี อคาเดมี.
- อานันท์ เกียรติสารพิภพ.(2560). *ยุทธศาสตร์ประชารัฐ*. ออกอากาศ ธันวาคม 2560 สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. น.1-2.

- อรพินท์ สฟโซคชัย. (2541). รายงานที่ตีอาร์ไอ เรื่อง สังคมเสถียรภาพและกลไกประชารัฐที่ดี. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2538). การวางแผนและระบบแผนงานในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : เอส ดี เฟลส.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2545). การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน *School – based Management*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Choo Chuay. (2557). สาเหตุและผลกระทบของอัคคีภัย. เข้าถึงได้จาก: <http://dpm.nida.ac.th>., 14 มี.ค. 2562.
- Alice A. Menya & O.A. K’Akumu. (2016). Interagency collaboration for fire disaster management in Nairobi City. Master of Urban Management Programme, School of the Built Environment, University of Nairobi ,P.O.Box 30197GPO00100, Nairobi, Kenya. *Journal of Urban Management* 5(1): pp. 32–38.
- Bjorn Sund, Carl Bonander, Niklas Jakobsson, Henrik Jaldell. (2019). Do home fire and safety checks by on-duty firefighters decrease the number of fires? Quasi-experimental evidence from Southern Sweden. *Journal of Safety Research*. (2019). pp. 1–9.
- CRED.&UNISDR.. (2018). *Natural Disasters 2017*. Retrieve Form: <https://reliefweb.int/report/world/natural-disasters-2017>, April 24, 2019.
- Christopher E. Marrion. (2016). More effectively addressing fire/disaster challenges to protect our cultural heritage. Marrion Fire & Risk Consulting PE, LLC, New York, NY, USA. *Journal of Cultural Heritage* 20. (2016). pp. 746–749.
- Emmanuel K. Addai , Samuel K. Tulashie , Joe-Steve Annan & Isaac Yeboah. (2016). Trend of Fire Outbreaks in Ghana and Ways to Prevent These Incidents. *Journal of Safety and Health at Work* 7(4): pp. 284-292.
- Hood Christopher. (1989). *Public administration and public policy*. England : Cambridge University Press.
- WK Chow. (2001). Review on Fire Safety Management and application to Hongkong. *International Journal on Engineering Performance-Based Fire Codes*, Volume3, Number 1, 2001. pp. 52-58.
- Xin-ming DONG, Ye LI, Yue-lei PAN, Ya-jun HUANG, Xu-dong CHENG. (2017). *Study on Urban Fire Station Planning based on Fire Risk Assessment and GIS Technology*. State Key Laboratory of Fire Science, University of Science and Technology of China, Hefei 230027, China, Published by Elsevier Ltd.

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างเครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 : สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....

วันที่.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

หัวข้อในการสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นศึกษาถึงทัศนคติของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรีโดยใช้กลไกภาครัฐซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกภาครัฐของจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกภาครัฐของจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 แนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 1 การจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกภาครัฐของจังหวัดนนทบุรี

1. ระยะเวลาก่อนเกิดอัคคีภัย

ด้านการวางแผน

1.1 หน่วยงานของท่านมีการวางแผน ในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.2 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคม

ในการวางแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

ด้านการปฏิบัติตามแผน

1.3 หน่วยงานของท่านมีการปฏิบัติตามแผน ในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.4 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคม

ในการปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

ด้านการตรวจสอบ

1.5 หน่วยงานของท่านมีการตรวจสอบปฏิบัติตามแผนในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.6 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคม

ในการตรวจสอบปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

1.7 หน่วยงานของท่านมีการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.8 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการอัคคีภัย ในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. ระยะขณะเกิดอัคคีภัย

ด้านการวางแผน

2.1 หน่วยงานของท่านมีการวางแผนในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.2 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการวางแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

ด้านการปฏิบัติตามแผน

2.3 หน่วยงานของท่านมีการปฏิบัติตามแผนในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.4 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

ด้านการตรวจสอบ

2.5 หน่วยงานของท่านมีการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.6 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

2.7 หน่วยงานของท่านมีการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.8 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. ระยะหลังเกิดอัคคีภัย

ด้านการวางแผน

3.1 หน่วยงานของท่านมีการวางแผน ในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.2 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการวางแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

ด้านการปฏิบัติตามแผน

3.3 หน่วยงานของท่านมีการปฏิบัติตามแผนในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.4 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

ด้านการตรวจสอบ

3.5 หน่วยงานของท่านมีการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.6 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

3.7 หน่วยงานของท่านมีการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.8 หน่วยงานของท่านมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี

คำถาม. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี ระยะก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ เป็นอย่างไร

ตอนที่ 3 แนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี

คำถาม. แนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี ควรเป็นอย่างไร

แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 : สำหรับหน่วยงานภาคเอกชน

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....

วันที่.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

หัวข้อในการสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นศึกษาถึงทัศนคติของภาคเอกชน เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการ
อศศิกภัยของจังหวัดนนทบุรีโดยใช้กลไกประชารัฐ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การจัดการอศศิกภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอศศิกภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัด
นนทบุรี

ตอนที่ 3 แนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอศศิกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 1 การจัดการอศศิกภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี

1.ระยะก่อนเกิดอศศิกภัย

ด้านการวางแผน

1.1 หน่วยงานของท่านมีการวางแผน ในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.2 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานของท่านในการวางแผน
จัดการอศศิกภัยในระยะก่อนเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปฏิบัติตามแผน

1.3 หน่วยงานของท่านมีการปฏิบัติตามแผน ในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.4 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานของท่านในการปฏิบัติ
ตามแผนจัดการอศศิกภัย ในระยะก่อนเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการตรวจสอบ

1.5 หน่วยงานของท่านมีการตรวจสอบปฏิบัติตามแผนในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.6 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานของท่านในการตรวจสอบ
ปฏิบัติตามแผนจัดการอศศิกภัย ในระยะก่อนเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

1.7 หน่วยงานของท่านมีการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.8 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของท่าน ในการปรับปรุง การปฏิบัติให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการอัคคีภัย ในระยะก่อนเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. ระยะขณะเกิดอัคคีภัย

ด้านการวางแผน

2.1 หน่วยงานของท่านมีการวางแผนในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.2 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของท่าน ในการวางแผน จัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปฏิบัติตามแผน

2.3 หน่วยงานของท่านมีการปฏิบัติตามแผนในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.4 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของท่าน ในการปฏิบัติตาม แผนจัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการตรวจสอบ

2.5 หน่วยงานของท่านมีการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.6 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของท่านในการตรวจสอบ การปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

2.7 หน่วยงานของท่านมีการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.8 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของท่านในการปรับปรุง การปฏิบัติให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. ระยะหลังเกิดอัคคีภัย

ด้านการวางแผน

3.1 หน่วยงานของท่านมีการวางแผน ในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.2 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของท่านในการวางแผน จัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปฏิบัติตามแผน

3.3 หน่วยงานของท่านมีการปฏิบัติตามแผนในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.4 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของท่านในการปฏิบัติ ตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการตรวจสอบ

3.5 หน่วยงานของท่านมีการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.6 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของท่านในการตรวจสอบ การปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

3.7 หน่วยงานของท่านมีการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.8 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของท่านในการปรับปรุง การปฏิบัติให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี

คำถาม. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี ระยะก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ เป็นอย่างไร

ตอนที่ 3 แนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี

คำถาม. แนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี ควรเป็นอย่างไร

แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 : สำหรับภาคประชาสังคม

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....

วันที่.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

หัวข้อในการสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นศึกษาถึงทัศนะของตัวแทนภาคประชาสังคม เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรีโดยใช้กลไกประชารัฐ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 แนวทางการขับเคลื่อนกลไกประชารัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 1 การจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกประชารัฐของจังหวัดนนทบุรี

1.ระยะก่อนเกิดอัคคีภัย

ด้านการวางแผน

1.1 ท่านมีการวางแผน ในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.2 ท่านมีส่วนร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ในการวางแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะก่อนเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปฏิบัติตามแผน

1.3 ท่านมีการปฏิบัติตามแผน ในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.4 ท่านมีส่วนร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ในการปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะก่อนเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการตรวจสอบ

1.5 ท่านมีการตรวจสอบปฏิบัติตามแผนในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.6 ท่านมีส่วนร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ในการตรวจสอบปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะก่อนเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

1.7 ท่านมีการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมในระยะก่อนเกิดเหตุอย่างไร

1.8 ท่านมีส่วนร่วมกับการภาครัฐและภาคเอกชน ในการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการอัคคีภัย ในระยะก่อนเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. ระยะขณะเกิดอัคคีภัย

ด้านการวางแผน

2.1 ท่านมีการวางแผนในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.2 ท่านมีส่วนร่วมกับการภาครัฐและภาคเอกชน ในการวางแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปฏิบัติตามแผน

2.3 ท่านมีการปฏิบัติตามแผนในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.4 ท่านมีส่วนร่วมกับการภาครัฐและภาคเอกชน ในการปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการตรวจสอบ

2.5 ท่านมีการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.6 ท่านมีส่วนร่วมกับการภาครัฐและภาคเอกชน ในการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

2.7 ท่านมีการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมในระยะขณะเกิดเหตุอย่างไร

2.8 ท่านมีส่วนร่วมกับการภาครัฐและภาคเอกชน ในการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการอัคคีภัย ในระยะขณะเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. ระยะหลังเกิดอัคคีภัย

ด้านการวางแผน

3.1 ท่านมีการวางแผน ในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.2 ท่านมีส่วนร่วมกับการภาครัฐและภาคเอกชน ในการวางแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปฏิบัติตามแผน

3.3 ท่านมีการปฏิบัติตามแผนในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.4 ท่านมีส่วนร่วมกับการภาครัฐและภาคเอกชน ในการปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการตรวจสอบ

3.5 ท่านมีการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.6 ท่านมีส่วนร่วมกับการภาครัฐและภาคเอกชน ในการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนจัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดเหตุหรือไม่อย่างไร

ด้านการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสม

3.7 ท่านมีการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมในระยะหลังเกิดเหตุอย่างไร

3.8 ท่านมีส่วนร่วมกับการภาครัฐและภาคเอกชน ในการปรับปรุงการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการอัคคีภัย ในระยะหลังเกิดหรือไม่เหตุอย่างไร

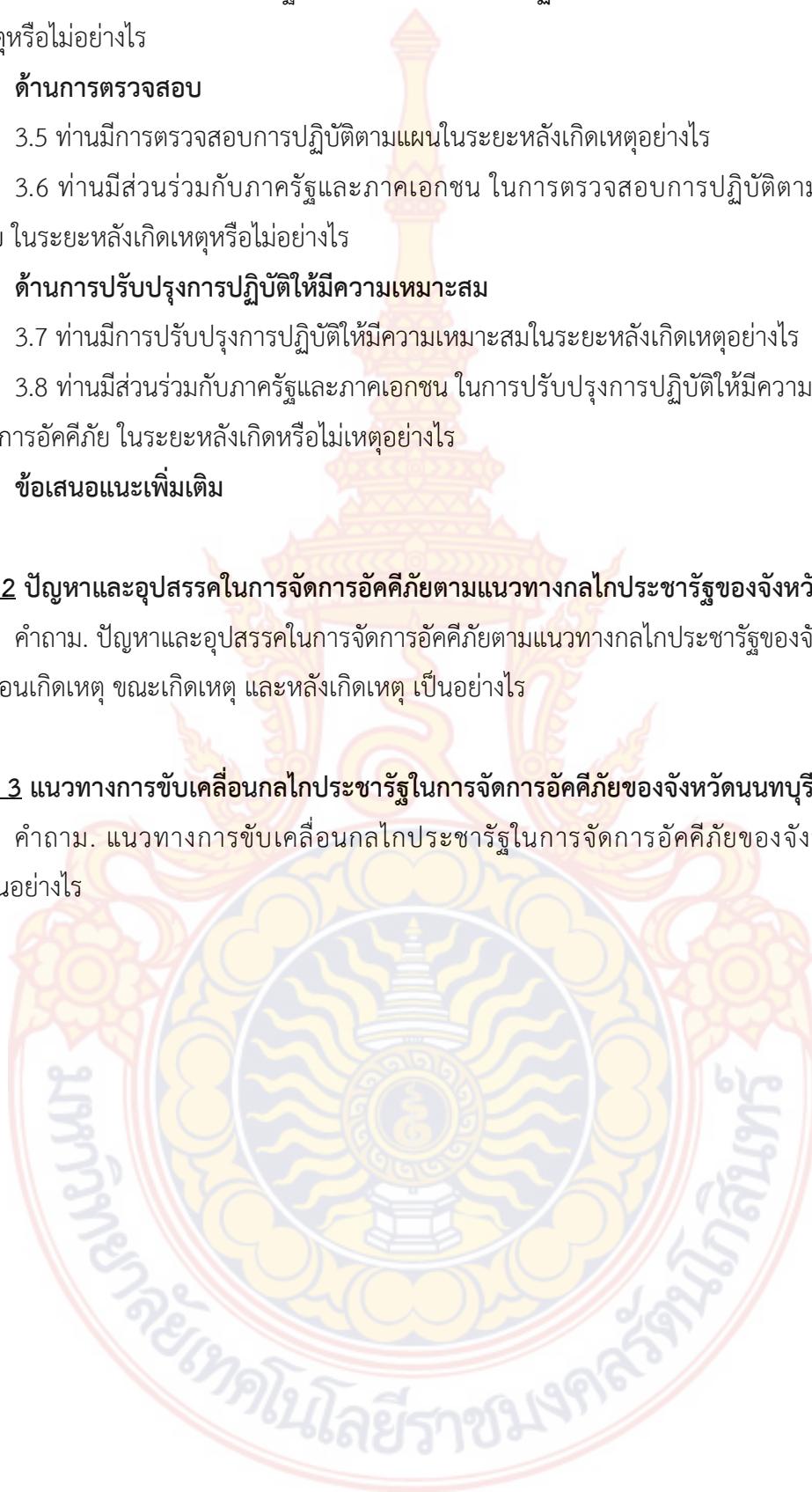
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกภาครัฐของจังหวัดนนทบุรี

คำถาม. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอัคคีภัยตามแนวทางกลไกภาครัฐของจังหวัดนนทบุรี ระยะเวลาก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ เป็นอย่างไร

ตอนที่ 3 แนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี

คำถาม. แนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐในการจัดการอัคคีภัยของจังหวัดนนทบุรี ควรเป็นอย่างไร

ภาคผนวก ข

ภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ภาคผนวก ข - 1
ภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

ภาพแสดงการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมทั้งผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งระดับเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ในสังกัดของจังหวัดนนทบุรี

ภาคผนวก ข - 2
ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคเอกชน

ภาพแสดงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคเอกชน ประกอบด้วย ที่ปรึกษาด้านการรักษาความปลอดภัยอัคคีภัยสถานประกอบการ และหัวหน้าแผนกรักษาความปลอดภัยสถานประกอบการ

ภาคผนวก ข - 3
ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

ภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประธานคณะกรรมการชุมชน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และตัวแทนมูลนิธิในพื้นที่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	พันจ่าเอกพีระยุทธ สุขสวัสดิ์
วันเดือนปีเกิด	1 มิถุนายน 2531
สถานที่เกิด	จังหวัดสุพรรณบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	79/149 หมู่ 6 ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
สถานที่ทำงาน	เทศบาลนครนนทบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2549	นักเรียนจำททหารเรือ โรงเรียนชุมพลทหารเรือ
พ.ศ. 2557	ปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประสบการณ์ทำงาน	
พ.ศ. 2551	ตำแหน่งช่างกล(อัตร่าจ่าเอก) เรือหลวงนเรศวร กองเรือฟริเกตที่ 2 กองเรือยุทธการ กองทัพเรือ
พ.ศ. 2555	ตำแหน่งช่างกล(อัตร่าจ่าเอก) เรือหลวงลาดหญ้า กองเรือฟู่่นระเบิด กองเรือยุทธการ กองทัพเรือ
พ.ศ. 2556	ตำแหน่งช่างกล(อัตร่าพันจ่า) เรือหลวงนเรศวร กองเรือฟริเกตที่ 2 กองทัพเรือ
พ.ศ. 2561 – ปัจจุบัน	ตำแหน่งนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ระดับปฏิบัติการ สังกัดเทศบาลนครนนทบุรี

